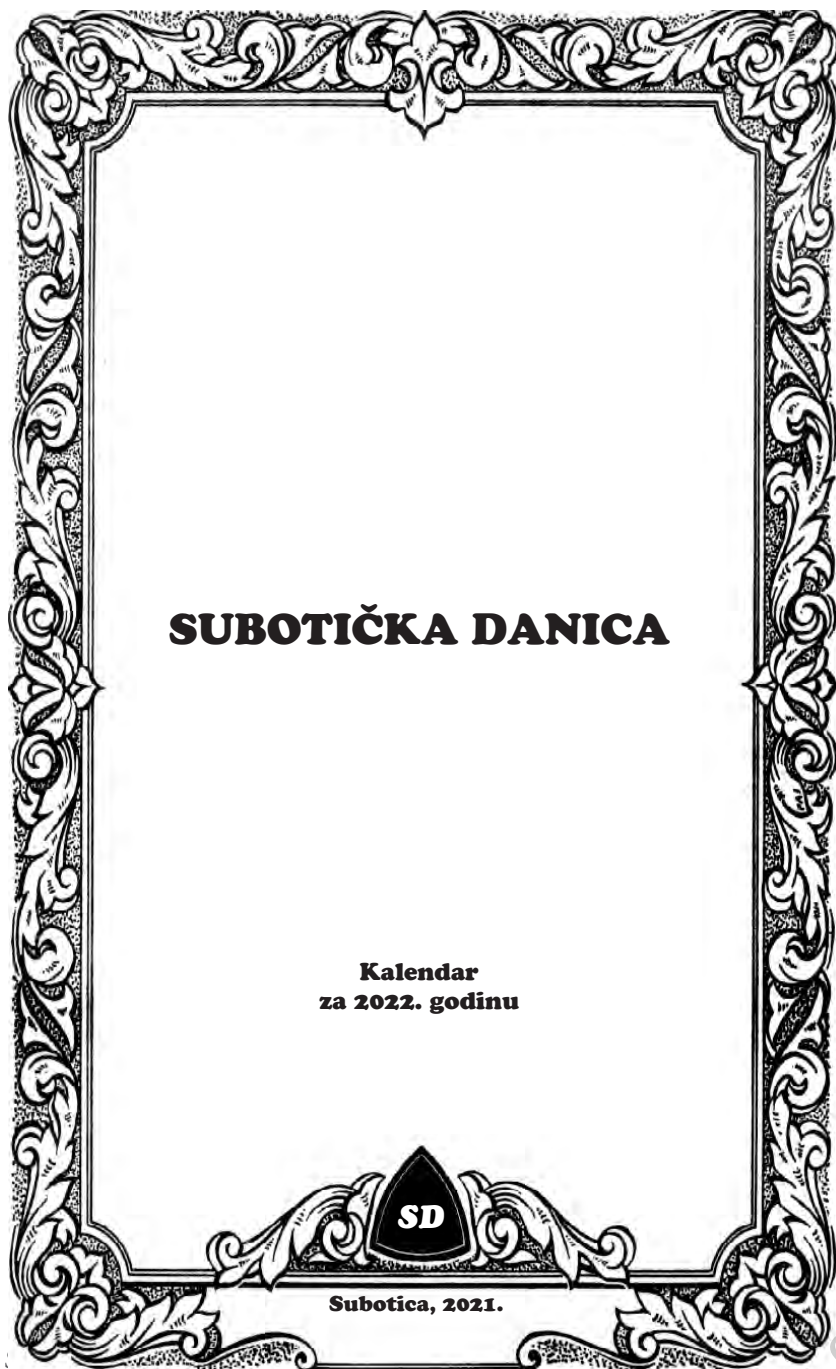

SUBOTIČKA DANICA
kalendar za 2022. godinu
godište CI.

Uredničko vijeće:
**Stjepan Beretić, Katarina Čeliković, Larisa Skenderović,
Vesna Huska i Marko Tucakov**

Objavljuje:
**Katoličko društvo
„Ivan Antunović“, Subotica**

Glavni i odgovorni urednik:
Josip Štefković
Georgi Dimitrova 1, 25000 Sombor

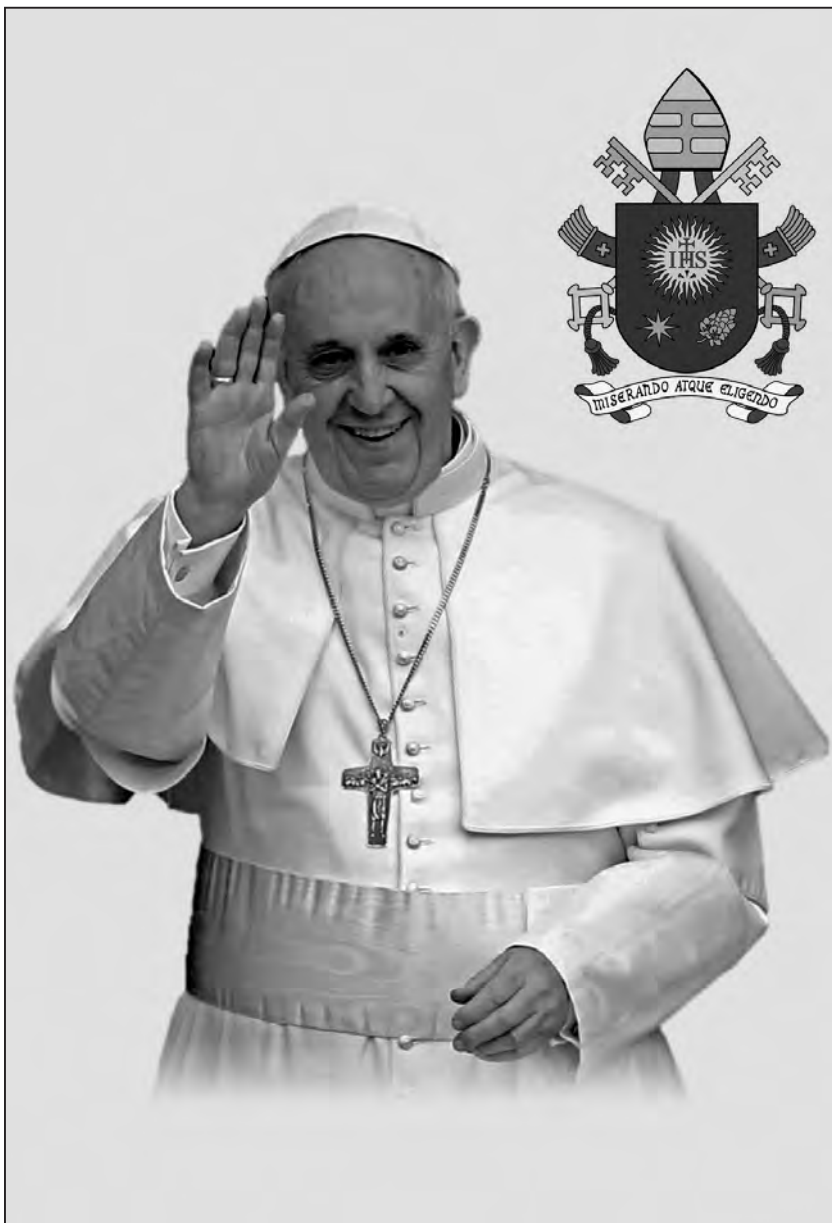
Lektura:
Katarina Čeliković

Korektura:
**Mirko Kopunović
Katarina Čeliković**

Tehnički urednik:
mr. sc. Ervin Čeliković

Tisak:
Štamparija „Printex“
Segedinski put 86, 24000 Subotica

Subotica, 2021.

*Papa Franjo,
poglavar Katoličke Crkve*

Siječanj – Januar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

S 1 NOVA GODINA, MARIJA BOGORODICA
N 22. N. PO BOŽIČU, Bazilije, Grgur Nazijski ○
P 3 Ime Isusovo, Genoveva, Anastazija
U 4 Dafroza, Angela F., Borislava
S 5 Telesfor, Emilijan, Miljenko
Č 6 BOGOJAVLJENJE (Tri kralja)
P 7 Rajmund P., Rajko, Zoran
S 8 Gospa od brze pomoći, Severin, Teofil
N 9 KRŠTENJE GOSPODINOVO Julijan, Miodrag ◐
P 10 Agaton, Dobroslav, Grgur X.
U 11 Honorat, Neven, Higin
S 12 Ernest, Tatjana Rimska
Č 13 Hilarije, Veronika, Radovan
P 14 Feliks, Srećko, Veco
S 15 Pavao pust., Mavro, Anastazija, Stošija
N 16 2. N.K.G., Honorat, Marcel, Oton, Mislav
P 17 Antun op., Leona, Vojmil, Lavoslav
U 18 Margareta Ug., Priska, Premila ●
S 19 Mario Kanut, Ljiljana, Marta
Č 20 Fabijan, Sebastijan
P 21 Agneza, Janja, Neža, Ines
S 22 Vinko đakon, Anastazija, Irena R.
N 23 3. N.K.G., Emerencijana, Ema, Vjera, Milko
P 24 Franjo Saleški, Bogoslav
U 25 OBRAĆENJE SV. PAVLA AP., Ananija ◐
S 26 Timotej i Tit, Bogoljub, Tješimir
Č 27 Anđela Merici, Pribislav, Živko
P 28 Toma Akvinski, Tomislav
S 29 Valerije, Konstancije, Zdeslav
N 30 4. N.K.G., Martina, Gordana, Darinka, Jacinta
P 31 Ivan Bosco, Saturnin, Marcela

Sunce u siječnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	07	37	16	22
11.	07	35	16	32
21.	07	30	16	44
31.	07	19	17	00

JANUAR 2022. / DECEMBAR 2021. – Pravoslavni

S 1 19 Sveti mučenik Bonifatije
N 2 20 28. po D. - Svetih otaca (Pretp. Rožd.)
P 3 21 Sv. m. Julijana, sv. Petar Kijevski
U 4 22 Sv. velikomučenica Anastasija
S 5 23 Sv. 10 mučenika Kritskih (Tucindan)
Č 6 24 Sv. ppm. Evgenija - Badnji dan
P 7 25 Roždestvo Hristovo - BOŽIČ
S 8 26 Sabor presvete Bogorodice
N 9 27 29. po D. - Bogotaca, sv. pm. i arh. Stefan
P 10 28 Sv. 20.000 m. Nikomidijskih
U 11 29 Sv. 14.000 mladenaca Vitlejemskih
S 12 30 Sv. m. Anisija, pp. Teodora Kesariska
Č 13 31 Pp. Melanija (Odanije Roždestva)
P 14 1 JAN - Obrez. G. I Hrista, sv. Vasilije V., Nova g.
S 15 2 Sv. Silvestar (Pretp. Bogojavljenja)
N 16 3 30. po D. - pred Bogojavljenje
P 17 4 Sabor 70 sv.ap., sv. Jevstatije
U 18 5 Sv. m. Teopempt i Teona - Krstovdan
S 19 6 Bogojavljenje
Č 20 7 Sabor sv. Jovana krstitelja - Jovanjdan
P 21 8 Pp. Georgije Hozevit, sv. Grogorije Ohr.
S 22 9 Sv. m. Polievt, sv. Filip Moskovski
N 23 10 31. po D., po Bogojavljenju, sv. Grigorije N.
P 24 11 Pp. Teodosije V., pp. Mihailo K.
U 25 12 Sv. mučenica Tatijana
S 26 13 Sv. m. Ermil (Odanije Bogojavljenja)
Č 27 14 Sv. Sava, prvi Arhiep. Srpski - Savindan
P 28 15 Pp. Pavle, pp. Gavriilo Lesnovski
S 29 16 Časne verige ap. Petra
N 30 17 32. po D., Pp. Antonije Veliki
P 31 18 Sv. Atanasije Veliki

Mjesečeve mijene u siječnju:

	Dan:		
	h	m	
Mlađak:	02.	19	33
Prva četvrt:	09.	19	11
Uštap (pun mjesec):	18.	00	48
Posljednja četvrt:	25.	14.	40

[illegible]

Vrijeme: 1. siječnja zaručena zora donša nezgodno vrijeme. Kako je na 2. takav je rujan. Ako je obraćenje Pavlovo vedro, dobra se godina iščekiva.
U siječnju vode – vino nam ode!

Subotička Danica

Veljača – Februar

KATOLIČKI

U 1 Sever, Brigita, Miroslav
 S 2 Prikazanje Gospodinovo, Marin
 Č 3 Blaž, Vlaho, Tripun, Oskar, Dubravko
 P 4 Veronika Jeruz., Andrija Corsini
 S 5 Agata, Jagoda, Dobrila, Silvan, Goran
N 6 5. N.K.G., Pavao Miki i dr., Doroteja
 P 7 Pio IX., Držislav, Rastimir, Rikard
 U 8 Jeronim Emilijani, Jozefina B., Jerko
 S 9 Skolastika, Apolonija, Sunčana
 Č 10 Alojzije Stepinac
 P 11 Gospa Lurdska, Mirjana
 S 12 Eulalija, Zvonka, Zvonimir, Damjan
N 13 6. N.K.G., Katarina Ricci, Božidarka, Kastor
 P 14 Valentin, Zdravko, Valentina
 U 15 Kladije Col., Georgija, Agapa, Onezim
 S 16 Julijana, Miljenko, Đula
 Č 17 7 utemelj. Reda slugu BDM, Donat
 P 18 Bernardica, Šimun, Gizela
 S 19 Bonifacije, Konrad, Blago, Ratko
N 20 7. N.K.G., Leon, Lav, Lea
 P 21 Petar Damiani, Eleonora, Damir
 U 22 Katedra sv. Petra, Tvrtko, Izabela
 S 23 Polikarp, Grozdan, Romana
 Č 24 Matija ap., Montan, Goran
 P 25 Viktorin, Valpurga, Hrvoje, Darko
 S 26 Aleksandar, Sandra, Branimir
N 27 8. N.K.G., Gabriel od Ž. Gospe, Grgur iz Nareka
 P 28 Roman, Teofil, Radovan, Bogoljub

Sunce u veljači:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	07	18	17	01
10.	07	06	17	14
20.	06	50	17	29
28.	06	36	17	41

PRAVOSLAVNI

FEBRUAR / JANUAR – Pravoslavni

○ U 1 19 Pp. Makarije Egipatski, Sv. Marko Efeski
 S 2 20 Pp. Jevtimije Veliki
 Č 3 21 Pp. Maksim Isp., sv. m. Neofit
 P 4 22 Sv. ap. Timotej, ppm. Anastasije
 S 5 23 Sv. svm. Kliment Ankirski
N 6 24 33. po D., pp. Ksenija Rimljanka
 P 7 25 Sv. Grigorije Bogoslov
 U 8 26 Pp. Ksenofont i Marija
 S 9 27 Prenos moštiju sv. Jovana Zlatoustu
 Č 10 28 Pp. Jefrem Sirin
 P 11 29 Prenos moštiju svm. Ignatija
S 12 30 Sveta Tri Jerarha
N 13 31 Nedelja o Mitaru i fariseju, Sv. Kir i Jovan
 P 14 1 FEB - Sv. m. Trifun (Pretp. Sretenja)
U 15 2 Sretenje Gospodnje
 S 16 3 Sv. Simeon i Ana, sv. Jakov arhiep.
 Č 17 4 Pp. Isidor Pelusiot
 P 18 5 Sv. mučenica Agatija
 S 19 6 Sv. Fotije, sv. Vukola Smirski
N 20 7 Nedelja o bludnom sinu, sv. Partenije Lamp.
 P 21 8 Sv. Teodor Stratilat, sv. Sava II.
 U 22 9 Sv. mučenik Nikifor (Odanije Sretenja)
 S 23 10 Sv. svm. Haralampije
 Č 24 11 Sv. svm. Vlasije, sv. vm. Đorđe Kratovac
 P 25 12 Sv. Meletije Antiohijski
 S 26 13 Pp. Simeon Mirotočivi - Zadušnice
N 27 14 Nedjelja mesopusna (Mes. poklade)
 P 28 15 Sv. ap. Onisim, pp. Jevsevijs

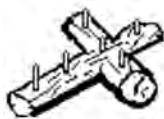
Mjesečeve mijene u veljači:

	Dan:	h	m
Mlađak:	01.	06	46
Prva četvrt:	06.	14	50
Uštap (pun mjesec):	14.	17	56
Posljednja četvrt:	21.	23	32

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Vrijeme: Kad je Marindan vedar, dugačka će biti zima; ako pada i duše, proljeće se približava. Ako je na 22. – na Katedru sv. Petra hladno, trajat će zima dugo.

Subotička Danica

Ožujak – Mart

KATOLIČKI

U 1 Albin, Hadrijan, Jadranka
 S 2 Čista srijeda - *Pepelnica*
 Č 3 Marin, Kunigunda, Kamilo, Zvezdan
 P 4 Kazimir, Eugen, Natko, Miro
 S 5 Euzebij, Teofil, Vedran, Lucije
N 6 1. KORIZ. (Čista), Marcijan, Viktor, Zvezdana
 P 7 Perpetua i Felicita, Tereza
 U 8 Ivan od Boga, Ivša, Boško
 S 9 Franciska Rimaska, Franjka (*kvatre*)
 Č 10 Emil, Makarije, Krunoslav
 P 11 Eutimije, Kondid, Firmin (*kvatre*)
 S 12 Maksimilijan, Teofan, Bernard (*kvatre*)
N 13 2. KORIZ. (Pačista), Kristina, Rozalija
 P 14 Matilda, Miljana, Borislava
 U 15 Klement, Veljko, Vjekoslava
 S 16 Agapit, Smiljan, Hrvoje
 Č 17 Patrik, Domagoj, Patricija, Gertruda
 P 18 Ćiril Jeruzalemski, Cvjetan, Ćiro
 S 19 JOSIP ZARUČNIK BDM, Jos, Josipa ●
N 20 3. KORIZ. (Bezimeni), Niceta, Dionizije
 P 21 Serapion, Vesna, Kristijan
 U 22 Oktavijan, Jaroslav, Lea
 S 23 Turibije, Oton, Pelagije, Dražen
 Č 24 Latin, Simeon, Javorka, Katarina, Karin
 P 25 NAVJEŠTENJE GOSPODINOVO, Dižma D
 S 26 Emanuel, Sabina, Montan i Maksima
N 27 4. KORIZ. (Sredoposna), Lidija, Rupert, Lada
 P 28 Priska, Sonja, Nada, Polion
 U 29 Bertold, Jona, Eustazije
 S 30 Kvirin, Viktor, Vlatko
 Č 31 Benjamin, Amos, Ljubomir, Ljubo

Sunce u ožujku:

(prema ljetnom računanju od 27. III.)

Dan:	izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	35	17	42
11.	06	16	17	56
21.	05	57	18	09
31.	06	38	19	23

PRAVOSLAVNI

MART / FEBRUAR – Pravoslavni

U 1 16 Sv. m. Pamfil, Porfirije i drugih 10 muč.
 S 2 17 Sv. vm. Teodor Tiron
 Č 3 18 Sv. Lav Rimski, sv. Flavijan Carigradski
 P 4 19 Sv. ap. Arhip, Filimon i Apfija
 S 5 20 Sv. Lav, Episkop Katanski
N 6 21 Nedelja siropusna (Bele poklade)
 P 7 22 Sv. muč. u Evgeniji (Početak posta)
 U 8 23 Sv. svm. Polikarp Smirski
 S 9 24 I. i II. obret. glave sv. Jovana Krstitelja
 Č 10 25 Sv. Tarasije Carigradski
 P 11 26 Sv. Porfirije
 S 12 27 Pp. Prokopije Dekap. - Teodorova subota
N 13 28 1. posta - Čista, Pp. Vasilije Ispoved.
 P 14 1 MAR - Sv. ppm. Evdokija
 U 15 2 Sv. svm. Teodot Kirinejski
 S 16 3 Sv. m. Evtropije, Kleonik i Vasilisk
 Č 17 4 Pp. Gerasim Jordanski
 P 18 5 Sv. m. Konon, pp. Marko Podvižnik
 S 19 6 Sv. 42 mučenika iz Amorejska
N 20 7 2. posta - Pačista, sv. 7 svm. Herson.
 P 21 8 Sv. Teofilakt Ispovednik
 U 22 9 Sv. 40 muč. Sevastijskih - Mladenci
 S 23 10 Sv. m. Kordat Korintski
 Č 24 11 Sv. Sofronije Jeruslamski
 P 25 12 Sv. Grigorije Dvojeslov
 S 26 13 Prenos moštiju sv. Nikifora Carigrad.
N 27 14 3. posta Krstopoklona, pp. Benedikt Nur.
 P 28 15 Sv. m. Agapije, Plisije i drugi
 U 29 16 Sv. Aristovul
 S 30 17 Pp. Aleksije - Čovek Božji
 Č 31 18 Sv. Kirilo Jeruslamski

Mjesečeve mijene u ožujku:

(prema ljetnom računanju od 28. III.)

	Dan:		h	m
Mlađak:	02.	18	34	
Prva četvrt:	10.	11	45	
Uštap (pun mjesec):	19.	08	17	
Posljednja četvrt:	25.	06	37	

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Vrijeme: Ako je na Josipovo vedar dan, plodna se godina obećaje. Kako je vrijeme 10., na 40 mučenika, tako ostaje 40 dana.

9

T ravanj – April

KATOLIČKI

P 1 Hugo, Teodora, Božica ○
 S 2 Franjo Paulski, Dragoljub
 N 3 5. KORIZ. (Gluha), Rikard, Cvijeta, Radojko
 P 4 Izidor, Žiga, Strahimir
 U 5 Vinko Fererski, Berislav, Mira
 S 6 Vilim, Celzo, Rajko, Petar
 Č 7 Ivan de la Salle, Herman, Gizela
 P 8 Dionizije Korintski, Alemka
 S 9 Marija Kleofina, Demetrije, Zdenko ○
 N 10 CVJETNICA - Nedjelja muke Gospodnje
 P 11 Stanislav, Stana, Radmila
 U 12 Julije, Viktor, Davorka, Đula
 S 13 Martin I., Ida, Hermenegildo
 Č 14 Veliki četvrtak, Maksim, Tiberije
 P 15 Veliki petak, Damjan, Anastazija
 S 16 Velika subota, Josip B. Labre ●
 N 17 USKRS (VAZAM), Rudolf, Robert, Inocent
 P 18 Uskrsni ponedjeljak, Hermogen
 U 19 Konrad, Ema, Rastislav, Marta, Leon
 S 20 Marcijan, Teotim, Bogoljub
 Č 21 Anzelmo, Goran, Fortunat
 P 22 Soter i Kajo, Teodor
 S 23 Adalbert, Bela, Egidije, Helena ›
 N 24 2. USKRSNA (Bijela), Juraj, Đuro, Đurdica
 P 25 Marko ev., Ervin, Maroje
 U 26 Kleto i Marcelin, Zorko
 S 27 Ozana Kotorska, Jakov Zdranin
 Č 28 Petar Chanel, Euzebije
 P 29 Katarina Sijenska, Kata
 S 30 Pio V., Josip Benedikt Cottolengo ○

Sunce u travnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	36	19	24
10.	06	19	19	36
20.	06	01	19	49
30.	05	45	20	02

PRAVOSLAVNI

APRIL / MART – Pravoslavni

P 1 19 Sv. m. Hrizant, Darija i dr.
 S 2 20 Pp. oci pobijeni u manastiru Sv. Save
 N 3 21 4. posta - Sredoposna, pp. Jakov Ispov.
 P 4 22 Sv. svm. Vasilije Ankirski (Prvo bdenije)
 U 5 23 Sv. svm. Nikon i drugi
 S 6 24 Pp. Zaharije (Pretpraz. Blagovesti)
 Č 7 25 Blagovest
 P 8 26 Saborsv. arh. Gavriila (drugo bden.) (Odan. Blagov.)
 S 9 27 Svm. Martona Solunska
 N 10 28 5. posta - Gluvna, pp. Ilarion Ispovednik
 P 11 29 Pp. Marko Areutski
 U 12 30 Pp. Jovan Lestvičnik
 S 13 31 Sv. svm. Ipatije Gangrski
 Č 14 1 APR - Pp. Marija Egipćanka
 P 15 2 Pp. Tit Čudotvorac
 S 16 3 Pp. Nikita Ispov. - Lazareva subota (Vrhica)
 N 17 4 6. posta - Cvetna - ulaz. G. I. Hrista u Jer.
 P 18 5 Sv. m. Agatopod i Teodul
 U 19 6 Sv. Evtihije Carigradski
 S 20 7 Pp. Georgije Mitilenski
 Č 21 8 Veliki četvrtak (Veliko bdenije)
 P 22 9 Veliki petak
 S 23 10 Velika subota
 N 24 11 Vaskrsenje Gospoda Isusa Hrista - VASKRS
 P 25 12 Vaskrsni ponedjeljak
 U 26 13 Vaskrsni utorak
 S 27 14 Sv. Martin Ispovednik
 Č 28 15 Sv. ap. Aristarh, Pud i Trofim
 P 29 16 Sv. m. Agapija, Hionija i Irina (Istočni petak)
 S 30 17 Pp. Simeon Persijski ○

Mjesečeve mijene u travnju:

	Dan:	h	m
Mlađak:	01.	07	24
Prva četvrt:	09.	07	47
Uštap (pun mjesec):	16.	19	55
Posljednja četvrt:	23.	12	56
Mlađak:	30.	21	28

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on the right side, suggesting it's resting on a surface. There is no handwriting or other markings on the paper.

Vrijeme: Ako žabe zapjevaju prije ožujka, štitit će u travnju. Đurđevska kiša donša blagoslov. Kišovit travanj, rodna godina.

Subotička Danica

Svibanj – Maj

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

N 1 3. USKRSNA, Josip Radnik, Sigismund, Žiga
P 2 Atanazije, Eugen, Boris
U 3 Filip i Jakov ap., Mladen
S 4 Florijan, Cvjetko, Cvijeta, Iskra
Č 5 Anđelko, Irena, Maksim, Silvana
P 6 Dominik Savio, Dinko, Nedjeljko
S 7 Duje, Gizela, Boris, Ivan
N 8 4. USKRSNA (Dobri pastir), BDM Posred. milosti
P 9 Pahomije, Herma, Mirna
U 10 Ivan Merz, Gospa Trsatska, Antonin
S 11 Mamerto, Franjo Hieronym
Č 12 Leopold Mandić, Bodgan, Pankracije
P 13 BDM Fatimska, Servacije, Ema, Vjerko
S 14 Bonifacije, Viktor i Korona
N 15 5. USKRSNA, Izidor, Sofija, Sonja, Jakov
P 16 Ivan Nepomuk, Ubald, Nenad
U 17 Paskal, Paško, Bruno, Sara, Akvilin
S 18 Ivan I., Venancije, Feliks, Srećko
Č 19 Celestin, Teofil, Rajko, Ivan
P 20 Bernardin Sijenski, Zvezdan
S 21 Kristofor Magallanes, Timotej, Dubravka
N 22 6. USKRSNA, Helena, Jagoda, Rita, Eugen
P 23 Deziderije, Željko, Željka
U 24 BDM Pomoćnica, Suzana
S 25 Beda Časni, Grgur VII., Urban
Č 26 Uzašašće (Spasovo), Filip Neri
P 27 Augustin Canterburyjski, Bruno, Julije
S 28 German, Vilim, Velimir, Ana Marija P.
N 29 7. USKRSNA, Pavao VI., Ervin, Euzebij
P 30 Ivana Arška, Ferdinand, Srećko
U 31 Krunoslava, Vladimir

Sunce u svibnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	05	43	20	03
11.	05	29	20	16
21.	05	18	20	27
31.	05	10	20	37

MAJ / APRIL – Pravoslavni

N 1 18 2. Vaskrsna - Tomina, pp. Jovan
P 2 19 Pp. Jovan Vethopeš. (Pobus. ponedjeljak)
U 3 20 Pp. Teodor Trihina
S 4 21 Sv. svm. Januarije
Č 5 22 Pp. Teodor Sikeot
P 6 23 Sv. vm. Georgije - Đurđevdan
S 7 24 Svm. Sava Stratilat
N 8 25 3. Vaskrs. - Mironosica - Markovdan
P 9 26 Sv. svm. Vasilije Amasijski
U 10 27 Spaljivanje moštiju sv. Save na Vračaru
S 11 28 Sv. ap. Jason i Sosipatr
Č 12 29 Sv. Vasilije Ostroški Čudotvorac
P 13 30 Sv. ap. Jakov Zevedejev
S 14 1 MAJ - Sveti prorok Jeremija
N 15 2 4. Vaskrsna - Raslabljenog, Sv. Atanasije V.
P 16 3 Sv. m. Timotej i Mavra
U 17 4 Sv. m. Pelagija Tarsijska
S 18 5 Sv. velikomučenica Irina (Prepolov.)
Č 19 6 Sv. pavedni Jov, prenos mošt. sv. Save
P 20 7 Pojava časnog Krsta u Jerusalimu
S 21 8 Sv. ap. i jevan. Jovan Bogoslov
N 22 9 5. Vaskrs. - Samarjank
P 23 10 Sv. ap. Simon Zilot, pp. Isidora
U 24 11 Sv. Kirilo i Metodije
S 25 12 Sv. Epifanije, sv. German Car. (Odan. prepolov.)
Č 26 13 Sv. m. Glikerija
P 27 14 Sv. mučenik Isidor
S 28 15 Pp. Pahomije Veliki
N 29 16 6. Vaskrsna - Slepoga, pp. Teodor Osveć.
P 30 17 Sv. ap. Andronik i Junija
U 31 18 Sv. mučenik Teodot Ankirski

Mjesečeve mijene u svibnju:

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	09.	01	21
Uštap (pun mjesec):	16.	05	14
Posljednja četvrt:	22.	19	43
Mlađak:	30.	12	30

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Vrijeme: Spasovska kiša donosi dobru godinu. Ako Pankrac, Servac, Bonivad i Urban prođu bez mrzla, Božja je blagodat. Duhovi kišni, ambari puni. Suh svibanj, prazne vreće.

Subotička Danica

Lipanj – Juni

KATOLIČKI

S 1 Justin, Mladen, Slobodan, Cvjetko
 Č 2 Marcelin i Petar, Blandina, Eugen
 P 3 Karlo Lwanga i drugovi, Dragutin
 S 4 Kvirin Sisački, Predrag, Optat
 N 5 **DUHOVI, Bonifacije, Valerije, Darinka**
 P 6 Marija Majka Crkve, Norbert
 U 7 Robert, Sabinijan, Radoslav
 S 8 Medard, Vilim, Žarko (kvatre)
 Č 9 Pelagija, Efreim, Ranko
 P 10 Margareta, Greta, Biserka (kvatre)
 S 11 Barnaba ap., Borna, Borko (kvatre)
 N 12 **PRESVETO TROJSTVO, Ivan Fakundo, Bosiljko**
 P 13 Antun Padovanski, Tonko, Antonija
 U 14 Rikard, Rufin, Elizej
 S 15 Vid, Jolanka, Ferdinand, Amos
 Č 16 **TIJELOVO (Brašančevo), Franjo Regis, Zlatko**
 P 17 Emilija, Laura, Bratoljub, Inocent
 S 18 Marko i Marcelijan, Ljubomir, Grgur
 N 19 12. **N.K.G., Romuald, Rajka, Bogdan**
 P 20 Naum Ohrid., Goran, Margareta
 U 21 Alojzije G., Vjekoslav, Slavko
 S 22 Ivan Fisher, Toma M., Paulin Nol.
 Č 23 **ROĐENJE IVANA KRSTITELJA, Krsto**
 P 24 **PRESVETO SRCE ISUSOVO**
 S 25 Srce Marijino, Vilim, Henrik, Eleonora
 N 26 13. **N.K.G., Ćiril Aleksand., Ivan i Pavao**
 P 27 Ladislav Ugarski, Ema, Toma
 U 28 Irenej, Mirko, Smiljan
 S 29 **PETAR I PAVAO AP.**, Krešimir, Beata
 Č 30 Rimski prvomučenici, Ernest Praški

Sunce u lipnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	05	09	20	38
10.	05	06	20	45
20.	05	05	20	49
30.	05	09	20	49

PRAVOSLAVNI

JUN / MAJ – Pravoslavni

S 1 19 Sv. svm. Patrikije (Odanije Vaskrsa)
 Č 2 20 **Vaznesenje Gospodnje - Spasovdan**
 P 3 21 **Sv. car Konstantin i carica Jelena**
 S 4 22 Sv. m. Jovan Vladimir kralj Srpski
 N 5 23 7. **Vaskrsna - Svetih otaca, pp. Mihailo Isp.**
 P 6 24 Pp. Simeon Divnogorac
 U 7 25 III. **obretenje glave sv. Jovana Krstitelja**
 S 8 26 Sv. ap. Karp i Alfej
 Č 9 27 Sv. svm. Terapont
 P 10 28 Pp. Nikita Ispovednik (Odan. Vaznesenja)
 S 11 29 Sv ppm. Teodosija Tirska - **Zadušnice**
 N 12 30 **DUHOVI - PEDESETNICA - TROJICE**
 P 13 31 **Duhovski ponedjeljak**
 U 14 1 JUN - **Duhovski utorak**, sv. m. Justin Filozof
 S 15 2 Sv. Nikifor, sv. svm. Erazmo Ohridski
 Č 16 3 Sv. m. Lukilijan i drugi s njim
 P 17 4 Sv. miron. Marta i Marija
 S 18 5 Sv. svm. Dorotej (Odan. Pedesetnice)
 N 19 6 1. **po D., Svih Svetih (Petrovske poklade)**
 P 20 7 Sv. svm. Teodot Ankirski (Poč. posta)
 U 21 8 Sv. vm. Teodor Stratilat
 S 22 9 Sv. Kirilo Aleksandrijski
 Č 23 10 Sv. svm. Timotej bruski
 P 24 11 Sv. ap. Vartolomej i Varnava
 S 25 12 Pp. Onufrije Veliki, pp. Petar Atonski
 N 26 13 2. **po D., sv. m. Akilina, sv. Trifilije Kip.**
 P 27 14 Sv. prorok Jelisej
 U 28 15 Sv. **vm. car Lazar - Vidovdan**
 S 29 16 Sv. Tihon Čudotvorac Amatunski
 Č 30 17 Sv. m. Manuil, Savel i Ismail

Mjesečeve mijene u lipnju:

	Dan:		
	h	m	
Prva četvrt:	07.	15	48
Uštap (pun mjesec):	14.	12	51
Posljednja četvrt:	22.	04	10
Mladak:	29.	03	52

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on the right side, suggesting it's resting on a surface. There is no handwriting or other markings on the paper.

Vrijeme: Kiša 8. na Medarda lako ne pristaje. Magla il kiša na sv. Vida štu-ravo će biti žito. Al ni u suši glada, ni u kiši blaga.

15

Srpanj – Juli

KATOLIČKI

P 1 Estera, Aron, Šimun, Predrag
S 2 Pohod BDM, Oton, Matinijan, Višnja
N 3 14. N.K.G., Toma ap., Tomo, Leon
P 4 Elizabeta Port., Elza, Jelica, Neven
U 5 Ćiril i Metod, Antun M., Zakarija
S 6 Marija Goretti, Bogomila
Č 7 Vilibald, Klaudija, Vilko, Lovre
P 8 Akvila i Priscila, Hadrijan, Eugen
S 9 Marija Petković, Augustin Zhao Rong
N 10 15. N.K.G., Amalija, Ljubica, Veronika
P 11 Benedikt opat, Benko, Dobroslav
U 12 Mohor, Suzana C., Ivan Gualberto
S 13 Majka Božja Bistrička, Henrik, Hinko
Č 14 Kamilo, Katarina, Miroslav
P 15 Bonaventura, Vladimir K., Dobriša
S 16 Gospa Karmelska, Elvira, Karmela
N 17 16. N.K.G., Andrija, Branko, Nadan, Marcela
P 18 Fridrik, Jadviga, Natko, Miroslav
U 19 Aurelija, Zora, Zlatka, Makrina
S 20 Ilija prorok, Ilijo, Margareta
Č 21 Lovro Brindiz., Danijel, Danica
P 22 Marija Magdalena, Manda, Lenka
S 23 Brigita Švedska, Apolinar, Ivan Kasijan
N 24 17. N.K.G., Kristina, Mirjana, Kunigunda
P 25 Jakov st. ap., Kristofor, Krsto
U 26 Joakim i Ana roditelji BDM, Anica
S 27 Klement Ohridski i dr., Natalija
Č 28 Viktor, Beato, Nevinko, Inocent
P 29 Marta, Marija i Lazar, Rajner
S 30 Petar Krizolog, Rufin, Anđa
N 31 18. N.K.G., Ignacije Loyol., Zdenka, Vatroslav

Sunce u srpnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	05	09	20	49
11.	05	17	20	45
21.	05	26	20	37
31.	05	37	20	26

PRAVOSLAVNI

JUL / JUN – Pravoslavni

P 1 18 Sv. m. Leontije, Ipatije i Teodul
S 2 19 Sv. ap. Juda, pp. Pajsije Veliki
N 3 20 3. po D., sv. svm. Metodije, pp. Naum Ohr.
P 4 21 Sv. m. Julijan Tarsijski
U 5 22 Sv. svm. Jevseviije
S 6 23 Sv. m. Agripina
Č 7 24 Rođenje sv. Jovana Krstitelja - Ivanjdan
P 8 25 Sv. ppm. Fevronija
S 9 26 Pp. David Solunski
N 10 27 4. po D., pp. Sampson Stranoprimalac
P 11 28 Prenos mošt. sv. Kira i Jovana
U 12 29 Sv. ap. Petar i Pavle - Petrovdan
S 13 30 Sabor svetih 12 apostola - Pavlovdan
Č 14 1 JUL - Sv. m. besrebr. Kozma i Damjan
P 15 2 Polaganje rize Presvete Bogorodice
S 16 3 Sv. m. Jakint, sv. Anatolije
N 17 4 5. po D., sv. Andrej Kritski
P 18 5 Pp. Atanasije Atonski
U 19 6 Pp. Sisoje Veliki
S 20 7 Pp. Toma Malein, sv. vm. Nedelja
Č 21 8 Sv. vm. Prokopije
P 22 9 Sv. svm. Pankratije, sv. Teodor
S 23 10 Sv. 45 mučenika iz Nikopolja
N 24 11 6. po D., sv. vm. Efimija i blažena Olga
P 25 12 Sv. m. Proklo i Ilarije
U 26 13 Sabor sv. Arhangela Gavрила
S 27 14 Sv. ap. Akila, pp. Nikodim
Č 28 15 sv. m. Kirik i Julita
P 29 16 Sv. svm. Atinogen, sv. m. Julija
S 30 17 Sv. vm. Marina - Ognjena Marija
N 31 18 7. po D., sv. m. Emilijan i Jakint

Mjesečeve mijene u srpnju:

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	07.	03	14
Uštap (pun mjesec):	13.	19	37
Poslednja četvrt:	20.	15	18
Mladak:	29.	18	54

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Vrijeme: Kakav je srpanj, takav je siječanj. Srpanj močvaran svačemu je kvaran.

Bijeli oblak pada, bit će kiše, hlada. Crni oblak leti, duga kiša prijeti.

Kolovoz – August

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

P 1 Alfons de Liguori, Vjera, Nada
 U 2 Porcijunkula, Gospa od anđela
 S 3 *Augustin Kažotić*, Lidija, Aspren
 Č 4 Ivan Marija Vianney, Dominika
 P 5 Gospa Snježna, Nives, Snježana
 S 6 Preobraženje Gospodinovo, Predrag
 N 7 19. N.K.G., Siksto II., Kajetan, Donat, Albert
 P 8 Dominik, Nedjeljko, Dinko, Neda
 U 9 Edith Stein, Roman, Firmin, Tvrtko
 S 10 Lovro đakon, Lovorko, Erik, Laura
 Č 11 Klara, Jasna, Ljiljana, Suzana
 P 12 Anicet, Hilarija, Veselka, Ivana Fr. Ch.
 S 13 Poncijan i Hipolit, Ivan B., Kasijan
 N 14 20. N.K.G., Maksimilijan Kolbe, Euzebij
 P 15 UZNESENIJE BDM - (Velika Gospa)
 U 16 Rok, Roko, Teodor, Rudolf
 S 17 Hijacint, Liberat, Miron, Jacek
 Č 18 Jelena Križarica, Ivan Eudes
 P 19 Bernard opat, Tekla, Donat
 S 20 Stjepan kralj, Krunoslav
 N 21 21. N.K.G., Pio X., Hermogen, Anastazija
 P 22 BDM Kraljica, Vladislava, Mavro
 U 23 Ruža Limska, Flavije, Zakej, Vuk
 S 24 Bartol ap., Miroslav Bulešić, Emilija
 Č 25 Ljudevit kralj, Josip Kalasan, Lajčo
 P 26 Melkidezek, Aleksandar, Branimir
 S 27 Monika, Honorat, Časlav
 N 28 22. N.K.G., Augustin, Tin, Gustav, Pelagije
 P 29 Mučeništvo Ivana Krstitelja
 U 30 Feliks i Adaukt, Radoslava
 S 31 Josip iz Arimateje, Nikodem, Rajmund

AVGUST / JUL – Pravoslavni

P 1 19 Sv. Stefan, pp. Evgenija
 U 2 20 Sv. prorok Ilija - Ilindan
 S 3 21 Sv. prorok Jezekilj
 Č 4 22 Sv. Marija Magdalena - Blaga Marija
 P 5 23 Sv. m. Trofim, Teofil i drugi s njima
 S 6 24 Sv. m. Hristina, pp. Polikarp Pečerski
 N 7 25 8. po D., Uspenije sv. Ane
 P 8 26 Sv. ppm. Paraskeva - Petka
 U 9 27 Sv. vm. Pantelejmon
 S 10 28 Sv. ap. đak. Prohor, Nikanor, Timon i Parmen
 Č 11 29 Sv. m. Kalinik, sv. m. Serafima
 P 12 30 sv. sv. m. Valentin, pp. mati Angelina
 S 13 31 Sv. Evdokim, sv. m. Julita (Gospojin. pokl.)
 N 14 1 AVG - 9. po D. (Početak posta)
 P 15 2 Prenos mošt. sv. pm. i arh. Stefana
 U 16 3 Pp. Isakije, Dalmat i Faust
 S 17 4 Sv. 7 mučenika u Efesu
 Č 18 5 Sv. m. Evsignije (Pretp. Preobraženja)
 P 19 6 Preobraženje Gospodnje
 S 20 7 Sv. ppm. Dometije, pp. Or
 N 21 8 10. po D., sv. Emilijan Isповедnik
 P 22 9 Sv. ap. Matija, sv. m. Antonije
 U 23 10 Sv. m. arhidakon Lavrentije
 S 24 11 Sv. m. i arhidakon Evplo
 Č 25 12 Sv. m. Fotije, Anikita i drugi s njima
 P 26 13 Sv. m. Ipolit (Odanije Preobraženja)
 S 27 14 Sv. prorok Mihej (Pretp. Uspenija)
 N 28 15 11. po D., Usp. Pr. Bogorod. - Vel. Gospojina
 P 29 16 Sv. Jevstatije, pp. Roman
 U 30 17 Sv. m. Miron i Patroklo
 S 31 18 Sv. m. Flor, pp. Jovan Riiski

Sunce u kolovozu:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	05	38	20	25
11.	05	50	20	10
21.	06	03	19	54
31.	06	15	19	36

Mjesečeve mijene u kolovozu:

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	05.	12	06
Uštap (pun mjesec):	12.	02	35
Posljednja četvrt:	19.	05	36
Mladak:	27.	09	17

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on its right side, suggesting it's resting on a surface.

Vrijeme: Vedri i vrući dani oko Gospojine dozrijevaju jako vince. Rosa blaga, svakom draga.

19

Rujan – Septembar

KATOLIČKI

Č 1 Egidije, Branimir, Tamara
P 2 Kalista, Maksima, Divna, Veljka
S 3 Grgur Veliki, Gordana
N 4 23. N.K.G., Ruža Vitepska, Rozalija, Dunja
P 5 *Majka Terezija*, Lovro Just., Borko
U 6 Zaharija, Boris, Davor
S 7 *Marko Križevčanin*, Blaženko
Č 8 Rođenje BDM (Mala Gospa), Maja
P 9 Petar Claver, Strahimir
S 10 Nikola Tolentinski, Tara, Pulherija
N 11 24. N.K.G., Hijacint, Cvjetko, Miljenko
P 12 Ime Marijino, Gvido, Dubravko
U 13 Ivan Zlatousti, Zlatko, Ljubo
S 14 *Uzvišenje sv. Križa*, Višeslav
Č 15 Gospa Žalosna, Melita, Dolores
P 16 Eufemija, Kornelije i Ciprijan
S 17 Robert Belarmin, Rane sv. Franje
N 18 25. N.K.G., Josip Kupertinski, Sonja, Irena
P 19 Januarije, Suzana, Emilija
U 20 Andrija Kim, Pavao Chong, Svjetlana
S 21 *Matej ap. i ev., Matko, Mato (kvatre)*
Č 22 Toma Vilanovski, Mauricije, Žarko
P 23 Pio iz Pietrelcine, Lino, Tekla (*kvatre*)
S 24 Gospa od Otkupljenja, Mirko (*kvatre*)
N 25 26. N.K.G., Firmin, Zlata, Kleofa
P 26 Kuzma i Damjan, Justina
U 27 Vinko Paulski, Gaj, Berislav
S 28 Vjenceslav, Večeslav, Veco
Č 29 Mihael, Gabriel i Rafael, arkandeli
P 30 Jeronim, Jerko, Jere, Honorije

Sunce u rujnu:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	16	19	34
10.	06	27	19	17
20.	06	40	18	57
30.	06	52	18	38

PRAVOSLAVNI

SEPTEMBAR / AVGUST – Pravoslavni

Č 1 19 Sv. m. Andrej Stratilat
P 2 20 Sv. prorok Samuilo, sv. svm Filip Irak.
S 3 21 Sv. ap. Tadej, sv. m. Vasa
N 4 22 12. po D., sv. mučenik Agatonik
P 5 23 Sv. svm. Irinej, sv. m. Lup (Odan. Uspenija)
U 6 24 Sv. svm. Evtihije, sv. m. Sira
S 7 25 Prenos moštiju sv. ap. Vartolomeja
Č 8 26 Sv. m. Adrijan i Natalija
P 9 27 Pp. Pimen Veliki
S 10 28 Pp. Mojsej Murin, pp. Sava Pskovski
N 11 29 13. po D., Usekov. gl. sv. Jovana Krstitelja
P 12 30 Prenos moštiju sv. Aleksandra Nevskog
U 13 31 Polaganje pojasa Presvete Bogorodice
S 14 1 SEP - Pp. Simeon Stolp. - Crkvena nova god.
Č 15 2 Sv. m. Mamant, sv. Jovan Posnik
P 16 3 Sv. svm Antim, sv. Joanikije
S 17 4 Sv. svm Vavila, sv. pr. Mojsej Bogovidac
N 18 5 14. po D., sv. pr. Zaharije, sv. Jelisaveta
P 19 6 Čudo sv. arhangelu Mihaila
U 20 7 Sv. m. Sozont (Pref. Rođ. Presv. Bogorodice)
S 21 8 Rođ. Presv. Bogorodice - Mala Gospojina
Č 22 9 Sv. pravedni bogoroditelji Joakim i Ana
P 23 10 Sv. Minodora, Mitrodora i Nimfodora
S 24 11 Pp. Teodora Aleksandrijska
N 25 12 15. po D. (Odan. Rođ. Presv. Bogorodice)
P 26 13 Sv. svm. Kornilije (Pretp. Vozdviženja)
U 27 14 Vozdviženje Časnog Krsta - Krstovdan
S 28 15 Sv. vm. Nikita
Č 29 16 Sv. vm. Jefimija, pp. Dorotej
P 30 17 Sv. m. Vera, Nada i Ljubav

Mjesečeve mijene u rujnu:

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	03.	19	07
Uštap (pun mjesec):	10.	10	59
Posljednja četvrt:	17.	22	52
Mlađak:	25.	22	54

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Rujanski hlad, gotov jad. Crvena zora, mokra polja.

Listopad – Oktobar

KATOLIČKI

S 1 Terezija od Djeteta Isusa
N 2 27. N.K.G., Anđeli čuvari, Anđelko, Anđelka
P 3 Kandid, Maksimilijan, Gerhard
U 4 Franjo Asiški, Franka, Kajo
S 5 Faustina K., Mauro, Placid, Miodrag
Č 6 Bruno, Fides, Verica, Vjera
P 7 BDM od Krunice (Ružarija), Rosario
S 8 Demetrije i dr., Zvonimir, Šime
N 9 28. N.K.G., Dionizije Areop., Ivan L., Denis
P 10 Franjo Borgia, Daniel, Danko
U 11 Ivan XXIII., Emilijan, Prob, Milan
S 12 Serafin, Maksimilijan, Makso
Č 13 Kalist I., Eduard, Magdalena
P 14 Posveta subotičke katedrale
S 15 Terezija Avilska, Zlata, Rezika
N 16 29. N.K.G., Hedviga, Marija Margareta Al.
P 17 Ignacije Antiohijski, Vatroslav
U 18 Luka ev., Lukša, Svjetlovid
S 19 Pavao od Križa, Ivan Br. i Izak Jogues
Č 20 Vendelin, Irena, Miroslava
P 21 Karlo IV., Uršula, Zvezdan, Hilarija
S 22 Ivan Pavao II., Marija Saloma, Dražen
N 23 30. N.K.G., Ivan Kapistran, Borislav, Severin
P 24 Antun M. Claret, Jaroslav
U 25 Krizant i Darija, Katarina Kotromanić
S 26 Demetrije, Dmitar, Zvonko
Č 27 Sabina Avilska, Gordana
P 28 Šimun i Juda Tadej ap., Siniša, Tadija
S 29 Narcis, Donat, Darko, Ida
N 30 31. N.K.G., Marcel, Marojko, Ferdinand, Geman
P 31 Alfons Rodriguez, Volfgang, Vuk

Sunce u listopadu:

(prema ljetnom računanju do 33. X.)

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	54	18	36
11.	07	07	18	17
21.	07	20	18	00
31.	06	34	16	44

PRAVOSLAVNI

OKTOBAR / SEPTEMBAR – Pravoslavni

S 1 18 Sv. Evmenije Gorinski, sv. m. Ariadna
N 2 19 16. po D., sv. m. Trofim, Savatije i Dorimedont
P 3 20 Sv. vm. Jevstatije
U 4 21 Sv. ap. Kodrat (Odanije Vozdviženja)
S 5 22 Sv. svm. Foka, sv. prorok Jona
Č 6 23 Začeće sv. Jovana Preteče i Krstitelja
P 7 24 Sv. pm. Tekla
S 8 25 Pp. Efrosinija, Sv. Sergije Rad. - Zadušnice
N 9 26 17. po D., sv. ap. i jevan. Jovan Bogoslov
P 10 27 Sv. m. Kalistrat i ostali
U 11 28 Pp. Hariton Ispovednik
S 12 29 Pp. Kirijak Otšelnik - Miholjdan
Č 13 30 Sv. svm. Grigorije, sv. Mihail Kijevski
P 14 1 OKT - Pokrov presvete Bogorodice
S 15 2 Sv. svm. Kiprijan, pp. Andrej
N 16 3 18. po D., sv. svm. Dionisije Areopagit
P 17 4 Sv. Stefan i pp. Jelena Štiljanović
U 18 5 Sv. m. Haritina, sv. svm. Dionisije
S 19 6 Sv. apostol Toma - Tomindan
Č 20 7 Sv. m. Sergije, Vakho - Srđevdan
P 21 8 Pp. Pelagija, pp. Taisa
S 22 9 Sv. ap. Jakov, sv. Stefan Srpski (Slepi)
N 23 10 19. po D., sv. m. Evlapije i Evlapija
P 24 11 Sv. ap. Filip, đak., pp. Teofan Načertani
U 25 12 Sv. m. Tarah, Prov i Andronik
S 26 13 Sv. m. Karp, sv. m. Zlata Maglenska
Č 27 14 Pp. mati Paraskeva - Sveta Petka
P 28 15 Sv. svm. Lukijan, pp. Jevtimije
S 29 16 Sv. m. Longin Kapetan
N 30 17 20. po D., sv. pr. Ošija, sv. ppm. Andrej Krit.
P 31 18 Sv. ap. i jevandelist Luka

Mjesečeve mijene u listopadu:

(prema ljetnom računanju do 31. X.)

	Dan:		
	h	m	
Prva četvrt:	03.	01	14
Uštap (pun mjesec):	09.	21	54
Posljednja četvrt:	17.	18	15
Mladak:	25.	11	48

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on the right side, suggesting it's resting on a surface. There is no handwriting or other markings on the paper.

Vrijeme: Luki kišica, Petru pšenica. Kad listopadom puno magle pane, bit će zimi snijega na sve strane.

23

Studeni – Novembar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

U 1 SVI SVETI, Svetislav, Sveto
S 2 Dušni dan, Dušica, Duško
Č 3 Martin P., Hubert, Silvija
P 4 Karlo Boromejski, Dragutin, Drago
S 5 Emerik, Mirko, Elizabeta, Srijemski muč.
N 632. N.K.G., Leonard, Sever, Vedran
P 7 Engelbert, Anđelko
U 8 *Gracija Kotorski, Bogdan*
S 9 Posveta lateranske bazilike, Vitomir
Č 10 Leon Veliki, Ivan Skot, Lav, Lavoslav
P 11 Martin biskup, Davorin
S 12 Jozafat, Astrik, Emilijan, Milan
N 13 33. N.K.G., Stanislav Kostka, Stanko, Didak
P 14 *Nikola Tavelić, Ivan Trogirski, Zdenko*
U 15 Albert Veliki, Leopold, Berto, Albe
S 16 Margareta Škotska, Gertruda, Otmar
Č 17 Salomeja Krakovska, Gertruda, Igor
P 18 Posveta bazilika sv. Petra i Pavla
S 19 Elizabeta Ug., Krispin, Severin
N 20 ISUS KRIST KRALJ SVEGA STVORENJA
P 21 Prikazanje BDM, Gospa od zdravlja
U 22 Cecilija, Cilika, Slavujka
S 23 Klement, Milivoj, Blagoje
Č 24 Krizogon, Krševan, Andrija, Firmin
P 25 Katarina Aleksandrijska, Kata, Erazmo
S 26 Konrad, Leonard, Dubravko
N 27 1. N. DOŠAŠĆA, (Godina A), Maksim, Severin
P 28 Sosten, Jakov Markijski, Držislav
U 29 Illuminata, Svjetlana, Vlasta
S 30 Andrija ap., Andrijana, Andrea

NOVEMBAR / OKTOBAR – Pravoslavni

U 1 19 Sv. prorok Joil
S 2 20 Sv. vm. Artemije
Č 3 21 Pp. Ilarion, sv. Visarion
P 4 22 Sv. ravnoap. Averkije Jerapoljski
S 5 23 Sv. ap. Jakov, prvi ep. Jer. - Zadušnice
N 6 24 21. po D., sv. vm. Areta i ostali
P 7 25 Sv. m. Markijan i Martirije
U 8 26 **Sv. vm. Dimitrije - Mitrovdan**
S 9 27 Sv. mučenik Nestor
Č 10 28 Sv. m. Terentije
P 11 29 Pp. Avramije Zatvornik, sv. Anastasija
S 12 30 Sv. kralj Milutin, pp. Teoktist i Jelena
N 13 31 22. po D., sv. ap. Stahije, Alimpije, Urvan
P 14 1 NOV - Sv. Kozma i Damjan - Vračevi
U 15 2 Sv. m. Akindin, Pigasije i drugi s njima
S 16 3 Obn. hrama sv. vm. Georgija - Đurđić
Č 17 4 Pp. Joanikije V., sv. svm. Nikandar
P 18 5 Sv. ppm. Galaktion i Epistima
S 19 6 Sv. Pavle Ispovednik
N 20 7 23. po D., sv. 33 m. u Melitini, pp. Lazar
P 21 8 Sabor sv. arhang. Mihaela - Arandelovdan
U 22 9 Sv. m. Onisifor i Porfirije
S 23 10 Sv. ap. Olimp, Erast, Rodion i dr.
Č 24 11 Sv. m. Mina, sv. kralj Stefan Dečanski
P 25 12 Sv. Jovan Milostivi
S 26 13 Sv. Jovan Zlatoust
N 27 14 24. po D., sv. ap. Filip (Božić. pokladade)
P 28 15 Sv. m. Gurije (Početak posta)
U 29 16 Sv. ap. i jevanđelist Matej
S 30 17 Sv. Grigorije Čudotvorac

Sunce u studenom:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	35	16	42
10.	06	48	16	30
20.	07	02	16	20
30.	07	15	16	13

Mjesečeve mijene u studenom:

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	01.	07	37
Uštap (pun mjesec):	08.	12	02
Posljednja četvrt:	16.	14	27
Mlađak:	23.	23	57
Prva četvrt:	30.	15	36

[illegible]

Vrijeme: Ako je na Sve Svete vlažno, bit će mnogo snijega. Sv. Martin kišu voli, jer ima svoj ogrtač. Sv. Kata snijeg za vrata.

25

Prosinač – Decembar

KATOLIČKI

Č 1 Elegije, Natalija, Božena
P 2 Bibijana, Živka, Blanka, Lara
S 3 Franjo Ksaverski, Klaudije
N 4 2. N. DOŠAŠĆA, Barbara, Ivan Dam., Kristijan
P 5 Saba, Krispina, Dalmatin, Slavka
U 6 Nikola biskup, Nikša, Vladimir
S 7 Ambrozije, Dobroslava, Agaton (*kvatre*)
Č 8 **BEZGRJEŠNO ZAČEĆE BDM**
P 9 Valerija, Petar F., Zdravka, Abel (*kvatre*)
S 10 Gospa Loretska, Judita, Julija (*kvatre*)
N 11 3. N. DOŠAŠĆA - Materice, Damaz, Damir
P 12 Spiridon, Špiro, Konrad
U 13 Lucija, Jasna, Svjetlana
S 14 Ivan od Križa, Špiro
Č 15 *Drinske mučenice*, Kristijana G., Irenej
P 16 Adela, Etela, Zorka
S 17 Lazar, Florijan, Zrinka
N 18 4. N. DOŠAŠĆA - Oci, Gracijan, Bosiljko
P 19 Urban, Tea, Božica, Vladimir
U 20 Amon, Eugen i Makarije
S 21 Petar Kanizije, Snježana
Č 22 Honorat, Časlav, Zenon
P 23 Ivan Kentijski, Viktorija, Vita
S 24 Badnjak, Adam i Eva, Irma
N 25 BOŽIĆ, Anastazija, Božidar
P 26 Stjepan prvomučenik, Krunoslav
U 27 Ivan ap. i ev., Janko, Fabiola
S 28 Nevina dječica, Mladen, Nevenka
Č 29 Toma B., Davor, David
P 30 Sveta Obitelj, Trpimir, Sabin
S 31 Silvestar I., Silvija, Donata

Sunce u prosincu:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	07	16	16	13
11.	07	26	16	11
21.	07	34	16	14
31.	07	37	16	20

PRAVOSLAVNI

DECEMBAR / NOVEMBAR – Pravoslavni

Č 1 18 Sv. m. Platon, sv. m. Roman i Varul
P 2 19 Sv. pr. Avdija, sv. m. Varlaam, pp. Joasaf
S 3 20 Pp. Grigorije (Pretpraz. Vavedenja)
N 4 21 25. po D., Vaved. Presvete Bogorodice
P 5 22 Sv. ap. Filimon, Apfija i Arhip
U 6 23 Sv. Amfilohije, sv. Grigorije
S 7 24 Sv. vm. Ekaterina
Č 8 25 Sv. svm. Kliment (Odaniye Vavedenja)
P 9 26 Sv. Alimpije Stolpnik
S 10 27 Sv. m. Jakov Persijanac, sv. Jakov Rostov.
N 11 28 26. po D., sv. ppm. Stefan Novi
P 12 29 Sv. m. Paramon i Filumen
U 13 30 Sv. ap. Andrej Prvozvani
S 14 1 DEC - Sv. prorok Naum, sv. Filaret Milostivi
Č 15 2 Sv. car Uroš, pp. Joanikije D.
P 16 3 Sv. prorok Sofonija, pp. Jovan Čutljivi
S 17 4 Sv. vm. Varvara, pp. Jovan Damaskin
N 18 5 27. po D., pp. Sava Osvećeni - Detinjci
P 19 6 Sv. Nikolaj arhiepiskop - Nikoljdan
U 20 7 Sv. Amvrosije, pp. Grigorije Gornjački
S 21 8 Pp. Patapije, sv. ap. Sosten, Apolo i dr.
Č 22 9 Zaćeće svete Ane (kada začé Bogorodicu)
P 23 10 Sv. m. Mina, sv. Jovan Despot
S 24 11 Pp. Danilo Stolpnik
N 25 12 28. po D., sv. Spiridon Čudotv. - Materice
P 26 13 Sv. m. Evstratija, sv. Gavriilo i Nikodim
U 27 14 Sv. m. Tirs, Levkije, Filimon, Apolonije i dr.
S 28 15 Sv. svm. Elvterije, pp. Pavle
Č 29 16 Sv. prorok Agej, sv. Teofanija carica
P 30 17 Sv. prorok Danilo, sv. ppm. Avakum
S 31 18 Sv. m. Sevastijan, sv. Modest i dr.

Mjesečeve mijene u prosincu:

Dan:	h	m
Uštap (pun mjesec):	08.	05 08
Posljednja četvrt:	16.	09 56
Mlađak:	23.	11 16
Prva četvrt:	30.	02 20

[illegible]

ASTRONOMSKI I VREMENSKI PODATCI ZA 2022. GODINU

Proljeće počinje 20. ožujka (marta) u 16 sati i 33 minute; **ljet**o 21. lipnja (juna) u 10 sati i 13 minuta; **jesen** 23. rujna (septembra) u 2 sata i 3 minute; a **zima** počinje 21. prosinca (decembra) u 22 sata i 48 minuta.

/Početci godišnjih doba tijekom 2022. godine po SEV-u (Srednjoeuropskom vremenu)/

KAKVO ĆE VRIJEME BITI U 2022. GODINI

Prema Stoljetnom kalendaru vladajući planet u 2022. godini bit će **Jupiter** (Velika sreća). Kao vladara, smatraju ga velikim dobrotvorom. Po naravi je dobar, Svakoga shvaća i razumije, pravedan je i milosrdan, omiljen u društvu, uživa u jelu i ženama, uklanja zapreke i pribavlja bogatstvo. Simbol je uspjeha i obilja.

Boja mu je grimizna, od kovina mu pripada kositar, od dragoga kamenja ametist, a od brojeva 3. Od dana mu pripada četvrtak, a od noći nedjelja.

Kakvo će biti vrijeme u 2022. godini? Bit će više vlažno nego suho, a za pojedina godišnja doba Stoljetni kalendar predviđa:

Proljeće: oštro, suho i hladno.

Ljeto: vrlo vruće, a noći tople. Vladaju sparina i suša.

Jesen: više suha nego vlažna, i dugo topla.

Zima: suha i jaka, vjetrovita i nestalna.

VRIJEME PO MJESECIMA

Siječanj (januar): Od 1. do 4. vedro i hladno, od 5. do 9. suho, noći studene, od 10. do 16. veliko zahlađenje, 16. i 17. poledica, 18. i 19. oblačno i hladno, od 20. do 22. snijeg, od 23. do 27. tmurno sa snijegom, od 28. do 31. susnežica.

Veljača (februar): Od 1. do 3. oblačno i kišovito, od 4. do 7. promjenjivo, s povremenom kišom, od 8. do 14. lijepo, od 15. do 18. pogoršanje sa snijegom, od 19. do 22. povremeni vjeter s kišom i snijegom, od 23. do 25. hladna kiša i solika, 26. snijeg, a do kraja mjeseca tmurno i kišovito vrijeme.

Ožujak (mart): Od 1. do 3. vrlo studeno, od 4. do 8. vedro, ujutro i navečer jako hladno, 8. i 9. kiša i snijeg, od 10. do 13. razvedranje i zahlađenje, od 14. do 19. hladno, 20. i 21. jaka studen, od 22. do 26. oblačno i hladno, od 27. do kraja mjeseca vedro, noću smrzavice, a po danu toplo.

Travanj (april): Od 1. do 7. noću hladno i oštro, a danju nešto blaže. Od 8. do 12. oblačno i hladno, od 13. do 16. hladno, a ujutro magla, od 17. do 23. zatopljenje, pa je danju toplo, od 24. do 29. ponovno zahlađenje, oštro, noću mraz, 29. i 30. lijepo i toplo.

Svibanj (maj): Od 1. do 3. oblačno, s grmljavinom, od 4. do 8. tmurno, oblačno i hladno vrijeme, 8., 9. i 10. blago i toplo, od 11. do 13. hladno, a noću mraz, od 14. do 20. suho i hladno vrijeme, od 21. do 23. noću mraz, a danju hladno, od 24. do 29. hladno, 30. lijepo, a 31. ponovno zahlađenje.

Lipanj (juni): Od 1. do 4. vrlo hladno, a noću mraz, od 5. do 7. nešto toplije, 8. noću mraz, a danju vedro, od 9. do 17. lijepo sunačano, od 18. do kraja mjeseca lijepo, toplo vrijeme.

Srpanj (juli): Počinje velikom vrućinom danju, a noću je sparno, gotovo svakoga dana grmljavina, a više puta pada tuča, od 7. do 10. velike vrućine i oluja, od 11. do 13. oblačno, s postupnim zahlađenjem, 13. kiša, od 14. do 17. nestalno, od 18. do 24. tmurno i kišovito, od 25. do 28. hladno, s naletima kiše, 29. promjenjivo, a 30. i 31. lagano poboljšanje.

Kolovoz (august): Od 1. do 5. jutarnja magla, danju lijepo i toplo, od 6. do 11. vedro i sunčano, od 12. do 23. toplo i lijepo, od 24. do kraja mjeseca sve veća vrućina i suša.

Rujan (septembar): Od 1. do 3. vruće i lijepo, od 4. do 6. zahlađenje, 7. oblačno, od 8. do 13. lijepo, sunčano, od 14. do 16. nestalno, s kratkotrajnim oborinama, od 17. do 27. ponovno lijepo i toplo, 28. kiša, 29. i 30. oblačno, sa sitnom kišicom.

Listopad (oktobar): Od 1. do 3. oblačno i kišovito, od 4. do 9. nestalno, 10. naglo pogoršanje, zahlađenje s mrazom sve do 17., 18. lijep dan, nalik na ljetni, 19. toplo, 20. nagla promjena, hladno, od 21. do 25. lijepo i toplo, 25. hladno, 26. sunčano i toplo, a od 27. do 30. naglo zahlađenje i oporo vrijeme.

Studeni (novembar): Od 1. do 3. hladno, od 4. do 10. studeno, ali su poslijepodneva većinom topla, 11. i 12. oblačno vrijeme, s maglom i kišom, od 13. do 19. sve veće zahlađenje, od 20. do kraja vrlo hladno, ali poslijepodneva su ipak sunčana.

Prosinac (decembar): Od 1. do 3. mraz i smrzavica, od 4. do 6. oblačno, s hladnom kišom, od 7. do 9. tmurno i led, 10. snijeg, od 11. do 15. veliko zahlađenje, od 16. do 19. čiča zima, 19. val topline i kiša, od 21. ponovno zahlađenje i jaka studen do kraja mjeseca.

To su predviđanja Stoljetnog kalendara o vremenu u 2022. godini. Koliko su točna, moći ćemo se i sami uvjeriti. Živi bili pa vidjeli!

Stare jeronimske *Danice* obično bi takva vremenska predviđanja popratile riječima: „Tako *Stoljetni kalendar*, a kakvo će nam dragi Bog dati vrijeme, to je u Njegovoj svemožnoj ruci.“

(Predviđene vremenske prilike istovjetne su s objavljenim podacima u *Danici 2008. - hrvatskog katoličkog kalendara*.)

ZAPOVIJEDANI BLAGDANI

Zapovijedani ili zapovjedeni blagdani su sve nedjelje u godini (ovamo, naravno, spadaju i **Uskrs** i **Duhovi**), **Tijelovo (Brašančevo)**, **Velika Gospa**, **Svi Sveti** i **Božić**. Više **nisu zapovijedani blagdani**: Sveta tri kralja (Bogojavljenje), Svijećnica, Sv. Josip, Blagovijest, Spasovo (Uzašašće), Sv. Petar i Pavao, Mala Gospa, Bezgrješno začće BDM, drugi dan Uskrsa te Božića i Nova godina, ali katolici ih i dalje rado svetkuju.

OBVEZATNI POST I NEMRS

Katolici su prema sadašnjim crkvenim propisima dužni obdržavati **post** i **nemrs** na **Pepelnicu** (Čistu srijedu) i na **Veliki petak**. **Zakon nemrsa** obvezuje i na **sve petke u godini**, osim onih kad bude svetkovina, ali u izvan-korizmene petke može se umjesto nemrsa odabrati **drugo djelo pokore** ili **kakvo karitativno djelo**.

Nemrs (kad je zabranjeno jesti meso) obvezuje sve vjernike koji su navršili **14 godina pa do konca života**, a **post** sve one koji su navršili **18 godina** i još nisu započeli **60. godinu**. *U posne dane smije se uzeti samo jedan pun obrok.*

Župnici u pojedinim slučajevima mogu iz opravdanih razloga osloboditi pojedine osobe ili obitelji obveze posta ili nemrsa, ili ih zamijeniti drugim oblicima pokore.

KATOLIČKA CRKVA U SVIJETU

Sjedište: GRAD VATIKAN (RIM)

PAPA FRANJO

Vodi Crkvu od 13. ožujka 2013.

SVETA STOLICA naziv je za vrhovnu upravu Crkve na čelu sa Sv. Ocem, papom.

PRVI OPĆI CRKVENI SABOR (KONCIL) održan je 325. godine u Niceji. Posljednji opći sabor održan je u Vatikanu od 1962. do 1965. pod papama Ivanom XXIII. i Pavlom VI. To je II. vatikanski sabor.

SINODA BISKUPA užu je sabor biskupa u koji biskupske konferencije iz svih država, na svakih 25 biskupa, šalju po jednog predstavnika. Prvi put takva se sinoda sastala 29. rujna 1967. Otad se ona održava obično svake treće godine.

BISKUPSKA KONFERENCIJA skup je katoličkih biskupa u pojedinoj zemlji, u kojoj oni združeno obavljaju svoju pastirsku službu među njezinim vjernicima.

RIMSKA KURIJA

Papa je na čelu vrhovne uprave Katoličke Crkve (Sveta Stolica).

Kardinali su najviši papini savjetnici. U svijetu ima više od 150 kardinala koji, kad papa umre, ako nisu navršili 80 godina, biraju njegova nasljednika.

Državni tajnik (kardinal Pietro Parolin) najbliži je papin suradnik. On vodi središnju ustanovu Svete Stolice – Državno tajništvo, koje ima dva odjela: I. Odjel za opće poslove i II. Odjel za odnose s državama.

DEVET STOŽERNIČKIH ZBOROVA (KONGREGACIJA)

1. Zbor za nauk vjere; u njegovu sastavu nalaze se Papinsko povjerenstvo „Crkva Božja“, Papinsko biblijsko povjerenstvo, Međunarodno teološko povjerenstvo i Papinsko povjerenstvo za Katekizam Katoličke Crkve; 2. Zbor za istočne Crkve; 3. Zbor za bogoštovlje i stegu sakramenata; 4. Zbor za proglašavanje svetih i blaženih; 5. Zbor za evangelizaciju naroda; 6. Zbor za klerike; 7. Zbor za redovnike i svjetovne ustanove, 8. Zbor za katolički odgoj; 9. Zbor za biskupe.

PAPINA SUDIŠTA

1. Apostolska pokorničarna; 2. Vrhovno sudište apostolskog potpisa (signatura); 3. Sudište rimskog kotača (rota).

PAPINSKA VIJEĆA

1. Vijeće za laike, obitelj i život; 2. Vijeće za promicanje jedinstva kršćana; 3. Vijeće za pravdu i mir; 4. Vijeće za karitativnu djelatnost (*Cor unum*); 5. Vijeće za pastoral selitelja i ljudi na putovanju; 6. Vijeće za pastoral osoblja u službi bolesnika; 7. Vijeće za tumačenje crkvenih zakona; 8. Vijeće za dijalog među religijama; 9. Vijeće za kulturu; 10. Vijeće za sredstva društvenoga priopćavanja; 11. Vijeće za novi navještaj Evanđelja.

UREDI DOBARA

1. Apostolska zbornica (komora); 2. Vijeće za gospodarstvo; 3. Uprava dobrima Apostolske Stolice; 4. Prefektura za gospodarske poslove Svete Stolice.

OSTALA TIJELA I INSTITUCIJE RIMSKE KURIJE

Vatikanski apostolski arhiv; Vatikanska apostolska knjižnica; Vatikanska tiskara; L'Osservatore Romano; Vatikanska izdavačka kuća; Radio Vatikan; Vatikansko televizijsko središte; Prefektura papinske kuće; Služba za papina liturgijska slavlja; Tiskovni ured Svete Stolice; Središnji statistički ured Crkve; i dr.

KATOLIČKA CRKVA U HRVATSKOJ

ZAGREBAČKA METROPOLIJA obuhvaća: Zagrebačku nadbiskupiju, Varaždinsku, Sisačku i Bjelovarsko-križevačku biskupiju te grkokatoličku Križevačku eparhiju. Zagrebački nadbiskup i metropolit: kardinal JOSIP BOZANIĆ; pomoćni biskupi: msgr. IVAN ŠAŠKO, msgr. MIJO GORSKI, umirovljeni msgr. VALENTIN POZAIĆ. Varaždinski biskup: msgr. BOŽE RADOŠ, i biskup u mirovini: msgr. JOSIP MRZLJAK. Sisački biskup: msgr. VLADO KOŠIĆ. Bjelovarsko-križevački biskup: msgr. VJEKOSLAV HUZZAK. Vladika križevački: msgr. MILAN STIPIĆ; biskup u mirovini msgr. NIKOLA KEKIĆ.

ĐAKOVAČKO-OSJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Đakovačko-osječku nadbiskupiju, Srijemsku i Požešku biskupiju. Nadbiskup metropolit đakovačko-osječki: msgr. ĐURO HRANIĆ; nadbiskup u mirovini msgr. MARIN SRAKIĆ, pomoćni biskup: msgr. IVAN ĆURIĆ. Biskup srijemski: msgr. ĐURO GAŠPAROVIĆ (ujedno član Međunarodne BK sv. Ćirila i Metoda); biskup supomoćnik: msgr. FABIJAN SVALINA. Biskup požeški: msgr. ANTUN ŠKVORČEVIĆ.

SPLITSKA METROPOLIJA obuhvaća: Splitsko-makarsku nadbiskupiju, Dubrovačku i Hvarsku-bračku-višku te Šibensku biskupiju. Nadbi-

skup metropolit splitski: msgr. MARIN BARIŠIĆ; nadbiskup supomoćnik msgr. DRAŽEN KUTLEŠA. Biskup dubrovački: msgr. ROKO GLASNOVIC. Biskup hvarsko-brački-viški: msgr. RANKO VIDOVIĆ; biskup u mirovini msgr. SLOBODAN ŠTAMBUK. Biskup šibenski: msgr. TOMISLAV ROGIĆ; biskup u mirovini msgr. ANTE IVAS. Biskup kotorski: msgr. IVAN ŠTIRONJA (ujedno član Međunarodne BK sv. Ćirila i Metoda); biskup u mirovini: msgr. ILIJA JANJIĆ.

RIJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Riječku nadbiskupiju, te Krčku, Porečko-pulsku i Gospičko-senjsku biskupiju. Nadbiskup metropolit riječki: msgr. IVAN DEVČIĆ; biskup supomoćnik msgr. MATE UZINIĆ. Biskup krčki: msgr. IVICA PETANJAK; biskup u mirovini msgr. VALTER ŽUPAN. Apostolski upravitelj porečko-pulski: msgr. DRAŽEN KUTLEŠA, nadbiskup supomoćnik splitski; biskup u mirovini: msgr. IVAN MILOVAN. Biskup gospičko-senjski: msgr. IVAN ZDENKO KRIŽIĆ.

ZADARSKA NADBISKUPIJA: msgr. ŽELIMIR PULJIĆ, nadbiskup zadarski.

VOJNI ORDINARIJ U RH: msgr. JURE BOGDAN, vojni biskup; biskup u mirovini msgr. JURAJ JEZERINAC.

KATOLIČKA CRKVA U BOSNI I HERCEGOVINI I REPUBLICI SJEVERNOJ MAKEDONIJI

VRHBOSANSKA METROPOLIJA obuhvaća: Vrhbosansku (Sarajevsku) nadbiskupiju, Banjalučku, Mostarsko-duvanjsku, Trebinjsko-mrkansku, Skopsku biskupiju i Apostolski egzarat za Makedoniju. Kardinal VINKO PULJIĆ nadbiskup je i metropolit vrhbosanski; nadbiskup supomoćnik msgr. TOMO VUKŠIĆ; msgr. PERO SUDAR, umirovljeni pomoćni biskup. Biskup banjalučki: msgr. FRANJO KOMARICA; msgr. MARKO SEMREN, pomoćni biskup. Biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski msgr. PETAR PALIĆ; biskup u mirovini msgr. RATKO PERIĆ.

Biskup skopski i egzarat za katolike istočnog obreda u Makedoniji: msgr. KIRO STOJANOV.

VOJNI ORDINARIJ U BIH: msgr. TOMO VUKŠIĆ, biskup.

KATOLIČKA CRKVA U CRNOJ GORI

BARSKA NADBISKUPIJA: msgr. RROK GJONLLESHAJ (Rok Đonlešaj), nadbiskup barski; msgr. ZEF GASHI, nadbiskup u mirovini.

KOTORSKA BISKUPIJA: Biskup kotorski: msgr. IVAN ŠTIRONJA (ujedno član Međunarodne BK sv. Ćirila i Metoda); biskup u mirovini: msgr. ILIJA JANJIĆ.

CRKVA NA KOSOVU

Prizrensko-prištinska biskupija: msgr. DODE GJERGJI.

KATOLIČKA CRKVA U SRBIJI

BEOGRADSKA METROPOLIJA

BEOGRADSKA NADBISKUPIJA: nadbiskup i metropolit msgr. STANISLAV HOČEVAR SDB.

SUBOTIČKA BISKUPIJA: msgr. SLAVKO VEČERIN, biskup subotički; biskup u mirovini msgr. IVAN PENZEŠ (János Pénzes).

ZRENJANINSKA BISKUPIJA: biskup msgr. LADISLAV NÉMET SVD.

GRKOKATOLIČKA EPARHIJA: vladika, msgr. ĐURO DŽUDŽAR.

Međunarodna biskupska konferencija sv. Ćirila i Metoda (MBK) formirana je 22. prosinca 2004. godine. Ona je naslijedila Biskupsku konferenciju Srbije i Crne Gore – pri čemu joj je tada pridodana i Makedonija – a od 1997., kada je utemeljena, pa do 2003. godine djelovala je pod imenom Biskupska konferencija Savezne Republike Jugoslavije. Sjedište MBK je u Novom Sadu.

Predsjednik je zrenjaninski biskup msgr. LADISLAV NÉMET SVD, a potpredsjednik nadbiskup barski msgr. RROK GJONLLESHAJ (Rok Đonlešaj). Članovi su joj još: ostolski nuncij msgr. LUCIANO SURAINI, nadbiskup beogradski msgr. STANISLAV HOČEVAR SDB, biskup subotički msgr. SLAVKO VEČERIN, umirovljeni biskup subotički msgr. JÁNOS PÉNZEŠ, biskup srijemski msgr. ĐURO GAŠPAROVIĆ, pomoćni biskup srijemski msgr. FABIJAN SVALINA, biskup za katolike istočnog obreda biskupije sv. Nikole u Ruskom Krsturu msgr. ĐURO DŽUDŽAR, biskup skopski i egzarch za katolike istočnog obreda u Makedoniji msgr. KIRO STOJANOV, biskup prizrenko-prištinski msgr. DODË GJERGJI, biskup kotorski msgr. IVAN ŠTIRONJA, umirovljeni biskup kotorski msgr. ILIJA JANJIĆ i umirovljeni nadbiskup barski msgr. ZEF GASHI (Zef Gaši).

*****

Ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu je dr. TOMISLAV MARKIĆ.

Papa Ivan Pavao II. odobrio je Statut Hrvatske biskupske konferencije (HBK), u čijem su sastavu svi biskupi s područja Republike Hrvatske, dok biskupi s područja Bosne i Hercegovine imaju svoju biskupsku konferenciju. Predsjednik Hrvatske biskupske konferencije je msgr. Želimir Puljić, a bosanskohercegovačke msgr. Vinko Puljić.

APOSTOLSKJE NUNCIJATURE

Apostolski nuncij (izaslanik Papin) u Srbiji: nadbiskup msgr. LUCIANO SURIANI.

Apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj: nadbiskup msgr. dr. JURAJ (GIORGIO) LINGUA.

Apostolski nuncij u Republici Bosni i Hercegovini i u Republici Crnoj Gori: msgr. ALOJZIJE (LUIGI) PEZZUTO.

BISKUPI HRVATI IZVAN DOMOVINE

Msgr. BLAŽ ĆUPIĆ, kardinal, nadbiskup Čikaga (SAD).

Msgr. JOSÉ ANTONIO EGUREN BRESANI, nadbiskup grada Piure (Peru).

Msgr. NIKOLA ETEROVIĆ, apostolski nuncij u Njemačkoj.
 Msgr. VLADIMIR FEKETE, biskup u gradu Baku, Azerbejdžan.
 Msgr. ALEKSANDAR GOIĆ KARMELIĆ, biskup u Rancague (Čile), predsjednik
 Čileanske biskupske konferencije.
 Msgr. BERISLAV GRGIĆ, biskup u Tromsou (Norveška).
 Msgr. ANTE JOZIĆ, imenovani nadbiskup, apostolski nuncij u Obali Bjelokosti.
 Msgr. STANISLAV KARLIĆ, kardinal, umirovljeni nadbiskup grada Parana (Argentina).
 Msgr. TOMISLAV KOLJATIĆ-MAROEVIĆ, biskup Linareske biskupije (Čile).
 Msgr. SALVADOR PINERIO-CALDERON NESANOVIĆ, nadbiskup grada Ajacucho (Peru).
 Msgr. EMILIO OGNJENOVIC, umirovljeni nadbiskup u gradu Mercedesu (Argentina).
 Msgr. PEDRO MARIO OSSANDON BULJEVIĆ, pomoćni biskup nadbiskupije
 Concepcion (Čile).
 Msgr. JORGE CARRION PAVLIĆ, biskup u Punu (Peru, jezero Titicaca).
 Msgr. PETAR RAJIĆ, naslovni nadbiskup Sarsenteruma, apostolski nuncij u Litvi,
 Estoniji i Latviji.
 Msgr. MARTIN VIDOVIĆ, naslovni biskup ninski, apostolski nuncij u Bjelorusiji,
 apostolski nuncij na raspolaganju u Rimu.
 Msgr. GERARD ŽERDIN, biskup u Peru.

VAŽNIJI DATUMI IZ ŽIDOVSKOG KALENDARA

5782./83. židovska godina - 2022.

Tu Bišvat (Nova godina drveća).....	17. I.
Com Ester: (Esterin post)	16. III.
Purim (Spomen za izbjavljenje od istrebljenja u Perziji)	17. III.
Pesah (Spomen za izlazak iz egipatskog ropstva)	16. – 23. IV.
Jom hašoa (Dan sjećanja na žrtve holokausta)	28. IV.
Šavuot (Blagdan sedmica – Pedesetnica)	5. – 6. V.
Šiva Asar Be Tamuz (Post 17. dana mjeseca Tamuza)	17. VII.
Tiša Beav (Post 9. dana mjeseca Ava)	7. VIII.
Roš Hašana (Nova godina 5783.)	26. – 27. IX.
Jom Kipur (Dan pomirenja)	5. X.
Sukoth (Blagdan sjenica)	10. – 11. X.
Sihmat Tora (Radost Tore)	18. X.
Hanuka (Blagdan Posvećenja hrama)	18. – 26. XII.

ZNAČAJNIJI DATUMI U SUBOTIČKOJ BISKUPIJI

Obraćanje sv. Pavla	25. I. (Zaštitnik biskupije)
Obljetnica smrti biskupa L. Budanovića	16. III.
Obljetnica smrti biskupa Matije Zvekanovića	24. IV.
Obljetnica posvete biskupa dr. Ivana Pénzesa	18. VI.
Dan o. Gerarda Tome Stantića: (Sombor – karmelićani).....	24. VI.
Blagoslov svijeca od groma	26. VI. (Bač – Sombor)
Dužijanica	14. VIII. (Subotica)
Bunaričko proštenje	28. i 29. VIII.
Hodočašće Majci Božjoj Bistričkoj	24. i 25. IX.
Obljetnica posvete katedrale	14. X.
Sv. Terezija Avilska – zaštitnica katedrale i Grada Subotice	15. X.
Obljetnica posvete biskupa Slavka Večerina	14. XI.

KATOLIČKE NOVINE I ČASOPISI (izbor)

HKD SV. JERONIMA (sv. Ćirila i Metoda) izdaje dva časopisa:

- DANICA, hrvatski katolički kalendar (godišnjak)
- HKR „MARULIĆ“, dvomjesečnik za književnost i kulturu

Časopisi drugih hrvatskih nakladnika:

- BILTEN PETRA BARBARIĆA, list vicepostulature, Zagreb
- BLAŽENI ALOJZIJE STEPINAC, glasilo postulature, Zagreb
- BLAŽENI AUGUSTIN KAŽOTIĆ, povremeni vjesnik, Zagreb
- BOGOSLOVSKA SMOTRA, časopis Bogoslovnog fakulteta, Zagreb
- BOSNA FRANCISCANA, časopis Franjevačke teologije, Sarajevo
- BRAT FRANJO, dvomjesečnik, list franjevačkih zajednica, Zagreb
- CRKVA NA KAMENU, informativni list hercegovačkih biskupija, Mostar
- CRKVA U SVIJETU, časopis za vjersku kulturu, Split
- DIACOVENSIA, teološki prilozi, izd. KBF, Đakovo
- DOBRI OTAC ANTIĆ, list vicepostulature, Zagreb
- DON BOSCO DANAS, Zagreb
- GLAS KONCILA, katolički tjednik, Zagreb
- GLASNIK SRCA ISUSOVA I MARIJINA, mjesečnik, Zagreb
- GLASNIK SV. JOSIPA, izdaje Svetište sv. Josipa, Karlovac
- IKA - Bilten Informativne katoličke agencije, Zagreb
- IVAN MERZ, glasilo postulature, Zagreb
- KAČIĆ, zbornik, Split
- KANA, kršćanska obiteljska revija, Zagreb
- KATEHEZA, časopis za katehezu i pastoral, Zagreb
- KATOLIČKI TJEDNIK, Sarajevo
- KRIŽ, glasilo Velikoga križarskog bratstva, Zagreb
- KRŠNI ZAVIČAJ, hercegovački zbornik za vjerska i društvena pitanja, Drinovci
- LJUDIMA PRIJATELJ, list sv. Leopolda Mandića, izdaje Hr. kap. prov., Zagreb
- MALI KONCIL, mjesečnik „Glasa Koncila“ za djecu, Zagreb
- MARIJA, mjesečnik, Split
- MARIJIN TRSAT, Rijeka
- MI, list mladih, mjesečnik, Zagreb
- NADA, informativno-pastoralni list Srijemske biskupije
- NAŠA OGNJIŠTA, katolički mjesečnik, Tomislavgrad
- NOVI SVIJET, mjesečnik Pokreta fokolara
- OBNOVLJENI ŽIVOT, tromjesečnik, Zagreb
- OTAC GERARD, glasilo Vicepostulature za upoznavanje SB o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina, izd. Hrvatske karmelske provincije sv. oca Josipa u Zagrebu, Sombor
- RIJEČKI TEOLOŠKI ČASOPIS, Rijeka
- SVETA CECILIJA, časopis za sakralnu glazbu, izd. Institut za crkvenu glazbu „Albe Vidaković“ KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
- SVJETLO RIJEČI, mjesečnik, izdaje franjevački provincijalat u Sarajevu
- VERITAS, mjesečnik, ZAGREB
- VJESNIK BISKUPA LANGA, Zagreb
- VJESNIK ĐAKOVAČKO-OSJEČKE NADBISKUPIJE, Đakovo
- ZVONA, mjesečnik za kršćansku kulturu, Rijeka
- ZVONIK, katolički list (mjesečnik), Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Subotica
- ŽIVA ZAJEDNICA, izdaje Hrvatski dušobrižnički ured u Frankfurtu
- ŽIVO VRELO, liturgijsko-pastoralni list, Zagreb

(Izbor prema: *Danica 2022. – hrvatski katolički kalendar*, str. 44-61)

Msgr. Slavko Večerin, subotički biskup

Dragi štioče!

Dobro što postoji *Subotička Danica*. Da je nema, trebalo bi je što prije izmisliti. Njezin nas izlazak u vrijeme došašća uvijek obraduje. Neka je, stoga, vječna hvala našeg katoličkog puka svećeniku Paji Kujundžiću koji je *Danicu* još u pretprošlom stoljeću pokrenuo. Svaka nova *Danica* svjedok je svoga vremena. I ovog puta je tako. *Danica* bilježi događaje, ali donosi i promišljanja današnjega čovjeka o određenim temama. Ili donosi neke stare teme smatrajući ih važnima i aktualnima i danas. Listajući stare brojeve mogli bismo s Propovjednikom zaključiti: *Što je bilo to će biti, što se činilo to će se činiti, i nema ništa novo pod suncem* (Prop 1,9). Baš je zato korisno i poučno prelistavati i onih stotinjak *Subotičkih Danica*, koliko ih je do sada izišlo. Danas nam se puno toga nameće kao neko instant rješenje: duhovno, ekonomsko, zdravstveno... Važno je vidjeti kako su o nekim događajima i temama razmišljali naši stari, naši preci. I važno je znati da, niti na vrhuncu vremena i povijesti, Sin Božji, Isus hodajući zemljom nije sve prosvijetlio, obratio, nije svima pomogao u oskudici, nije sve izliječio. Na brzinu se, često, samo muhe hvataju. Instant rješenja najčešće nisu rješenja, ili makar nisu trajna rješenja. Novotarije su često samo interesantne, ali ne nužno i korisne i isplative. Više komocije je više troška, a manje vremena za sebe i bližnjeg kraj nas. Time i za samog Stvoritelja. Naša *Danica* je pomalo tradicionalna, nema u njoj nikakvih instant poučaka. Ipak, ona ima lijepi broj svojih čitatelja; mnogi ju drže poučnom i korisnom. Zato, neka je hvala i svima onima koji su *Subotičku Danicu* kroz povijest stvarali i uređivali. Hvala i ovogodišnjim suradnicima *Subotičke Danice*. Pokoljenja će ih pamtit, a Svevišnji, za njihov doprinos, obilato nagraditi. Za *Danicu* se još uvijek radi za vatikansku valutu: „Bog plati“.

Cijenjeni štioče, poznato ti je kako *Danicu* započinjemo mislima i porukama Svetog Oca. Tako je i ovoga puta. Godina, što je sada već za nama, bila je posvećena svetom Josipu koji je očinskim srcem ljubio Isusa. Prije 150 godina proglašen je i zaštitnikom opće Crkve. O tome progovara i Papa. Progovara Papa i o mogućnosti podjele trajnih službi lektorata (čitača) i ako litata (djelitelja pričesti) i ženskim osobama.

Rubriku *Duhovnost* i ove godine otvaramo mislima svete Elizabete od Presvetog Trojstva. Ove je godine, svima nam na pouku, prikazana njezina marijanska pobožnost. Predstavljeni su i novi blaženici poljskoga naroda: kardinal Stefan Wyszyński i redovnica Elżbieta Róża Czacka. Možemo čitati i o kreposti pravednosti kod sv. Josipa. BD Marija i sv. Josip predstavljeni su nam kao uzori i u prilogu pod naslovom „Otajstvo čudesne razmjene“. *Danica* donosi i dvije istinite duhovne priče ispričane iz srca.

Budući da nam je svetost svima cilj, možemo u Danici saznati još uvijek novih detalja iz života sluge Božjega Gerarda Tome Stantića, karmelićanina, našeg kandidata za sveca.

Iz *Danice* možemo saznati ponešto o šokačkim prehrambenim običajima, kao i o običajima vezanim uz božićni blagdanski ciklus.

„Štivo za trenutke odmora“ i „Anegdote“, šteta bi bilo zaobići. Ne samo da odmaraju, već imaju i duboke pouke.

Djeca su ne samo ukras svijeta, već i budućnost u koju treba ulagati. „Mala Danica“ se obraća njima. Nadamo se da će i kada odrastu *Danicu* rado čitati.

„Mladi Subotičke biskupije“ već su i sami angažirani kako u aktivnostima diljem biskupije tako i u nastanku naše *Danice*. I oni će pronaći svoju rubriku u *Danici*.

Angažirane kršćanske obitelji prate *Subotičku Danicu*, a i *Danica* prati njih. I ove godine donosimo dva interesantna razgovora s njima.

Danicu izdaje Katoličko društvo „Ivan Antunović“. Rubrika „Kultura“ ovogodišnje *Danice* posvećena je Ivanu Antunoviću, tom velikanu našega naroda i Crkve. Kako bi naš čitatelj bio upoznat i s ostalim izdanjima Hrvata u Srbiji, tu je i prikaz cjelokupne knjiške produkcije.

Ne zaboravlja *Danica* niti velikane našega roda koji su već prešli u vječnost. Ovoga puta spomenuli smo se dvojice rođenih Subotičana: svećenika i mislioca o. Tome Vereša kao i akademskog kipara i restauratora Neste Orčića.

„Povijesni kutak“ ne dozvoljava nam zaboraviti jednog subotičkog župnika koji se prije 100 godina preselio u Ameriku. A interesantno će biti pročitati i prilog o crkvi u Gari, napisan krasnom bunjevačkom garskom ikavicom.

Tri je zlatna jubileja zabilježila *Danica*. A važnom smo smatrali i 20. obljetnicu nastave na hrvatskom jeziku.

Nezaobilazno je bilo spomenuti i nova duhovna zvanja kao i naše pokojnike.

U kratkim crtama su u rubrici „Kronika“ zabilježeni značajniji događaji prethodne godine. I sve je popraćeno duhovnom lirikom, naših pjesnika.

Što će biti u narednoj *Subotičkoj Danici*, ovisi i od tebe, dragi štioče. I tvoj prilog je dobro došao. Ovu ti, pak, *Danicu* od srca preporučujem. Ako smatraš, zgodnim, preporučiti je i ti dalje, a možeš ju i darovati dragim osobama.

Josip Štefković

Papa govori Crkvi i svijetu

Apostolsko pismo o sv. Josipu

Priredio: Andrija Anišić

Subotička Danica i ove godine želi podariti nekoliko misli vrhovnog poglavara Katoličke Crkve, pape Franje. Za ovu godinu izabrao sam dio njegova Apostolskog pisma o sv. Josipu koji je uputio vjernicima prigodom 150. obljetnice proglašenja svetog Josipa zaštitnikom sveopće Crkve. Uzeo sam uvodni i završni dio, a naveo sam i sedam naslova pod kojima Papa osvjetljava lik sv. Josipa. Ispustio sam fusnote.

Donosimo u ovoj rubrici i cijeli tekst Apostolskog pisma o mogućnosti podjele lektorata i akolitata ženskim osobama.

Očinskim srcem

Očinskim srcem, tako je Josip ljubio Isusa, koji se u sva četiri evanđelja naziva „sin Josipov“. Dvojica evanđelista koji su istaknuli

Subotička Danica

njegov lik, Matej i Luka, pripovijedaju o njemu malo, ali dovoljno da razumijemo kakav je on bio otac i koje poslanje mu je Providnost povjerila.

Znamo da je bio ponizni drvodjelja (usp. Mt 13,55), zaručnik Marije (usp. Mt 1,18; Lk 1,27); *muž pravedan* (Mt 1,19), uvijek spreman izvršiti volju Božju očitovanu u njegovu Zakonu (usp. Lk 2,22.27.39) i u četiri sna (usp. Mt 1,20; 2,13.19.22). Nakon dugog i napornog putovanja iz Nazareta u Betlehem, vidio je rođenje Mesije u štali, jer drugdje *za njih nije bilo mjesta* (Lk 2,7). Bio je svjedok poklonstva pastira (usp. Lk 2,8-20) i mudraca (usp. Mt 2,1-12), koji su svaki sa svoje strane predstavljali izraelski narod i poganske narode. Imao je hrabrosti prihvatiti da bude zakoniti otac Isusa kojemu je nadjenuo od anđela objavljeno ime: *Ti ćeš mu nadjenuti ime Isus jer će on spasiti narod svoj od grijeha njegovih* (Mt 1,21). Kao što je poznato, nadjenuti ime nekoj osobi ili stvari kod drevnih je naroda značilo odrediti joj pripadnost, kako je to učinio Adam u pripovijedanju Knjige postanka (usp. 2,19-20).

U Hramu, četrdeset dana nakon rođenja, zajedno s majkom Josip je dijete prikazao Bogu i začuđen slušao Šimunovo proroštvo o Isusu i Mariji (usp. Lk 2,22-35). Da obrani Isusa od Heroda, boravio je kao tuđinac u Egiptu (usp. Mt 2,13-18). Vrativši se u domovinu, živio je u skrovitosti malog i nepoznatog grada Nazareta u Galileji – odakle, kako se govorilo, *ne ustaje prorok i ne može biti što dobro* (usp. Iv 7,52; 1,46) – daleko od Betlehema, svog rodnog grada, i Jeruzalema, u kojem je bio Hram. Kada su, upravo za vrijeme hodočašća u Jeruzalem, izgubili dvanaestogodišnjeg Isusa, on i Marija žalosni su ga tražili i pronašli u Hramu kako raspravlja s učiteljima Zakona (usp. Lk 2,41-50).

Nakon Marije, Majke Božje, nijedan svetac ne zauzima toliko prostora u papinskom Učiteljstvu kao Josip, njezin zaručnik. Moji prethodnici su produbili poruku koja se krije u malo podataka što su nam ih prenijela evanđelja, da snažnije očituju njegovu središnju ulogu u povijesti spasenja. Blaženi Pio IX. proglasio ga je *zaštitnikom Katoličke Crkve*, časni Pio XII. prikazao ga je kao *zaštitnika radnika* a sveti Ivan Pavao II. kao *čuvara Otkupitelja*. Narod ga zaziva kao *zaštitnika dobre smrti*.

K tome, nakon 150 godina od njegova proglašenja zaštitnikom Katoličke Crkve od strane bl. Pia IX., 8. prosinca 1870. godine, želio bih – kako veli Isus – da *iz obilja srca usta govore* (usp. Mt 12, 34), podijeliti s vama nekoliko osobnih misli o tom izvanrednom liku, koji je tako blizak ljudskom stanju svakoga pojedinog od nas. Ta je želja rasla za vrijeme ovih mjeseci pandemije, u kojima možemo, usred krize koja nas pogađa iskusi ti, da su *svojom potporom u naše živote utkane obične osobe – koje često zaboravljamo – čija se imena ne pojavljuju u naslovima novina i časopisa*

niti u emisijama posljednjeg show programa, nego, bez sumnje, danas ispisuju presudne događaje naše povijesti: liječnici, medicinske sestre i tehničari, zaposlenici u trgovačkim centrima, čistači i čistačice, njegovatelji, prijevoznici, policajci, volonteri, svećenici, redovnice i toliki, uistinu toliki drugi koji su shvatili da nitko sâm sebe ne spašava [...] Koliko ljudi i danas iskazuje strpljivost i ulijeva nadu, trudeći se ne širiti paniku nego suodgovornost. Koliki očevi, majke, djedovi i bake, učitelji malim i svagdanjim gestama pokazuju našoj djeci kako se suočiti s krizom i prevladati je, prilagođavajući navike, podižući poglede i potičući na molitvu. Kolike osobe mole, žrtvuju se i zalažu za dobrobit sviju. Svi u svetom Josipu, čovjeku koji prolazi nezapaženo, čovjeku svakodnevne, povjerljive i skrivene prisutnosti, mogu naći zagovornika, potporu, i vođu u teškim trenucima. Sveti Josip nas podsjeća da svi oni koji su prividno skriveni ili stoje u drugom redu imaju važnu ulogu u povijesti spasenja. Svima njima ide riječ priznanja i zahvalnosti.

U središnjem dijelu svoga Pisma papa Franjo razmatra o sv. Josipu pod sljedećim naslovima koje mu pripisuje: Ljubljeni otac, Otac u nježnosti, Otac u poslušnosti, Otac u prihvaćanju, Otac kreativne hrabrosti, Otac radnik i Otac u sjeni.

U završnom dijelu papa Franjo obrazlaže koji je cilj Apostolskog pisma o sv. Josipu: Cilj ovoga Apostolskog pisma je da poraste ljubav prema ovom velikom Svecu, da nas potakne da vapimo za njegov zagovor te da nasljedujemo njegove kreposti i njegov zanos. Naime, specifično poslanje svetaca nije samo da čine čudesa i posreduju milosti, nego i da nas zagovaraju pred Bogom, kako su to činili Abraham i Mojsije, i kako to čini Isus, *jedini posrednik* (1 Tm 2,5), koji je kod Oca naš *zagovornik* (1 Iv 2,1), *uvijek živ da se za nas zauzima* (Heb 7,25; usp. Rim 8,34).

Sveci pomažu svim vjernicima da *teže za svetošću i savrшеноšću u vlastitom staležu*. Njihov život je konkretni dokaz da je moguće živjeti Evanđelje. Isus je rekao: *Učite se od mene jer sam krotka i ponizna srca* (Mt 11,29), a oni su sa svoje strane primjeri života za nasljedovanje. Sveti Pavao je izričito poticao: *Nasljedovatelji moji budite!* (1 Kor 4,16). Sveti Josip to govori svojom elokventnom šutnjom.

Pred primjerom tolikih svetaca i svetica, sveti Augustin se je pitao: *Zar ti nećeš moći što su mogli ti i te?* I tako je dospio do konačnog obraćenja kličući: *Kasno sam te uzljubio, ljepoto tako stara i tako nova!*

Ne preostaje nam drugo nego da od svetog Josipa izmolimo milost nad milostima: naše obraćenje. Njemu upravljamo svoju molitvu:

Zdravo, Otkupiteljev čuvaru,
i zaručnice Djevice Marije.
Tebi je Bog povjerio svoga Sina;
u tebe je Marija stavila svoje pouzdanje;
uz tebe je Krist rastao u svom čovještvu.
O, Blaženi Josipe, pokaži se ocem i nama,
i vodi nas na putu života.
Daj nam postići milost, milosrđe i hrabrost,
te nas brani od svakoga zla. Amen.

*Tekst prijevoda na hrvatski jezik preuzet je s portala Požeške biskupije:
<https://pozeska-biskupija.hr>*

Gospodinov duh

Apostolsko pismo u obliku motuproprija *Spiritus Domini* vrhovnog svećenika Franje o izmjeni Kan. 230 § 1 Zakonika kanonskog prava o pristupanju žena službama lektorata i akolitata.

GOSPODINOV DUH, trajan izvor života i poslanja Crkve, članovima Božjeg naroda dijeli darove koji svakome omogućuju da na drukčiji način doprinosi izgradnji Crkve i naviještanju Evandjelja. Te karizme, nazvane službama, jer ih Crkva javno prepoznaje i uspostavlja, dostupne su zajednici i njezinu poslanju u stabilnom obliku.

U nekim slučajevima ovaj doprinos služenja potječe i iz određenog sakramenta, sakramenta Svetog reda. Druge zadaće, tijekom povijesti, uspostavljene su u Crkvi i povjerene kroz nesakramentalni liturgijski obred pojedinim vjernicima, zahvaljujući određenom obliku vršenja krsnog svećeništva, i kao pomoć u određenoj službi biskupa, prezbitera i đakona.

Slijedom časne tradicije, primanje „laičkih službi“, koje je sveti Pavao VI. uredio motuproprijem *Ministeria quaedam* (17. kolovoza 1972.), prethodilo je primanju sakramenta Svetog reda u svrhu pripreme, premda su takve službe dodijeljene drugim prikladnim muškim vjernicima.

Neke skupštine Biskupske sinode naglasile su potrebu da se ovaj predmet istraži i doktrinarno, tako da on odgovara prirodi prethodno spomenutih karizmi i potrebama vremena, nudeći odgovarajuću potporu ulozi evangelizacije koja pripada crkvenoj zajednici.

Prihvaćajući ove preporuke, posljednjih se godina dogodio doktrinarni razvoj koji je naglasio kako se određene službe, ustanovljene od Crkve, temelje na zajedničkom preduvjetu krštenja kojeg primamo i kraljevskog svećenstva u koje se ugrađujemo po njemu; one se u osnovi razlikuju od zaređene službe primljene po sakramentu reda. Tako je čak i ustaljena praksa u Latinskoj Crkvi potvrdila da se ove „laičke službe“, budući da su utemeljene na sakramentu krštenja, mogu povjeriti svim prikladnim vjernicima, muškog ili ženskog spola, u skladu s onim što je već predviđeno kan. 230 §2.

Slijedom toga, nakon što sam saslušao mišljenja nadležnih dikasterija, odlučio sam izmijeniti kan. 230 §1 Zakonika kanonskog prava. Stoga određujem da će kan. 230 §1 Zakonika kanonskog prava ubuduće imati sljedeću formulaciju:

Laicima prikladne dobi i vrlina, određenih odlukom biskupske konferencije, može se po propisanom bogoslužnom obredu trajno dodijeliti služba čitača i akolita; međutim, dodjeljivanje takve službe ne daje im pravo na crkveno uzdržavanje ili naknadu.

Također, nalažem izmjenu i ostalih odredbi sa zakonskom snagom koje se odnose na ovaj kanon.

Propisujem da odredbe ovog Apostolskog pisma u obliku motuproprija, imaju čvrstu zakonsku snagu, unatoč bilo čemu suprotnom, čak i kada bi

to bilo dostojno posebnog spominjanja, i neka se one kao odredbe proglase objavljivanjem u *L'Osservatore Romano*, stupajući na snagu istoga dana, a potom neka se objave u službenom glasilu *Acta Apostolicae Sedis*.

Prijevod teksta na hrvatski jezik: <https://www.medjugorje-info.com>

PISMA PRAOTACA

Naši stari, sa kamena tvrda,
iz rodnoga doma su bižali
za sobom najdraža ostavljali brda,
od turskoga bisa spasa su iskali.
Radosna je Gospa nji vodila
i njezine oči, uvijek blage.
Na krilima vire čeljad je nosila,
molitvom i pismom davala jim snage.
Daleko ostavili i Savu,
za novima jutrima su išli,
tražili su nadu, novu zoru plavu,
pa su i veliki, mutni Dunov prišli.
Gospa našla utočišta nova
za svu čeljad koju je vodila,
u prostranstvu priko plavoga Dunova,
di su se nebesa sa žitom spojila.
Još i danas, u blaženu miru,
tu, nuz Dunov živi podosta Šokaca.
Nosu lipa ruva, u tambure sviru
i pivu daleku pismu praotaca.

Ivan Andrašić

Duhovnost

Blažena Djevica Marija u životu i duhovnosti karmelićanke sv. Elizabete od Presvetog Trojstva

Piše: o. Mato Miloš, OCD

Prekrasni sunčani mjesec listopad u kojemu na poseban način častimo Kraljicu svete Krunice, osobito mi karmelićani ovdje vani u remetskom Gospinom vrtu, puni me pozitivnim emocijama dok pišem ovaj tekst za našu dragu i milu *Subotičku Danicu za 2022*. Toplina sunca i višebojno lišće s drveća oko nas podsjećaju nas za zrelost godišnjeg doba, na zrelost naše kršćanske duhovnosti i pobožnosti prema Djevici Mariji. Kako i ne, jer *Totus Carmelus est Marianus!*, *Čitavi Karmel je Marijin*. Time se ponosimo. Neka nas mlada svetica karmelićanka, sv. Elizabeta od Presvetog Trojstva, preko svojih spisa uvede u čašćenje Majke Božje u Karmelu. Jedinstvena je karizma Karmela. Svi piju iz istoga Vrela, a svatko na svoj način, uz suradnju s milošću Božjom ostvaruje jedinstvenu i neponovljivu svetost u Karmelu. To je poticaj svima nama da i mi, svatko u svome zvanju i u svijetu, ostvarimo svoju krsnu posvetnu milost i svetost. Pomozi mi, sveta sestro Elizabeto od Presvetog Trojstva, da u mojoj bolesti, koju prati velika umornost i nestabilnost, mogu ispravno predstaviti tebe i tvoju marijansku duhovnost svim štiocima naše *Subotičke Danice*.

Subotička Danica

45

Marijanski profil karmelićanke sv. Elizabete od Presvetog Trojstva

Elizabeta je pjesnička duša. Godine 1894. nastaju prvi njezini stihovi u kojima se očituje njezina spisateljska i pjesnička nadarenost. U stihovima Elizabeta ima samo jednu želju, *biti ljubljena od Isusa i Marije* (Pjesme, 10, str. 673). U mjesecu svibnju 1899. posvećuje svoju prvu pjesmu Mariji, povjerava se njezinoj zaštiti i od nje moli blagoslov za sve svoje nakane. Nije razvidno o kakvim se nakanama radi. Izgleda da je to želja da pobijedi samu sebe i svoju žestoku narav. Svećenik koji je malu Elizabetu pripremao za Prvu sv. pričest, zaprepastio se njezinim ponašanjem rekavši da će od ove djevojčice biti anđeo ili demon. Možda je to veliki san o ulasku u Karmel! Sve u svemu, hrabro se borila protiv svojih zlih sklonosti i karaktera, osobito *uzavrele krvi u svojim venama* koju želi dovesti do savršenstva (Dnevnik, 30. siječnja 1899., str. 519).

Četrnaestogodišnja djevojčica nakon sv. pričesti osjeća da ju Duh Sveti upućuje na Karmel. Na svetkovinu Uznese-nja Blažene Djevice Marije na nebo 1904., kada je njezina majka slavila svoj imendan, dobila je dozvolu da može s 21 godinom života konačno ući u Karmel zapisujući: *Želim živjeti skrivena s tvojim Sinom, slatka Majko. Zauvijek skrivena u tvom Karmelu* (Djela, Pjesme, 3, str. 671). S Marijinim imenom u srcu, Elizabeta će živjeti u duhu *neprestane molitve* kako nalaže karmelićansko Pravilo, i dugog iščekivanja ljubavi (Dnevnik, 23. siječnja 1900., str. 582). Uz pjesničku sposobnost, Eliza-

beta je posjedovala glazbeni umjetnički talent, kojega je stekla na konzervatoriju u Dijonu, osvojivši mnoge nagrade. Bila je osobito vrsna u sviranju glasovira, kojim je razveseljavala blagdane i skupove u obitelji kod svojih prijateljica na Juri i Mezzoni gdje su provodili ljetne odmore. Kada bi svirala ili plesala, činilo se kao da je preobražena. *Mislila sam na Njega*, povjerila se jednom nakon svirke i plesa. Grofica Guglielmina le Bon de Vezela, promatrajući Elizabetu kako svira i pleše, reče: *Ona nije ovdje: ona vidi Boga*. Nitko nije primjećivao da se ona, prije nego će izići iz kuće, povlačila u svoju sobicu i klečeći molila Gospodinu i za Marijinu pomoć, (*Un' esperienza*, str. 9). U svome *Dnevniku* zapisuje: *Majko, daj da ustrajem i budem u svemu savršena. Oh! Čuvaj moje srce. Povjeravam se tebi, izručujem se tebi* (*Dnevnik*, 2. travnja 1899., str. 580). Uz to svakog dana moli Majku Božju za *poniznost*, da *svlada svoju oholost*, putem mnogih poniženja i ispravljanja svoga karaktera prema onom što je volja Isusova (*Dnevnik*, 24. ožujka 1899., str. 564). Djetinjim duhom povjerava se Majci Božjoj, moleći ju da sačuva srce samo za Isusa.

Ljepota prirode podsjeća ju na Djevicu Mariju

Na ljetnim putovanjima i izletima, Elizabeta se divi ljepoti prirode koja ju podsjeća na ljepotu Djevice Marije. Na velikim i lijepim proplancima njezino oko zapinje nad prekrasnim Gospinim kipom u daljini. Na svojim putovanjima često je hodočastila u marijanska svetišta, poput Fourviera kod Liona u kolovozu 1896., Svetišta naše Gospe u Roc – Amaduru 1900., kod Naše Gospe od Pobjede u Parizu. Djetinjim srcem preporuča se Isusovoj Majci. U dobi od 14 godina hodočasti u Svetište Naše Gospe d'Etang pokraj Dijona. S 18. godina hodočasti Gospi od Demois. U tim Svetištima, kako zapisuje, moli dragu Gospu za jednog svoga *grješnika* (*Pjesme*, 48, str. 700-701).

O kojem se to *grješniku* radi? Radi se o sluzi u njihovoj kući, Enriku Chapuisu. Dne, 12. ožujka moli Lurdsku Gospu i Gospu od Brze pomoći za dušu koja joj je na srcu, kako bi postigla „čudo“ obraćenja toga čovjeka. (*Dnevnik*, 12. ožujka 1899., str. 540). U njezinoj molitvi Gospi, Majci Milosti i utočištu grešnika, raste u Elizabeti majčinska ljubav prema braći ljudima za njihovo spasenje. Sve njih s Marijom prikazuje Isusu: *Moje srce gori od želje za spasenjem duša... Duše, duše! Želim zadobiti mnoge duše* (*Dnevnik*, 12. ožujka 1899., str. 533). *O, Marijo, pomози mi, usliši me, skupa spasimo duše!* (*Dnevnik*, 7. ožujka 1899., str. 531). Apostolskim žarom i s Marijom zauzima se za spasenje ljudi. *Želim saopćiti svim dušama da otkriju izvor jakosti, mira i radosti i da se opredijele živjeti u božanskoj intimnosti* (*Pismo*, 2. kolovoza 1906., svojoj majci, str. 448).

Više puta je hodočastila Gospi u Lurd. Kod hodočašća u Lurd 1898. zapisuje: *U Lurdu smo proveli tri prekrasna dana... Da znaš, najljepše se provode dani pokraj špije (Pismo, srpnja 1898., str. 79).* U mjesecu svibnju, u svojoj pjesmi opisuje kako se provela na hodočašću osobito na susretu s Bezgrješnom u špilji Massabiele. Pored rijeke Gave Elizabeta je posve uronjena u kontemplaciju Bezgrješne, sjedinjena sa svim hodočasnicima. Pjesma završava zahvalom za milost ulaska u Karmel: *O Lurdu, o Gavo, o svetištu, samotna i otajstvena špiljo, u koju je prešao dah Božji, činilo mi se kao da je nebeski kutak. O blažena špiljo Massabiele, u kojoj se ukazala presveta Djevica Marija, blistava Majka, vidjet ću te ovoga ljeta, kakve li neopisive radosti, koje li slatke nade... O Ljiljane Karmela, slatka Djevice, Gospo Lurdska, ljubljena Majko, jedino mi ti možeš izmoliti milost da budem sva Isusova (Pjesme, 53, str. 706-707).* Godine 1901. Elizabeta će ući u svoj dragi Karmel u Dijonu. Lurd će joj ostati u mislima kao uspomena na jedan mali kip Bezgrješne koju nosi sa sobom kamo god se kreće (Svjedočanstvo s. Amate od Isusa u kauzi sestre Elizabete). Sjeća se sati i sati provedenih u ljubavnoj kontemplaciji na koljenima pred špiljom, motreći Djevicu Mariju koju naziva *Vrata nebeska*.

Kada je nastao Elizabetin Dnevnik?

Na Svijećnicu 1899. godine, u svojoj dvadesetoj godini, kao živo svjedočanstvo duše koja sva gori za Boga, zapisuje: *Svakog Marijanskog blagdana obnavljam moju posvetu nebeskoj Majci. Danas sam joj se povjerila i s potpunim povjerenjem stavila sam se u njezine ruke (Djela, str. 519).* S istom obnovom posvete Djevici Mariji završava svoj Dnevnik, 27. siječnja 1899. Posveta Djevici Mariji ima veliko značenje u Elizabetinoj duhovnosti i životu u Karmelu. Na Svijećnicu, 2. veljače 1899., zapisuje: *Njoj sam povjerila svoju budućnost i svoje zvanje. Da, Isus ne želi drugo nego da se vrši njegova sveta volja, da se molim za čitavi svijet, neka me ništa ne sprječava niti odvlači od Njega.* Kada je konačno ušla u Karmel, 27. siječnja 1900., na koljenima obnavlja svoju posvetu pred kipom Karmelske Gospe, moleći Mariju da joj isprosi *srce posve za Isusa*. Na blagdan Prikazanja Marijina u hramu, 21. studenoga, pred kipom Karmelske Gospe, zapisuje: *Gospodine, neka moj život bude neprestana molitva, da me ništa ne odijeli od tebe, niti brige, niti misli, niti trpljenje. Daj da budem uronjena u tebe i da sve činim pod tvojim pogledom. Uzmi me, Gospodine, posve me uzmi! (Djela, str. 589).*

Koje je pobožnosti prema Djevici Mariji Elizabeta vršila u Karmelu?

Uz službenu molitvu Crkve, Časoslov sa svim kanonskim časovima, te meditaciju sat vremena ujutro i sat vremena navečer, karmelićanke u koru zajednički mole sv. Kronicu. O velikim svetkovinama i blagdanima, mole prikladnu devetnicu. Zadržavajući se na poniznosti Djevice Marije, Elizabeta usmjerava svoj pogled u dubinu kontemplacije, intimnost Boga koji izabire Bezgrješnu za ostvarenje svoga plana, spasenja svijeta. Ona živi marijansku duhovnost u molitvi, šutnji, sabranosti, oslanjajući se na kontemplaciju koja se klanja u vjeri i ljubavi objavljene Riječi. U Karmelu je vršila jednostavne, male poslove, poput čišćenja samostana i dužnosti koja joj je bila povjereni. Štovanje slika i kipova za Elizabetu su sredstva povezanosti s Marijom. Kip ili slika blažene Djevice Marije prigode su da „razgovara“ s Blaženom Djevicom Marijom (*Djela*, str. 164 i 173). U vrijeme došašća, svetkovine Bezgrješne i Božića, Elizabeta se stavlja pod Gospin plašt. Redovite molitve za nju su izljev milosti i osjećaj da je stvarno u susretu s Majkom Božjom. U mjesecu svibnju, Marijinom mjesecu, Elizabeta produbljuje svoj život *klanjanja Trojstvu u Marijinoj duši, u kojoj želi susresti sve one koje ljubi* (*Pismo Chevnardu*, 27. travnja 1904., str. 299).

U vrijeme svoje bolesti, a osobito pri koncu svojega zemaljskog života, Elizabeta se oslanja na Majku sedam žalosti, približava se srcu Marijinu da se još više približi Srcu Isusovu. *Ima jedno srce koje poznaje sve žalosti i boli, koje je čuvala u svome srcu, jer je bila oslonjena na Krista* (*Djela*, str. 219-220). Elizabeta motri Žalosnu Gospu podno križa kako bi naučila trpjeti, kako se izražava u svojoj pjesmi, 8. prosinca 1898.: *Marijo... ponesimo sku-pa križ Kristov* (*Djela*, str. 660). Takav život zajedništva s Marijom i nama je primjer nasljedovanja Marije. Prema Elizabetinoj duhovnosti, nemoguće je stajati pored Djevice Marije, a da se ne uđe u samu nutrinu nježnog iskustva marijanske milosti i slijedi put koji ju sjedinjuje s Presvetim Trojstvom. U tom smislu značajna je kitica pjesme iz 1905. u kojoj piše: *Ljubiti i nasljedovati Mariju, veličajući uzvišenost Boga kao Marija, zahvaćena Duhom Svetim. Tvoje biće, Djevice vjerna, bilo je poništenje, jer se Isus vječno Svjetlo sakrio u našu ništicu. To dolazi uvijek po poniznosti kojom je tvoja duša veličala Gospodina* (*Djela*, str. 764).

Elizabeta je pronašla u Karmelu svoje novo ime u kojem se očituje njezino zvanje „Pohvala Slave“. To je pronašla u Mariji s Isusom. Ona želi biti „Pohvala Slave“ Bezgrješne Kraljice (*Posljednje duh. vježbe*, str. 660 i *Pjesme*, 96, str. 772). Blagdan Svijećnice joj je bio osobito drag 1904. u kojem moli pohvalu Trojstvu (*Djela*, str. 105). Blažena Djevica Marija je u središtu Elizabetinih duhovnih vježbi u kojima se pripravlja na put *s ovoga svijeta*

Ocu. Na Veliku Gospu, 15 kolovoza 1906. polazi u pustinjsku kućicu koja se nalazila u klauzuri Karmela, na svoje duhovne vježbe. Te su se duhovne vježbe s Blaženom Djevicom Marijom pretvorile u novicijat neba u kojega će biti uvedena 9. studenoga 1906. Tada će pjevati: Obradovah se kad mi rekoše, hajdemo u dom Gospodnji (Posljednje duh. vježbe, str. 660). Kada je navečer zvono na pozdravljenje zvonilo, u taj trenutak je Elizabeta zatvorila svoje zemaljske oči, da bi ih ponovno otvorila u nebu i postala savršena „pohvala Slave“ Presvetog Trojstva i Bezgrješne Djevice Marije (Sjećanja, str. 225 i 228).

Nazaret, mjesto šutnje, kontemplacije i adoracije

Galilejski grad Nazaret je mjesto spajanja neba i zemlje. Svemogući Bog Otac, u određenom povijesnom vremenu svijeta, šalje svoju Riječ na zemlju, Isusa Krista, snagom Duha Svetoga. Izabire jednostavnu djevicu Mariju da ona bude vrata kroz koja će Presveto Trojstvo ući u ovaj naš svijet. Bog Otac je svoj očinski pogled zadržao na Marijinoj jednostavnosti i poniznosti. Marija je svjesna da je misao Božje ljubavi i da je sve što posjeduje čisti dar Božji. Taj dar prihvaća u svoj svojoj jednostavnosti i poniznosti. Elizabeta upravo želi nasljedovati nazaretsku Djevicu u svojoj jednostavnosti i poniznosti. Analizirajući svoje redovničko ime u Karmelu, zapisuje: *Moje je ime sestra Marija Elizabeta od Presvetog Trojstva. Čini mi se da ovo ime upućuje na posebno zvanje... Toliko ljubim otajstvo Presvetog Trojstva. To je blagdan u kojemu se gubim! (Pismo kanoniku Angelsu, Djela, str. 136). Svojoj sestri Margareti piše: Blagdan Presvetog Trojstva moj je blagdan... Dobro je biti u Karmelu, jer je to blagdan šutnje i klanjanja. Nikada nisam tako razumjela otajstvo i smisao zvanja koje je u mom imenu. U tom otajstvu ti dajem odgovor. On je naše središte i naš boravak (Pismo, 25. svibnja 1902., str. 200-201).*

Elizabetina karizma u Crkvi

Elizabetina karizma u Crkvi sadrži iskustvo stanovanja Presvetog Trojstva u duši u kojemu klikće: *Čitavo Trojstvo stanuje u nama. Ja sam Elizabeta od Presvetog Trojstva, hoću reći Elizabeta koja nestaje, koja se gubi, koja se daje zahvatiti Trojstvom (Pismo, 20. kolovoza 1903., str. 266). Čini mi se da sam našla svoje nebo na zemlji, jer nebo je Bog i Bog u mojoj duši. Želim prenijeti ovu tajnu onima koje ljubim. U dan kada sam to shvatila sve se rasvijetlilo u meni (Pismo, u lipnju 1902., str. 204). Marija je za Elizabetu djevica šutnje, kontemplacije i adoracije. Svojoj sestri Margareti pred rešet-*

kama klauzure, govori: *Toliko ljubim to ime, koje mi govori o mome zvanju. Kada na to pomislim, moja se duša osjeća ugrabljenom, otetom velikim motrenjem otajstva nad otajstvima. Trojstvo je sve do sada u našem samostanu naše stanovanje u kojemu se možemo kretati preko svih stvari. Čitajući prekrasne stranice našeg sv. oca Ivana od Križa o preobražanju duše u Tri Božanske Osobe, kakvog li bezdana Slave u kojeg smo pozvane! Kako shvatiti sabranost i šutnju svetih koji nikada nisu napustili njihovu kontemplaciju! Bog ih vodi na božanske vrhunce, a oni se daju poništiti od svega što*

nije Bog, duša postaje zaručnica u otajstvenom smislu riječi. Sveti Ivan od Križa kaže da nas tada Duh Sveti uzdiže na takve ljepote koje su sposobne proizvesti izljev ljubavi kojeg Otac izvodi sa Sinom, i Sin s Ocem, uzdignuće koje nije drugo nego sam Duh Sveti. Mogu reći da nas dobri Bog poziva po našem zvanju da živimo divote i sjajnosti svetaca, otajstvo klanjalačke ljubavi. Želim odgovoriti tome zvanju, prolazeći zemljom kao presveta Djevica, čuvajući sve to u svom srcu (Lk 2,19), pokapajući se da tako kažem u dubinu moje duše, izgubiti se u Trojstvu koje boravi u meni i preobražavati se u njega. Moje ime, moj svijetli ideal koji se tako zove, postat će stvarnost i ja ću biti uistinu Elizabeta od Presvetog Trojstva (Djela, str. 278-279).

Elizabetin ideal, s Marijom uspostaviti na zemlji šator i škrinju novoga Saveza

Elizabeta promatra ostvarenje svoga ideala u onoj koja je u punom smislu *kuća Božja*, povezujući se biblijskom misli o Mariji *kćeri sionskoj*, šatoru

i škrinji novoga Saveza, predodređenom stvorenju, koje će ponijeti naprijed novi narod Saveza. To nije za nju samo simbolička prisutnost, nego stvarna prisutnost Riječi koja je postala tijelom i koja u Mariji i s Marijom uspostavlja na zemlji svoj šator i škrinju Saveza. Kada Marija prihvaća Riječ u ime čitavoga čovječanstva i izriče svoj „da“, time dopušta da se ostvari Utjelovljenje i uspostavi proljeće novog i vječnog Saveza klanjajući se *u duhu i istini* (Iv 4,23). Marija ne samo da zatvara vrata (Mt 6,6), nego i zatvara Riječ u svoje srce, u skrovitosti s ljubavlju motri svoj jedinstveni susret s Bogom, i na taj način postaje stan i hram Presvetog Trojstva.

Tekstovi o Djevici Mariji klanjateljici

U svojim Posljednjim duhovnim vježbama Elizabeta je zaokupljena Lukinom mišlju (2, 19, 15), kako Marija u svom srcu razmišlja i čuva sve te događaje, kao sažetak njezina života. Svojoj sestri Margareti 1903. piše: *Predaj se posve Njemu, podvrgni se njegovom božanskom životu, pokloni mu svoga dragog malenoga koji dolazi na svjetlo dana s puno blagoslova. Razmisli što je zbilo u duši Djevice Marije koja je i nakon Utjelovljenja posjedovala u sebi Utjelovljenu Riječ, dar Božji. U kakvoj se šutnji i klanjanju pokopala u dubini svoje duše, zahvaćena od Boga kojemu je bila Majka. Moja mala Gita: On je u nama, prihvatimo ga u šutnji i s ljubavlju Djevice Marije (Pismo, 22. studenoga 1903., str. 176-277).*

Elizabeta prihvaća Mariju onako kako o njoj govore evanđelja, u svjetlu otajstva Utjelovljenja. Marija je stvorenje koju prema objavi privlači Duh Sveti. Djevica čudesno zaljubljen u Riječ, koja je samo evanđelje, kako uči drugi vatikanski sabor: *Djevica Marija, koja je po anđelovu navještenju primila u svoje srce i u tijelo Božju Riječ i svijetu donijela Život, priznaje se i časti kao prava Majka Božja i Spasiteljica. Na uzvišen način otkupljena s obzirom na zasluge svoga Sina, i s njim sjedinjena tijesnom i nerazrješivom vezom, odlikovana je velikom ulogom i dostojanstvom, da bude Majka Božjega Sina i zato premila kći Oca i svetište Duha Svetoga, po kojemu daru odlične milosti daleko nadvisuje sve druge stvorove, nebeske i zemaljske. Ujedno je pak združena u Adamovu rodu sa svim ljudima koji trebaju spasenje (LG 53).*

Kada bi ti znala dar Božji (Iv 4,10), reče Isus Samaritanki... Marija je stvorenje koja poznaje taj dar, stvorenje koje nije izgubilo ni kap toga dara, stvorenje tako čisto i svjetlo da postaje ogledalo pravde, stvorenje, čiji je život bio tako jednostavan i uronjen u Boga da je nemoguće sve to izreći. Ona je Djevica vjerna, koja je sve to čuvala u svom srcu (Lk 2,38). Bila je tako sićušna i sabrana u Božjoj nazočnosti, u skrovitosti svoga hrama koju privlači k sebi samo Presveto Trojstvo. Jer Gospodin pogleda na neznatnost moju. Odsada će me zvati svi naraštaji blaženom (Lk 1,48). Otac, nagnuvši se nad

stvorenje tako lijepo, tako privlačno svojom ljepotom, želi da bude hramom i Majkom Onoga kojemu je On vječni Otac. Tada nastupi Duh ljubavi s Božjim djelovanjem i Djevica reče svoj „da“: *Evo službenice Gospodinove neka mi bude po riječi tvojoj* (Lk 1,38). Tada se ostvarilo najveće otajstvo i po silasku Riječi na zemlju, Marija zauvijek postade Božji plijen. Marijino vladanje od Navještenja do Božića uzor je unutarnjih Božjih duša, stvorenja koja je Bog odabrao da iznutra žive uronjene u bezdan dubine. S kakvim se mirom i sabranošću Marija približavala svim stvarima i činila sve stvari? Kako su i najjednostavnije stvari u njoj bile obožene. U svemu i po svemu Marija ostaje u klanjanju Božjemu daru. Evanđelje govori da je Marija brzo poslala u Judeju svojoj rođakinji Elizabeti (Lk 1,39). Ono što je u sebi kontemplirala nije ju spriječilo da iskaže svoju ljubav i na vanjski način (*Kako naći nebo na zemlji?*, *Djela*, str. 629-630).

U biblijskoj kontemplaciji Elizabeta otkriva Djevicu vjernu

Djevica od Utjelovljenja i Djevica šutljivog klanjanja usmjerava nas na čistu kontemplaciju ognja Božje ljubavi. Na kontemplaciju Trojstva u smislu dara i zajedništva Sina, kojeg Otac, po Duhu Svetom daruje nama po Kristovoj i Marijinoj ljubavi. U kontemplaciji s Marijom Elizabeta zapisuje: *Majko Riječi, govori mi o tvome otajstvu nakon Utjelovljenja Gospodinova, kako si prošla na zemlji uronjena u klanjanju, u neopisivom miru, u šutnji otajstva, prodirući u neopisivog, noseći u sebi dar Božji. Čuvaj me uvijek u božanskom zagrljaju da i ja nosim u sebi trag Božje ljubavi. Da ljubim Krista! Da svi budu jedno!* (*Pjesme*, str. 756).

U drugoj pjesmi zapisuje. *U dubokoj šutnji, s cijelom dušom, u neopisivom miru, u božanskoj molitvi koja nikada ne prestaje, preplavljena vanjskom svjetlošću danju i noću ostaješ „Djevica vjerna“.* Tvoje srce kao kristal odsijeva Božanskog Gosta koji u tebi stanuje, Ljepotu koja ne zalazi. Marija privlači nebo i evo Oca k njoj, poklanja joj svoju Riječ da bude Majka i sjena njegova Duha prekri ju ljubavlju. K njoj dolazi Trojstvo i čitavo nebo koje se otvara i saginje do nje. Klanjajmo se otajstvu Boga koji se utjelovio u Djevici Mariji. O, „milosti puna“ daj da kao anđeo Gospodnji jednoga dana tebi ponavljam duboku pohvalu. Nisi li ti Majko čista i sva zahvaćena od Beskonačnoga? U duši tvoje službenice, daj da tvoja kćerka nađe utočište, čije je srce puno zahvalnosti. Govorila sam dobrom Bogu u dubokoj šutnji o tebi Marijo, moleći silazak Trojstva i potpunu zarobljenost u savršenoj ljubavi (*Pjesma*, 78, str. 742-743).

Marija je uvijek bila sa mnom u molitvi od srca k srcu, u molitvi bez konca. Osjećam Isusa tako blizu u mojoj duši i ne preostaje mi drugo nego

sabrati se u susretu s njim u mojoj nutrini i u tome je sva moja radost (Pismo, 15. srpnja 1903., str. 255). Život u Karmelu je zajedništvo s Bogom od jutra do večeri i od večeri do jutra. Da On ne zauzima naše ćelije, naš samostan, kako bi sve bilo prazno! Ali mi ga nalazimo posvuda, jer ga nosimo u sebi, naš je život anticipacija neba (Pismo, 104, str. 379). Ona proizlazi iz vjere koja nam pomaže da se u svemu ponizno odnosimo prema Bogu kako je to činila Djevica (Pismo, 1906., str. 471). Želim odgovoriti svome zvanju prolazeći na zemlji kao sveta Djevica čuvajući sve stvari u svome srcu, kako bi se izgubila u Presvetom Trojstvu koji boravi u meni i preobražava me u sebe (Pismo, 103, str. 278-2799).

Marija put do Presvetog Trojstva

Posljednje duhovne vježbe su duhovna oporuka Elizabetine duše. To su kratka razmatranja pisana noću, u svjetlu prosvijetljene vjere, dok joj srce i dušu razdiru grabežljivi psi, kako se sama izražava. To je bila najtamnija noć njezine duše. Tama vjere koja preplavljuje njezinu dušu, koju nitko nije primijetio niti za nju znao, osim njezine poglavarice kojoj se povjeravala. Mlada žrtva ljubavi, potpuno oslonjena na svoga Ljubljenoga, unatoč boli i kušnji sve do napasti suicida, nastavlja svoju službu ljubavi klanjanja Presvetom Trojstvu (usp. *Un'esperienza*, str. 48).

U takvom stanju duše, Elizabeta je uronjena u kontemplaciju Marijine duše. Djevica je čuvala sve te doga-

đaje u svom srcu (Lk 2,19). Čitav njezin život se može svesti u tako malo riječi. U svom srcu je živjela onu dubinu u koju ljudski pogled ne može do-prijeti. Kada čitam u evanđelju da je Marija „žurno pošla u Judejsko gorje“

(Lk 1,39) da pomogne svojoj rođakinji Elizabeti, promatram ju tako lijepu, tako mirnu i uzvišenu, iznutra sjedinjenu s Božjom Riječju. Njezina je molitva uvijek bila: „Evo – Evo me!“ (Lk 1,38). Tako je bila stvarna u svojoj poniznosti, neznatna, slobodna od same sebe da je mogla pjevati. „Velika mi djela učini Svevišnji... svi će me naraštaji zvati blaženom (Lk 1,48-49) (Posljednje duhovne vježbe, 15).

U kušnji vjere, Elizabeta upire svoj pogled u Mariju koju probada mač boli

Kraljica djevica je također i Kraljica mučenika uvijek u „srcu“ (Lk 2,35), kojeg probada mač boli. U Mariji se sve događa iznutra. Motrim ju za vrijeme svojeg dugog mučeništva, mirnu i dostojanstvenu iz koje, u isto vrijeme izvire jakost i slatkoća. Koliko moraju trpjeti oni koje Otac poziva da budu žrtve, oni koje je On odlučio pribrojiti velikom djelu Otkupljenja, one koje je „pozvao i predodredio da budu slični slici Sina njegova“ (Rim 8,29). Raspeta iz ljubavi Marija ostaje tu, na nogama pokraj križa, jaka i hrabra, kojoj Učitelj reče: „Evo ti sina!“ (Iv 19,27). Tako mi je dana za Majku. Djevica je još ondje, uči me trpjeti, da mogu slušati posljednju pjesmu njezine duše koju nitko izvana ne može čuti. Kada budem izrekla svoj „svršeno je“ (Iv 19,30), bit će Marija „Vrata nebeska“ tu, koja će me odvesti u vječna stanovanja pjevajući: „Obradovah se kad mi rekoše, hajdemo u dom Gospodnji!“ (Ps 121,1). (Kako pronaći nebo na zemlji, 10).

Marija nas uči klanjati se Kristu u dubokoj sabranosti

Marija je sva čista, sva sveta, može nas uvesti u Onoga u kojega ona duboko prodire. Po toj majčinskoj zadaći i naš život postaje neprestano zajedništvo, spontani pokret prema Trojstvu (Pismo, str. 250). Marija nas uči klanjati se Kristu u dubokoj sabranosti (Pismo, str. 112), da i mi možemo postići ono znanje svjetla Božjega koje se očituje na Kristovu licu (2Kor 4,6). To je znanost koja dolazi posredstvom Marije u šutnji molitve (Pismo, str. 351).

U spisu Posljednje duhovne vježbe, na zalasku ovozemaljskog života, Elizabeta nam otkriva novo iskustvo s Marijom: Nikada nisam tako ljubila Mariju kao sada piše svojoj sestri Margareti 16. srpnja 1906. Plačem od radosti misleći na to stvorenje tako mirno, tako svjetlo, moju Majku. Radujem se njezinoj ljepoti kao dijete koje ljubi svoju majku. Ona me snažno privlači, i ja sam ju izabrala za kraljicu i čuvaricu moga neba (Djela, str. 439).

Povjeravanje Mariji, majčinstvo koje ponovno rađa božanski život i privlači Trojstvu

Za Elizabetu, povjeriti se Mariji, znači osloniti se na Mariju, kušati njezino majčinstvo koje ponovno rađa na božanski život i privlači nas Kristu. U zajedništvu s Trojstvom i u društvu s Marijom, Elizabeta zapisuje. *Bit ću sjedinjena s Njim u duši Djevice, tu ćemo se klanjati Presvetom Trojstvu. Motrim svoj život karmelićanke u dvostrukom pozivu: djevice i majke. Djevice zaručnice s Kristom u vjeri, majkom spašavajući duše, rađajući djecu posvojenu od Oca i subaštinike Isusa Krista. Koliko sve to širi moju dušu!* (Pismo, str. 299). Povjeravajući se Mariji svaki kršćanin može računati na Marijinu pomoć.

Elizabetin se život u Karmelu odvija u Marijinoj sjeni, pod njezinim plaštem. Njoj se moli, nju zaziva, njoj se povjerava, daruje svoju čistoću, svoju intimnost, svoje zvanje. Uvijek promatra Mariju u poniznosti njezina života sretna da se može kao maleno dijete osloniti na nju. U Mariji Elizabeta promatra kršćanski ideal, koji u šutnji, unutarnjoj sabranosti i ljubavi želi otkrivati Boga u svim stvarima, nestati u Trojstvu prisutnom u njezinoj duši u molitvenom duhu. Uvjerena je da Marija ima posebno poslanje u suradnji sa Svetim Duhom, u ponovnom rađanju i oblikovanju kršćana. Potiče sve kršćane da ulaze u Kristovo otajstvo po ljubavi uspostavljajući milosni život zajedništva neba na zemlji.

Kada je stigao trenutak konačnih zaruka za nebo, Elizabeta s Marijom i po Mariji prelazi od vjere ka gledanju, od iščekivanja k susretu *licem u lice* s Presvetim Trojstvom. *Želim se posvetiti Djevici. Ona je Bezgrešna koja mi je darovala karmelićanski habit, ja ju molim da me zaodjene u ono „raskošno odijelo“ (Otk 19,8) u kojega se oblači zaručnica za sudjelovanje na svadbenoj Janjetovoj gozbi* (Djela, str. 434).

Sažetak

Bogu je sve moguće. Iz ničega stvara velika djela. U duši koja mu se sva predaje izvodi čudesna djela svoje mudrosti i znanja. To pokazuje primjer mlade karmelićanke sv. Elizabete od Presvetog Trojstva. Nije studirala teologiju niti posebne znanosti. Jednostavno se otvorila djelovanju Duha Svetoga, mudrosti prokušane vjere i svoje iskustvo Trojstvenog Boga prenosi drugima. U Elizabetinim spisima otkrivamo ulivenu kontemplaciju ponuđenu čitavoj Crkvi kao dar svima nama. Biblijska kontemplacija sadržana u njezinim spisima otkriva nam Elizabetu čudesno zahvaćenu Božjom riječju.

Premda izravno ne citira biblijske tekstove, ona nam govori o Svetom pismu, koje govori da je vjera dar Duha mudrosti Božje, darovan svakom kršteniku.

Bez Marije nema Krista. Gdje je Majka, tu je i Sin, i gdje je Sin, tu je i Majka. Ona je uvijek s nama. Ona se majčinskom skrbi brine za braću svoga Sina. Njezino brižno majčinsko oko nadzire naš kršćanski život i uvijek govori svome Sinu: *vina nemaju* (Iv 2,3). Ona i nas ohrabruje: *Što god vam rekne učinite!*. Ona požuruje čudesnu moć svoga Sina da iz obične vode nastane *dobro vino*. Povjerimo se Mariji i ona će nas voditi Sinu.

Svetac i sveci nisu nešto nedostiživo. Oni su živi primjer da se sve može postići u našem kršćanskom životu, kada smo otvoreni djelovanju Duha Svetoga koji nam je dan. Otajstvo Presvetog Trojstva je tajna naše vjere. Mi se svakog dana križamo u ime Presvetog Trojstva. Mi završavamo svoju molitvu riječima: *Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu*. Otajstvo Presvetog Trojstva je uvijek na početku i završetku naše molitve. Poput mlade karmelićanke budimo svjesni boravka Presvetog Trojstva u našoj duši. Koliko puta sudjelujemo na krštenju djece u Crkvi. Jesmo li svjesni što se događa s djetetom kada ga svećenik polijeva vodom i govori: *Ja te krstim u ime Oca i Sina i Duha Svetoga?* Tada silazi Presveto Trojstvo u dušu djeteta. Mi nikada nismo sami. Često se u svojoj samoći i bolesti tužimo da smo sami, nitko nam ne otvara vrata. Mi nikada nismo sami. S nama i u nama boravi Presveto Trojstvo. Oživimo vjerom i molitvom otajstvo boravka Presvetog Trojstva u našoj duši, jednostavno križajući se i govoreći: *U ime Oca i Sina i Duha Svetoga!*. Kada nastupi kriza vjere, koju ne možemo izbjeći, ne bojmo se, nego s punim pouzdanjem govorimo: *Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu!* Presveto Trojstvo koje je u nama izići će nam u susret i ojačati našu slabašnu vjeru. Marija je uvijek uz nas, ona nas ohrabruje: *Što god vam rekne, učinite!*

Novi blaženici poljskoga naroda

Stefan Wyszyński i Elżbieta Róża Czacka

Piše: Stjepan Beretić

Beatifikacija u Varšavi

Kardinal Stefan Wyszyński je proglašen blaženim 12. rujna 2021. godine, na spomendan svetoga Imena Marijinog u varšavskoj crkvi Božje Providnosti. Tom prilikom poljski glavni grad je pohodio Kardinal Marcello Semeraro, koji je tamo proglasio blaženim dvoje Poljaka koji su obilježili Katoličku Crkvu u Poljskoj u 20. stoljeću. Kardinal Marcello Semeraro je prefekt Kongregacije za proglašenje blaženim i svetim. Novi blaženici su Kardinal Stefan Wyszyński i redovnica majka Elżbieta Róża Czacka, slijepa redovnica, utemeljiteljica Kongregacije sestara franjevki službenica Križa. Ta je redovnica osnovala *Centar Laski za obrazovanje slijepe djece i dijalog s nevjernicima*. Gost iz Rima je obred beatifikacije započeo točno u podne. Slavlje beatifikacije se slavilo u isto vrijeme kada je papa Franjo u Budimpešti slavio završnu svetu misu Međunarodnog euharistijskog kongresa. Pohvalio je Wyszyńskoga, primasa Poljske i zato što je započeo otpor naroda i Crkve protiv komunizma. U govoru je kardinal Semeraro istaknuo zasluge i kreposti slijepe redovnice, koja je reformirala njegovanje slijepih, pa je osnovala novu redovničku družbu da njezine članice budu *uzori kršćanskog služenja*. Nakon proglašenja novih blaženika kardinal Semeraro je spomenuo da su dvoje novih blaženika u poljskom narodu sačuvali neprocjenjivo blago vjere i životnost višestoljetne tradicije ljubavi prema Bogu. Kardinal Semeraro je dodao da su blaženi Stefan i blažena majka Elizabeta svojim životom

pokazali da im je Bog na prvom mjestu. Blaženi Stefan je do kraja ostvario svoje biskupsko geslo ‘Soli Deo’ – ‘Bogu jedinomu’. Samo je Bog kadar čovjeku dati njegovo dostojanstvo. Cijelim su svojim životom, bez obzira na to koliko to koštalo, po svaku cijenu svjedočili vjernost evanđelju. Novi su blaženici ostavili model služenja jednom određenom čovjeku u nevolji, čak i onda ako se nitko o njemu ne stara, pa i onda kada se čini da je u svijetu zavladała neosjetljivost i nemar prema ljudima u potrebi.

Veliko slavlje beatifikacije u Varšavi

Na slavlju je sudjelovalo 80 biskupa iz Poljske, 45 biskupa iz inozemstva i 600 svećenika. Na slavlju je bio i predsjednik Poljske Andrzej Duda, predsjednik vlade Poljske Mateusz Morawiecki i zamjenik predsjednika vlade Jarosław Kaczyński. Među nazočnim kardinalima bio je i kardinal Konrad Krajewski iz Rima, praški kardinal Dominik Duka, kardinal Kazimierz Nycz iz Varšave i kardinal Stanisław Dziwisz, osobni tajnik svetoga pape Ivana Pavla II. U slavlju je sudjelovalo 7.000 vjernika, od kojih je polovica bila u crkvi, a druga polovica na otvorenom, pod naoblačenim nebom.

Papa Franjo se spomenuo novih blaženika

Nakon što je na Međunarodnom euharistijskom kongresu u Budimpešti poslije svečane svete mise papa Franjo izmolio andeosko pozdravljenje, održao je govor te istaknuo: *Danas će u Varšavi, nedaleko od nas, dvije osobe biti proglašene blaženima. Oboje su životom svjedočili evanđelje: Kardinal Stefan Wyszyński i Elżbieta Czacka, koja je osnovala redovničku družbu franjevki službenica križa. Oboje su bili odani križu. Kardinal Wyszyński, primas Poljske je bio uhićen i zatvaran, a uvijek je ostao hrabar svećenik po srcu Kristovu i propovjednik slobode i ljudskog dostojanstva... Sestra Elizabeta je kao mlada djevojka oslijepila, a onda je sav svoj život posvetila pomoći slabovidnih i slijepih. Neka nas primjer novih blaženika ohrabri da snagom ljubavi tamu obraćamo u svjetlost.*

Tko je primas

U ovom članku se govori o poljskom ‘primasu tisućljeća’. Što je primas? Primas (od latinskog primus = prvi, prvak) – je počasni naslov pojedinih visokih crkvenih dostojanstvenika u Katoličkoj Crkvi. Naslov se prvi put javlja u 4. stoljeću u Africi. U prošlosti, tu je titulu držao biskup koji je imao jurisdikciju nad jednom ili više crkvenih pokrajina. U srednjem vijeku, a u nekim zemljama i u novom vijeku, primas je bio prvi od biskupa neke države

i kao takav je nadzirao ostale metropolije i biskupije (na primjer nadbiskup Toleda bio je primas Španjolske, a papa je primas Italije). Mađarska ima primasa koji stoluje u Ostrogonu (Esztergom). Ima i Srbija primasa. Tu funkciju obavlja nadbiskup barski.

Progonjeni kardinali

Još u osamdesetim godinama prošloga stoljeća spominjali su stariji svećenici kao žrtve komunističkih režima u Istočnoj Europi petoricu velikih kardinala – Alojzija Stepinca, Józsefa Mindszentyja iz Mađarske, Josefa Berana iz Češke, Josefa Slipyja iz Ukrajine i Stefana Wyszyńskog iz Poljske. Stepinac je još 1998. godine proglašen blaženim. Crkva u Hrvata sada iščekuje njegovu kanonizaciju. Red je došao na kardinala Wyszyńskog. Ali tko je zapravo bio taj velikan vjere, duha i kulture koji je, na neki način, otvorio put papi Wojtyli?

Veliki kardinal na pravom mjestu u pravo vrijeme

Stefan Wyszyński bio je poljski nadbiskup i kardinal Gniezna i Varšave, primas Poljske, branitelj ljudskog dostojanstva i prava. Rođen je 3. kolovoza 1901. u seocetu Zuzeli, u pokrajini Mazowsze u sjeveroistočnoj Poljskoj. Stefan Wyszyński je odrastao kao drugo dijete brojne obitelji. Njegov otac

S Ivanom Pavlom II.

Stanislaw Wyszyński je bio orguljaš u seoskoj crkvi. Obitelj je stanovala u školskoj zgradi, koja je sada obnovljena za muzej. U istoj zgradi je bio i njihov stan i učionica. Tu je „Stefek“ započeo svoje školovanje, a 1910. godine je doživio smrt svoje majke Julianne. Neki misle da se zbog ranog gubitka majke u njemu razvila duboka navezanost na svetu Bogorodicu. Sličnu tugu je doživio i papa Ivan Pavao II. Njih su dvojica 1960-ih godina pokrenuli i obnovili svenarodno štovanje presvete Bogorodice u Poljskoj.

Od sjemeništa do oltara

Put njegovoga svećeničkog zvanja je izgledao skromno. Godine 1917. je odlučio stupiti u sjemenište. U rujnu te godine je započeo svoj odgoj i školovanje u gradu Włocławek u visokoj školi Pio X. Ta je škola bila malo sjemenište. Poslije završnih ispita ostavio je Włocławek radi slabog zdravlja. U to je vrijeme vladala glad, pa je loša ishrana ostavila ozbiljne tragove u mladom Stefanu. Razbolio se od tuberkuloze. Zdravlje mu se stalno pogoršavalo. Unatoč tome nastavio je studij na bogosloviji u Włocławeku. U katedrali u tom gradu je 3. kolovoza 1924. godine zaređen za svećenika. Zabilježio je: *Bio sam tako slab da mi je bilo lakše ležati prostrt licem prema podu, nego stajati.*

Mlada misa u Jasnoj Góri

Na spomendan Snježne Gospe, 5. kolovoza 1924. godine je krenuo na put kako bi svoju mladu misu služio u Częstochowi pred milosnim likom Majke Božje od Jasne Góre. O tome zašto je želio baš tamo slaviti svoju Mladu misu, zapisao je: *Otišao sam u Jasnu Góru, da pokraj mene bude Majka, te da ona bude kraj mene na svakoj mojoj svetoj misi onako kako je ona stajala pokraj Krista na Golgoti.*

Mladi svećenik

Poslije diplome

U listopadu 1925. godine nastavio je Wyszyński svoj studij na sveučilištu u Lublinu, koje od 1928. godine nosi naziv Katoličko sveučilište Lublin. Najvažniji događaj za vrijeme studija je bio susret sa svećenikom Władysławom Kornilowiczem, koji je u to vrijeme počeo organizirati centar za slijepe u mjestu Laski kraj Warszawe. S njime je radila redovnica Róża Czacka. Svećenik Kornilowicz je osigurao Wyszyńskom stipendiju za studentsko putovanje po Europi. Tako je Wyszyński 1929. i 1930. godine mogao posjetiti znanstvene centre u Austriji, Italiji, Francuskoj, Belgiji, Nizozemskoj i Njemačkoj. Zahvaljujući svojim putovanjima vratio se u domovinu obogaćen novim dojmovima. Proširio je svoje horizonte. U Lublinu je obranio i doktorat. Godine 1930. postao je Wyszyński župni vikar (kapelan) u mjestu Przedecz Kujawski, a 1931., kada je izbio Drugi svjetski rat, premješten je za župnog vikara u katedralu u gradu Włocławek. U to je vrijeme vodio i kršćansku radničku visoku školu, a bio je i glavni urednik lista *Svećenički Athenaeum*.

Njemački progon

Nacistička Njemačka je 1. rujna 1939. godine napala Poljsku, pa je Stefan Wyszyński morao bježati iz Włocławeka, zato što je u svojim člancima osuđivao nacionalsocijalizam. To ga je moglo stajati glave. Stoga se on od studenog 1939. do srpnja 1940. godine skrivao kod svoga oca u Wrociszewu. Tamo se dao na pisanje propovijedi prema socijalnim enciklikama. U listopadu 1941. godine je Wyszyński otkupovao u Zakopane, gdje se nastanio u samostanu sestara uršulinki. Imao je sreću u nesreći. Gestapo je organizirao raciju, pa je tako uhvatio i njega. Odveli su ga u mučilište koje se nalazilo u hotelu „Palace“. Ispitivali su ga. Gestapo ga nije prepoznao, pa su ga nakon nekoliko sati saslušavanja pustili. Lipnja mjeseca 1942. godine došao je Wyszyński na molbu Kornilowicza u Laski kraj Warszawe. Tu je postao samostanski kapelan, ali je držao i predavanja za slijepu djecu, ali i predavanja o društvenim temama. Održavao je vezu s poljskim pokretom otpora koji je djelovao u tajnosti. U proljeće 1944. godine, par mjeseci prije Varšavskog ustanka, stupio je u poljsku domobransku vojsku, gdje je preuzeo službu vojnog kapelana u vojnom okrugu Żoliborz. U borbama nije sudjelovao. Kada je izbio ustanak, u mjestu Laski je organizirana bolnica za ranjenike iz pokreta otpora. U toj bolnici je Wyszyński bio kapelan. Nakon rata vratio se u Włocławek, gdje je kao rektor reorganizirao sjemenište. Kao mladi svećenik, još prije Drugoga svjetskog rata, Stefan Wyszyński se proslavio kao istaknuti društveni aktivist, stručnjak za katolički socijalni nauk, osnivač Kršćanskog

radničkog sveučilišta u Włocławeku i izdavač časopisa *Ateneum Kapłańskie*. Časopis je bio na glasu po vrlo visokom standardu.

Ti ćeš ljubiti

Kardinal Semeraro je spomenuo da je Wyszyński za vrijeme poljskog ustanka protiv njemačkog zavojevača našao komadić spaljenog papira koji je vjetar donio iz ruševina grada Varšave. Na papiriću su ostale zapisane i riječi: „Ti ćeš ljubiti“. Taj skromni zapis je Wyszyńskog duboko pogodio. Nađeni komadić papira je odnio u kapelu i pokazao ga sestrama uz riječi: *Ovo je naj-svetiji poziv grada Varšave. Ovo je poziv nama i čitavom svijetu. To je poziv i zavjet: Vi ćete ljubiti.*

Wyszyński je proživio svoj život kao župnik i biskup ostvarujući taj poziv i zavjet. U to politički i društveno složeno vrijeme Wyszyński je odlučno i hrabro upravljao lađom Crkve u Poljskoj. Znao se suprotstaviti ideologiji koja je vodila do toga da čovjek više i ne bude čovjek, budući da je čovjeka odvlačila od punine života. Ta je ideologija nastojala odvući čovjeka od ostvarenja i življenja Kristovog evanđelja. U borbi za slobodu poljskih žena i muževa često je ponavljao: *‘Tko mrzi, već je izgubio.*’ A 1966. godine je rekao: *„Mržnjom nećemo obraniti našu domovinu, a moramo je braniti. Branimo je ljubavlju! Poljaci su već dosta nastradali od drugih, pa valja da naučimo nešto iz tih teških iskustava. Pokušajmo dakle na drugi način: prihvatimo ljubav koja će učiniti da cijeli svijet gleda na nas i govori: Vidi kako se ljube. Tada će zavladatai mir i pomirenje.“* Sebe nikada i ni u čemu nije štedio. Podnosio je sva poniženja i muke, koje su svoj vrhunac dosegle u trogodišnjem zatvoru od 1953. do 1956. godine. Wyszyński je bio

Kardinal sa slikom Gospe Jasnogorske

„primas milenija“ i zato što je organizirao devetogodišnji program priprave za svenarodnu svečanost o tisuću godina krštenja poljskog naroda. Dao je svoj doprinos i tako što je pomogao da Karol Wojtyła 1964. godine bude imenovan krakovskim nadbiskupom, što je konačno dovelo i do toga da je Wojtyła 1978. godine izabran za papu.

Biskup, nadbiskup, primas i kardinal

Kada su na koncu ustanka u bolnicu dovezeni i njemački vojnici, Wyszyński ih je kao kućni kapelan ispovijedao. U veljači 1945. godine Wyszyński se vratio u Włocławek. Polovica dijecezanskih svećenika je umrla za vrijeme rata. Većina ih je ubijena u koncentracijskom logoru Dachau. Papa Pio XII. je 4. ožujka 1946. godine imenovao Wyszyńskog pomoćnim biskupom u Lublinu. Kardinal August Hlond ga je u Jasnoj Góri zaredio za biskupa. Za svoje geslo Wyszyński je izabrao „Soli Deo“ (hrvatski: „Samo Bogu“). Isto je geslo imao i prvi apostolski upravitelj Bačke apostolske administrature, biskup Lajčo Budanović. Papa Pio XII. je Wyszyńskog 12. studenog 1948. godine imenovao nadbiskupom Gnjezna i Varšave. Tako je postao primas Poljske – to jest duhovni poglavar zemlje. Primas Wyszyński je zatim 12. siječnja 1953. godine imenovan kardinalom. Tu titulu on nije zaslužio samo svojim neumornim radom, već i progonom i patnjom. On je od 1949. do 1953. godine, u vrijeme kada je bio uhićen, održao 2900 propovijedi, predavanja i meditacija. Upravo to je bilo vrijeme kad su komunistički vlastodršci vodili otvoreni rat protiv Crkve. Osim što je obnašao dužnost predsjednika Biskupske konferencije Poljske, u odsutnosti nuncija bio je i papinski izaslanik s posebnim ovlastima, naslijedivši tako svoga prethodnika, kardinala Augusta Hlonda, koji je umro 1948. godine. To je Wyszyńskom omogućilo da vrši jurisdikciju nad postnjemačkim teritorijem dodijeljenim Poljskoj i za brigu o katolicima u Sovjetskom Savezu.

Zatvor unatoč fleksibilnom pristupu

Suočen sa sve napetijim odnosima između Crkve i komunističkog režima, primas Wyszyński je u travnju 1950. godine odlučio potpisati sporazum s poljskom Vladom. Sveta Stolica je to doživjela kao negativan razvoj, jer je dokument smatrala previše pomirljivim. Međutim, primas je potpisivanjem htio zaštititi Crkvu u Poljskoj od još oštrijeg napada komunista, što se već dogodilo u drugim zemljama socijalističkog bloka. Upravo zahvaljujući tome, Crkva u Poljskoj je spašena u najtežem razdoblju staljinizma.

Žrtva za Crkvu i domovinu

Centralni komitet poljske komunističke stranke je 23. siječnja 1953. godine izdao dekret o zauzimanju crkvenih službi. Komunisti su na taj način htjeli određivati put Crkvi. Tako su namjeravali preuzeti kontrolu nad imenovanjima u Crkvi. Na to je 8. svibnja 1953. Poljska biskupska konferencija vlastima odgovorila glasovitim dokumentom pod naslovom „Non possumus“ (= To mi ne možemo). Komunistička vlast je zato 25. rujna 1953. godine noću uhitila Primasa Wyszyńskog te ga odnijela u Varšavu. Djelatnici sigurnosti su primasa odvezli u kapucinski samostan u mjesto Rywald Królewski, gdje je ostao zatočen do 12. listopada. Potom su ga prevezli u Stoczek Warminski. Primas je zatim 6. listopada 1954. zrakoplovom došao u Prudnik Slaski. Bila je to prava odiseja zla. Posljednje mjesto njegova zatvora bilo je mjesto Komancza. U tom je mjestu napisao *Zavjet nacije* i program *Velike devetnice*. Svoju sudbinu je doživljavao kao žrtvu za Crkvu i domovinu.

Marijin zahvat

Primas Wyszyński je od 1957. do 1966. predvodio veliku devetnicu koja je bila priprava za proslavu Milenija krštenja Poljske. Sama proslava održana je 3. svibnja 1966., opet na Jasnoj Góri uz obred posvećenja Poljske Marijinoj zaštiti. Obnova zavjeta nacije se dogodila 26. kolovoza 1956. godine na Jasnoj Góri. Tamo se okupilo više od milijun vjernika, 28 biskupa i 1500 svećenika. Kod oltara je stajala jedna prazna stolica, budući da je primas bio zatvoren, pa nije mogao sudjelovati. Onda se dogodilo čudo: 28. listopada 1956. godine pušten je primas kao jedini od svih uhićenih biskupa u srednjoj i istočnoj Europi. U toj činjenici mnogi vide Gospin zahvat. Početkom svibnja 1957. godine započeo je primas Wyszyński provoditi veliku devetnicu. Velika devetnica je zamišljena kao veliki pastoralni program koji je obuhvaćao vrijeme od 1957. do 1966. godine kao devetogodišnja duhovna priprava poljskog naroda u spomen 1000. godišnjice krštenja. Jubilarno slavlje je planirano za 1966. godinu.

Zavjet i velika devetnica

Kardinal Wyszyński svoje je zatočeništvo iskoristio za razvoj programa moralne i duhovne obnove nacije. Bio je uvjeren da je za povratak nacionalne slobode potreban moralni i duhovni preporod. Stupovi ovog programa bili su povjeravanje poljskoga društva i nacije zagovoru Majke Božje (narodni zavjeti na Jasnoj Góri 1956.), a zatim i program Velike devetnice, odnosno devetogodišnji pastoralni program i molitva prije tisućite obljetnice pokršće-

nja Poljske 1966. godine. Devetnicu je pratilo hodočašće kopije slike Crne Gospe kroz sve poljske biskupije i masovna vjerska okupljanja, koja su često izazivala sukob s vlastima. Kao rezultat svih ovih okupljanja tisuća ljudi, Poljaci su doživjeli osjećaj slobode koji nisu mogli naći izvan Crkve. Posljedično je Crkva sve više postajala snažan autoritet i neformalni vodič nacije. To je rezultiralo produbljivanjem religioznosti, čak i među inteligencijom. U sukobu između Crkve i ateističkog režima pobijedila je Crkva. *Sve sam predao Mariji Bogorodici i dobro sam učinio*, rekao je na 50. obljetnici svoga svećeničkog ređenja. To je postalo njegovo svojevrsno geslo kojim je objasnio način na koji je pomogao duši poljskog naroda preživjeti komunizam.

Pomirenje s njemačkim narodom

Primas Wyszyński je držao do položaja Crkve u čitavom svijetu. Aktivno je sudjelovao u četiri zasjedanja Drugoga vatikanskog sabora. Na saboru je nastupao kao predstavnik katolika iz istočnih zemalja. Neposredno pred kraj sabora, 18. studenog 1965. godine poljski su biskupi uputili pismo njemačkim biskupima, u kom se nalazi glasovita rečenica *Mi opraštamo i molimo oproštenje*. U to vrijeme Wyszyński još nije mogao putovati u Njemačku. Za to je trebalo proći još par godina.

Mudro provođenje odluka Drugoga vatikanskog sabora

Još jedno postignuće kardinala Wyszyńskog bilo je razborito i mirno uvođenje liturgijske obnove nakon Drugoga vatikanskog sabora koja nije dovela do „sekularizacije“ karakteristične za mnoge Crkve na Zapadu. Kardinal Wyszyński aktivno je sudjelovao u radu Sabora, i to na sva četiri zasjedanja. Pavao VI. imenovao ga je članom predsjedništva Vijeća, a na inicijativu i poljskih biskupa, među ostalim, papa je Blaženu Djevicu Mariju proglasio Majkom Crkve.

Wyszyński i žene

Wyszyński je imao veliko poštovanje prema svima, osobito prema ženama, što je u Crkvi u to vrijeme bilo rijetko. Kad god bi žena ušla u njegov ured, čak i čistačica, ustao bi i tako joj pokazao poštovanje. Naglašavao je važnost obiteljskih vrijednosti, bio je branitelj života i smatrao da je pobačaj jedna od najsmrtonosnijih pošasti. Wyszyński je inicirao otvaranje prvoga doma za samohrane majke i tako odgovorio na potrebu borbe za život nerođenih.

Wyszyński je zagovarao mir bez nasilja

Bio je i dosljedan branitelj ljudskih prava u protivljenju nasilnim režimima. Kada su u kolovozu 1980. započeli štrajkovi na obali Baltičkog mora, pozivao je na razboritost, strahujući od sovjetske intervencije, ali je istodobno podržavao zahtjeve štrajkaša. Listopada 1978. sudjelovao je primas Wyszyński na konklavi, iz koje je 16. listopada 1978. godine kardinal Karol Wojtyła izišao kao papa. Primas Wyszyński je tom prilikom pozvao novoga papu u Poljsku. Kod prvog papinog hočašća u Poljsku primas je zauzeo mjesto u dugom redu. Konačno je započeo prevrat u društvu. Nositelji obnove bili su radnici udruženi u pokret Solidarnost. Kad su organizatori zapadali u teške konflikte s vlastima, često je primas intervenirao.

Ivan Pavao II. i kardinal Wyszyński

Ako te izaberu, ne odbijaj, šapnuo je Wyszyński Wojtyli na konklavi, kada je shvatio da bi njegova zemlja koju je porobio, ali ne i porazio komunistički režim, mogla dati novog papu. Jedan od najdojmljivijih prizora s inauguracijske mise pape Ivana Pavla II., slavljene 22. listopada 1978. dogodio se tijekom ceremonijala u kojem se kardinali poklone novo ustoličenom papi i poljube njegov prsten. Kada je papi prišao njegov sunarodnjak, poljski

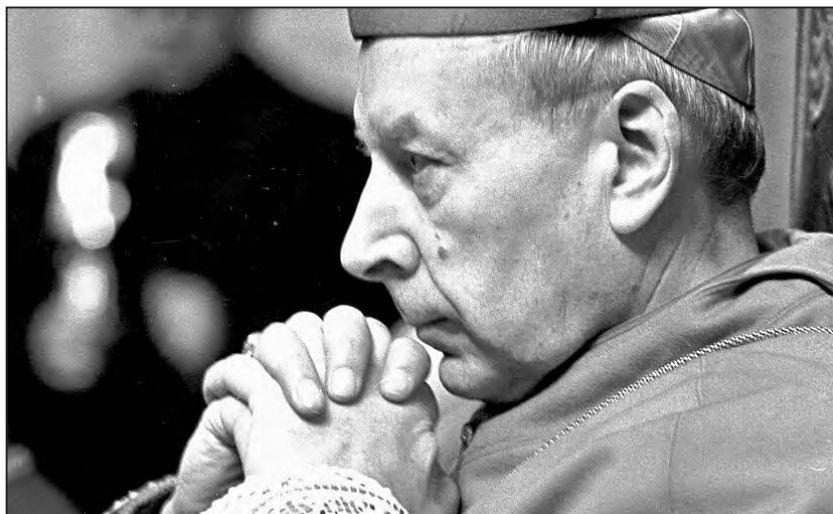
S Ivanom Pavlom II.

primas kardinal Stefan Wyszyński, Ivan Pavao II. je ustao sa stolice i zagrlio svoga prijatelja i suradnika s kojim je prošao godine i godine duhovne, ali i političke borbe s represijom komunističkog režima. Fotografija poljupca u ruku koji se tada dogodio, obišla je svijet. Ali, to nije bio poljubac kojim kardinali odaju počast Petrovu nasljedniku, ne. Scena koja je zabilježena bila je ona u kojoj je novi papa ljubio ruku svom duhovnom uzoru i prijatelju, „primasu tisućljeća“, kako će ga kasnije mnogi zvati.

Smrt Wyszyńskog

Približavao se kraj njegovoga zemaljskog života. Primas se razbolio. Bolovao je od raka. Dok je ležao na bolesničkoj postelji, u svibnju 1981. godine su mu donijeli kopiju Majke Božje od Czestohove, čiju je izradu 1957. godine on naredio. To je slika koja se pronosila po svim poljskim biskupijama za vrijeme glasovite svenarodne devetnice. Čim je umirući vidio tu Gospinu sliku, rekao je: *Hvala Ti, Majko, što si još jednom došla k meni. Ti si za mene uvijek bila najveća milost, svjetlo, nada i program moga života.*

Na svetkovinu Uzašašća Gospodinova, 28. svibnja 1981. godine je umro primas koga do danas zovu „primasom tisućljeća“. Njegov sprovod, kojem je prisustvovao državni tajnik Svete Stolice kardinal Agostino Casaroli (umjesto Ivana Pavla II., koji se nakon atentata oporavljao u bolnici) i predstavnici brojnih biskupskih konferencija, bila je velika demonstracija odanosti više stotina tisuća ljudi.

Put do proglašenja blaženim

Proces proglašenja blaženim kardinala Wyszyńskog u biskupijskoj fazi započeo je 20. svibnja 1989. godine, a zaključen je 6. veljače 2001. Nakon toga, dokumenti su proslijeđeni Kongregaciji za kauze svetih. Krajem 2017. godine dekret o herojskim vrlinama kardinala Wyszyńskog potpisao je papa Franjo. Liječničko vijeće Kongregacije proglasilo je 29. studenog 2018. godine i čudesno ozdravljenje kardinalovim zagovorom, a 2. listopada 2019. i Sveti je Otac priznao ovo čudo. Bilo je to ozdravljenje 19-godišnje djevojke, mlade redovnice koja je bolovala od raka štitnjače. Ovo je otvorilo put do proglašenja blaženim, koje je trebalo biti održano 7. lipnja 2020., ali je odgođeno zbog pandemije.

Papa Ivan Pavao II. o novom blaženoniku

U jednom svome pismu Poljacima, nakon izbora za papu, Ivan Pavao II. odao je veliko priznanje blaženom Wyszyńskom. *Ovaj papa Poljak, koji danas pun straha Božjega, ali i pun pouzdanja započinje novi pontifikat, ne bi sjedio na Petrovoj stolici, da nije bilo njegove vjere. Wyszyński nije bio pošteđen ni tamnice ni patnje. Ivan Pavao II. je Wyszyńskom poručio, da on ne bi postao papom, kad ne bi bilo herojske nade, i bezgraničnog povjerenja Wyszyńskog u Majku Crkve!*

Liturgijski spomendan blaženog Stefana Wyszyńskog će se slaviti 28. svibnja.

Blažena Majka Elżbieta Róža Czacka

Nova blaženica je rođena u aristokratskoj obitelji u današnjoj Ukrajini. Imala je 22 godine kad je oslijepila. Uzaludna su bila sva nastojanja njezine obitelji da joj se vrati vid. Njezin liječnik joj je savjetovao da svoj život posveti službi slijepim ljudima u Poljskoj. Osnovala je udrugu za brigu o slijepima kao i Kongregaciju franjevki od križa. Prilagodila je Braillevu abecedu poljskom jeziku. Kardinal Semeraro je istaknuo da nam je Elżbieta Róža svojom izvanrednom marljivošću i zauzetošću dokazala da za one koji Boga vole, i koji žele ljubiti kako Bog ljubi, ne postoje nikakve zapreke. Podsjetio je kako su dvoje novih blaženika od svoga prvog susreta bili tijesno povezani u zajedništvu vjere i ljubavi prema Bogu i prema ljudima u potrebi, kao i nezaštićenim ljudima. Oboje su znali da im ta ljubav puni dušu snagom, ustrajnošću i hrabrošću. Kardinal se osobno zauzeo za one koji su bili ograničavani u svojoj slobodi i ispovijedanju vjere, a slijepa Majka Elżbieta Róža Czacka je pomagala tjelesno i duhovno slijepima, koji su bili ostavljeni i stajali na rubu društva.

Kada je 1961. godine Kardinal Wyszyński predvodio sprovod blaženice, rekao je o njoj da je bila osoba koja je stalno stajala pred Božjim licem. *Zato je ona znala brojnim ljudima oko sebe osigurati ljubav.*

Spomendan Blažene majke Elizabete Ruže (Elżbiete Róże) Czacka će se slaviti 19. svibnja.

Pravednik će cvasti kao ljiljan. I zauvijek će cvasti pred Gospodinom.

(usp. Hoš 14,6; Sir 39,14)

Piše: o. Zlatko od sv. Josipa, OCD (Žuvela)

Tko stvarno vjeruje u Boga, traži da bolje upozna Onoga u koga vjeruje i da bolje shvati ono što je On objavio. O tome sv. Augustin ovako veli: *Vjerujem da razumijem, i razumijem da bolje vjerujem.*

U nekim trenucima zajedničkog života Marija i Josip nisu razumjeli Isusa. Nisu ga razumjeli. Kaže evanđelist: *Oni ne razumješe riječi koju im reče* (Lk 2,50). Ali ga zbog toga nisu prestali ljubiti. Znali su tko je to Isus. Sin Boga Svevišnjega, Sin Božji u pravom smislu riječi. Stoga su se tako obazrivo prema njemu odnosili, sa štovanjem pravih vjernika, s iskrenom odanošću, s ljubavlju punom poštovanja, pažnje. A Sin je Božji sa svoje strane njima iskazivao svoju savršenu ljubav, kao Bog i kao Čovjek. Zato evanđelist kaže *bijaše im poslušan*. Bogočovjek je slušao dvoje svetih koji su ga prihvatili od najnježnije dobi. Slušao ih je jer su ga ljubili, jer su se žrtvovali za njega, jer su mu predali svoj život.

A nerazumijevanje o kojem govori evanđeoski odlomak (Lk 2,41-51a) izabran da se navijesti za svetkovinu sv. Josipa (19. ožujka) nije bilo zaprekom za skladne međusobne odnose. Ono nam je samo pokazatelj kako su i Marija i Josip izrastali u vjeri, izgrađivali se u vjeri. Otajstvo o kojem nas vjera poučava je neizmjereno. Ono nam se otkriva malo po malo. Bog je zato odabrao da se pojavi kao čovjek, kao malo dijete, da bi ljude, kroz zajednički život s njima, pomalo uvodio u svu istinu o tajni svoga bića. Kroz život s Isusom, kroz njegovo izrastanje kao čovjeka Marija i Josip su izrastali kao

vjernici. I oni su naši uzori, one osobe koje služe kao primjer dobrih osobina i ispravnih postupaka. A svi se uzori postavljaju tako da ih se može nasljedovati.

Mnogo se plemenitosti može nasljedovati od sv. Josipa. Svakako je na prvom mjestu ljubav prema Sinu Božjemu. I što je ljubav jača, to ljubitelj više shvaća svoga ljubljenoga. Evanđelje to ne kaže, ali za pretpostaviti je da je i sv. Josip, poput svoje Prečiste Zaručnice Marije, brižno čuvao u svome srcu sve uspomene o Sinu Božjemu. I kako je Isus napredovao u mudrosti, dobi i milost kod Boga i ljudi (usp. Lk 2,52), tako se Josip usavršavao u milosti Božjoj sve do vrhunaca svetosti.

Ljubav je uzdizala dušu Josipovu kao i osobina pravednosti koja je tako divno resila svu njegovu osobu. Sveti Josip je pravednik. Ta krepost izuzetno je cijenjena u Svetom pismu, pa možemo reći i uopće u životu ljudske zajednice, čitavog čovječanstva. Zajedno s razboritošću, jakošću i umjerenošću, pravednost čini skupinu od četiri stožerne, temeljne kreposti, one oko kojih se sve ostale svrstavaju. Pravednost je moralna krepost koja se sastoji u postojanoj i čvrstoj volji dati Bogu i bližnjemu što im pripada. Pravednost prema Bogu zove se „krepost bogoštovlja“, a pravednost prema ljudima upućuje da se poštuju prava svakoga te se u ljudskim odnosima uspostavi sklad koji promiče pravičnost glede osoba i općeg dobra. Pravedan čovjek o kome se često govori u svetim Knjigama odlikuje se trajnom ispravnošću svojih misli i čestitošću vladanja prema bližnjemu: *Ne budi pristran prema neznatnome,*

ne popuštaj pred velikima: po pravdi sudi svome bližnjemu, kaže starozavjetna knjiga Levitskog zakonika (Lev 19,15).

A u poslanici apostol veli: *Gospodari, pružajte svojim robovima što je pravo i pravično, znajući da i vi imate Gospodina na nebu! (Kol 4,1).* Pravednost ljudska u stvari je sudjelovanje u savršenoj pravednosti Božjoj. Bog je pravedan. Pravda i pravednost temelj su prijestolja njegova kako veli jedan psalam (usp. Ps 89,15). Jedino On pravedno sudi u svim događanjima i prema svim osobama. Zato se i kaže da je sud Božji.

Sv. Josip je želio biti pravedan i oko toga je nastojao. Njegovao je u sebi tu krepost i to je Bog vidio. Zato mu je i povjerio dvoje najdražih svojih bića, Sina svoga Isusa i njegovu Presvetu Majku Mariju. I Josip nije razočarao Boga. Nije mu bilo lako kroz život s Isusom i Marijom. I njega su okruživale nedoumice, nerazumijevanje, brige, naponi, tjeskobe, zabrinutosti. Ali blizina dvoje najsvetijih davala je smisao, snagu, volju za život i ustrajnost u dobru sve do kraja. Njegov krepostan život na zemlji završio je smrću najljepšom. Na samrtnoj postelji krijepili su ga Isus i Marija.

Njegovati kreposti, njegovati pravednost uvijek će biti dobro prihvaćeno i blagoslovljeno od Boga. Pa sama je krepost postojano i čvrsto raspoloženje činiti dobro. Ona daje osobi ne samo da dobre čine izvrši, nego da od sebe dade najbolje. Sa svim onim što osoba u sebi nosi, sa svim svojim i osjetnim i duhovnim silama kreposna osoba teži prema dobru, i za nj se konkretnim činima opredjeljuje.

Nekada to iziskuje veliki napor, muku, jer okolnosti života u kojima se živi često su daleko od pravednosti, i od svih drugih kreposti. Ali tko je ustrajan u tome, tko o tome vodi računa svakodnevno, on stječe lakoću, gospodstvo nad sobom i radost za moralno dobar život. Krepostan čovjek je sretan što živi kreposno.

Božja milost uvijek podupire takva raspoloženja duše. Ona katkada djeluje munjevit, ponekad opet polagano. Ali uvijek djeluje kad čovjek hoće živjeti pravedno. Zato nasljedujmo sv. Josipa, on će nam sam pomoći svojim zagovorom. Njegovih riječi nema zapisanih u Svetom pismu, ali se njegov duh osjeća u riječima Gospodinovih apostola. Kao da nam on progovara kad Pavao veli: *Uostalom braćo, što je god istinito, što god časno, što god pravedno, što god čisto, što god ljubazno, što god hvalevrijedno; je li što krepost je li što pohvala – to nek vam je na srcu! Što ste naučili, i primili, i čuli, i vidjeli na meni – to činite i Bog mira bit će s vama! (Fil 4,8-10).*

Budemo li slični sv. Josipu, po ljubavi, po pravednosti i svim drugim kreposnim osobinama, živjet ćemo u zajedništvu s Bogom mira, njegovim Sinom Isusom, Presvetom Majkom Marijom, i sa svim blaženicima i svetima.

Otac Gerard čuje moju molitvu

Piše: Nataša M. Firanj

Sluga Božji otac Gerard Tomo Stantić veoma je poznat među Somborcima, a i šire. Rođen je u Đurđinu 1876. godine. U Austriji u Grazu je stupio u Karmel, tamo je zaređen za svećenika. Nakon dvije godine poslan je u Sombor i tu je bio uzoran redovnik i svećenik do kraja ovozemaljskog života. Svake godine 24. lipnja obilježava se velikim slavljem njegov rođendan za nebo. Trenutno traje postupak za proglašenje oca Gerarda blaženim.

Još kao djevojka voljela sam sjediti u klupi pored njegova groba. Razočarana u mladi svijet oko sebe, gledala sam vrlo često u njegovu tamo postavljenu sliku. Bila je tako dobro urađena da sam stekla dojam da mu se osobno obraćam i tako sam mu iz srca pričala. Toliko sam željela znak s neba da sam se gledajući sliku postavila kao malo dijete. Rekoh mu u svom šapatu da, ako je Božja volja da se ipak udam, želim muža kršćanina. Nije mi bitan status ni izgled. Samo je važno da vjeruje u Boga. Poslije nekog vremena sretah momka koji je lijep, dobar i mnogo me još naučio o vjeri. Moja mašta bila je nadidena, ali sreća zna udariti čovjeka u glavu. I tako živeći u sretnom braku, odlazila sam ponekad ocu Gerardu zahvaliti i zamoliti ga da čuva moj brak i djecu. Sada sam u situaciji da muž mora raditi u Njemačkoj. Dugo smo čekali zbog pandemije trenutak da djeca i ja odemo kod njega na odmor. Već smo bili spakirani, a onda su krenule komplikacije. Tražili su nam osiguranje, garanciju i za mene ogromnu sumu novca od kojega ćemo tamo živjeti mjesec dana, koji ja nisam imala. Obuzela me panika. Nisam više mogla podnijeti razdvojenost. Gorjela sam od želje da budemo zajedno. Šetala sam bez cilja, bijesna, s ogromnom tugom u srcu. Našla sam se u parku i ugledala karmelićanski samostan. Iznenada sam u glavi čula rečenicu koju je prije par godina izgovorio otac Mato Miloš: *Zašto lutate, Somborci, i patite, otidite na grob oca Gerarda i samo molite, i molite!* Slomljena srca ušla sam u crkvu

i kleknula na dobro poznato mjesto i izgovorila: *Oče Gerarde, ti vidiš moju muku. Molim te, svim srcem svojim da učiniš čudo da moja obitelj bude zajedno neko vrijeme. Otvori nam put...* U tih par minuta nestao je sav teret, izašla sam u svijet mnogo snažnija. Pronašla sam odgovarajući prijevoz, bez puno zahtjeva i za dva dana mi smo bili u Njemačkoj svi zajedno i sretni.

Otac Gerard je za mene učinio čudo!

Možda nekome ovo nije čudesno veliko, ali ja ne pišem samo da bih pisala. Pišem iz razloga da bih prenijela radost, radost uslišene molitve. Moje su priče slične drugima, ali ja ih volim pisati, svaka je napisana s ljubavlju, na slavu Boga Oca. Možda nekom bude na dar, kao što je za mene dar kad utonem u neku drugu duhovnu priču.

Zahvalna i sretna

Piše: Nataša M. Firanj

Rečeno je *Tražite i dobit ćete, kućajte i otvorit će vam se*. Isus je rekao da što god zaištemo, bit će nam. Tako sam i ja konstantno tražila.

Isprva u mladosti nisam shvaćala koliko je misa važna, čula sam, ali nisam čula, teško mi je bilo pratiti, a pretvorbu nisam shvaćala ozbiljno. Nakon nekog vremena Bog mi je dao milost da počnem voljeti misu i osjećati da je Isus zaista tu prisutan za vrijeme obreda. Ali jedna stvar se godinama nije mijenjala. Uvijek sam samo tražila. Bože, daj mi ovo, Bože daj mi ono. Kada bih dobila u životu što želim, samo bih u toj silnoj sreći usput izgovorila *Hvala ti, Bože*. Kada prođe određen period, opet *Daj mi, Bože molim te*. Nebrojeno puta sam čula od svećenika, od ljudi, pročitala da Bogu treba zahvaliti za milosti. Ali nisam mijenjala ništa po tom pitanju. A onda sam došla u stanje kad više nisam ni tražila ništa, a čak se nisam ni molila, osim za vrijeme mise. Duša mi je bila prazna, sve mi je bilo ravno. Bila sam nesretna, ali nisam znala kako da se vratim u mirno stanje duha i ponovno naučim da sve što radim, radim s Božjom pomoću. Jednom me u razgovoru zet pitao da li svakodnevno zahvaljujem Bogu. Jednostavno sam zanijemjela, zbunila se. Rekao mi je da pokušam tako, ako i žurim svako jutro zbog djece, da odvojim vrijeme samo za jednu rečenicu u kojoj ću zahvaliti Bogu. Prvo sam počela jednostavnom rečenicom: *Bože, hvala ti što sam živa*. Polako sam počela zahvaljivati i za sve ostalo što imam u životu. Osjećaj zahvalnosti me je radovao pa sam uz to dodala i osnovne molitve. Prošlo je od toga godinu dana i mogu reći da se osjećam bolje, a sve ono što bih stavila u *Daj mi, daj mi...* samo mi se događalo, bez da to tražim. Osjećam milost Božju u životu.

Bogu nikad nismo dosadni. Zaista trebamo tražiti, ali ne smijemo zabogačiti reći *Hvala!* I ako samo zahvaljujemo, možemo biti mirni, jer Otac naš na nebesima najbolje zna što nam je potrebno i on nas bezuvjetno voli.

Promišljanje o otajstvu „čudesne razmjene“

Piše: Daniel Katačić

Došašće kao priprava za Božić uvijek nas potiče na promišljanje o otajstvu Gospodnjeg utjelovljenja, o otajstvu silaska Boga među ljude koji se dogodio u čudesnoj razmjeni koju nam opisuje sv. Irenej Lyonski – Bog je sebe učinio čovjekom, kako bismo mi bili pobožanstvenjeni. U ovom promišljanju o toj čudesnoj razmjeni protumačit ćemo ovaj događaj onako kako nam ga prikazuju evanđelja po Luki i Mateju koristeći se tumačenjem pape Benedikta XVI. iz djela *Djetinjstvo Isusovo*.

Anđeoskim pozdravom Mariji započinje Novi zavjet u stvarnome smislu. U dijalogu između anđela i Marije, kako tvrdi papa Benedikt, očituje se otajstvo Trojstvenoga Boga. Pozdrav koji anđeo upućuje Djevici Mariji je grčkog porijekla *chaire* – raduj se (usp. Lk 1,28). Sama ta činjenica da pozdrav ima grčki korijen naznačuje kako se već ovdje, na početku, otvaraju vrata svim narodima svijeta. Ovaj pozdrav dakako ima duboki korijen i u Starom zavjetu te nas podsjeća na Kćer sionsku kojoj se poručuje da više od veselja jer je kralj Izraelov u njezinoj sredini (Sef 3,14-17). Proroštvo je to koje nas odmah podsjeća na Mariju jer je sada Bog, druga božanska osoba, u njezinu krilu – ona postaje kovčeg saveza, mjesto stvarnog Božjeg nastajanja.

Promotrimo sada kako se odvija i što nam poručuje događaj navještenja. Anđeo naviješta Mariji da će začeti Sina Božjega koji će svijetu donijeti spasenje (usp. Lk 1,32-33). To spasenje pokazuje se u konačnoj uspostavi Davidova kraljevstva kojemu je obećana trajna stalnost. Anđeo ovdje naviješta da Bog nije zaboravio svoje obećanje i da će se ono uskoro ispuniti u Djetetu koje će Marija začeti po Duhu Svetomu. Ovo kraljevstvo neće imati kraja jer nije izgrađeno na svjetovnoj moći nego svoj temelj pronalazi u vjeri i ljubavi te predstavlja nadu usred svijeta kojemu se čini da ga je Bog napustio. Ovo

kraljevstvo ne poznaje kraja jer u njemu vlada Bog. Papa Benedikt kaže: *Obećanje koje je Gabriel priopćio Djevici Mariji istinito je. Ono se ispunja uvijek iznova.*

Promislimo sada o Marijinom odgovoru. Nakon anđelovog pozdrava ona ulazi u dijalog sama sa sobom i promišlja o anđelovim riječima, traga za shvaćanjem (usp. Lk 1,29). *Ona se ovdje*, tako Benedikt XVI. piše, *pojavljuje kao žena velike nutrine koja koristi i srce i razum te pokušava shvatiti cjelinu Božje poruke. Ona tako postaje slika Crkve koja promišlja Božju riječ.* Djevica Marija se u svojoj zamišljenosti pita kako će to biti kad muža ne poznaje, no anđeo joj priopćava kako neće postati majka uobičajenim putem. Ona će postati majkom tako što će ju osjeniti sila Duha Svetoga (usp. 1,34-35). Marija se zatim izjašnjava s jednostavnim „da“, s jednostavnim *neka mi bude po riječi tvojoj* (usp. Lk 1,38). Gospodin ne može otkupiti čovjeka bez njegova slobodnog pristanka, bez njegova slobodnog „da“. Crkveni su oci o ovome čekanju Marijina odgovora promišljali na dramatičan, misteriozan način. Oni kažu da je cijelo nebo zastalo, zaustavilo dah i čekalo Marijin odgovor. Sveti Bernard, opisujući ovaj trenutak, moli Mariju: *Samo ovoga puta ne budi ponizna, nego preuzetna! Daj nam svoje da.* Marija postaje majka svojim „da“ – po njezinoj poslušnosti Riječ je ušla u nju. Crkveni su oci u ovoj slici razvili misao kako i u nas, po vjeri i krštenju, Logos uvijek iznova dolazi i čini nas svojim.

Nakon Marijinog pristanka anđeo odlazi od nje, ostavlja je samu (Lk 1,38). Papa Benedikt nakon ovog velikog susreta promatra Mariju u običnoj svakodnevnic: *Veliki je čas susreta s Božjim glasnikom u kojemu se preokreće čitav život prošao i Marija ostaje sama s nalogom koji zapravo nadilazi svako ljudsko umijeće. Ona mora dalje ići putem koji vodi kroz mnoge tmine – počevši s Josipovim strahom zbog njezine trudnoće do trenutka kada Isusa nazivaju mahnitim, štoviše do noći križa.* On u daljnjem promišljanju Marije u ovim teškim situacijama zamišlja koliko se često u svojoj nutrini ona morala vraćati času kada ju je pohodio anđeo Gabriel i ponovno slušati njegove riječi *Raduj se!* i *Ne boj se.* Moram priznati da, dok nisam pronašao navedene misli pape Benedikta, ovaj svršetak evanđeoskog izvještaja o navještenju nisam gotovo ni zapažao. Ali koliko istine ima u ovome. Kako nam brzo prolaze radosni trenutci – ni ne opažamo ih. S druge strane, kada nam se dogodi nešto teško, na tome se zaustavljamo i nikako se ne možemo pomaknuti. A potrebno je samo jedno, poput Marije zastati i promišljati, razmatrati u svom srcu kako će opet doći radost. Ponekad zamišljamo kako naša svakodnevica uvijek mora biti ispunjena jakim duhovnim iskustvima, a vrlo često dani nam prolaze sasvim obično, gotovo ni ne opažamo. Potrebno je i u tu svakodnevicu koja monotono prolazi uni-

jeti razmatranje o onim snažnim duhovnim trenutcima. Ne navezujući se na njih i ne priželjkivati ih ponovno, nego ih koristiti kao lijek. Možda nam Gospodin daruje samo jedno snažno duhovno iskustvo u životu jer zna da iz toga blaga možemo crpsti snagu za ostatak života. Nekom će dati možda češće, no to nije važno. Bitno je da znamo iz susreta s Gospodinom crpsti snagu. Kako ćemo to učiniti? Vrlo jednostavno, poput Marije, u tišini srca razmatrati o otajstvima Isusovog života. Često svjetovna buka zauzima naše srce, za promišljanje u tišini kao da se nema vremena jer smo naviknuli da stalno moramo biti u nekoj aktivnosti. Potrebno je pronaći vrijeme koje će biti samo za tihi razgovor srca sa Stvoriteljem. Kardinal Sarah, veliki prijatelj tišine, tumači kako: *Nikada nijedan prorok nije susreo Boga ako se nije povukao u osamu i tišinu. Istinska pustinja je u nama, u našoj duši. S tom spoznajom možemo razumjeti da je tišina nužna kako bi se našlo Boga. Otac iščekuje svoju djecu u njihovim vlastitim srcima.* Marija je u tišini srca bila povezana s Gospodinom, u tišini je začela Sina Božjega i u to otajstvo tihog promatranja Boga zove i nas.

Nakon promišljanja o Marijinim osjećajima koje je imala u susretu s anđelom, zaustavit ćemo se kratko i na drugom velikom liku Došašća, svetom Josipu. Josip je nakon saznanja o Marijinoj trudnoći morao misliti kako je ona prekinula zaruke te naći način kako da je otpusti – privatno ili javno. On se u svojoj pravednosti odlučio za skrovitiji način ne htijući Mariju izvrnuti sramoti (usp. Mt 1,19). Papa Benedikt u ovoj odluci vidi znak Josipove pravednosti – *on Mariji želi dobro i u času velikog razočaranja.* (Postoje i druge teorije o ovome događaju, kojima sam osobno više sklon. Naime, radi se o činjenici da Josip nije sumnjao u Mariju, nije pomislio da ga je prevarila nego je imao strah od otajstva koje Gospodin stavlja pred njega – kako da on bude čuvar Sina Božjega. Josip poput Marije smatra sebe neznatnim službenikom i promišlja što učiniti.) Nakon ove Josipove odluke Gospodin preuzima inicijativu i u snu mu po svom glasniku donosi objašnjenje Marijine trudnoće (usp. Mt 1,20). *Poruka koja mu se daje silna je i zahtijeva izvanrednu odvažnost vjere* – tako Benedikt XVI. I svetog Josipa anđeo potiče da se ne boji kao što je prije nekog vremena isto tako ohrabrio njegovu zaručnicu. *Ovim istim anđelovim poticajem Josip je sada uvučen u otajstvo utjelovljenja.* Za objavu koju je anđeo donio svetom Josipu, evanđelist Matej nam donosi i Svetopisamsku potvrdu navedenih riječi – sve se to dogodilo da se ispuni Pismo: *Evo djevice će začeti i roditi sina* (usp. Mt 1,22-23). Taj dokaz Pisma ima zadaću pokazati da drevne riječi postaju stvarnost u Isusovoj osobi. Ove riječi koje nam donosi Pismo u knjizi proroka Izaije, po tvrdnji pape Benedikta, potiču nas na *divljenje zbog činjenice što je riječ iz 733. godine prije Krista, koja je ostala nepojmljiva, postala istinita u času začeca Isusa Krista – što nam je Bog uistinu dao veliki znak koji se odnosi na cijeli svijet.* Josip u poslušnosti

izvršava anđelov nalog, uzima k sebi Mariju i djetetu nadijeva ima Isus – to je još jedno očitovanje njegove pravednosti.

Na kraju promišljanja o ovim dvama događajima koji su promijenili živote i Djevici Mariji i svetom Josipu, a s njihovim pristankom i cijelu povijest spasenja, papa Benedikt se pita jesu li oni zaista istiniti: *Je li dakle istinito ono što govorimo u Vjerovanju – Vjerujem (...) u Isusa Krista (...) začeta po Duhu Svetom, rođena od Marije Djevice? Odgovor glasi bez ograničenja: DA. Zbog toga je Isusovo začće i rođenje od Djevice Marije temeljni element naše vjere i svijetli znak nade.*

Neka nas otajstvo Utjelovljenja Sina Božjega posve zahvati da promišljajući o ovom veličanstvenom događaju koje ljudsko oko nije do tada vidjelo, niti uho čulo (usp. 1 Kor 2,9), pripravi za dostojnu proslavu Gospodnjeg rođenja! *Došašće je vrijeme zaljublivanja između Boga i duše i zato si ne smijemo dopustiti živjeti vjeru od Došašća do Došašća ili od Korizme do Korizme, pa kad dođe Božić ili Uskrs sve prestaje. To zaljublivanje treba roditi ljubav koja će trajati i kad dođe Božić, Uskrs, vrijeme kroz godinu, ljubav koja će trajati zauvijek.* A ljubav se rađa tako što se provodeći vrijeme s nekim sve više i više upoznajemo i otkrivamo privlačnosti. Neka nas primjer Marije i Josipa potakne da i mi poput njih bude poznavaoi Krista, da mu damo svoje čovječstvo kako bi nas pobožanstvenio.

NAŠ KANDIDAT ZA SVECA O. GERARD TOMO STANTIĆ

Smijemo li slugu Božjega o. Gerarda Tomu Stantića zvati mistikom našeg vremena?

Piše: o. Mato Miloš, OCD

Temeljem vlastoručnih zapisa slugu Božjega o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina, koje želim ovdje iznijeti, možemo ocijeniti njegov značaj ili karakter, možemo ga vrednovati ne samo kao karakternog redovnika i svećenika, nego i kao mistika našega vremena i podneblja. Nije mi moguće ovdje izvući široke i sveobuhvatne opise za složena područja mističnoga života slugu Božjega o. Gerarda. Ipak se usuđujem predstaviti konkretne primjere iz zapisa o. Gerarda o onome što možemo označiti kao mistiku, ili mistične milosti u njegovoj duši.

No, najprije promotrimo što je to mistika? Mistika je *proživljeno iskustvo apsolutnoga; jedinstvo duše sa svetim ili božanskim. S obzirom na narav apsolutnoga ili svetoga za kojim mistik teži, postoje dva tipa mistike: imanencijska mistika, ili mistika istovjetnosti te monoteistička mistika, ili mistika ljubavi. Prva pripada panteističkim religijama (hinduizam, budizam i daoizam) i metafizičkim sustavima (neoplatonizam) u kojima između ljudskog duha i metafizičkog prapočela (brahman, dao, plotinovsko Jedno) postoji ontološka istovjetnost. Uklanjajući askezom i meditacijom duševne i osjetilne prepreke, mistik se sjedinjuje s prapočelom, zapravo doseže u sebi Sebe. Drugi tip mistike pripada objavljenim ili proročkim religijama (židovstvo, kršćanstvo, islam).*

Između mistika i predmeta njegove težnje (Bog) nema ontološke istovjetnosti, zajedništva naravi, pa se mistično jedinstvo ne postiže vlastitim naporom i meditacijskom tehnikom, već u ljubavi između stvojenja i Stvoritelja. Pritom asketske i meditacijske metode nisu tehničke već etičke naravi.¹ Tako piše u Općem religijskom Leksikonu. Pojasnimo to.

Mistika u kršćanskoj tradiciji

U kršćanskoj tradiciji, mistik je obdaren darom duboke kontemplacije. Takva osoba može biti vrlo pobožna i sveta, a da nema taj dar. Sveta Terezija Avilska u svojoj knjizi *Zamak duše* opisuje kako se očituje ova milost. Dakle, mistik može imati i karizmatске darove, poput govora u jezicima, dar liječenja, proroštva koje većina vjernika nema. Bog je taj koji svojim odabranicima daje taj dar isključivo s određenom svrhom. Život mistika može biti obilježen čudima, privatnim objavama, stigmama, levitacijama, bilokacijama, proricanjem budućih događaja. Ovi darovi koje Bog daruje pojedinim dušama nisu namijenjeni osobnoj koristi dotične osobe da bi se njima služila u privatne svrhe. Osoba koja posjeduje ove darove ne mora biti pobožna i dosljedno nasljedovati Krista. Danas primjećujemo da tim „darovima“ raspolazu osobe koje imaju parapsihološke sposobnosti ili su demonskog podrijetla.

Postoje pravi mistici u svijetu i u crkvenim redovima i danas, koji izrazito pobožno žive, u stalnom odricanju od svojih vlastitih želja, izvršavajući Božju volju, a ne njihovu vlastitu volju. Postoje osobe nepokretne u krevetu, u jakim bolovima strpljivo podnoseći sve za Gospodina prihvaćajući volju Božju. Postoje i lažni mistici, koje ne krasi kršćanske kreposti niti imaju ulivenu kontemplaciju. Većina njih ima bujnu maštu zaokupljenu svojim vizijama koje prenose, a zapravo su to njihove vlastite objave. Sva nastojanja da se odreknu tih svojih „darova“ ne mogu ih uvjeriti da oni nisu Božji poslanici s

¹ *Opći religijski leksikon*, Leksikografski Zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2002., str. 589.

važnim porukama za čovječanstvo. Tu je potrebna velika pronicljivost, razlikovanje duhova, kako bi se vrednovalo pravog od lažnog mistika.

Katolička Crkva ima jasna pravila o onome što se može proglasiti mističnim iskustvom. Evo ih:

1. Pravi mistici poput sv. Augustina, sv. Katarine Sijenske, sv. Franje Asiškoga, sv. Terezije Avilske, sv. Ivana od Križa, svoja su mistična iskustva pretvorili u pravu duhovnu riznicu Crkve. Ključ njihovih mističnih objava je dublje razumijevanje vjere, te istina kršćanskog života.

2. Mistično iskustvo Boga popraćeno je uvijek velikom duhovnom radošću koju ljudskim iskustvom ne možemo opisati, a koja dovodi do napuštanja svih svjetovnih naslada i velike želje za svetošću.

3. Osoba koja ima mistično iskustvo prolazi kroz pasivno pročišćenje svih osjetila, pomoću mrtvenja – askeze vlastitih želja, ne samo onih tjelesnih želja, već i emocija.

4. Mistici najčešće imaju osjećaj stalne Božje blizine, ponekad je to zdravi strah da ne povrijede Boga. Ponekad je tu snažna ljubav i želja za pokorom. Njihov život je bogat duhovnim spoznajama, razlikovanjem duhova, ekstazom, milosrdnom ljubavlju, koji puta i unutarnjeg razgovora s Bogom i s Kristom.

5. Sveti Ivan od Križa opisuje svoje mistične trenutke kao osjećaj dubokog pouzdanja u Boga bez ikakve Božje utjehe i ohrabrenja. To iskustvo on naziva *tamnom noći* duše.

6. Vrhunac mističnog iskustva, kako ga opisuju navedeni mistici, je umiranje samima sebi, život u izgaranju za Boga i spas duša.

Sve ovo rečeno odnosi se na unutarnje mistično iskustvo u kršćanskom životu kojim mistici same sebe najbolje poznaju u Bogu. Stoga je jako važno razlikovanje duhova u tumačenju mističnih doživljaja, jer veliki dio tih fenomena nije nadnaravan, nego je čista patologija. Većina tih duša ima samo bujnu maštu, vrlo su uvjerljivi u svojem iznošenju „mističnog iskustva“ i privlače veliki broj duša. Tu treba biti veoma oprezan, važno je razlikovanje duhova, kako njihova bujna mašta i uvjerljivost govora ne bi prevarila mnoštvo duša koje uistinu žedaju za Bogom. Prava Božja objava je ono što uči Crkva. Kako bi nečija objava imala nadnaravni karakter, potrebno je da procijeni crkveno učiteljstvo. Sam Isus Krist je tijekom svoga boravka na zemlji svojim učenicima priopćio mnoge istine koje ljudski um nije mogao shvatiti. To su njegova čudesna znamenja koje nitko nije mogao ponoviti. Sve njegove nama teško razumljive riječi popratio je svojim znakovima i bez tih čuda teško da bi mu netko povjerovao. Stoga, sva ukazanja i objave moraju proći kroz „filter“ učenja Crkve što je velika odgovornost. Crkva priznaje neku

objavu samo ako je prate nadnaravni znakovi ili osoba sama živi izrazito pobožnim životom, ili je sam Krist izveo čudo koje je objava najavila. Prvi kriterij u procjenjivanju objava vidjelaca je sam njihov život, život kršćanskih kreposti, a na prvom mjestu prava kršćanska poniznost.

Spomenimo i to da nisu svi mistici željeli objaviti svoje mistične doživljaje. Sama sv. Terezija Avilska nije željela da drugi saznaju objave koje je dobila od Boga. Međutim, danas vidioci vrlo često ne samo da uživaju da ih drugi vide, nego se i dodatno hrane objavljujući svoje doživljaje, što potvrđuje njihovu bujnu maštu. Pravi mistik je stvarno poslušan Crkvi, jer vjeruje da je Bog taj koji vodi Crkvu. Danas smo zatrpani privatnim objavama i vidiocima, što govori o neposluhu Crkvi i papi, o želji za senzacijama, a ne o autentičnosti objava i ukazanja.² Stoga oprez! Razlikovanje duhova!

Kršćansko mistično iskustvo u spisima sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina

Najprije recimo da o. Gerard, slijedeći iskustvo mističnih doživljaja, ide putem učenja sv. Ivana od Križa, sv. Terezije Avilske, sv. Male Terezije, služi se kršćanskom askeзом kao sredstvom oslobođanja od onoga što nije Bog. Gerard pripada redu za koji kaže: *Karmelićani su prije svega doktori tajne teologije, stoga kod njih mora biti najviše diskusije. Tajna, koliko tko može slijediti (diskusiju), mističnu teologiju tj. Isusa. Svatko ga mora slijediti, ali svatko ne može jednako.*³ Karmelski red je kontemplativan i aktivan, u kojemu susrećemo prisutnost mističnih osoba i svetaca, poput sv. Terezije Avilske, sv. Ivana od Križa, sv. Marije Magdalene de Pazzi, sv. Male Terezije, sv. Elizabete od Presvetog Trojstva, sv. Terezije Benedikte od Križa (Edit Stein), sv. Marije od Isusa Raspetog (Baouardy iz Betlehema) i drugih, kao nešto što je vlastito svetosti Crkve. To potvrđuju Gerardove riječi: *Karmelićanin u nebo leti ako sebe mrtvi i moli, na to ga hrabre sveti karmelićani. Ako ne moli ili sebe ne mrtvi, ostaje na zemlji kao ptica kojoj je desno krilo odsječeno.*⁴ Što Gerard zapisuje to odlučno i vjerno živi. Za o. Gerarda mističnim životom živi zdrava duša, ponizna duša, pomoću vjere, pod Isusovim vodstvom.⁵ Za mistiku je potrebno: psihičko zdravlje, djetinje stanje, živa vjera, pod Isuso-

² Usp. Predavanje: Visions & Visionaries - Fr John Hardon, SJ. <https://www.youtube.com/watch?v=AYJqkLYJDgg>.

³ *Put blaženstva*, 003588-00359.

⁴ *Biser mišljenja*, 004407.

⁵ *Theologia pastoralis*, 003501, latinski tekst.

vim vodstvom.⁶ Mistika je mekani vosak u koji se utiskuje Mali Isus. Dok se to ne postigne, treba podnijeti čišćenja, mnoge muke. Isus vodi po trnju da izbode dušu, da isteče iz nje što za Njegov stan ne dolikuje. Tvrd vosak izmrvi, sa suzama pokore omekša. Kad je Isus u dušu utisnut, onda čovjek gleda, čuje, radi s očima i rukama Isusovim.⁷ Bolne operacije podnosimo za tjelesno zdravlje iako ne znamo kakav će biti uspjeh. Pa zar nije vrijednija od operacije tijela, operacija grešne želje kako bi dobili divno slavno tijelo? Job je bio strpljiv pa je dva puta toliko dobio koliko je prije toga imao; i mi ćemo sto puta veću tjelesnu slavu dobiti ako ćemo se vjerom i pobožnim životom dati operirati.⁸ Mistični život ponuđen je svakom kršćaninu prema daru milosti i suradnje s milošću. Mistični život je čisti Božji dar, kojega ne postižemo mi, nego milost Božja i naša suradnja, te pridonosi izgradnji ljudske osobnosti i karaktera. Mistični život se u duši očituje kao isključivo Božje djelo, i s druge strane, naše sudjelovanje u zajedništvu s Bogom. To zajedništvo ne pripada nama, ono nije naše pravo, ali smo na to zajedništvo pozvani. To nam je isključivo darovano.

Teolog Hans Urs von Balthasar piše: *Kontemplacija se rađa kada dubine otajstva Utjelovljene Riječi, počnu obasjavati duh onoga koji vjeruje i kada mu se očituje u svojoj svojoj navlastitoj dubini.*⁹ Dubine motrenja otajstva Utjelovljene Riječi ne samo da obasjavaju duh o. Gerarda, nego se i očituju u konkretnom duhovnom iskustvu stanja sjedinjenja njegove duše. Otac Gerard je kontemplativac kojemu je dana milost ulaziti u dubinu božanskog života i euharistijskog otajstva, njime je obasjan, zaboravan, udiše, izdiše, prima milost prenošenja Božje veličine i mirisa na druge duše. Ovdje se radi o Gerardovoj nadnaravnoj kontemplaciji. U kontekstu mističnog iskustva čitamo i ovo: *Moje disanje Tebe željenje. Drugo mi sve mučno, sve smeće.*¹⁰ Kao da slušamo sv. Pavla koji govori: *Štoviše, čak sve gubitkom smatram zbog onoga najizvršnijeg, zbog spoznanja Isusa Krista, Gospodina mogega, radi kojega sve izgubih i otpadom smatram: da Krista steknem.*¹¹ *Da ovo postignem sve blato sebičnosti želim iz srca i sa srca skinuti. Primi i ojačaj ovu želju da ovolim Tvoju volju. S cijelim ponašanjem želim pisati: volim Te!*¹² *Ja nemam vremena spavati, jesti, počivati, jer moram na Tebe, na Tvoju ljepotu*

⁶ Isto, latinski tekst.

⁷ Biser mišljenja, 004281.

⁸ Theologia pastoralis, 003070.

⁹ Hans Urs von Balthasar, *La prière contemplative. Traduction d'allemand, par Bernard Kopp. Fayard 1972.*, str. 146.

¹⁰ Razgovor s Isusom, 003935.

¹¹ Fil 3,8 – 8.

¹² Razgovor s Isusom, 003935.

*i dobrotu misliti. Zato moram ili u samoću bježati, ili gdje je lako tako se ponašati, ili u javnosti svakoga slušati, u svačijoj poštenoj želji Tvoju volju čitati.*¹³ Ove misli su Gerardov slobodni izbor života, slijediti Isusa u potpunosti, kako ga uči sv. Ivan od Križa: *Da dođeš do uživanja svega, ne naslađuj se u onome što je ništa; da dođeš do posjedovanja svega, ne traži da posjeduješ nešto u ničemu; da dođeš do znanja svega, ne traži da znaš nešto u ničemu; da dođeš do onoga što ne uživaš, hodaj putem gdje ne uživaš; da dođeš do nepoznatog, idi putem gdje ne poznaš; da dođeš do onoga što ne posjeduješ, idi putem gdje ne posjeduješ; da dođeš do onoga što nisi, idi putem gdje nisi.*¹⁴

Otac Gerard nije umišljeni fanatik zatvoren u samo opsluživanje Pravila, Konstitucija i askeze. On je redovnik i svećenik pun ljubavi prema Bogu i blišnjemu, živi od ljubavi: *Blažen onaj tko je s Bogom sjedinjen po ljubavi i u nekom pogledu sličan blaženstvu. Ljubav je čudnovata koja zlu zatvara vrata. Vatru osjetila gasi, a dušu u napasti spasi. Dok god Boga ljubimo, dobro činimo, pravu slast imamo, već smo blaženi. Tko je prema blišnjemu ljubazan, vazda je Bogu ugodan. Od dobrote pravim međ kad ju hvalim, kad ju drugima dijelim. Tko ljubi taj je miran, slobodna duha, veseo, o Bogu govori, Bogu je sličan, koji je za sve mrtav, toliko Boga ljubi da samo za Njega živi, jer je za Njega stvoren.*¹⁵ Plodovi duhovne ženidbe s Isusom su: *dobra djela, jedina slava Isus. Zaručnica živi jedino za Isusa. Svoje tijelo ne šteti.*¹⁶ Karmelićanin jako zaposlen i s Isusom uvijek sjedinjen. *Dobio je nebesko zvanje, danju i noću bdjeti u molitvi. Općiti s Malim Isusom.*¹⁷ *Tražiti istinu, kad je nađemo njome nakriti dušu njezinim viškom ukrasiti također druge duše.*¹⁸ *S Malim Isusom sjedinjen, spreman je na borbu i sigurno donosi pobjedu. Gorljivost srca, ures karmelićanina.*¹⁹ *Tijelo je teški kamen koji vuče dušu prema zemlji i otežava duhovne zabave. Ali tko strese sa sebe to vučenje, taj ima pravo naslađivanje. To vodi kontemplaciji po kojoj smo Isusu najmiliji, a Majci Crkvi najkorisniji.*²⁰ *Lopta sam. Stisnite me, pustite me, bacite me, govorite i činite po meni što hoćete, Isuse i Marijo. Ja sam ništa, Vi činite sve.*²¹ *Želim biti trijezan, a od Tvoje ljubavi pijan.*²² *Za zemaljsko mrtav, za kontemplaciju spo-*

¹³ Isto, 004016.

¹⁴ Sv. Ivan od Križa, *Uspon na Goru Karmel*, pogl. 13, 6, 11.

¹⁵ *Blago duše*, 008620.

¹⁶ *Ljetopis somborskog samostana*, 001813.

¹⁷ Isto, godine 1925.

¹⁸ Isto, 001815.

¹⁹ Isto, 001815

²⁰ *Theologia pastoralis*, 003355.

²¹ Isto, 002772.

²² Isto, 003892.

soban.²³ *Tko je Tebi Isuse mio i nebeskom Ocu neka ide u pustinju, kada može izabrati, neka voli posebnu ćeliju, neka voli sa zavjesom prozor, neka voli šutnju, pa će moći dan i noć razmatrati i najglavnije opsluživanje obdržavati.*²⁴

Nakon dugih godina borbe sa svojim naglim temperamentom, nakon drugih *tamnih noći* iskušenja, trpljenja, borbe oko spajanja kontemplativnog i aktivnog pastoralnog djelovanja, o. Gerard nalazi utjehu kod sv. Ivana od Križa koji piše: *Dobro je napomenuti da dok duša ne stigne do sjedinjenja s Bogom po ljubavi, da je vrijedno da se vježba u ljubavi, bilo djelatnim bilo kontemplativnim životom. Međutim, kad stigne do stanja sjedinjenja ne priliči joj da se bavi drugim vanjskim djelima koje je mogu priječiti, pa i samo na trenutak, od te ljubavne pažnje u Bogu, unatoč tome što mogu uvelike koristiti u služnju Bogu. Zato je dragocjenije u Gospodnjim očima, i duše, i na korist Crkve, mrvica čiste ljubavi od sviju djela zajedno, iako se čini da duša ne čini ništa.*²⁵

Gerardov intenzivni kontemplativni život, njegovu mističnu dušu, kao i njegov pastoralni rad s dušama, potrebno je u njegovim spisima otkrivati, upoznavati i povezivati s učenjem karmelićanskih mistika, na koje se on neprestano poziva. Gerard, sa sv. Pavlom, želi biti sav Isusov, sav predan za spas duša: *Da upoznam njega (Krista) i snagu uskrsnuća njegova i zajedništvo s patnjama njegovim, ne bih li kako, suobličen smrti njegovoj, prispio k uskrsnuću od mrtvih.*²⁶ U Gerardovim zapisima i po izjavi pojedinih svjedoka u postupku za proglašenje blaženim i svetim, možemo iščitavati nešto što se može nazivati „čudesima“. Primjerice, znao je izići iz ispovjedaonice i hitno poći bolesniku. Našao je bolesnika u agoniji, podijelio mu sakramente umirućih. Jedan drugi svjedok u svome iskazu spominje kako je o. Gerard prekinuo propovijed, koja je bila izvan sv. mise, s obrazloženjem da mora hitno poći bolesniku.

Na koji je način o. Gerard dospio do mističnih iskustava?

Odgovor na pitanje je: suradnjom s milošću Božjom i molitvom koja je u Karmelu izrazito naglašena. Kao mladić, stupivši u karmelićanski novicijat u Grazu (Austrija), vlastoručno zapisuje svoju čvrstu odluku surađivati s Božjom milošću i vlastitom kršćanskom askeзом. Evo njegove pisane odluke:

²³ Isto, 002667.

²⁴ Razgovor s Isusom, 003840.

²⁵ Ivan od Križa, *Duhovni spjev B*, pogl. 28, 2.

²⁶ *Fil* 3,10-12.

Hoću postati svet. Iz ljubavi prema Bogu hoću sveto živjeti i to revno se moleći, učeći, potrebno i spasonosno bilježeći, drugima služeći i ako s obzirom na ovo pogriješim, moliti smilovanje. Nastojat ću što češće misliti na Boga. Ako pak to na neko vrijeme zaboravim, odmah ću se pokajati za tu pogrešku i opet obnoviti tu nakanu.

Hoću s Isusom razgovarati i govoriti, često ću misliti na Isusa napose u nevolji, jer je i predmet Marijina razmišljanja bio Isus. Samoća je blaženstvo duša koje vole Boga, jer u tome ih nitko ne smeta da se s Bogom razgovaraju po volji. Napose ću nastojati oko unutarnjeg života, tj. doći do što više spasonosnih i korisnih misli. Dakle, beskorisnim mislima ću se odmah oduprijeti. Bit ću vjeran u vršenju dužnosti svoga zvanja, jer je to dragi martirij pred Gospodinom. Nastojat ću da tako i s time budem zauzet, da na pitanje „što

radiš“, s punom iskrenošću mognem odgovoriti – „ono što se Bogu sviđa!“

Marljivo ću učiti, jer moram znati još mnogo. Bit ću revan jer to veoma odgovara ljubavi prema Bogu, ali i mom pozivu. Moj je poziv revno služiti Bogu i bližnjemu, tj. revno se moliti, učiti, biti požrtvovan i radin. Želim se ozbiljno vježbati u ljubavi; i to revno se moleći, učeći i drugima služeći. S poštovanjem, pažnjom i pobožnošću, izbjegavat ću neuredno ponašanje i mlakost, namjernu rastresenost jer ova, ili što je isto, ako se ne borim dovoljno protiv rastresenosti, oficij će mi toliko vrijediti kao da ga nisam ni molio. Molit ću se nadalje pobožno, tj. srcem i dušom.

Da bih se sjedinio s Bogom, izbjegavat ću i najmanje grijehe, uvijek ću težiti za većom savršenosti, i same beznačajne stvari ću prikazivati Bogu, da se tako preko čitavoga dana neprestano molim. U cilju sjedinjenja s Bogom, nastojat ću oko sljedećega:

- 1. Ako ništa ne vidim, da vidim Boga pred svojim očima.*
- 2. Ako vidim nekoga, da vidim u njemu Boga.*
- 3. Ako vidim nešto, da na tome vidim prst Božji.²⁷*

U ovom zapisu mladog iskušenika u novicijatu jasno se ocrtava početak i cilj Gerardova redovničkog i svećeničkog poziva u Karmelu. Ovo je *magna carta* jednog mladog redovnika na samom početku redovničkog posvećenja. Svjestan, da je čovjek, slab i malovijek, ali svoje pouzdanje stavlja u Božje ruke i Božji plan s njime. Slobodnom voljom ulazi u tešku, zahtjevnu evanđeosku avanturu. Poput Marije, Isusove Majke, želi ponizno služiti Isusu, u njezinu se zaštitu već na početku redovničkog života stavlja i želi biti pravi sin Majke i Kraljice Karmela. Isus i Marija, dva su lica medalje savršenosti u koje će gledati i pod njihovim vodstvom rasti na putu svoga redovničkog poziva.

Gerardova kontemplacija i djelatnost

Otac Gerard se dragovoljno odazvao Božjem pozivu u Karmelu, u kojemu je molitva na prvom mjestu iz koje proizlazi apostolska djelatnost. Kornu molitvu časoslova, meditacije dva sata na dan, te euharistiju kao vrhunac kršćanske molitve, revno je obavljao i proširivao na cijeli dan, pomoću vježbe, biti u Božjoj nazočnosti. Božju nazočnost, o. Gerard naziva *ljubavnom pažnjom* u smislu sv. Ivana od Križa, koju pretvara u svoj vlastiti izričaj *paziti na Isusa*. *Ljubavna pažnja* kod Ivana od Križa, za o. Gerarda je *paziti na Isusa*. Tema molitve je bit njegova života, sadržana u njegovim

²⁷ Ova izjava br. Gerarda iz novicijata u Grazu nalazi se u vicepostulaturi sluga B. o. Gerarda Tome Stantića.

vlastoručnim zapisima. Molitva je za Gerarda aktualizacija i pokretač bogoslovnih krjeposti, vjere, nade i ljubavi, u kojoj dominira izrazita evanđeoska poniznost.

Dopustimo o. Gerardu da nam sam govori o meditativnoj molitvi koja ga uvodi u kontemplativnu i mističnu molitvu, koja je: *Oku mila lijepa stvar; i uživa kada na lijepu stvar gleda. Slatko je razmatranje i isto tako ispunjavanje vlastitih dužnosti. Božje pak djelo je svako dobro djelo, svako stvorenje. Sve je to posljedica pobožnog razmatranja.*²⁸ *Isuse, kada na Tebe u molitvi pomislim odmah se spašavam. Ti si Put, Istina i Život. Tvoje uzorno ponašanja je kao zrakoplov, dakle, Put. Tvoje učenje Istina, kako bih dao Bogu Božje, a čovjeku ono što pripada čovjeku. Tvoja je ljubav Život i pokretač života. Moja molitva tada postaje kao krila za letenje, moja ljubav gorivo, moja djela slatka jela. Dakle, dobivam sve što treba putniku.*²⁹ U molitvi traži i nalazi zajedništvo s Bogom po Isusu Kristu. U molitvi čovjek spoznaje kako je malen, nedostojan vidjeti Isusa, potaknut je ići putem savršenosti. *Kada se čovjek, poput Zakeja, popne na vočku molitve, i ne samo popne nego i jede njene plodove, ojačava se. Ako ga netko hoće skinuti s vočke, ili ga njiše amo tako, kao kad dođe silan vjetar i njiše vočku tj. njiše s našom molitvom i dušom, i tada stalna molitva sve svladava, očisti čovjeka od grijeha, hrani i ojačava dušu, veže dušu za Boga, kako bi se u njega uzdao. Doduše, na početku molitve, sve to dugo traje, osjećamo kao da je Bog daleko od nas, ali kada se popnemo na vrh molitve, dođe Isus nama sasvim blizu, dođe u naše srce, i jednako tako od radosti osjećamo živo raspoloženje, sve krivice ne samo ispovjediti i u toj mjeri pripravniti, četiri puta više tako činiti, nego što smo činili.*³⁰

Kršćanska molitva u duši molitelja izaziva moralne i duhovne učinke, pred kojima je molitelj ushićen i zahvalan: *Hvala Ti, Isuse, da si me podigao na vočku molitve; ostat ću ipak mali i ponizan da, u slučaju oluje napasti, ne padnem s ove vočke molitve, nego da se još čvršće uhvatim za tu vočku, pa ako nema na njoj zrelog voća, slatkog voća, ja ću silom jedan zeleni plod otkinuti pa prema nebeskom Suncu Isusu okrenuti, pa neka ga grije i žeže, da sazrije i tako se s tim zrelim plodom nasitim. Dakle, neka čujem Isusov glas, kao Zakej: 'Danas ću k Tebi navratiti i s tobom uvijek ostati'.*³¹

Svoj molitveni i djelatni život o. Gerard usklađuje s voljom Božjom: *Tko se odaje molitvi, neka se prilagodi Božjoj volji.*³² *Molitva sjedinjenja s Bogom po molitvi, je isto što Božjoj volji podvrgavanje.*³³ Vršiti volju Božju znači:

²⁸ *Biser mišljenja*, sv. VIII, 004562.

²⁹ *Theologia pastoralis*.

³⁰ *Put blaženstva*, 003604.

³¹ *Isto*, 003604.

³² *Blago duše*, 008663.

³³ *Theologia pastoralis*, 003285.

*Svoju volju u Božjoj volji skuhati.*³⁴ Ovo kuhanje svoje volje u Božjoj volji čini da naša ljudska volja *izvjetri*, i da se volja Božje milosti razlije u duši molitelja. Što učiniti da se Isusu u molitvi svidimo? Otac Gerard odgovara da to treba biti *neprestana tema razmišljanja molitelja i u svakoj poteškoći koja je vezana uz život, kako se ne bi nikada protivio volji Božjoj.*³⁵ *Ja samo nek za Tobom molim tj. mislim... Što činim nije moje djelo, nego Tvoje. Tako će biti ako ću se sasvim Tebi pokoriti... Tako mi vodi tijelo i dušu.*³⁶ Kada s vjerom, nadom i ljubavlju prihvatimo volju Božju, mi postajemo kao *orgulje Božje svete volje, koje ili sviraju, ili ako sviraju, sviraju po volji Božjoj.*³⁷ *Molitva je prebivanje u nebu, rad je vožnja u nebu, a bolest: janje, za nebeski objed Isusu, anđelima i svecima.*³⁸ Gerardova molitva nije sebična molitva koja zaobavlja potrebe svijeta i duša. On u molitvi traži volju Božju i pita se: *Što je spasonosno za duše, za blišnjega? Isus tada neće šutjeti nego će kazati čini koliko možeš, slijedi me kako možeš, misli više na duše. Ako ne možeš ići od mjesta do mjesta, neka tvoja svagdanja molitva pođe po svem svijetu, moli i želi spas svih ljudi. No, svakako, takva molitva treba biti sabrana, da od Boga može biti milovana, neka nema u njoj sebičnosti, rastresenosti, suvišnosti.*³⁹ *Tko se prilagodio Božjoj volji, o Isusu razmatra i u njemu gori vatra kojom druge zapaljuje.*⁴⁰ *Sve čini da Bogu privlači, da sve Boga hvali.*⁴¹

Kršćanska molitva se vrši u evanđeoskoj skrovitosti (Mt 6,5-6): *Potpورا molitvi je samozataja, a molitva je cvijeće. Jedno bez drugog ne mogu biti.*⁴² *Danas svetost nije strogost, nego jednostavnost, poniznost, mala vatrenost, igra.*⁴³ *Tko hoće unutarnju molitvu vršiti, mora vanjska sjetila zatvoriti... Dok je u meni sebičnosti, nemam ljepote ni poniznosti... Tko u moru ljubavi pliva, taj već nebesku pjesmu pjeva. Taj ne osjeća zlog. Taj je očišćen od svake sebičnosti.*⁴⁴ *Poniznost je čista voda da savjest bude visokoga roda.*⁴⁵ *Poniznost je istinito vrednovanje samoga sebe.*⁴⁶

³⁴ Isto, 003409

³⁵ Ljetopis somborskog samostana, 19. siječnja 1925.

³⁶ Theologia pastoralis, 003409.

³⁷ Biser mišljenja, 004424.

³⁸ Theologia pastoralis, 002736.

³⁹ Milosrdnost, 004840.

⁴⁰ Isto, 004846.

⁴¹ Theologia pastoralis, 003099.

⁴² Put k Isusu, 004828.

⁴³ Isto, 004089- 90.

⁴⁴ Theologia pastoralis, 003169.

⁴⁵ Razgovor s Isusom, 003922.

⁴⁶ Isto, 004420.

Meditativna molitva otvara put kontemplaciji i mistici

Otac Gerard, poput sv. Male Terezije, meditira o najljepšoj molitvi koju nas je naučio sam Isus. *U molitvi Očenaša je u tolikoj mjeri savršenost i motrenje Boga, da bez svake druge knjige možemo ih postići, ako po Očenašu živimo. Ako Očenaš dobro izmolimo i po njemu živimo, možemo se obogatiti. Tko dakle, Očenaš moli neka se ne boji; dobit će ono što će ga spasiti.*⁴⁷ Usmena molitva Očenaša može postati kontemplacija – motrenje: *I usmenu molitvu Bog zna učiniti motrenjem ako se dobro vrši. Bog oduzme moći duše koje bi škodile, a duša raspaljena ljubavlju, ne razumije kako ljubi. U motrenju Bog čini sve. Ako nastojimo dobiti motrenje, dobit ćemo, po obećanju sv. Terezije od Isusa. Da to postignemo očistimo dušu prije molitve, vjerujemo, da je Isus uz nas. Barem letimice uprimo oči u Isusa.*⁴⁸

Bog ne traži od nas molitelja da se mučimo i brinemo kako moliti. Važno je potpuno se predati volji Božjoj u svoj poniznosti srca i duše, jer je Duh Sveti taj koji u nama izvodi moliti i živjeti. *Doista ne znamo što da molimo kako valja, ali se sam Duh za nas zauzima neizrecivim uzdasima* (Rim 8,26-27). U svjetlu Pavlove misli, koju o. Gerard povezuje s učiteljicom molitve sv. Terezijom Avilskom, zapisuje: *Molitva je najveće dobro, koje ipak ne stoji u tome da na Boga samo mislimo, nego da Ga ljubimo... Bog ne traži da se mučimo pod razmatranjem, nego jednostavno pomislimo (posvijestimo): sada ću razgovarati s Bogom o ovoj ili onoj istini. Što je? Kako je? Kakav sam dosada bio, kakav ću od sada biti u pogledu određene istine. Isusu zahvaliti za razmatranje, milost prositi, da se poboljšamo. Što zaboravim, ako nije kasno, gledati popraviti. Ako ne mogu ja, molit ću Isusa. Pitajući Njega moliti, s Njime se družiti. Što više na Njega pazim i više na Njega gledam, već nebo uživam, visoko motrenje imam. Tko razmatra Vašu volju traži, tj. traži istinu koja vodi u visinu, iz poznate u nepoznatu! Kada nađe srebra, traži i zlata. Srebro je nevolja, a zlato je Vaša volja.*⁴⁹

Molitva uzdiže dušu molitelja i sjedinjuje s Bogom. Molitva je rast u Bogu i rast u ljubavi prema bližnjemu. Molitva je *disanje duše*, kada zapisuje: *Disanje, za sve vikanje da svima pomognete Isuse i Marijo. Moram vikati duhom na sav glas, da ne propadne duša spas.*⁵⁰ *Vazda imam posla jer moram razmatrati: kako djelovati i na Vas se oslanjati, Isuse i Marijo... Na grešnike i one koji pate.*⁵¹ *Bez razmatranja ništa: Razmatranje: disanje. Razmatrati*

⁴⁷ *Milosrdnost*, 009895.

⁴⁸ *Theologia pastoralis*, 003154.

⁴⁹ *Isto*, 002772.

⁵⁰ *Isto*, 002820.

⁵¹ *Isto*, 002858; 003383.

mora svatko. Razmatranje mora biti preludij svakoga djela i slijediti iza svakog djela.⁵² Molitva motrenja: kada stanu naše sile, sam Bog govori istine, a duša gori od ljubavi.⁵³ Razmatranje, Bogu putovanje, s Bogom razgovaranje, Boga traženje, dokle god ne postignemo sjedinjenje, sada po vjeri, a poslije u slavi i ljubavi. Sadašnje sjedinjenje, to jest motrenje na zemlji, je duši uživanje, slađe nego tijela naslađivanje.⁵⁴ Gerard ne bi mogao ovo pisati da nije sam u meditativno-kontemplativnoj molitvi to iskusio. Jedno je teorija, a drugo je osobno iskustvo, njega, molitelja.

Euharistija moja čitanka

Meditativno-kontemplativna molitva je za o. Gerarda preludij za slavlje najuzvišenije molitve, Euharistije. Euharistija je za njega *sunce, središte* duhovnoga i pastoralnog života. Kada mu pastoral s bolesnicima ili sakrament pomirenja s Bogom dopušta, dok čeka duše u crkvi, Gerard adorira iz klupe koja se nalazi pokraj oltara sv. Križa. Odatle gleda u Svetohranište, usput osluškuje korake vjernika koji ulaze u crkvu i žele se ispovjediti. Sve preporuča Isusu u Presvetom Oltarskom Sakramentu, da ih blagoslovi, potakne na obraćenje, pokajanje, na sakrament ispovijedi i kršćanski život. Otac Gerard je svoja mistična iskustva doživljavao upravo u slavljenju euharistije: *Isuse, danas sam kod svete mise sve zaboravio. Zaboravnost velika milost. Zaboravnost svega osim Tvoje ljubavi u sebi u Tebi.⁵⁵ Pod misom, kod oltara sv. Josipa dobio sam: 'udisajte, izdisajte' u meni ljubav svakim disanjem, neka gori, neka miriši sav svijet od Vaše Ljubavi, (8. listopada 1930.). Želio sam da dišeš na mene iz sv. Hostije. Jest, Isuse, Tebe samoga želim udisati i izdisati da sav svijet s Tvojom ljubavlju napunim. Moja mistika: što je Vama milo Isuse i Marijo! Bit ću ljubavi mučenik kako bih bio Vašeg društva dionik.⁵⁶ Mističar se srcem razgovara, zato glas tužbe ne daje, šuteći trpi. Isuse, pazim na Tvoje lice, jer je mojih želja srce. Na Tvom licu čitam, vidim ljepotu, da budem veseo u cijelom životu. Tvoje lice moje srce.⁵⁷ Isuse, Ti si kruh za sav svijet, ali i med. Želim biti vrijedna pčela da raznosim ovaj gotov med. Ovo mišljenje si mi dao Ti kad sam pred Tobom klečao (20. listopada. 1928.).⁵⁸*

⁵² Isto, 002859.

⁵³ *Korizmena propovijed*, 1935, 007266.

⁵⁴ *Razgovor s Isusom i Majkom*, 004157.

⁵⁵ *Razgovor s Isusom i Majkom*, 004092.

⁵⁶ Isto, 004092.

⁵⁷ *Theologia pastoralis*, 003137.

⁵⁸ *Razgovor s Isusom*, 003873.

Karmelićanin o slatkim istinama razmišlja, bilježi ih u pamet i na papir, za sebe i za drugog.⁵⁹ Euharistijski Isus želi: dajem da daješ. Dajmo dakle sve, barem dobru volju, ponizno lice rabeći kulturni rječnik u ophođenju i pružiti mu svoje služenje i služiti bližnjemu.⁶⁰

Vrlo su dojmive Gerardove misli o euharistiji: *Euharistija je moja čitanka. Tko iz ove knjige čita, kao iz dječje čitanke, uči biti skroman, ponizan, a jednako tako pokazuje se kao Isusov ljubitelj, kad drugima govori, čita iz te čitanke, to jest iz Euharistije.⁶¹ Milost, poniznost, od Boga mir u nama ostavlja. Taj mir je tako sladak da čovjek želi napredovati u unutarnjoj molitvi i sve je spreman poduzeti. Iz ovoga napredovanja slijedi 3. stupanj molitve. U tome pak stupnju Bog čini sve: sile duše spavaju i blaženstvo uživaju; na drugo nisu kadre. Jest, spavati, u ovom stupnju je za duše mučno.⁶² Kada ne mogu ništa, obratit ću se Sakramentu Oltara i reći ću: vjerujem da si tu i to ću opetovati. Ako pak ovo kažem pred Oltarskim Sakramentom, dodat ću: ostajem tu dokle ne ispuniš moju želju, usklađenu s Tvojom voljom. Tako će nestati glad, zima i svaka potreba.⁶³*

Poput sv. Pavla, Gerard se želi osloniti na Isusa i njegovu Majku: *Na Vas se, Isuse i Majko, oslanjam kada se molim. Moj „što“ tada nije kao Pavlov: što hoćete da činim, mislim. Učinite Vi, Isuse i Majko, jer ja baš ništa ne mogu. Čekat ću Vaš „to“, kao gubavac, da kažete i učinite. Dakle, Vaš „to“ čekati, na Vas se oslanjati. „To“, kao dijete nevino činiti.⁶⁴ Moje naslađivanje s Vama razgovaranje. Razgovaranje = razmatranje s Vama o Vašoj volji. Molitva naime nije podizanje jezika k Vama, nego podizanje duše.⁶⁵ Molitva otvorena mistici: Sa srcem razgovara, nikada se ne tuži, a kada pati, patnju u šutnji podnosi.⁶⁶ Isuse i Majko! Želim biti tvornica šećera, da živeći po drugog volji, (tj. po Božjoj volji), svi nađu u meni šećera. Ti si obećao svojim vjernicima da će u Tvoje ime paklene duhove istjerivati, i ako smrtno popiju neće im škoditi i bolesne će liječiti.⁶⁷ Ako stignemo do visoke ljubavi, onda već nećemo morati misliti, razmatrati, jer naše razmatranje, naša duša, sa svojom slabom snagom, tada je nemoćna biti dostojna u odnosu na te izvan-*

⁵⁹ *Blago duše*, 008394.

⁶⁰ *Biser mišljenja*, 004221.

⁶¹ *Razgovor s Isusom*, 004036.

⁶² *Theologia pastoralis*, 002732.

⁶³ *Isto*, 003068.

⁶⁴ *Razgovor s Isusom i Majkom*, 004102.

⁶⁵ *Isto*, 004114.

⁶⁶ *Isto*, 004114.

⁶⁷ *Isto*, 004142.

redne slasti. Sve je logično kao što je logična i činjenica da majka može nešto bolje dati svome djetetu, nego za čime dijete pruža ruku; dat će mu nešto boljšega. Tako činiš i Ti, Isuse. Tko hoće živjeti, neće sebe bosti u srce, jednako tako tko želi da mu duša živi, neće zanemariti Isusa.⁶⁸ Preobraziti se moram u Isusa kao voda u vino u Kani Galilejskoj.⁶⁹

Obdaren karizmom mistike

Iz gore navedenih zapisa možemo slugu Božjega o. Gerarda Tomu Stantića, OCD, okvalificirati kontemplativcem obdarenim karizmom mistike. Ta je karizma nikla na svetoj gori Karmel u Palestini, obnovljena u 16. stoljeću po sv. Tereziji Avilskoj i sv. Ivanu od Križa. Pisanje o. Gerarda o mistici koja ima autobiografsko obilježje, novost je za našu ravnu i plodnu Bačku. Gerard je do tada već postojeću duhovnu literaturu na hrvatskom jeziku u Bačkoj, obogatio pišući o mistici crkvenih učitelja sv. Terezije Avilske, sv. Ivana od Križa i sv. Male Terezije, na hrvatskoj ikavici. Ostavio nam je u svojim rukopisima duhovnu literaturu koja se po tematici izdvaja iznad drugih duhovnih pisaca bačkog podneblja. Teologija duhovnosti i redovništva, u Gerardovo doba, bila je još u povojima, sputana u askezu i moralnu teologiju, okrenuta više opsluživanju i propisima. Teologija redovništva još nije bila uključena u teologiju Crkve, kao njezin dio. Redovnici su jedna od dimenzija Crkve, u međusobnom odnosu s drugim dimenzijama Crkve. Pa ipak, još prije Drugoga vatikanskog koncila, o. Gerard, karizmom svoga redovničkog poziva, želi služiti Crkvi miloj.⁷⁰

U svome članku „Apologija za kontemplativce“, već spomenuti teolog Hans Urs Von Balthasar piše: *Karizmatski vid mistike – koji je podložan ‘funkcioniranju’ – nikada ne smije ugroziti ostvarenje Božjoj bezrazložnosti. Velikim se tražiteljima Boga ne smije predbacivati da su se Bezrazložnome htjeli bezrazložno predati. To je učinio Ivan od Križa kao i mnogi drugi molitelji kršćanskog Zapada i Istoka. Treba li zbog toga reći da su zaboravili nevolju svijeta i Crkve i svoje obveze kao udovi mističnoga Tijela? Oni su svim silama svoga bića dali prednost Bogu, stavili su ga iznad svega što je od njega postalo. Dali su zapravo prednost ljubavi pred svim onim što je dostojno ljubavi.*⁷¹ U svjetlu pisanja ovog teologa, o. Gerard je dao prednost Bogu, prednost ljubavi, kada zapisuje: *Mjera trpljenja se nalazi u mjeri ljubavi:*

⁶⁸ Razgovor s Isusom, 004015-16.

⁶⁹ Put blaženstva, 003578.

⁷⁰ Bilješke na hrvatskom jeziku, 004463.

⁷¹ Hans Urs Von Balthasar, *Pojašnjenja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2005., str. 170.

*Želim stoga trpjeti zbog Hitlera i Staljina, s nakanom da prestane vrijeđanje Vas, Isuse i Marijo. Da prestane svako nedjelo.*⁷² U okolnostima svoga vremena, Gerard živi za Crkvu, otajstveno Tijelo Kristovo koje uključuje sve ljude, grešne i svete. On se *Bezrazložnome bezrazložno predaje*.

Otac Gerard u svojem pisanju, nagovorima i propovijedima, ističe stupnjevitost rasta u Kristu. Najprije treba biti malen i slobodan, evandeoska poniznost, potom na jedan drugi način sve veći u Kristu, kroz djelovanje iz ljubavi, savladavanje sebičnosti, kroz bogoslovne krjeposti, vjere, nade i ljubavi, prolaziti kroz vazmeno otajstvo, dok se ne obučemo u Krista. Kontemplativac i mistik, prema o. Gerardu, nije onaj koji ima viđenja, objave i stigme, nego onaj čija je kontemplacija izraz žive vjere kojom djeluje i hoda Kristovim stopama. Takav put je dug, vodi sve dubljem ucjepljenju u Krista, a Krist vodi k Ocu, da sve bude po Očevoj volji. Taj put Gerard predlaže somborskim vjernicima i svima koji žele dobro Božjeg života. U mjeri, po kojoj kršćanin prihvaća Božanski život, koji iz ljubavi prihvaća Božju volju, postaje mistik, sazrijeva kao osoba, kao čovjek. Prijatelj Božji ne može biti drugo nego i prijatelj čovjeka, zauzima se za ljude, doprinosi boljoj budućnosti čovječanstva. Mistika koja izvire iz Gerardovih zapisa, pridonosi našoj osobnoj duhovnoj obnovi, kao i na eklezijalnoj razini. Gerard nas poziva da stavimo Krista u središte našega kršćanskog života. Stavljanjem Krista u središte svoga redovničkog i svećeničkog života, mogao je voditi i odgajati mnoge duše, putem vlastitog iskustva Božje prisutnosti u duši.

Zaključne misli

Iz gore navedenih Gerardovih zapisa, iskustvo sjedinjenja s Bogom po ljubavi ima svoje autentično značenje. Iskustvo mističnog sjedinjenja s Bogom, kakav je on sam u sebi, pretpostavlja da Bog postoji u svojem onostranom otajstvu. On je sve stvorio po svojoj slobodnoj volji, po svojoj mudrosti, i po svojem milosrđu brine se za spasenje svojega stvorenja, čovjeka. Iskustvo Božjih dubina kod o. Gerarda odvija se ispočetka askeзом ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Božja milost je za njega dvostruki dar: dar bivovanja i dar milosti. Božja milost je pokretač raskida egoističkog i posesivnog vezanja uz stvorenja. Otac Gerard je u svome dugom molitvenom iskustvu došao do spoznaje da ne postoji uspješna molitvena metoda, kako bi se ušlo u otajstvo božanskoga života. Njemu je jasno da se ustrajni molitelj, koji se podvrgava volji Božjoj, preobražava u ljubav Božju. Njegovo iskustvo je uvijek otvoreno prema onostranosti, u gledanju koje ujedinjuje molitelja s

⁷² *Bilješke na hrvatskom jeziku*, 004463.

Bogom i koje se ne može izgubiti. Tu se radi o duhovnom iskustvu, o otajstvu šutnje koja snažno govori, koja vodi prema susretu s onim kojega ljubi za-ljubljena duša, a to je Vječna Riječ, koju Otac šalje na zemlju i to u *potpunoj šutnji*, kako kaže sv. Ivan od Križa, na kojega se o. Gerard neprestano poziva u svojim zapisima.

Ponavljam što sam na početku ovoga pisanja rekao, da mi nije ovdje moguće izvući široke i obuhvatne opise za složena područja mističnog života sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića. Želja mi je bila samo predstaviti konkretne primjere iz pisane riječi o. Gerarda o onome što možemo označiti kao mistiku ili mistične milosti u njegovoj duši. A čitatelji neka o tome daju svoj sud i mišljenje.

SLUTNJA USKRSA

Mlada žita
su obukla svilu
od rosnih kapi i čekaju...
Njive su zaogrnete
svečanom tišinom
kao i čuvari Božjeg groba
u crkvi.
Samo pokatkad škripnu
teška crkvena vrata
i ljudi šapću molitve.
A onda koraci i šuškanje
ispune tišinu.
Dok se nižu Očenaši
blagoslovljena voda
pada na posvetilište,
i miris tamjana.
A zvona,
već zanjihana,
samo čekaju sumrak
da razbiju tamu u srcima,
i zazvone:
Aleluja! Isus je uskrsnuo!

Blaženka Rudić

OTKANA NEBESA

Kad bih otkat ti mogla, bila bi sva zbijeni, stisniti atom.
Neravna i rapava.
I modre, jarke boje.
Zaledita. Izdaleka ogradita i svoja.
Nečujna.

Ne bi bila bezlično tilo u jami krkolja života.
Da ispijaš dane, šutajuć noći onako usput, kroz misli što bludniče
ništavilom brez krunice...
Ne bi saplitala se tavnim sobama,
ni čistom, utrnitom svitlosti pogače, nit mrakom prljavim.
Ne bi spadala zaprljana prljavom virom, i prljavom, pokidanom nevirom.
I nadanjima.
Uprašitim k'o pendžer podruma kroz koji unilazi tek svitlosti trag do nigdi.
Do ničeg.
Do izglednate mase s obilježitim krvnim zrcima, oni moji.
I tvoji, i naši nikaki.
I sve u krug do nikad, skalinama Sintre.

Kad nanecovat bih ti mogla, ne bi duša, ne bi voda, dosta niti alaski imala.
I ne bi ruke bavile se čvorovima, neg nebesima što nevrime davno,
strašno sprimu.
Daleka si, davna, u vrimenu davnom.

Kad bih oprat ti mogla, iz duboki brazda zapisani posikotina,
kud vrime u krti sud sitno se lomi,
svaka pora, svaka brazda, žednu mene napojit bi tila.

Tad duša bi suva kazala sve.
Kad boje modre imala bih.
Kad bilo bi godina da pripovijdanja rodu.
Moj vik, za tebe malo je.
U iljadu godinu života sve strune nać' se neće.

Da kažu.
Da ćutu.
Da budu otkane.

Anita Đ. Marijanović

Proljetna prehrana Šokaca u Sonti nekada

Piše: Ruža Silađev

Poznato je iz povijesti da je prehrana stanovništva u prošlosti bila veoma oskudna, uvjetovana lošim materijalnim stanjem. To se naročito nepovoljno manifestiralo u predračima (ekonomske i političke krize), ratnim vremenima i poraćima. Sve navedeno se odražavalo i na prehranu Šokaca u Sonti.

Sve do agrarne reforme poslije Drugoga svjetskog rata većina stanovnika je bila bezemljaška. To je značilo da su za „koricu kruha“ radili kod bogatih zemljoposjednika za nadnice koje nisu mogle podmiriti potrebe brojnih obitelji s još brojnijim članovima. Zato su već i djeca od ranoga djetinjstva bila uključena u razne poslove oko kuće ili su *išla u službu* izvan mjesta stanovanja kao slugе.

U proljeće je kod većine stanovnika prehrana bila veliki problem. U seoskim domaćinstvima više nije bilo prerađevina od mesa spravljenih u jesen pri klanju svinja. Meso se pojelo, a u ostavama (*vojatima*) je visjela još suha slanina koja se pažljivo trošila jer je bila potrebna kada stignu poljski radovi (okopavanje repe i kukuruza, žetva, sječa konoplje), ponešto suhih kostiju, možda koja suha šunka i skrivena po neka kobasica da se ima za Uskrs, pa *da i mi za Uskrs budemo ko drugi svit*. Ako je u proljeće domaćica imala živine, bila je sretna jer često je kuga praznila seoska dvorišta.

Proljetna prehrana u Sonti mogla bi se podijeliti u dvije grupe. Prehrana u korizmi i prije i poslije iste, iako bi se s današnjega aspekta moglo reći da

i nema razlike. Naime, sva hrana pripremala se na isti način, samo se u vrijeme mrsa u gotovo sva jela dodavala svinjska mast prije svega, ali i mast od peradi, malo mesa i slanina. Ulje, *zetin*, uopće nije bilo u hranidbenom lancu, osim *za podmazat prelju*. Takvo stanje u prehrani trajalo je sve do šezdesetih godina 20. stoljeća kada je nastao procvat u ekonomiji.

Do tada se hrana svodila većinom na namirnice biljnog porijekla (žitarice, povrće i voće) spravljane u domaćinstvima, a kako nije bilo nikakvih hladionika gdje bi se sačuvala, uvijek je svježe pripravljana. Doručak (*fruštuk*) i večera bili su većinom kuhani. Naravno, kada se išlo na njivu, izjutra se nije imalo vremena za pripremu kuhanog doručka, već se nosio kruh, slanina, malo kobasice i dimljene krvavice (*urke*), ako je zaostalo od zime i svakako svinjska mast kao i mast od peradi. Ručak je bio uglavnom suh jer je većina stanovništva bila na njivi. Zimi se večera kuhala nešto ranije, tj. u kasnim popodnevnim satima, a u druga godišnja doba kasnije, povratkom s njiva. O umješnosti *reduše* (osoba u obitelji zadužena za kuhanje) ovisilo je što će se naći na *astalu*, ali glavna namirnica je bila kruh pripreman u svakoj kući jednom tjedno i tjestenina pripravljana svaki dan.

Doručak (*fruštuk*)

U korizmi se nije jelo ništa mrsno. Na Čistu srijedu sav se namještaj, sve posuđe, pa čak i stakla na vratima i prozorima, pažljivo očistilo da nema ni trunke masnoće na njima. Za pokoru je valjalo biti više gladan nego sit, no supruge i majke su pripravljale malo pojačanu hranu za one koji su bili u sječi trske i drva, odnosno koji su izdržavali obitelj, jer im je trebalo snage za rad. To znači da im je u radnu torbu stavljano poneko jaje, slanina, sir i kajmak (ako su imali kravu, kozu ili ovce). Takvi radnici su se i u korizmi i inače puno prehranjivali ribom. Ribe je bilo mnogo u raznim barama i *polojima* i veoma se lako mogla uloviti. Djeca nisu bila pošteđena posta, iznimno ako su bila bolesna dobivala su pojačanu hranu. Svi zdravi i bolesni su za doručak jeli kruh pripravljan na „tisuću i jedan“ način. Nedjeljom se uvijek kuhao svečani ručak za podne. Bio je mrsan čak i u korizmi, no ako se nije imalo mesa, kuhao se postan. Preko tjedna, osim u korizmi, četvrtak je bio mrsni dan kada se obično kuhao paprikaš od bilo koje vrste mesa.

Za doručak se često *priko šnjite kruva* izlilo na oko kuhano jaje pa se to nazivalo *naumak kruva*, *posolito* i *popaprito sa samlitom*, *crvenom paprikom*. Sve se to moglo poprskati otopljenom mašću ako nije bio posni dan. Jaja su se vrlo racionalno koristila. U proljeće koje su stari Šokci zvali *gladno proliće*, jer *niotkud dinara*, jedino se moglo prodati jaje pa kupiti soli, *kvasa*, *patrijola*, *sumporače*, *duvana*... *Jajce je bijo dinar*.

Kruh se kuhao minutu, dvije u soku od rajčice s pola vode. Izvadio se na tanjur isto tako posolio i popaprio (Šokci u Sonti i danas kažu za posipanje jela crvenom sitnom paprikom, *popapriti*, a posuti biberom, paprom – *pobiberiti*), a ako nije bila korizma, prvo se polio otopljenom mašću.

Kruh se mogao prokuhati na kratko u grahu na pola skuhanom (*popucanomu*). Opet se stavio na tanjur, posuo grahom, posolio, popaprio i u vrijeme mrsa pomastio. Na njega se moglo nasjeckati češnjaka, što je bio pravi delikates, ili crvenog luka za koji Sončani kažu *crni luk*.

Papula je preteča paštete, odnosno to je pašteta od kuhanog graha. Kuhani grah na vodi se ocijedio, zgnječio vilicom, dodao mu se sitno sjeckani češnjak, sol i ljuća mljevena paprika. Sve se dobro miješanjem sjedinilo i mazalo preko običnog ili prženog kruha.

Kada je bilo dovoljno jaja, pekao se kruh u jajima i jeo s čajem, najčešće od kamilice (*titrice*). Doručak je često bio i velika *bundiva-turkinja*, pečena na *sađaku u krušne peći*. Uz friško pečeni kruh ovo je bila prava poslastica. Tikve su se kuhale u svako doba dana. Prijala je kuhana tikva namazana na kruh.

Kada se pekao kruh, nezamislivo je bilo da se ne ispeče od istoga tijesta *lepinja velika ko točak* u vrijeme mrsa rastvorena po sredini i *pomašćena* svinjskom mašću, ali *da mast curi do lakata* i opet posuta solju i sitnom crvenom paprikom.

Krumpir je pored kruha bio druga namirnica u upotrebi. Željno iščekivana izjutra je *mutana kompirača*. Pleh (*tepcija*) za pečenje se namazao mašću, po njemu se poredali krumpiri sječeni na tanke okrugle kriške i zalili smjesom brašna, vode i soli i poprskali mašću. Obično se peklo po nekoliko plehova jer su obitelji bile mnogočlane i uz to jelo se služio posoljeni, nagnječen između dlanova, crveni luk. Ovo jelo se spravljalo u dane mrsa jer je zahtijevalo masnoću.

Krumpir se za doručak i pekao i kuhao. Najčešće se pekao s ljuskom u pepelu ili u krušnoj peći, ili u zidanom štednjaku – *špojeru*. Ovako pečen se najčešće posluživao s beskvasnom pogačom, a na Veliki petak ovo jelo je bilo pripravljano u svakoj šokačkoj kući. Kuhani krumpir se inače mogao naći često na trpezi za doručak, opet samo posoljen i popapren. U vrijeme mrsa se mogao prognječiti i preliti crvenim lukom prženim na svinjskoj masti i začinjnim s dosta sitne crvene paprike i dodanom prženom slaninom. Uz to se lijepo slagala ukiseljena cikla. Krumpir se često kuhao u ljusci s velikim komadom slanine i jeo opet s nagnječenim crvenim lukom.

Materama nije bilo teško izjutra ranije ustati, zamijesiti tijesto od brašna i vode, *razvaljat' kaglijom veliko ko točak od koli*. Tako razvaljano tijesto se izrezalo na četverokute ili pravokute veličine otprilike 20 x 20 cm, *lokšice*, i skuhalo ili samo u posoljenoj vodi ili u smjesi soka rajčice i vode. Svatko je sebi uzimao na tanjur, solio, paprio, dopunio s češnjakom ili lukom, poprskao mašću – ako taj dan nije bio post – ako je bio, onda se jelo bez masnoće.

U svom životu nisam srela Šokca ili Šokicu koji su se rado sjećali *prove*, odnosno *proje*, peciva od kukuruznog brašna. Očigledno da su se njome zasitili dugotrajnom upotrebom priželjkujući kruh i druge proizvode od pšeničnog brašna. U Sonti se nije pripravljala kuhana proja (*kačamak*).

Kutralo! osobno mi je znala reći svekrva (Kata Silađev, 1922. – 2010.) kada bih načela temu o proji. *Priviše je bilo zameti sotom provom. Sidimo uveče, predemo, vezemo, štrikamo, jel već šta je na redu, a mater u čije smo kuće, istom kaže: 'De, cure, nek se digne koja pa nek promiša provu'.* Proja

je već s večeri bila umiješana od kukuruznog prosijanog brašna, tople vode i soli, stavljena na toplo mjesto, najčešće u *zapećak* uz peć i prekrivena *krušnim tarkom*. Ovo tijesto je zahtijevalo što češće mijesenje jer je bilo ukusnije i *udesnije* što god više dobije zraka. Čak i noću se po netko dizao iz kreveta da promijesi proju. Ujutro su se stavljali na *tepciju* (pleh) listovi opranog, ukiseljenog kupusa, a preko njih pripravljeno tijesto i preko njega opet kupus. Ovako se spremalo u korizmi, a u mrsne dane se kupus izostavljao pa se pleh namazao svinjskom mašću, a proja se od gore poprskala istom. *A ta jedva smo čekali da projde korizma pa da ima makar masne prove*. Obično se tako završavala svekrvina priča o proji. Mada je proja bila tvrda, a naročito kad odstoji, *ta, sve desnice izdereš i zube iskidaš*, nije se bacala. Uvečer se natopila mlijekom ili čorbicom od večere i pojela.

Inače zimi, a i s proljeća, dok je još visio zavidan broj *pola slanine u vojatu*, koja je bila smrznuta, jela se tanko narezana, s kruhom i nagnječnim crvenim lukom i češnjakom. Također, omiljen doručak je bio i pečena slanina, tanko izrezana, dužine 10 cm. Na toj masti se propržio crveni luk na koji se dodalo nekoliko žlica brašna i mala žlica mljevene crvene, ljuće paprike. Na sve to se dodao sok od rajčice s vodom u omjeru 1:1, ukuhalo se u gušći sos i jelo uz pečene šnite slanine. Ako se oskudijevalo sa slaninom, ovakav se sos mogao napraviti s bilo kojom mašću i poslužiti uz vruću lepinju ili kruh.

Između doručka i večere

Od doručka do večere je dugo vremena za želudac bez hrane. Stoga se u tom intervalu, malo namazalo kruha s mašću ili pekmezom, ili malo kompota s kruhom, kokica, okrunjenog, kuhanog kukuruza, koji se kuhao u velikom loncu i stajao na toplom štednjaku s kutlačom te je svatko mogao u bilo koje doba dana, kad ogladni, malo prezalagajiti. Kukuruz se kuhao više zimi, a manje u proljeće, za dva do tri dana. Noću se iznosio u ostavu na hladno, a ujutro se odgrabila potrebna količina i opet stavljala na topli štednjak ili peć. Sjemenke su bile također veoma zastupljene u prehrani. Najviše su se *ljuskale* (jele) sjemenke *cuncukreta* i *bundive*.

Djeci se u svako godišnje doba pripravljao griz, makar na vodi, ako u danom momentu nije bilo mlijeka u kući. Oni koji su imali kravu bili su bez brige. Uvijek se djetetu mogla dati gruda sira ili kriška kruha s *kajmakom*. Bake i *majke* su znale sačuvati *šuške* (suhe višnje), šljive i *vince kalotina* (kriške krušaka i jabuka nanizane s jeseni u vijenac), *oraja*, te ponekada počastiti svoju unučad. Do jabuka se teško dolazilo. U dućanima ih je bilo

rijetko, ali sokacima su na zaprežnim kolima išli prodavači jabuka koji su dolazili izdaleka gdje su one uzgajane te mijenjali jabuke za kukuruz, pšenicu, grah i sl.

Također, najpristupačniji obrok u slučaju gladi bila je *prženica*, prženi kruh, namazan češnjakom, posut solju i mljevenom crvenom paprikom, a u vrijeme mrsa namašćen s bilo kojom mašću. Opet, osobno se sjećam da su bake, *majke*, matere, a i djedovi i očevi vrijeme od doručka do večere skraćivali samo uz komad kruha i nagnječenog crvenog luka ili cikle, naročito u dane posta. Ako preko dana nije baš ničega bilo, jela se *moča*. Komad kruha se umočio u vodu, posolio i popaprio i bio je spreman za prezalogajiti. Djeca su obično tražila da se takav kruh pošećeri. *Masna kruva* je također bilo uvijek pri ruci. Namazao se kruh mašću, opet posolio i popaprio. Neki su stavljali od gore nasjeckan crveni luk, češnjak i ukiseljenu ciklu. Masni kruh su djeca najčešće voljela posuti šećerom. Preko dana se također puno jela pečena bundeva.

Za malu djecu i odojčad koja je sisala, kao dopuna hrane ili kompletan obrok se pripremalo *pržito* brašno. Krušno brašno (danas bi to bili tipovi brašna iznad T 500 jer takva brašna sadrže visoki postotak B-vitamina, naravno stari ljudi to nisu znali) se polako i strpljivo pržilo u *šerpi* na štednjaku pri tihoj vatri sve dok ne primi lijepu smeđu boju. Spravljala se veća količina, makar za tjedan dana, *da se ima pri ruke*. Kada se dobro ohladi, stavljalo se u *duncane boce* (boce za kompot) i pokrilo papirom ili krpom. Obrok se pripremao kao kašica s mlijekom. Mogla je biti slatka i slana varijanta. To je jedno od omiljenih dječjih jela, tako da su i veća djeca iščekivala ostatke od maloga brata ili sestre „za konzumiranje“. U podne se maloj djeci spremala i posna juha od krumpira s veoma sitnom *taranom*.

Večera

Jednom dnevno Šokac u Sonti je morao imati *štogod kašikom* (nešto sa žlicom) u sva godišnja doba. To znači da je moralo biti kuhano jelo s *čorbom*. Ako je bila večera s nekim *izlivkom* ili zapečeni krumpir sam ili s krvavicom, rebrima ili mesom, *kompirača* (u dane mrsa), kao predjelo se pravila *čorbica* ili juhica.

Opet je mnogo ovisilo o maštovitosti onoga tko je bio zadužen za kuhanje. U trapovima je u proljeće još uvijek bilo krumpira, cikle, mrkve, peršina, celera, *pastrnaka*, na vijencima sušene crvene paprike, a u *vojatima* graha, oraha, maka... U drvenim bačvama je bilo kiselog kupusa i paprike, rjeđe krastavaca. Kasnije u proljeće su sazrijevali grašak i mahune koji su bili pra-

va blagodat za kuhinju jer su se kuhali *graška i valjuščića i čorbaste maune*. U ova jela su se stavljali mladi krumpirići, crveni luk, češnjak, obilno peršinovog lista, grašak i mahune. Mahune su reduše kuhale u velikoj količini te ostavljale na hladno u *vojat*. Tako su djeca mogla jesti preko dana kad god ogladne, dok su roditelji u polju.

U Sonti se ljeti mnogo kuhao sok od rajčice, *sosa u boca* (kao i danas) i spravljaao u boce, za sva godišnja doba. Spravljaao se u velikim kazanima i u pripremi je sudjelovala cijela obitelj zbog zahtjevnosti posla. Svako domaćinstvo je nastojalo pripremiti što više soka jer je bio bitan sastojak u prehrani i kao namirnica i kao lijek preko zime i proljeća.

Sosa se kuhala na mnogo načina. Mogla je biti *čorbica* (rajčica i voda, prema ukusu), s dodatkom korijena celera, nekoliko suhih paprika s vijenca i parom sitnih glavica crnoga luka kao i češanj, dva, češnjaka. U to se zakuhavala tjestenina (*rizanci, valjuščići, tarana, trzani valjuščići ili kašikom valjušaka*). Ovakva čorbica se najčešće spravljala posna, ali je mogao biti stavljen i koji komad tanko sječene dimljene slanine.

Od *sose* se u dane posta ili kad kuharica nije imala vremena mijesiti tijesto, pravila *kiselica, čorbica* od kuhane rajčice iz boce s veoma malim dodatkom vode, jako začinjena ljutom sitnom paprikom, brašnom, malom žlicom octa i feferonima. U nju se tijesto nije zakuhavalo jer je bila gušće konzistencije.

Za jelo *kompira i valjušaka* bi se moglo reći da je *jelo nazionale* Šokaca iz Sonte. Obično se na masti dinstao crveni luk na koga se nasjeckalo na kockice krumpira. Još se malo dinstalo i podlilo vodom, kojoj se, kad provri, dodavalo peršina, celera, *paštrnaka* i suhe paprike, a ljeti svježije *sa struka* kao i nekoliko malih rajčica. Kad je povrće omekšalo, dodavao se sok rajčice par žlica te su ukuhani valjušci, najčešće otkidani (*trzani*) prstima. Ovo jelo su često pripremali svinjari i čobani s dodatkom prepržene, sitno sjeckane dimljene slanine i žlicom odvajanih od meko umiješene mase tijesta i ukuhanih valjušaka. Jelo se zvalo *svinjarcki valjuški*. Isto to jelo bez početnog upržavanja i masnoće se zove *soparni (suparni) rizanci, jel valjuški* ovisno koja je tjestenina ukuhana. Ovo jelo se zvalo još i *asafricka*.

Među tjesteninom je i jelo *tisto na suvo*. Ukuhaju se kolutovi krumpira, ocijede od malo posoljene vode u kojoj su se kuhali, dosole, prognječe, pa im se doda kuhana tjestenina, zaprška s dosta masti (u dane posta bez masti), na kockice crvenog rezanog prženog luka, uz dodatak mljevene crvene paprike. To se prelilo preko tjestenine i krumpira i dobro promiješalo. Po potrebi se dodavala tekućina u kojoj se tjestenina kuhala. Od preostale tekućine od ku-

hanja krumpira i tjestenine, kao i dodatka malo zaprške, napravila se *čorbica*. Uz ovu tjesteninu u proljeće se jeo kiseli kupus ili paprika.

Tisto devenjom je bilo omiljeno jelo jer se pripremalo slatko, a kako je šećer bio na visokoj cijeni i razumljivo je. To su rezanci kuhani u slabo posoljenoj vodi, ocijeđeni i oplahnuti hladnom vodom, malo pomašćeni otopljenom mašću, preprženim mrvicama staroga kruha i posutim s malo šećera, a ako je negdje u kući zaostalo malo cimeta još posuto i njime. Skoro na isti način su pravljene *čikmaki* (makom tijesto), *orasima tista*, *grizom tista sa kojim se najviše jijo dunc od višanja, pekmezom tista*...

Taški (džepovi) su također omiljeno jelo u Šokaca. Zatim *gomboci*, tijesto od brašna, vode i malo soli, formirano između dlanova u loptice pa kuhano u slanoj vodi, procijeđeno i oplahnuto hladnom vodom i preliveno uobičajenom zaprškom.

Žganci, tijesto od oko 80 % kuhanog pa ohlađenog krumpira, 20 % brašna, 1 jajetom i malo soli, dužine 5 cm, napravljeno kao valjci, skuhan, posuto preprženim lukom, mašću i crvenom paprikom. Mogla je biti i druga varijanta tako što se miješao na štednjaku krumpir (s malo vode u kojoj se kuhao) s brašnom bez jajeta. Kad se ukuhalo samo u sebi, žlica se umakala u zapršku pa se zahvatilo tijesta za jedan zalogaj, slagalo u zdjelu jedno na drugo i jedno uz drugo. Moglo se posuti preprženim mrvicama.

Žmara je umiješeno, slatko tijesto kao za palačinke, a zatim uz stalno miješanje prženo na masti. *Papreni rizanci*, je vrlo jednostavno jelo. To je kuhana slana tjestenina izrezana kao malo širi rezanci posuta zaprškom. *Urišca* je jelo koje se kuhalo isključivo u dane posta. S malo soli se ukuhalo u vodi oljušteno i usitnjeno *sime bundive*. Kad je dostignut zadovoljavajući okus, zakuhali su se tanji rezanci. Jelo je moglo biti u slatkoj i slanoj varijanti. Jelo se *kašikom* jer je bilo čorbasto. *Simencom tista* je kuhana tjestenina posuta usitnjenim sjemenom tikve. Mogla je biti slatka i slana varijanta.

Grah se u Sonti najviše kuhao utorkom. U dane mrsa u njega se stavljalo mesa, slanine, kobasice, suhe kosti, a ako je post, spravljaao se bez mesnih dodataka. I u posni grah i u masni se stavljalo kao i danas *paštrnak*, peršin, mrkva, crni luk, češnjak, osušena paprika s vijenca kao i mljevena. Tu su recepti isti kao i prije. Sonćani najviše vole *gra i obaška tista*. Ovo je i danas omiljeno jelo. Sastoji se od *čorbastoga* graha koji se sipa u tanjur preko *kuvani rizanaca* na vodi. Grah je mogao biti skuhan i malo rjeđe s raznim navedenim vrstama povrća i u njega su se *utrzali valjuščići*.

Bez obzira na to jesu li tjestenine bile slatke ili slane, njima je prethodila *čorba*. Najčešće su to bili *u sose rizanci* ali i druge *čorbice*. Jedna od omilje-

nih *čorbi* je bila i *ajnpred supa*. Ova *čorba* se često kuhala i za doručak i za večeru. Staklasto se upržio crveni luk, dodala se žlica ili više brašna (prema količini juhe), malo se upržilo i na to se dodala voda i sol. Pustilo se da tiho ključa, a kad luk omekša, umutilo se jaje i stavilo u juhu. Ako je bilo dovoljno jaja u danom momentu, stavilo se svakome u obitelji po jedno polako spuštajući u ključalu juhu da *ostane u cilo*.

U proljeće uz slanu tjesteninu se najviše jela zelena salata, u Sonti nazvana *salat*, i crveni i ljubičasti luk, češnjak, kisela cikla, kupus i paprika i svježa rotkva iz trapa. Sve što se od povrća kiselilo za zimu stavljalno se u drvene bačve, a manje količine u staklene, velike boce.

Sva tijesta kao i kruh su spravljana od krušnoga brašna, osim kolača i tijesta za nedjeljnu juhu. Od kolača su se pripravljala najviše kisela tijesta slatka ili slana, opet s priručnim plodovima koji su mogli opstati preko zime. To su razne štrudle, što bi Šokci u Sonti rekli *gibanice ko noga debele*. Razvlačena tijesta sa sirom, bundevom, a za Uskrs makom i orasima, kao i razni *keksovi na mašinu*. Do šezdesetih godina 20. stoljeća se nisu mnogo pravili kolači *s filom*. Šlag i *pavlaka* (vrhnje) uopće nisu bili u jelovniku (osim kiselog kajmaka i ostalih mliječnih proizvoda), mada je u selu bilo mnogo krava. Ovo je bila nepoznanica. Ako je na neki malo bolji kolač trebalo staviti šlag, on se pripravio od bjelanjaka sa šećerom. Margarin također nije bio u širokoj upotrebi. Kolači su se pravili sa svinjskom masti pa čak i glazura „od čokolade“. Otopila se mast s malo šećera, dodala *štangla* čokolade i više kakao praha i prelila preko pite.

U korizmi su se izbjegavali peći kolači, ali ako se netko zaželio, nedjeljom ili blagdanom bi se pripravili. Drugim danima se ponekad pripravljala *otezana bundivara*, *sirovača*, palačinke, a ponekada i *kolačići* (krofne).

Od pića se konzumirala rakija i vino. Vino se čak u malim količinama davalo i djeci. Djeca baš nisu imala izbor pića. Mama mi je govorila: *Ta, kupimo za jajce, niki šećer kod Pere Berneta, turimo u bocu, pa mućkaj, mućkaj i onda ta voda bude slatka, pa je popiješ. Onda, drugi što čeka reda, napuni bocu vodom notaj šećer, pa isponova*. Djeca su često pravila i soda-vodu. U čašu vode se stavljalno malo octa, šećera i na vrh noža sode-bikarbonate. Kada *izvrije*, popije se i djeluje vrlo osvježavajuće.

Nekada, prije svakoga jela, sjedajući za *astal*, u Sonti (mada ovo i danas upražnjavaju mnogi vjernici), Šokci su se prekržili u znak Božjeg blagoslova, a poslije jela bi rekli: *Fala Bogu dragomu što nas je naranijo i napojijo*, ili samo *Fala Bogu*, opet uz znak križa.

Osobno bih rekla da je prehrana Šokaca u Sonti bila zdrava, za čime danas žudimo, ali nedovoljna i jednolična. Nije bilo mesa, mlijeka koliko bi

trebalo, ni masti bilo koje vrste, a ni šećera. Ljudi su jeli da bi mogli raditi, a ne da bi što više uživali i probali sve što god se može. Sami su uzgajali svoje voće, povrće i žitarice, hranili stoku i živinu svojim proizvodima, bez ikakvih kemikalija i predstartera i startera. Gojaznih ljudi u cijelome selu se moglo izbrojati na prste dvije ruke. Stara izreka kaže: *Ta, ne moraš baš sve pojist isprič tebe. Gledaj da i drugomu ostane.* Ili *Ne moraš se najist da baš prstom možeš dosegnit.*

ODGOVOR

Je l' postoji vrime?
Za posijati, roditi, živiti,
za umrit...?
Je l' to ovo
što j' juče, danas, sutra...?
Nosi l' Tvoje ime?
Je l' postoji istina?
Cila, napole, mala...?
Ko će ju kazati?
U nju virovati?
Ko će križ nositi?
Je l' postoji ljubav?
Do smrti, novog života?
Bila i čista
ko Tvoje suze?
Ko će se u nju zaklinjati?
Za nju prosi?
Sijati njezino sime,
ako postoji vrime?
U njemu živi istina,
u istine kraljuje ljubav –
ona će križ dovika nositi,
žedna istine,
slaviti Tvoje ime.

Željko Šeremešić

Mladenci u Monoštoru – zaboravljeni božićni običaj

Piše: Sonja Periškić Pejak

Uvod

Spletom slučajnih okolnosti naišla sam na ovu temu. Naime, u neformalnom razgovoru s jednom bakom, a zatim i mojom kazivačicom, o Božiću, prvi puta sam čula za postojanje običaja *mladenaca* u Monoštoru. Iako sam već dugo u svijetu folklor i etnologije, nisam do tada čula za postojanje istoga. Kazivačica mi je pojasnila običaj i ispričala svoj doživljaj. Razmišljajući o tome i imajući na umu da sam tek sada čula da se nekada običaj *mladenaca* prakticirao u selu, odlučila sam se malo više pozabaviti temom. No, na posljetku, svaki kazivač mi je rekao isto i nekako malo. Pomislih da se i nema tu mnogo toga pisati, ali imajući na umu onu staru etnološku, da je i negativan podatak vrijedan podatak, odlučih zapisati ono što se ima! Stoga, u ovome radu predstaviti ću običaj *mladenaca*. Prvo uopćeno – običaj u tradicijskoj hrvatskoj kulturi, a zatim u Monoštoru. Kao literaturu koristila sam tri znanstvena rada koja govore o božićnim običajima u tradicijskoj hrvatskoj kulturi. Što se tiče tradicijske kulture Šokaca na ovome području, a vezane uz ovu temu, podatke nisam pronašla. To je razlog više zašto je važno ovo zabilježiti – nitko se nije pozabavio ovim običajem. Najvažniji izvor su mi kazivači – živi svjedoci običaja, načina njihova života, dio njihove mladosti. Korištena je metoda otvorenog intervjua. Obuhvaćeno je petero kazivača iz Monoštora, jedan iz Berega i jedan iz Santova. S obzirom na velike sličnosti u običajima i tradicijskoj kulturi uopće Monoštora i ovih dvaju šokačka sela, htjela sam povući paralele i za ovaj običaj. U nedostatku literature, bila sam prinuđena i „googlati“ te sam naišla na jedan vrijedan podatak koji ću kasnije u radu iznijeti. Svjesna sam da korištenje wikipedie nije u skladu sa znanstvenom metodologijom, no ovoga puta ću na vlastitu odgovornost napraviti pogrešku.

Mladenci kao dio božićnih običaja

Božić kao jedan od najvećih kršćanskih blagdana u narodu označava početak nove godine. Posijano žito, božićni kruh, jabuka, zeleni bor, zelene grančice, simbol su želja za blagostanjem u godini koja dolazi. Zelenilo prema narodnom vjerovanju tjera demonske sile. Božićno vrijeme obuhvaća sljedeće blagdane: Božić, Sveti Stjepan, Sveti Ivan, Nevina dječica, Silvestrovo, Nova godina i Sveta tri kralja (Dragić, 2018:190). No, drugi autor, s kojim bih se ja složila, navodi da božićno vrijeme počinje mnogo ranije: „Božićni običaji su cjelina narodnih običaja koji počinju mnogo prije Badnjaka i Božića, a obuhvaćaju cijeli Advent i produžuju se do Sveta Tri Kralja. Dio su širih zimskih narodnih običaja, koji počinju u studenome i traju do Poklada, a direktni su nastavak jesenskog ciklusa narodnih običaja, koji je determiniran poljodjelskim radovima i običajima koji to obilježavaju. Božićni običaji, prirodno, zauzimaju središnje mjesto u sklopu zimskih narodnih običaja.“ (Braica, 2004:5). „Hrvati su od samoga početka kršćanskoga života Božić prihvatili kao najveseliji i u mnogočemu najprihvaćeniji kršćanski blagdan. Dok je Uskrs za kršćane najznačajniji religijski ili crkveni datum, Božić je bio i ostao najomiljeniji religijski datum u narodnoj običajnosti. Razlog se može tražiti i u općoj atmosferi, koja je za vrijeme Uskrsa suzdržana i tiha, a za Božića vesela i većinom blago razuzdana.“ (Braica, 2004:6). U ovo vrijeme, tzv. božićnih blagdana karakteristični su raznovrsni ophodi, pohodi i običaji. „Neki čestitarski ophodi, pohodi i običaji iščezli su, neki su se modificirali i reducirali. U čestitarskim ophodima, pohodima i običajima ogledaju se pretkršćanski elementi. Izgovaranje želja za nastupajuću godinu ima panspermijisku¹ funkciju. Simbolično šibanje djece na blagdan Nevine dječice također ima apotropejsku² funkciju.“ (Dragić 189). Isto navodi i Kellava: „Uz razdoblje *dvanaestodnevnice* vezani su običaji apotropejskoga i panspermijeskoga karaktera...“ (2017:157).

Običaj *mladenaca* u hrvatskoj tradicijskoj kulturi

Dan Nevine dječice slavi se trećeg dana Božića – 28. prosinca. Toga dana Crkva se sjeća nevine dječice koju je naredio pogubiti židovski kralj Herod bojeći se da će novorođeni Isus zauzeti njegovo prijestolje. Tako je

¹ Panspermija ž: *rel. mit.* svetkovina sjemenja i rađanja novoga života, dolazi sa zimskim solsticijem 22. prosinca (u vezi je s poganskom germansko-slavenskom Luci, u kršćanstvu sa sv. Lucijom). (Hrvatski jezični portal).

² Apotropeja m: *term.* u narodnoj kulturi predmet ili postupak i sl. kojim se odvrćaju nesreće (npr. amuleti, (h)amajlije, molitve) (Hrvatski jezični portal).

naredio da se poubijaju svi dječaci u Betlehemu i okolici od dvije godine naniže nadajući se da će među njima biti i Isus.

Dan Nevine dječice u hrvatskoj tradicijskoj kulturi naziva se i „... Nevina dica, Mladenci, Mladinci. U kajkavskim krajevima Hrvatske taj dan naziva se *herodeševo* ili *šibarjevo* (Gavazzi 1991: 192), a u Lici je poznat naziv *Šibalice*“ (Dragić, 2018:214). Isto navodi i Kelava u svome radu: „Gavazzi za ovaj blagdan navodi nazive Mladenci, Mladinci (Gradišćanski Hrvati, Bunjevci i Šokci, po Slavoniji, Hercegovini i Dalmaciji), Herodešovo ili Šibarjevo (uglavnom kajkavci) (Gavazzi 1939: 59). Na području Posušja za ovaj se blagdan najčešće koristi naziv Mladenci.“ (2017:165). Također i Braica: „Četvrti dan Božića, znani kao *mladenci*, *mladinci*, *mladijenci* (28. prosinca) je običaj šibanja o *Nevinoj dječici*, blagdanu koji obnavlja sjećanje na djecu koja su stradala za Isusa. Poznati su nazivi za taj dan i *herodeševo*, *šibarjevo*.“ (2004:8 i 9). Na ovaj dan običaj je bio išibati djecu u znak sjećanja na stradalnu djecu u Betlehemu i okolici, odnosno šibanje je simbolika biblijskoga stradanja nevine dječice. Najčešće bi na kraju bila darivana jabukom, orasima ili slično. Dragić (2018:2015) navodi sljedeće prakse na ovaj dan:

„Tada su djeca obilazila kuće i pozdravljala ukućane riječima: „Na zdravlje vam došla Nevina dica“, a domaćice su ih darivale kolačima, jabukama, orasima, lješnjacima.“

„Početkom dvadesetoga stoljeća u koprivničkom kraju djeca su s vrbovim šibama obilazila susjedstvo i udarala ukućane govoreći: *Zdrav bio i okretan bio kao što si sada, a ne bio lijn i ne jeli te nikad komarci*.“ Praksu obilaska susjeda potvrdio je i kazivač iz Brega što predstavlja razliku u odnosu na Monoštor i Santovo.

„Hrvati su u Bačkoj običavali šibati djecu, a momci šibari pod izgovorom šibanja ulazili su u domove u kojima je bilo djevojaka.“ Ovaj iskaz potvrđuju i moja istraživanja koja ću u sljedećem poglavlju prikazati. Iako je šibanje djece potvrđeno samo za Breg, šibanje djevojaka je potvrđeno u sva tri lokaliteta. Kazivač iz Santova kazuje: „1970-ih učenici osnovne škole išli su *šibariti* s prutićem. Udate žene blago bi udarali po suknji (s bočne strane) govoreći *Pomladite se! Pomladite se!* A cure i djevojke isto tako, ali su im rekli *Budi živa i rumena ko zdrava jabuka!*“

Na nešto slično ovome običaju koji važi za bačke Hrvate, naišla sam „googlajući“ običaj za područje Like: „U Ivčević Kosi u Lici postoji običaj, da momci posjećuju djevojke na taj dan u njihovim kućama. Lijepo se obuku, tamburaju i pjevaju. Ukućani ih lijepo prime, a djevojke im darivaju jabuke,

lješnjake i uštipke. Momci se zahvale, sviraju i odu do sljedeće kuće, u kojoj ima djevojaka.“³

Mladenci u Monoštoru

Već spomenuti običaj *mladenci* odvijao se, kako je i rečeno, dan nakon Svetog Ivana – 28. prosinca. Toga dana momci su se spremali za ophod selom – išli su kod djevojaka. Nerijetko se prut za mlaćenje iliti šibanje spremao već dan ranije odnosno na Svetoga Ivana. Momci nisu bili posebno odjeveni niti su imali određenu putanju, pjesmu ili slično. Slobodno i svojevorno je grupa momaka odlazila kod djevojaka također prema vlastitom izboru. Jedino što im je bilo potrebno bio je prut. Njime su *mlatili/mladili* djevojke. Udarali bi ih prutom i govorili *Mladite se, mladite se!* Ako bi momak bio u dobrim odnosima s djevojčinom obitelji ili su pak bili poznanici, nije bila isključena mogućnost da će i ostatak obitelji dobiti šibom. Djevojka i ukućani bi, uglavnom, počastili momke rakijom, vinom, nerijetko i hranom. Običaj je nestao iz života mladih Šokaca 60-ih godina prošloga stoljeća, vjerojatno uslijed globalizacije, ali i dolaska komunizma na vlast.

Kazivači kazuju da u Monoštoru uglavnom nisu djeca dobivala šibom. Uočili smo u razmatranju hrvatske tradicijske kulture na ovu temu da je zapravo šibanje djece bit ovoga blagdana ne bismo li imali simboliku stradanja djece u Betlehemu. No, vidimo da u Monoštoru taj element izostaje. To svakako ne znači da ga ranije (krajem 19. ili na samom početku 20. stoljeća) nije bilo, a da se vremenom izgubio odnosno mijenjao, a moji kazivači se ne sjećaju odnosno nisu tada bili rođeni. Ta činjenica je uputnica za daljnje istraživanje.

Zaključak

Božić kao jedan od najvećih kršćanskih blagdana u narodu označava početak nove godine. Božićni običaji su cjelina narodnih običaja koji obuhvaćaju cijeli advent i traju do Sveta tri kralja. Božićni običaji imaju središnje mjesto u sklopu zimskih narodnih običaja. U vrijeme božićnih blagdana karakteristični su raznovrsni ophodi, pohodi i običaji kao što su i oni na blagdan Nevine dječice koji se slavi treći dan od Božića – 28. prosinca, a u hrvatskoj tradicijskoj kulturi naziva se Nevina dica, Mladenci, Mladinci, herodeševo,

³ Preuzeto : https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatski_bo%C5%BEi%C4%87ni_obi%C4%8Daji#Nevina_dje%C4%8Dica (Posljednji posjet 30. svibnja 2020.)

šibarjevo ili Šibalice. Na ovaj dan običaj je bio išibati djecu u znak sjećanja na stradalnu djecu u Betlehemu i okolici odnosno šibanje je simbolika biblijskoga stradanja nevine dječice. Najčešće bi na kraju bila darivana jabukom, orasima ili slično. U Monoštoru se blagdan obilježavao, no nisu se šibala djeca nego djevojke. Toga dana momci su išli kod djevojaka. Slobodno i svojevoljno je grupa momaka odlazila kod djevojaka prema vlastitom izboru. Nosili su prut kojim su *mlatili/mladili* djevojke i govorili *Mladite se, mladite se!* Djevojka bi počastila momke rakijom, vinom i hranom.

Popis literature

- Braica, Silvio. 2004. „Božićni običaji“. *Ethnologica dalmatica*, Vol. 13.
- Dragić, Marko. 2018. „Hrvatski tradicijski čestitarski ophodi, pohodi i običaji od Božića do Sveta Tri Kralja“. *Croatica et Slavica Iadertina*, XIV/I: 189-230.
- Kelava, Josipa. 2017. „Božićno razdoblje u tradicijskoj baštini posušskog kraja“. *Croatica et Slavica Iadertina*, XIII/I: 157-171.
- Hrvatski jezični portal: <http://hjp.znanje.hr/>
- Wikipedia: https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatski_bo%C5%BEi%C4%87ni_obi%C4%8Daji#Nevina_dje%C4%8Dica

Popis kazivača

Monoštor

Anica Zetović, Agičina, r. 1943. godine
Eva Kovač, Malankina, r. 1942. godine
Eva Pašić, Drckova, r. 1947. godine
Marija Bešlin, Iliškova, r. 1940. godine
Petar Pašić, Drcko, r. 1946. godine

Bereg

Milorad Stojnić, Trumbićev, r. 1994. godine

Santovo

Živko Mandić, Mišetin, r. 1948. godine

MILOSRĐU TVOME

Pogledaj na nas
Ti, koji jesi!
Pomozi nam da shvatimo
da bio si na početku
sada si u vike
da to nikada ne zaboravimo!

Pogledaj nas Milostivi
pomozi nam da se ljubimo
da čuvamo i pomažemo jedni druge
da milosrđe Tvoje ne izgubimo!

Usliši nam molbe Svevišnji
da k jedinstvu stremimo
da se na putu prolaznome
sami u tami ne izgubimo!

Podsiti nas Uskrsli
da nikada ne zaboravimo
da je Križ put istine i života
i da ga voljno i strpljivo nosimo!

Pomiluj grešnike
po ranama Tvojim da se ličimo
po obećanju Tvome da se ufamo
da milosrđe Tvoje ne izgubimo!

Katarina Firanj

BOG KOJI PLAČE

Iskezi mi se u lice
niotkuda
cijeli život,
sklonjeni pogledi
ubrzani koraci
stisnuti novčanik
i torba u ruci –
kroz zrcalo dječaka
što u studen prosi;
Čupava kosa,
poderana koljena,
musave usne,
crno pod noktima
krmeljave oči
kroz koje i smrt
boljom biva
od života onih
koji samo prođu,
od onih koji sude
upiru prstom
mašu statistikama
istjeruju pravdu
psuju i pljuju
i u topli dom se vrte;
I nitko da glavu prigne
i ugleda Boga
koji plače.

Željka Zelić Nedeljković

Monoštorska kuhinja

Piše: Marija Šeremešić

Na sjeverozapadu Vojvodine, uz lijevu obalu Dunava, nalazi se naselje Monoštor u kojem živi više naroda, a većinsko stanovništvo čine Hrvati Šokci. Smješten je u srcu Specijalnog rezervata prirode Gornje Podunavlje, opkoljen dunavskim rukavcima, kanalom Dunav-Tisa-Dunav i Velikim bačkim kanalom te osim plodne ravnice, veliki dio vegetacije oko naselja čine šume, tršćaci i trave.

Neaskidiva je veza između Monoštoraca i šume. Još od davnina koristili su blagodat svojega okruženja. Žene su sakupljale i koristile divlje jabuke, kruške, gljive, puževe, šumske kupine, jagode. Muškarci su se bavili lovom, ribolovom, pčelarstvom, a prirodna bogatstva šume i rita (šaš, rogoz, prut, trska, drva...) koristili su za izradu upotrebnih predmeta i ogrjev.

Sveukupnost okruženja orijentiralo je Šokce na korištenje bogatstava ovog kraja te je tako formirana zajednica s posebnom ikonografijom i kulturom življenja koja u gastronomskom i etnološkom smislu predstavlja izrazito bogato, raznoliko i zanimljivo područje.

Danas se Monoštorci mogu pohvaliti sve značajnijom turističkom ponudom ne samo u lovnom i ribolovnom turizmu, kulturnim manifestacijama, nego i u gastronomskoj ponudi. Turisti željni avanture i aktivnog odmora sve češće se početkom kolovoza upućuju u Monoštor na etno festival *Bodrofest* gdje se nudi blještavilo mirisa i okusa.

Za šokačku kuhinju je neophodna crvena mljevena, slatka i ljuta, *paprena* paprika i luk što je utjecaj mađarske kuhinje Podunavlja. Upotrebljavaju

se, kao i brašno, obilato i u većini jela. Od namirnica, osim mesa, dosta se kuhao grah i krumpir. Sve što je tradicionalno u šokačkoj kuhinji crpi se iz okruženja – zemlja, šuma i voda, i može se razvrstati u tri skupine: jela od brašna – tijesta, *nasuva sa orem, makem i petrakoricama, jajcima...*, jela od mesa, ribe i divljači.

Žene su *gazdarice* u kuhinji, ali su zato muškarci majstori u pripremanju specijaliteta u kotliću, *bograču* ispod kojeg se loži vatra. Kažu, dok se kuha, kuhar *mora* popiti bar jednu čašicu rakije. Kuhaju se paprikaši od pijetla, *oroza*, od piletine, svinjetine, najčešće od *cuboka*, junećeg mesa, divljači i ribe. Majstori su u kuhanju ribljeg paprikaša koji je najbolji ako ima više vrsta ribe. Monoštorci su često kao kuhari ovog specijaliteta uposleni po restoranima, ali i su i osvajači brojnih priznanja na natjecanjima.

kotlići i tijesto

U kotliću se priprema i paprikaš od divljači čije se meso koristi i za pravljenje kobasica. Nekada se sušila štuka na suncu, a danas se prave pljeskavice od ribe, mariniraju se deverike i šarani. Spoj tradicionalnog i novog je neizbježan, ali to šokačkoj kuhinji podiže cijenu. Novo se prihvaća, staro se čuva. Samo nazivi obroka tradicionalno

naslovnica knjige

ostaju isti: *ujtru se ruča, u podne se užina, a navečer se večera – između, mož' malo prizalogajit.*

Udruženje građana „Urbani Šokci“ je ove godine tiskalo knjigu starih monoštorskih jela *Ajte s nama* u kojoj je autorica Marija Šeremešić prikupila veći broj recepata jela koje su Monoštorci kuhali prije više od sto godina, a danas ta ista jela promoviraju Monoštor kao nezaobilazno mjesto *dobrih zalogaja* u Zapadno-bačkom okrugu.

Bila su ta stara vrimena dosta drugovačija. Siromaška. Kuvala su se jila od onog čega je bilo kod kuće i u bostanu. Cile godine se znalo kad se šta kuva i di se šta jide. U svake kuće isto jilo se kuvalo ponediljkem, znalo se šta se kuva utorkem, pa sridom... Svaki sokak je meriso na isto jilo. Znalo se štaj za njivu, štaj za kod kuće, šta se kuvalo i peklo litem, a šta zimi. I svecima su se skoro u svakoj kući kuvala ista jila. Bake i mame su svoje cure pa i snaje učile kako se koje jilo kuva. Znalo se sve. I šta se jide ujutru, šta u podne, a šta kvečeri. Možda više tog nema, al znam da se dugo znalo kad ti kogod kaže: „Nazdravlje vam večera“, da će domaćini odvratit, „ajte s nama“ – piše u kuharici autorica.

Recepti iz knjige

Gra i rizanaca / valjušaka

U lonac se metne oprani gra, šaka na jednog čovika. Kuva se sam malo u prve vode, sam da dva-tri put provri. Ta prva voda se bacala. Na gra se nalje druga voda, jedan sitno isičen luk, malo suvi rebara, mož i kobasice, jal malo mesa, peršina, šangarepe i veći narizani krompir. Posolji se, a kad provri, metne se varnjača, dvi, sitne paprike. Prid kraj, napravi se zaprig i istrese u gra. Mišat da se sve pomiša i još kuvat dok se gra ne skuva.

Kuvani gra se može poljat na rizance, a mož u njegov skuvat valjušaka.

tanjur graha

Suparni gra se kuva isto tako samo se u njeg ne meće ništa mesnog i kuva se bez zapriga. Kuvo se dvaput nediljno. Utorkem s mesem, a petkem suparni.

Zaprig

Uzmete guku masti pa ju u male labošćice ugrijete, nasićete sitno crnog luka, mišate i pazite da ne zagori. Kad je luk gotov, metnete 2-3 varnjače brašna i ope mišate. Prija neg brašno počne žutit, skinit labošćicu sa špornja i dodat varnjaču sitne paprike. Posoljit malo. Kad se zaprig oladi može se i na kruv mazat i jist.

Kašikom valjušaka

Kašikom valjušaka se kuva lako i brzo je gotovo. Na masti se napravi zaprig s narizanim lukem pa se metne malo više paprike da bude crveno kad se nalje voda. Posolji se i kuva. Mož metnit, ako je lito pa ima, i jednu frišku papriku.

Dok se to kuva, u zdilke izmišat jedno il dva jajceta, lončić brašna i dodavat vode koliko treba da se napravi omekše tisto. Kad je jilo ukuvano, kašikom metati valjuške u jilo.

Štivo za trenutke odmora

Što nam govori partija šaha

Piše: Alojzije Firanj

Mnogi život shvaćaju kao bojno polje, kao neprestanu borbu. Mogli bismo ga shvatiti i kao vječnu igru. Možda je najinteresantnija ocjena da se život odvija u prostoru između tih dviju točaka. Između igre i borbe, u nekom razmjeru, koji je različit kod svakog čovjeka i koji se nikad identično ne ponavlja.

Postoji igra koju su izmislili ljudi i zove se šah. U njoj možemo uočiti sličnost s ljudskim životom. Ploča ima 64 polja naizmjenično crno-bijele boje. Postoje dvije strane, bijela i crna. One su u stalnoj borbi za preuzimanje dominacije na šahovskoj ploči. Imaju isti broj figura, svaka strana po 16, i ista pravila igre. Jedina razlika je što su bijele figure prve na potezu. To je velika prednost, jer one odlučuju kako će igra teći. Ako je igrač dobar, on nikad neće dopustiti crnim figurama da nametnu tempo igre, nego će im stalno nametati svoju igru i držati ih u šaci do konačne pobjede. Ta mala prednost prvog poteza za dobrog igrača dovoljna je da uspješno privede partiju do kraja. Ako izgubi tu prednost, onda je u stalnoj borbi dobitka i gubitka pozicije, sve do same završnice igre.

Centralne figure u igri su kralj i kraljica. One su simbol nositelja vlasti na ploči. Dok je kralj slobodan – postoji kraljevstvo, kad ostane bez izlaza, igra je završena.

Kralj ima moćno oružje za obranu svog kraljevstva. Dovoljno snage da se obrani od svakog napadača. U prilici je svakog pobijediti, ali jednako tako od svakog može izgubiti ako je neoprezan. Sve je u njegovim rukama. I ostale moćne figure svrstane su u posljednjem redu ploče. Osim kralja i kraljice, to su lovci, skakači, i topovi. Njih štite manje značajne figure u hijerarhiji –

pješaci. Oni imaju manji manevarski prostor i služe za obranu od neposredne opasnosti značajnih figura. Oni su prve žrtve u okršaju, običan narod – mogli bismo reći. Dobar igrač čuva svoje pješake, jer dobro zna kako često cijela partija ovisi o jednom pješaku prednosti. Spasio je kraljevstvo onaj koji ima pješaka više, ako su oba igrača jaki i dođu do kraja. Pješaci prvi kreću, oni su prve žrtve, ali su oni najčešće odlučujući u završnici. Ako vješt igrač uspije razbiti kraljevu obranu, koju čine pješaci, kralj ostaje nezaštićen i lako ranjiv te je u stalnoj opasnosti.

U čemu možemo uočiti analogiju između života i partije šaha?

Pokušajmo razmišljati ovako: bijele figure su naša zajednica u kojoj živimo. Ona ima pravila, svoju hijerarhiju i sve što joj je potrebno kako bi funkcionirala. Crne figure su problemi: razni utjecaji i potrebe koje jedna zajednica rješava. Svaki potez na ploči bilo koje strane otvara mnoge nove situacije – opasnosti i mogućnosti.

Tako mala ploča sa 64 polja i 32 figure u igri ima toliko mogućnosti da čovjek ne može izračunati koliko postoji mogućih kombinacija. Čak mu niti kompjutor do sada nije mogao pomoći. Taj moćni stroj dobro igra šah, ali mu se čovjek svojim umom još može suprotstaviti. Toliki broj kombinacija može uplašiti čovjeka – kako to sve naučiti, kako biti dobar i uspješan igrač?

Svatko igra svoju igru, važno je uvijek povući potez za koji smatra da je najbolji u tom trenutku. Moraju se uvijek odmjeriti okolnosti i treba imati uvijek više poteza unaprijed pripremljenih kako bi se mogla provesti strategija do kraja i da bi se izvojevala pobjeda. Igrač koji nema isplanirano više poteza unaprijed često dolazi u situaciju da ne zna kamo dalje. Ima potez, a ne zna što s njim učiniti. Onaj koji samo odgovara na okolnosti koje su nametnute od drugih, nema svoju igru i gubi partiju.

Šahovske igre mogu se bezbroj puta ponavljati, i njihovi ljubitelji u njima uživati. Ljudski život je samo jedna partija, zato je veoma važno imati cilj, dobro igrati i uspješno ga privesti kraju.

Za nas vjernike ova analogija života i šaha mogla bi ovako izgledati. Bog, naš tvorac, stvorio nas je na svoju sliku, dao nam je slobodu izbora, možemo birati put kojim želimo ići. Birati između dobra i zla, bijele ili crne figure, mi odlučujemo. Dao nam je prednost bijelih figura, ali je moramo čuvati. Netko je rekao: „naš život se sastoji od svršetaka i početaka“, čim nešto završimo počinje nešto novo, kao što u šahu svaki potez otvara bezbroj mogućnosti. Za uspješan život potrebno je i znanje. I za to se pobrinuo naš Tvorac, dao nam je nauk preko svoga Sina Isusa Krista. Ako slijedimo Isusov put i njegov nauk, bit ćemo uspješni i dobit ćemo partiju života.

Anegdote

Piše: Alojzije Firanj

Ko minja svit

Ljudi su oduvik cinili nauku i divili se novim saznanjima.

Društvo u kafani često je raspravljalo kako nauka napriduje, eto čovik je očo na misec, već ima slika iz dalekog svemira:

– Još malo pa ćeš moć kupit kartu da putuješ na Mars. – zaključi Stipan.

Nato će Pero:

– Ima pametni ljudi koji minjaju cili svit.

– Nije to istina. – usprotivi se Vinko.

– Kako nije istina?

– Svit minjaju ljudi!

– Kako to misliš, Vinko? – začuđeno će Pero.

– Jel pametni kad su siti i zadovoljni miruju i uživaju. A ljudi stalno bur-laju, pa se tako dolazi do novih znanja.

Čudna računica

Danas ljudi rade sve proračunato, ni ne pomisle radit ono što procine da im ne donosi korist.

Došlo je tako vrime, teško se živi, posla nema, a sve što radiš ništa se ne isplati. Mnogi su se odlučili otić u Nemačku i dvoriti stare, kako Šokci kažu: „Očli su u babe“.

Jozip i Vranjo, već u godinama, raspravljali su o tome te će Vranjo reći:

– Idu ljudi di njim je bolje, di više zarade.

– Ne razumim ja tu njevu računicu. – reče Jozip. – Oni ostave svoje roditelje koji su im život dali, odgojili ih, ostavit će im sve što su stekli, pa odu u svit i dvore nepoznate ljude, za nešto malo veću dnevnicu nego što je kod nas.

Virnik

Pero je bio već vrimešan momak kada se oženio sa dosta mladom i naočitom Marijom, zajedno su izrodili i četvoro dice.

Oboje su volili Crkvu, štovali su svetkovine i blagdane, išli su redovito na svete mise, odlazili na hodočašća na sveta mista. Nekim se mištanima činilo da su malo i pritirivali pa su ga prozvali sveti Pero.

No đavo ne spava, jednoga dana su se supružnici posvađali tako da se nisu mogli pomiriti te Pero otira suprugu i dicu sa salaša.

Ta vist brzo se proširila pa je došla i do somborskog župnika Skenderovića, koji je bio strog i nije trpio razvode. Zato ga je Pero višto izbegavo. Ali jednoga dana sritnu se oni u varoši na sokaku:

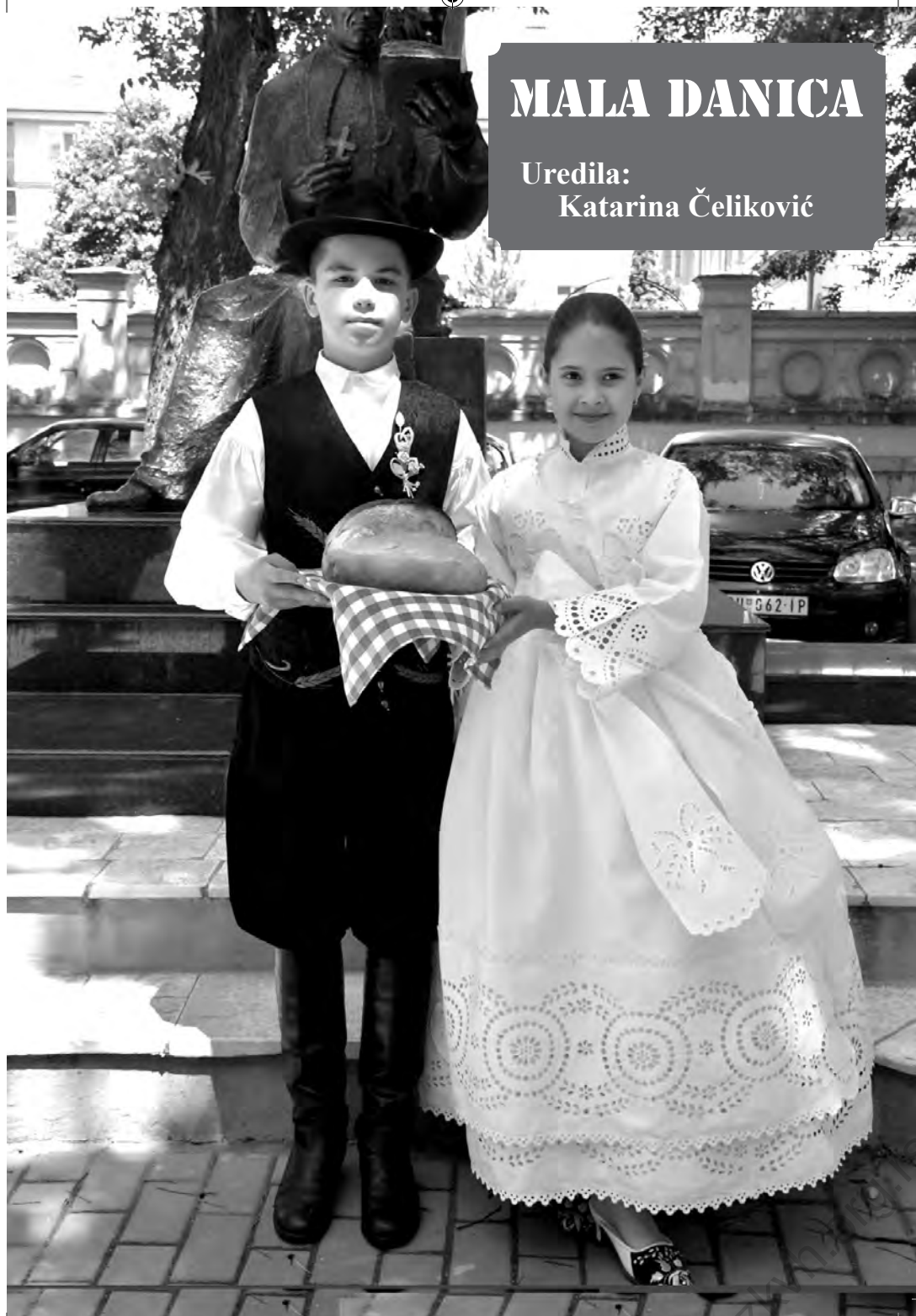
– Pa di si ti, Pero, nema te u Crkvi na misama.

– Velečasni, eto nikako ne stignem, ali ja kod kuće molim. Napravio sam i mali oltar i metio svete slike pa klečim i dugo molim svaki dan.

– Čuo sam ja, Pero, kaki si ti virnik, kad si otiro ženu i dicu sa salaša.

MAŁA DANICA

Uredila:
Katarina Čeliković

Dužijanca malenih 2021.

Djeca u bunjevačkoj narodnoj nošnji, predvođena malim bandašom Davorom Dulićem i malom bandašicom Marijom Kujundžić, na blagdan sv. Antuna, 13. lipnja 2021. godine, zahvalila su Gospodinu za kruh svagdanji. Misno slavlje *Dužijance malenih* predvodio je katedralni župnik mons. Stjepan Beretić uz suslavlje predsjednika UBH-a *Dužijanca* i župnika župe sv. Roka iz Subotice mons. dr. Andrije Anišića te đakona Ferenc Sótanyija.

Zajednička fotografija svih sudionika *Dužijance* malenih prvi puta je napravljena kraj spomenika biskupu Ivanu Antunoviću.

Na platou ispred katedrale djeca su odigrala bunjevačko kolo.

U dvorištu HKC-a „Bunjevačko kolo“ bandaš i bandašica su predsjedniku Lazaru Cvijinu uručili blagoslovljen kruh.

Otac Gerard Tomo Stantić

Mnogi vjernici, kako odrasli tako i djeca, rado hodočaste u karmelićansku crkvu u Sombor i to na dan smrti o. Gerarda Tome Stantića. Taj dan zovemo Gerardovo u Somboru, a slavi se 24. lipnja. Svetom misom se zahvaljuje Bogu za ovog vrsnog redovnika poznatog po propovijedima, po ljubavi prema Malom Isusu, prema zaštiti nerođene djece.

Martin Dulić, Đurđin

„Gerardići“ rado dolaze u Sombor, a bave se o. Gerardom i u školi. Naime, svake se godine raspisuje natječaj na neku od tema, a 2021. tema je bila ŠKAPULAR. Vjerojatno ste naučili da je u srednjem vijeku škapular bio posebni dio gornje kratke odjeće, bez rukava, koji su redovnici nosili preko odjeće. Predaja prenosi, tadašnji general karmeli-

ćanskog reda Šimun Stock se ustrajno molio Blaženoj Djevici da zaštiti karmelićane. Ona mu se ukazala držeći škapular u rukama i govoreći: „Ovo je privilegij za tebe i za tvoje: tko bude u njemu umro, spasit će se.“

U novije vrijeme škapular su dva komadića smeđeg platna (sukna), spojenih u jedno dvjema vrpčama.

Pogledajte neke od najboljih i nagrađenih radova.

Izlet nagrađenih Gerardića

Nagrađeni Gerardići na literarnom natječaju i ove su godine bili na izletu – na bunjevačkom salašu – Dida Hornjakovom salašu u Gradini. Vidjeli su kako je nekad živio o. Gerard dok je još bio mali Tomica. Uz razgledavanje salaša i ručak djeca su imala priliku oslikavati crjepove akrilnim bojama i voziti se u zaprežnim kolima do kapelice sv. Antuna. Nakon ručka pošli su do samostana karmelićana u Somboru gdje su imali sv. misu, a nakon toga su razgledali samostan tj. prostorije u kojima je živio i djelovao naš sluga Božji.

Nagradni izlet autora najboljih likovnih radova

MOLITVA DJEČAKA OLIVERA

Pomozi, Bože, meni Oliveru
da uvijek imam čvrstu vjeru
da se u Tebe pouzdajem
sve dok živim, sve dok trajem.

Čuvaj me u svakom danu
i uslišaj moje želje,
a ja ću u svetom stanu
da Te slavim svake nedjelje.

Da Ti smjerno zahvaljujem
da Te ljubim, da Te štujem.
Uslišaj mi divne sanje
da budem Tvoje nevino janje.

Ivan Pašić

Blažena Marija Petković

Blažena Marija Petković – hrvatska je blaženica, rođena 1892. godine u Blatu na otoku Korčuli. Osovala je Družbu Kćeri Milosrđa i sa svojim sestrama širila Božju ljubav i milosrđe prema potrebitima. Veliku je brigu vodila o siromašnoj djeci. Tražila je hranu i u Subotici. Danas su u Subotici njezine sestre i dva vrtića koji nose njezino ime.

U crkvi sv. Roka djeca rado prikazuju život drage blaženice kroz igrokaz.

*Katehetska nedjelja – vrtić „Marija Petković – Sunčica“
u crkvi sv. Roka u Subotici*

Kradljivac

Josip je stanovao u glavnoj ulici u selu. Na kraju ulice se nalazila škola. Prije škole je morao proći kroz tržnicu. Bilo je zabavno u dane kada je radila tržnica. Bilo je tu svega kao i na svakoj tržnici ili čak kao na sajmu. Prodavalo se i kupovalo. Golubovi su gugutali, kokoške kokodakale, piletovi kukurikali, prasići škumičali, psići lajali... Sve životinje na tržnici se uznemire kao da znaju da će se rijetko koja vratiti svome domu. Odmah do životinja su se prodavali sirevi, mlijeko, kolači, kruške, jabuke...

Josip se, prolazeći toga dana u školu, zagleda u hrpu jabuka koje je prodavala jedna veoma debela žena.

– Evo jabuka! Evo finih jabuka! Na prodaju najslađe jabuke na svijetu! – vikala je.

Jabuke su bile poslagane kao piramida i to dosta visoko. Lijepo su izgledale, a bile su iste kao njegove doma. Samo ove su bile oprane i uglačane, te su blistale i mamilе poglede kupaca. Malo je stajao i uživao u ljepoti jabuka, a onda krene u školu.

Samo što je odmaknuo nekoliko koraka, začuje iza sebe neko kotrljanje. Okrenu se i vidje da se jabuke kotrljaju i padaju sa tezge na sve strane. Debelа žena je vikala:

– Kradljivac! Kradljivac! Uхватite tata! Hvatajte ga! – upirala je prstom prema njemu.

Josip se okrete lijevo i desno vjerujući da se žena obraća nekome iza ili uz njega.

Međutim, nepoznati čovjek ga uhvati za ruku i uvrnu mu je na leđima. Josip zajauka od boli. U to se približi debela sva izbezumljena od ljutine. Raščupana kosa i krupne iskolačene oči su joj davale vrlo zao izgled.

– Kradljivče! Sad ćeš ti dobiti svoje! – zavika i krene prema Josipu.

– Neee! Molim vas! Nisam ja! Nisam ja! – zavapi Josip plačući i drhteći od straha.

– Ma kako nisi ti – doda debela – što to imaš u džepu? – pokaže na Josipov nabrekli džep.

– Jabuku! Ali ne vašu! – odgovori.

– Lako ćemo mi to utvrditi! – reče čovjek koji ga je čvrsto držao.

Debela priđe Josipu i izvrmu džep. Iz njega ispade jabuka, izgledom kao one sa tezge.

– Eto, vidiš! Lažac! Pa, da, ko laže taj i krade! – reče žena i počne pljuskati Josipa po obrazima.

Josip je plakao na sav glas, vičući:

– Nisam lažac, nisam kradljivac! Čekajte da objasnim! Mama mi je...

Nitko ga više nije slušao. Josip uze svoju školsku torbu i jecajući, postišen, vrati se doma. Mama se jako uplašila i iznenadila vidjevši masnice na licu svoga sina. Saslušala ga je i rekla:

– Nisi im uspio reći da sam ti ja dala jabuku?

Mama mu je skoro svakoga dana, dok bi ga ispraćala u školu, davala jednu jabuku za użinu. Josip je stavljao u torbu ili u džep. Na velikom odmoru se sladio jabukom. Obično je i podijelio s prijateljima, ako bi netko zaiskao:

Može jedan griz, Josipe?

– Dijete moje, strašno su pogriješili. – rekla je mama milujući Josipa.

Otišla je u podrum i napunila košaricu od pruća s jabukama. U jednoj ruci je ponijela košaricu, a drugom je držala Josipa za ruku. Išli su prema trţinici. Debela žena je još uvijek komentirala o kradljivcu. Josipova mama je prišla njezinoj tezgi i upitala:

– Gospođo, možda biste htjeli probati naše jabuke?!

Uzela je svoju košaricu i sve jabuke istresla na tezgu. Okrenula se i krenula kući. Iza sebe je čula kako se debela ispričava.

– Oprostite, nisam znala... Oprostite, mislila sam...

Josip i mama su otišli i ne slušajući ispriku.

Ruža Silađev

Neću takve darove!

Na povratku iz škole Jasna i Zrinka imaju važnu temu. Uzbuđeno planiraju što će raditi tijekom božićnih blagdana do kojih je ostalo desetak dana. Raduju se pečenju mirišljavih kolača koje počinje već ovog vikenda, a vole one s vanilijom i cimetom koji su ukusniji ako duže stoje. Iskusne su one i u kićenju bora za koji same izrađuju nakit. Neuobičajeno šutljivo s njima je dijelila korak i Lea, ali ne i razgovor.

Otkad je postala učenica petog razreda, osjećala se Lea ozbiljnijom i odgovornijom. O tome govore ne samo odlične ocjene već i izvršavanje kućnih obveza. Roditelji su ponosno isticali njezinu marljivost, hvalili urednost. Ona je sve to mirno slušala, bez vidljiva ponosa. Kao jedinica, često je darivana skupocjenim predmetima. Da, za Leu je predmet bio bicikl, mobitel, roleri, markirana odjeća... Bilo je toga ko za izložbu. Za darove treba zahvaliti pa je i ona kao pristojno dijete to činila.

Po dolasku iz škole zatekla je praznu kuću jer roditelji rade do kasno. Nije imala apetit. U svojoj je sobi slušala glazbu i polako utonula u san. Nije čula majčin dolazak. Tek se na drmanje uplašene mame Sanje probudila i pitala – što se dogodilo. Isto je pitanje uputila i mama svojoj prerano zaspaloj kćerki. I odgovori su bili – nije ništa. Razgovori kratki, dan dugačak, svi u svojim mislima i brigama.

Toga je petka sve bilo nekako drukčije. Tata je kasnio kući zbog posla koji se odužio, mama je pripremala večeru, a Lea ja ranije otišla na spavanje. Nakon večere, roditelji su započeli razgovor o darovima koje će njihova poduzeća kupiti djeci za Božić. Radovali su se što će to ove godine učiniti kolegica zadužena za doček djeda Mraza, kada se dijele darovi. No, tata Dražen je podsjetio da treba kupiti darove i pod bor.

– Nemam ideju, a volio bih joj dati nešto što bi ju obradovalo. Nisam siguran je li Lea za novi model PlayStationa, kažu da ima zanimljive igrice. – zamišljeno je nabacio tata.

– Možda bi joj trebao novi radni stol. Ili da joj zamijenimo mobitel? Slušalice smo joj kupili za rođendan. Ima i komplet knjiga o omiljenom Harry Potteru. Ruksak? – kao za sebe nabraja mama. – Kolegica će svojoj djeci kupiti digitalne satove. Znaš, u njima je i mobitel pa se možemo s njom čuti. Da naručimo i mi jedan dok nije kasno?

U svojim glasnim razmišljanjima nisu čuli tihe Leine korake koja je pošla po vodu. Pomalo uspavana, Lea je čula razgovor zbog kojeg je naglo

zastala iza poluotvorenih vrata. Čuje li ona to dobro? Darovi? Kakvi darovi! Nešto je jurnulo u glavu, lice se zajapurilo i riječi su same izletjele.

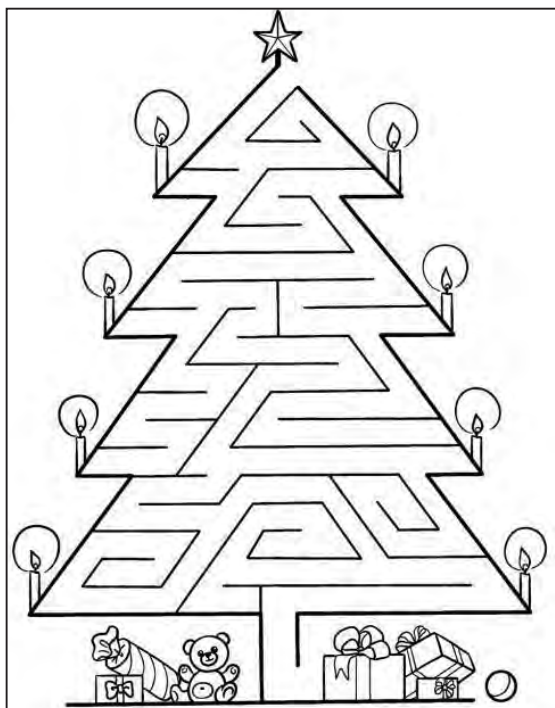
– Neću takve darove! Neću! Hoću peći kolače s tobom, mama. Hoću se igrati s tatom i tobom. Želim društvene igre. Želim naš bor i naše ukrase. Ja ću ih napraviti. I da, želim i betlehem – vidjela sam figure koje mogu napraviti. Želim pozvati baku i djeda i želim im dati dar koji ćemo mi napraviti. I želim...

Od uzbuđenja nije primijetila da joj glas drhti, da suze teku u potoci-ma. Jedva je disala. Osjetila je snažan zagrljaj dvoje urotnika.

Subota je svanula sunčana i hladna. Miris čaja mamio je Leu u toplu kuhinju. Zar nije radna subota? Za stolom je tata, priprema tanjure, mama pravi prženice i objavljuje:

– Pregledala sam neke zalihe i nedostaje nam maslaca, čokolade, ci-meta, vanilin šećera. Lea, tata nas vozi u nabavu i već danas počinjemo peći kolače za Božić. Baka je poslala svoj recept. Ovo će nam biti divan Božić jer s bakom i djedom dolaze i ujak i ujna s blizancima. Bit će veselo!

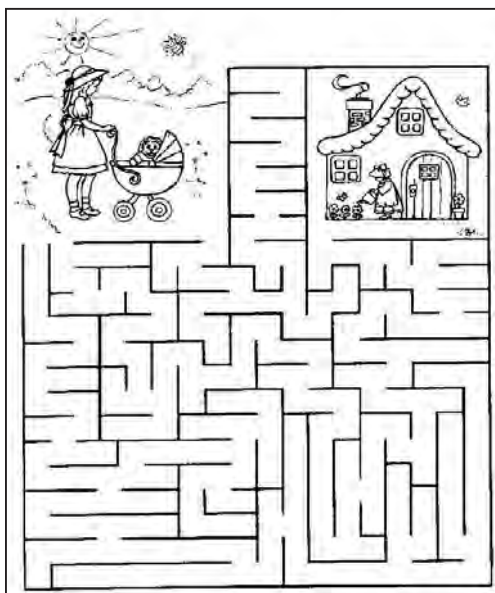
Katarina Čeliković

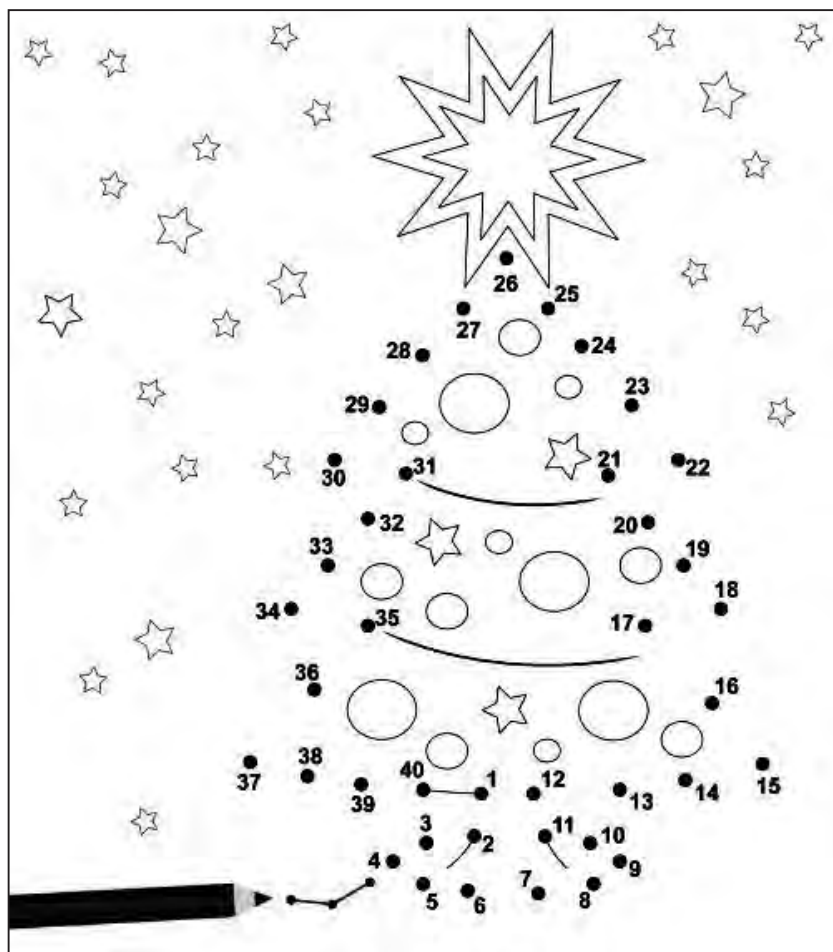
Malo
zabave

Pronađite

put

Spojite brojke

Mladi Subotičke biskupije

*Uredila:
Larisa Skenderović*

Još jedna *Danica*...

Opet smo tu, pred novom *Danicom*. Godina je već na izmaku, a mi se nismo ni pošteno okrenuli. Usprkos pandemiji, mladi naše biskupije bili su vrijedni, odlazili su redovito na mise mladih, sudjelovali u oratoriju, obukli se u nošnju na našoj Dužijanci i pokazali svu raskoš.

Još jedna nova godina je pred nama i s tim i novi izazovi. Pokušajmo naći slobodno vrijeme za molitvu, druženje s mladima, pokušajmo oživjeti mladost naše biskupije.

Na stranicama mladih ove godine možete upoznati animatore Oratorija, mlade koji vole glazbu i uz nju slaviti Gospodina. Možda vas baš oni potaknu na to da se uključite u rad mladih.

Ovdje su i bandaš i bandašica ovogodišnje Dužijance. Tu su da se običaji naših starih ne zaborave.

Neka nam nova *Danica* bude na poticaj da nas ima i da smo spremni svjedočiti svoju vjeru i svoje talente predložiti u njoj.

Larisa

Mladi – naše nove nade

Priredila: Vedrana Cvijin

Mladi su naša nada. Velika je stvar kada se mlada osoba želi angažirati u svojoj zajednici, pokazati svoje talente i zainteresiranost za razne aktivnosti. Stoga vam predstavljamo neke od animatora subotičkog oratorija i mlade koji slave pjesmom Gospodina.

Tomislav Huska – animator

U animatorstvo sam ušao dosta rano, na samome početku subotičkog oratorija. Svoj doprinos pokušavam davati u vidu svega dobroga što znam, iako nekada ne uspijem iskoristiti svoj puni potencijal. Motiviraju me dječji osmjehi, dobra atmosfera na kraju dana između prijatelja animatora, rad s djecom. Mislim da mi je animatorstvo služilo na izgradnju, i to više nego što sam svjestan. Prije sam bio dijete koje je na sve gledalo kao igru, a sada mogu sam na sebe računati. Animator mora pobijediti sebe, isključiti samog sebe dok su djeca na oratoriju. Mora dati svoj maksimum kako bi pomogao svojim kolegama animatorima. Mora biti autoritet djeci i biti im primjer pravoga života. Onome tko razmišlja postati animator, želim poručiti: preispitajte se, provjerite možete li vi to stvarno, jer animator nije samo na oratoriju. On treba biti najbolji primjer bilo kojoj djeci u bilo koje vrijeme, spreman održati mali oratorij!

Valentina Kovačev – kantorica u Bođanima

Prilično sam rano počela pjevati u zboru, s nekih osam godina. U to vrijeme zbor su većinom činile bake, pa smo sestra i ja počele pjevati na misi s našom bakom. Vremenom je došlo do smjene generacija, pa je moja sestra Emilija uz pomoć naših roditelja i velečasnog Vinka počela svirati na misi, a tako sam i ja postala aktivnija u zboru. Kad je Emilija otišla studirati, bila sam drugi razred srednje škole i tada sam preuzela kantorstvo i župa u Bođanima dobila je dvije kantorige.

Motivaciju sam pronašla u riječima svetog Augustina „Tko pjeva, dvostruko moli“, a također i u velikoj ljubavi prema duhovnoj glazbi i crkvi. Sada me motiviraju ljudi s kojima radim, svaka pohvala za trud, velik izbor pjesama kao i sama činjenica da je sve što radim na slavu Božju. Uloga kantorige mi je na izgradnju jer mogu sebi i ljudima oko sebe približiti Boga i uvijek mi je lakše kroz tekst pjesme čuti što Bog od mene traži, a u osobnoj izgradnji mi je, kao budućem glazbenom pedagogu, rad sa zborom veliko iskustvo. Jedna od omiljenih pjesama mi je „Po obećanju“.

Lucija Vukov – animator

Animator sam postala u 8. mjesecu prošle godine, i to se dogodilo spontano. Kada su oratorijanci išli na more, imali su slobodnih mjesta i igrom slučaja išla sam i ja. Nakon toga, pozvali su me da se priključim, i ni ne znajući što me sve čeka, prihvatila sam se bez razmišljanja. Trudim se davati svoj doprinos kako kroz radionice i organizaciju, tako i u molitvi, na zajedničkoj krunici kao i u svojoj osobnoj molitvi. Moja najveća motivacija su djeca i rad s njima, i iako mi ponekad teško pada organizacija, i sve ono „iza scene“, a čim oni dođu, odmah mi je sve lakše. Posebno mi je drag osjećaj zadovoljstva kada se završi dan, to je za mene pametno iskorišteno vrijeme. Smatram da mi je oratorij puno pomogao u duhovnom rastu, kao i u izgradnji osobe koja sam danas (iako imam još puno raditi na sebi).

Ljetnji oratorij 2021. ću sigurno pamtit i po muzičkoj radionici koju sam vodila! Kad sam rekla da ću preuzeti glazbenu, rekla sam to kroz šalu, i čim sam počela o tome razmišljati ozbiljno, shvatila sam da vrijedi pokušati. Stavila sam se u cipele djeteta koje dolazi na oratorij i razmišljala što bi mi tada bilo zanimljivo i korisno. Pokušavala sam što više moliti po zagovoru sv. Ivana Bosca, kao i sv. Cecilije, za ideje, ali i da sve to dobro prođe. To mi je ipak bilo

prvo ozbiljnije vodstvo na oratoriju, i bilo me je strah, ali uz pomoć prijatelja koji su bili sa mnom, sve smo odradili najbolje što smo u tom trenutku mogli. Radost koju sam vidjela u djeci na kraju, i koju sam osjetila u srcu nikada neću zaboraviti i radujem se svakom sljedećem oratoriju i vodstvu. Uvijek ima poteškoća u radu s djecom, kao i u međusobnom odnosu između animatora, ali na kraju se isplati, i sigurno i to doprinese rastu animatora. Onome tko želi postati animator poručila bih da bude svoj, da svoje talente iskoristi na najbolji mogući način i da se odvaži doći i uživati, družiti se i moliti s djecom.

Katarina Ivanković Radaković – vokal u *Collegiumu Musicumu Catholicumu*

U Collegiumu sam počela pjevati prije tri godine. I dalje nisam sigurna kako sam se našla tamo. Poslije jedne nedjeljne mise voditelj zbora, Miroslav Stantić, rekao mi je da dođem na probu jer se pripremaju za Dužijancu. Tada nisam došla, ali sam u rujnu krenula redovito na probe. Krenula sam iz znatiželje, a to se poklopilo i s mojim upisom u srednju glazbenu školu i smatrala sam da će mi pjevanje u zboru pomoći u napredovanju.

Danas me motivi-
ra sama glazba, uživam
kad naučimo nešto
ново, spojimo sva če-
tiri glasa, svi se među-
sobno gledamo i raz-
mišljamo kako dobro
zvuči jer slavimo Boga.
U početku mi je bilo
malo čudno biti u zbo-
ru jer sam dosta mlađa,
ali su svi toliko otvore-
ni da imam osjećaj kao
da sam sa svojim prija-
teljima i Miroslav uvi-
jek učini da se na probi
osjećamo ugodno, čak i
kada je strog. Pjevanje
u zboru pomoglo mi
je da se oslobodim, a
kada pjevamo na misi
osjećam se ponosno jer
svaka, pa i obična misa,
dobije jednu novu di-
menziju. Najdraže du-
hovne pjesme su mi
„Magnificat“, „S Raj-
skih visina“, „Dubine“.

KUĆA OD BESPUĆA

Kako je Gospodar ove zemlje i ovoga neba
Stvorio sve od vode, stvorio sve kako treba

I nebom nebu, i zemljom zemlju
I stijenom stijenu, i rijekom rijeku

I najmanju travku kraj kamenog rukavca
Kuću od bespuća orla blagajca.

Ivan Dodig

Ne boj se valova tih

Usponi i padovi u našem životu sličje valovima koji se pojavljuju na moru. Oni su kao plima i oseka koji čine naš život. Dođu i prođu. Valovi odnose nečistoće i bistre more. Tako nam sve poteškoće daju snagu, još veće pouzdanje u Boga, jačaju nas.

Mojsije i Izraelci prešli su Crveno more Božjom pomoću. Tada je voda kao simbol bila jednima na spasenje, a drugima na propast. Izraelci su izašli iz ropstva, a Egipćani su poraženi.

Voda je kao Božja ljubav. Svuda je oko nas, obuhvaća nas, grli, preplavljuje. Daje nam odmor, mir. Suze čiste našu dušu. Pružaju nam olakšanje. Kao što voda skida nečistoću s tijela, tako suze skidaju nečistoću, talog s naše duše.

Mnogi od nas doživjeli su velike oluje u svojim životima. Svatko životne poteškoće doživljava na svoj način. Bitno nam je znati da kada zapljušti kiša, navale bujice, duhnu vjetrovi i sruče se na nas – imamo siguran zaklon u kući na stijeni. Ta je kuća naš siguran oslonac, naša mirna luka, naše utočište.

Naš je život kao plovidba morem. To more nekada je mirno, a vrlo često je uzburkano. Nailazimo na grebene i udaramo o njih. More je puno razolikih vodenih životinja. One su kao osobe koje čine naš život. O neke

se opečemo, ubodemo, i od njih učimo životne lekcije. Druge pak plivaju pored nas i pružaju nam radost. Bitno je raširiti svoja jedra i pratiti smjer vjetra. Vjetar koji nas na svojim krilima vodi u pravom smjeru. Ka mjestu gdje ćemo pronaći svoju mirnu luku.

Nakon svake kiše i oluje pojave se sunce i duga. I nisu sve oluje tu da bi nam poremetile planove u životu. Neke samo dođu da nam očiste put. A naš život je poput duge. Svaki dan je drugačiji. Prolazeći kroz oluje, bez našeg Gospodina, osjećamo se kao mornar bez mora. Kada na našu dušu padne tuga, kada ostanemo bez svjetla u svom životu, s morem možemo podijeliti svoju bol. S galebima čekati da nam plima donese Božju ljubav i milosrđe.

Jelena Pinter

Subotička Danica

Tko se ne moli?

Jednoga sajamskog dana neki je seljak svratio u dupkom punu gostionicu na objed. Tu su obično objedovali i najugledniji građani. Seljak je sjeo k stolu za kojim su već sjedili drugi gosti i naručio od poslužitelja objed. Kad je jelo stiglo, sklopio je ruke i pomolio se. Ljudi koji su sjedili oko njega promatrali su ga radoznalo i podsmješljivo, a jedan ga je mladić upitao:

– Vi se u svojoj kući uvijek ovako molite? Zar se doista svi molite?

Seljak, koji je počeo mirno jesti, odgovori:

– Ne, i u nas ima onih koji se ne mole.

– Ma nemoj – nastavi mladić cereći se. – A koji se to ne mole?

– Pa – odgovori seljak – ne mole se, primjerice, moje krave, magarac i svinje...

Sjećam se da smo jednom zgodom nakon što smo svu noć hodali, zaspali pred zoru u obližnjem šumarku. Derviš koji je putovao s nama uzviknuo je iznenada i odvojio se u osamu pustinje ne sklopivši oka.

Kad se razdanilo, upitah ga:

– Što ti se dogodilo?

Odgovorio je:

– Čuo sam slavuje kako su počeli cvrkutati u krošnjama drveća. Čuo sam jarebice u gori, žabe u bari i životinje u šumi. Tada sam pomislio: dok svi oni slave Gospodina, neće biti pravo da ja jedini spavam i ne pridružim im se. (Sadi)

Bruno Ferrero

Tri molitve za mudrost

Salomonova molitva za mudrost

Bože otaca naših i Gospode milosrđa,
ti koji si riječju svojom stvorio svemir.
S tobom je mudrost, koja zna djela tvoja,
koja je bila nazočna kad si stvarao svijet;
ona zna što je milo tvojim očima,
i što je pravo po tvojim zapovijedima.
Pošalji je s nebesa svetih,
i otpravi je od svoga slavnog prijestolja,
da uza me bude i potrudi se sa mnom
i da spoznam što je tebi milo.
Jer ona sve zna i razumije,
ona će me razborito voditi u pothvatima mojim
i štiti svojom moći.
Amen.

Mudr, 9,1.9-11

Vidjeti stvari kakve jesu

Bože moj,
željela bih te zaista razumjeti.
Prosim te, odgovori mi
dok te ponizno molim:
Što je istina?
Daj mi da vidim stvari kakve jesu,
da ne bacam samoj sebi
prašinu u oči. Amen.

sveta Mala Terezija

Oče, obdari nas mudrošću

Oče,
obdari nas mudrošću da te upoznamo,
žarom da te tražimo,
strpljivošću da te čekamo,
srcem da za tobom čeznemo
i životom da tebe navješćujemo
snagom Duha
Gospodina našega Isusa Krista. Amen.

sveti Ambrozije Milanski

Novi kruh 111. put

Kristina Matković i Daniel Kujundžić ovogodišnji su nositelji centralne proslave Dužijance. Uz mnoštvo obveza koje su ih obvezale strpljivo su odvojili svoje vrijeme i za *Zvonik* (iz kojega prenosimo njihove izjave).

– Predstavite nam se kratko.

Kristina: Zovem se Kristina Matković, a moju obitelj čine tata Zlatko, mama Mirjana, sestra Leona i brat Andrija. Pripadam katedralnoj župi svete Terezije Avilske. Studiram teoriju glazbe na Glazbenoj akademiji u Zagrebu.

Daniel: Zovem se Daniel Kujundžić, živim s tatom Zvonimirom i mamom Eminom. Imam dvije sestre: Josipu i Katarinu, te brata Karla. Pripadam župi Isusovo Uskršnuće, studiram biologiju u Osijeku. Volim ići na oratorij i biti s djecom.

– Što za vas znači Dužijanica?

Kristina: Dužijanica je za mene nešto posebno. Još od malena sudjelujem u raznim aktivnostima.

Daniel: Dužijanica mi je uvijek bila značajna i od malih nogu sam sudjelovao u njoj.

– Kakav je osjećaj kada si glavni nositelj završetka žetve?

Kristina: Svaki dio ove manifestacije ima nešto što ga čini značajnim i posebnim, a meni su najsvečaniji i najdirljiviji momenti svečana Večernja, dan prije Dužijance i misa zahvalnica na sam dan Dužijance. Ove godine mi

je to bilo još više posebno jer sam sudjelovala u tome kao bandašica, pa sam sve doživjela iz jednog drugog kuta. To što sam osjećala kroz ovogodišnju Dužijancu, a naročito kroz centralnu proslavu, stvarno mi je teško riječima opisati. Mogu samo reći da mi je velika čast što je uloga bandašice ove godine pripala meni i da sam zaista presretna i ponosna.

Daniel: Drago mi je što su izabrali mene i Kristinu za bandaša i bandašicu, velika mi je čast.

– I na kraju, što vam je najteže a što najlakše palo u ovom gustom rasporedu kojeg ste imali?

Kristina: Bilo je tu, naravno, i onih trenutaka koji su mi možda teško padali, ali oni nakon svega nisu vrijedni spominjanja. Onaj riječima neopisiv osjećaj ih je u potpunosti zasjenio.

Daniel: Najteže je bilo čišćenje žita, ali imamo puno dobrih prijatelja koji su nam pomagali u tome.

Razgovarala: Larisa Skenderović

Rođeni za nebo

Koliko puta tijekom života pomislimo kako smo samo putnici na ovoj zemlji. Prođu nam kroz glavu misli da je sve prolazno, kratko, da ima mnogo boli, tuge i poteškoća. Tada gledamo ljudskim očima, i tada vidimo ograničeno. Ono što je oko nas, u našoj bližoj budućnosti, ili u našim mislima, mašti, kao nešto moguće. No, Bog ne gleda kao što gleda čovjek: čovjek gleda na oči, a Bog gleda što je u srcu (1 Sam 16,7).

U Božjem svijetu, viđenju, naumu, mi smo stvoreni za mnogo više. Ovom zemaljski život samo nam je priprava za nešto više. Za ono gore, Kraljevstvo Božje, vječni život. Stvarajući nas, ovako jedinstvene, za svakoga je imao drukčiji plan. No, cilj je bio isti – jednoga dana da budemo s Njime u nebu.

Toliko puta nebo i zemlja su povezani. Anđeo je Mariji navijestio da će roditi Sina Božjega. Josipu se anđeo ukazao u snu. Duh Sveti silazio je i silazi na sve nas. Njegovi darovi snaga su nam za život. On nas vodi, jača, upravlja, štiti, nadahnjuje. Sakramenti Crkve prožeti su darovima Duha Svetoga. Isus je liječio, ozdravljao snagom Duha Svetoga. On je lahor i vatra koja nas prožima i daje snagu. Nadahnjuje nas, Njegovom snagom razumijemo i pravo zborimo. Snaga riječi je vrlo bitna, ona je mač s dvije oštrice. Ili uništava drugoga, ili ga podiže.

Ka nebu nas vode ljubav, milostinja, molitva, post i odricanje, nutarnja svjetlost. Ona svjetlost koja rasvjetljava naše srce i dušu, a zatim i sve oko nas. Jer svojim svjetlom pomažemo ne samo sebi, nego i drugima da vide pravi put. Taj put koji vodi ka nebu. On treba da bude popločan pouzdanjem u Božju providnost. Svaki korak prepustiti Njemu. S Njime ići ruku pod ruku.

Komadić neba doživjeli su odabrani Isusovi učenici kada se Isus preobrazio na gori. Tako i mi trebamo

shvatiti da je u svakom trenutku u komadiću hostije živi Isus koji silazi k nama. Daruje nam se. Svetohranište je u svakoj crkvi na istaknutom mjestu. Pohodimo ga i uz molitvu, kontemplaciju, meditaciju priuštimo sebi užitek u komadiću neba. Isus je svojom mukom i smrću oprao naše grijehе. Pružio nam je šansu za pokajanje, čišćenje. Imamo priliku u sakramentu ispovijedi očistiti svoje srce i dušu, i iznova mu se vratiti kada zalutamo. On je dobri pastir i neumorno nas traži, zove, čeka. Uz Njega svaki dan možemo osjetiti, doživjeti komadić raja, neba.

Jelena Pinter

Predstavljen logotip za Svjetski susret mladih u Lisabonu 2023.

Svjetski susret mladih zbog pandemije koronavirusa odgođen je za kolovoz 2023. godinu i održat će se u Lisabonu u Portugalu kako je prethodno i odlučeno, od petka 16. listopada ima i svoj službeni logotip, a pokrenuta je i službena mrežna stranica www.lisboa2023.org. Autorica logotipa je mla-

da 24-godišnja lisabonska dizajnerica Beatriz Roque Antunes, javio je Vatican News 16. listopada.

Njezin rad kako, među ostalim, stoji u pojašnjenju autorice, oslikan je u bojama portugalske državne zastave, sadrži stilizirani lik Blažene Djevice Marije s krunicom, koja se naslonjena na veliki križ sprema u posjet svojoj rođakinji Elizabeti objaviti joj radosnu vijest, izabran je od strane vatikanskog Dikasterija za laike, obitelj i život među stotinama prijavljenih radova na natječaj, a koji su pristigli iz trideset zemalja svijeta.

Ova nagrada i izbor moga rada za službeni logotip Svjetskog susreta mladih 2023. mi mnogo znači. Divno je doprinosti svojim talentom vjeri i Crkvi, kazala je mlada dizajnerica.

Inače, papa Franjo je odredio da tema natječaja bude „Marija je ustala i požurila“ (iz evanđelja sv. Luke o posjetu Marije svojoj rođakinji Elizabeti nakon Navještenja), te su se svi kandidati koji su se javljali na natječaj za službeni logotip Svjetskog susreta mladih u Lisabonu 2023. trebali u svojim radovima prilagoditi ovoj Papinoj ideji.

Lisabon se, dakle, priprema za domaćinstvo najvećem okupljanju mladih katolika na svijetu. Grad ima 505.000 stanovnika, a udaljen je samo stotinjak kilometara od Fatime, jednog od najpoznatijih svjetskih marijanskih svetišta i hodočasničkih središta. Primjerice, prema istraživanjima iz 2018., koje navode organizatori Svjetskog susreta mladih, upravo su mladi u Portugalu među najredovitijima u pohađanju misa među mladima u Europi.

Podsjetimo, Svjetski susret mladih trebao se održati u kolovozu 2022. godine, no zbog pandemije koronavirusa je odgođen za kolovoz 2023. godine. I Svjetski susret obitelji, također, je iz istih razloga odgođen i pomaknut s lipnja 2021. na lipanj 2022. godine. Naime, oba događaja uključuju nazočnost Pape, kao i na desetke tisuće vjernika iz svih krajeva svijeta.

Svjetski susret mladih održava se svake tri godine na drugom kontinentu, a utemeljio ga je papa sv. Ivan Pavao II. još 1985. godine. Organizacijski odbor Svjetskog susreta mladih u Lisabonu 2023. odredio je upravo da će na današnji dan, 16. listopada, u čast izbora krakovskog nadbiskupa kardinala Karola Józefa Wojtyły – Ivana Pavla II. – za 263. papu, objaviti svoj službeni logotip i pokrenuti mrežne stranice. /IKA/

MOJE SLIKE

Moje slike su boje juga
Šapat sivih stijena, i nestalih pruga
Zaraslih staza dječastva moga
Snenih rijeka, i širokoga polja nijemoga

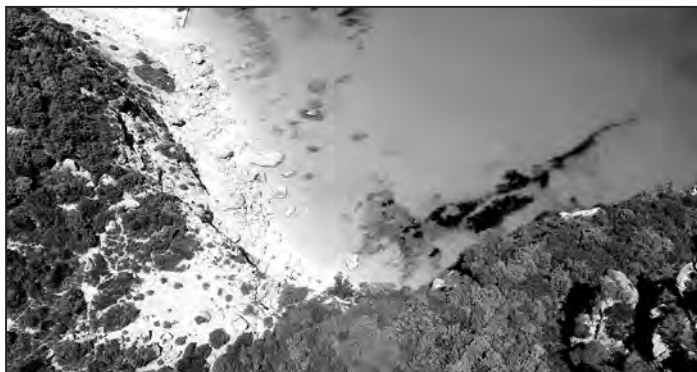
Poput raspukla nara, pune su boje
Koje li tuge, da samo su moje
A slike se same od sebe slikaju
Livade, vinogradi, ljudi pričaju

I moje slike nikad ne blijede
Uvijek su žive, uvijek jedre
U njima daleko, kuće su od kamena
Mirišu na kišu, svjedoci plamena

Kroz motive mojih slika
Provlače se niti krajolika
priče o nepresušnoj nadi i ostanku
Uprizorenje Knjige o postanku

I sve češće zatvaram oči
Da l' od nemira, il' od nemoći
Vidim ih žive, vidim jedre
Moje slike, do vječnosti me slijede

Ivan Dodig

Obiteljski razgovori

VJERA „UŽIVO“

Obitelj Tanje i Ivana Vukova

Obitelj Tanje i Ivana Vukova

Srce za obitelj

■ **Ivan Vukov** – roditelji Marko i Rozika Vukov, pokojni brat Pere Vukov. Rođen sam 2. VI. 1968., završio sam deset razreda škole. Hobi mi je sport, posebno uživam u dobrom nogometu.

● **Tatjana Vukov – (Kopunović)**, moji roditelji su Lajčo i Luca Kopunović, rođena sam 5. III. 1972., po zanimanju sam trgovac, a hobi mi je pravljenje sitnih kolača i imam plan naučiti praviti najbolju doboš tortu mom Ivanu!

Vjenčani: 28. XII. 1998. u Subotici, u crkvi sv. Roka

Djeca:

■ **Luka (22)** – po zanimanju je vozač motornih vozila, trenutno živi i radi u Novom Sadu.

● **Ivana (19)** – završila gimnaziju „Svetožar Marković“ u Subotici, studira na Medicinskom fakultetu na smjeru Specijalna edukacija i rehabilitacija.

● **Ana (14)** – 6. razred OŠ „Ivan Milutinović“ u Subotici, voli se igrati s Lovrom i Marijom, uživa u zajedništvu i druženjima.

■ **Lovro (8)** – 3. razred OŠ „Ivan Milutinović“ u Subotici, prvopričesnik je i voli nogomet.

● **Marija (7)** – 1. razred OŠ „Ivan Milutinović“ u Subotici, voli ples, pjevanje, druženja i igre.

Ispričajte nam priču o vašoj ljubavi – kako su se zaveljeli Ivan i Tanja?

■ **Ivan:** Godine 1994. su se zaručili moj drug i Tanjina sestra i tamo smo se upoznali.

● **Tanja:** Iako smo se jedno drugome svidjeli već tad, mi smo u našim glavama zamišljali da smo još mladi i da to nama još ništa puno ne znači, bar meni, a kako sam kasnije saznala, i Ivanu je tako bilo. Nismo bili spremni

za te neke ozbiljnije ili bračne obveze ili neke veze, pa smo otišli svatko na svoju stranu. On je živio i radio na selu, a ja sam kod mame i tate prvo, a poslije i kod tetke živjela, pa sam se onda preselila u grad. Onda se Ivan 1998. pojavio na vratima dućana u kojem sam radila. Ne znam ni kako je saznao da tamo radim, nikad ga nisam ni pitala pa ni sad ne znam (*Ivan nam otkriva: Preko Nikole i Nade*). Ja sam imala dobar posao i dobru plaću i ni na kraju pameti mi nije bilo sad da se vežem za nekog, međutim on je „složio priču“ da se mi nađemo i ja sam prvo oklijevala kao „Baš“. Jer, tad sam imala i veliko društvo u gradu – izlazile smo često, ‘divojčile’ smo se. Međutim, on je

bio baš uporan i onda eto ja sam pristala da se vidimo u ponedjeljak, jer sam razmišljala da je bolje tada (malo je ljudi i malo gužve) – eto jedared, al ne moraju baš da nas svi vide. Ali je on i poslije tog još želio da se opet nađemo i da kažem polako me je osvajao. Ja sam imala svoju majku Loziku koja je imala svoje savjete i rekla mi je da „se cure udaju kad se momci žene“. Bilo je te godine svjetsko prvenstvo u nogometu, a Ivan jako voli nogomet, pa smo se mi nalazili kad nisu bile utakmice da bi on mogao pratiti nogomet. Poslije dva-tri tjedna našeg viđanja, on me prvi put pitao da se udam za njega. Odgovorila sam nešto u stilu: „Razmislit ću“. I ja sam jedno dva-tri tjedna razmišljala da bi on meni opet poslije tjedan-dva došao s prstenom, ali sad sa drugačijim pitanjem. Pitao me je: „Jesi li zainteresirana provesti ostatak života sa mnom?“ Rekla sam da ću probati ☺. Sve se „skockalo“, hvala Bogu, i evo nas sad. Ja sam na sestrinom vjenčanju imala to neko djevojačko viđenje „savršenog momka“: crn sa zelenim očima, to mi je bilo kao neka predstava o naj-momku. Ivan je stvarno bio crn, a oči onako tamno zelene, preljepe. I to naše nije bilo kao danas: „Volim ga, ne mogu bez njega...“ samo tada. Eto, ja i danas, kad samo pet minuta zakasni kad se vraća kući s posla, njega zovem na mobilni da vidim je li sve u redu. U tom momentu kad me zaprosio, nije bilo te ljubavi koje ima danas, tu, među nama. Mislim da mnogo više znači ovo, nego tamo kad se ti voliš samo prid oltarom i u Gradskoj kući, a poslije ništa. Mislim da ovo što opstane i traje godinama mnogo više vrijedi.

■ **Ivan:** Vidio sam nekako da živim običan život. Živio sam na selu, radio, imao posao, sve je s te strane bilo u redu, ali sam vidio da taj samački život ne vodi nikuda, pa sam sebi reko da ću se oženiti. Nisam znao kako će se sve to završiti, ali sam krenuo u realiziranje te ideje. Kao da me neka ruka povukla Tanji i tu je nešto počelo, kako je ona već rekla, sastali smo se nekoliko puta, pričali i ja sam odlučio da je pitam i to je to u najkraćim crtama. Tako da kažem, dosadio mi je taj momački život i odlučio sam nastaviti dalje sa životom, započeti novu fazu života. Uvijek me je privlačila ta njena mirnoća i lijepa crna kosa. Kroz te naše razgovore, svidjelo mi se kod nje njezin pogled na život, imali smo dosta zajedničkih stavova. Mi našu ljubav nismo odmah svu potrošili – imamo je i sada puno!

Kako ste se odlučili za toliko djece?

● **Tanja:** Luka, naš najstariji sin, će sljedeće godine napuniti 23 godine. Mislim da smo se i tu dosta dobro snašli kao roditelji. Te godine kad se on rodio, 1999. bilo je i bombardiranje, luda je godina bila. Mi smo se, eto, ipak snašli. Nažalost, imali smo tragediju s Ivanovom mamom, koja je tada na žalost umrla. Pomoći smo imali jako malo, moja mama je morala raditi i baš

smo bili totalno sami, Ivan i ja. Ali prošlo je i to, poslije njega je došla Ivana, taj tjedan je župnik propovijedao i rekao je da su parovi s jednim djetetom „u minusu“, tko ima dvoje da je „na nuli“, a tko ima troje ili više da je u „plusu“. Onda smo se Ivan i ja pogledali u tom trenutku na misi i to je bila ta odluka da ćemo biti „u plusu“. Imali smo Luku i Ivanu, i sad nam je trebao taj „plus“, Onda smo se odlučili za treće, Anu. Poslije Ane i svega tog, rodila sam Lovru i Mariju i vidim to kao jednu nagradu od Boga što smo zajedno proživjeli Aninu kalvariju. Za Anu i za nas to je stvarno bila kalvarija. I onda nakon svega toga kao da je Duh Sveti došao i rekao „Evo ti još jedno i još jedno dijete“. I eto, poslije godinu i pol dana stiže i Marija i tad mi se ostvario djevojački san da budem mama puno djece, da imam veliku obitelj. Između Ane i Lovre sam bila trudna, ali se nažalost završila spontanim pobačajem, to je naš Marko. Sad, eto, imamo i jednog anđela čuvara koji je na nebu.

■ **Ivan:** Gledam brak kao savez muža i žene iz kojeg se, kao plodovi, rađaju djeca. Djeca su svakako blagoslov. Dok sam bio mladi, iskreno, nisam ni razmišljao o tome koliko djece bih volio imati. Moji roditelji su jako voljeli djecu. Kod nas je uvijek bilo djece u dvorištu, dolazila su djeca i igrala se sa mnom i mojim pokojnim bratom tako da nam je dvorište stvarno uvijek bilo puno i oni nisu imali ništa protiv, pa sam eto, valjda i ja nekako htio imati djece i „društvo“ u kući.

Vaša djeca imaju prekrasna kršćanska imena! Kako ste birali imena djece i krsne kumove?

● **Tanja:** Imena ni za jedno nismo imali smišljena prije rođenja, osim za Mariju. Prije Lukinog rođenja zamolila sam čovjeka koji me je na kolicima gurao u bolničku sobu da me samo na minutu okrene prema Ivanu. Ivan je još stajao na vratima i pitala sam ga: „Šta ćemo sa imenom?“, a on meni odgovara: „Smisli nešto“. Mislili smo da, ako je dječak bude Luka, ali za djevojčicu nismo imali ime, pa je baš Božja volja – imamo Luku. Isto tako, kad sam Ivanu išla roditi, nismo imali ime za momka. Odem ja, rodim i Ivanu. Pošto je Ivanov brat bio Pere, ja sam mislila da se kćer zove Petra, ali tata je rekao da neće biti po stricu, nego po tati – Ivana. Za Anu ništa nismo imali, samo je Luka jednom nešto nabacio kao: „Neka se zove Ana!“ i ja sam prihvatila, ali opet nismo imali ime za dječaka, već samo za curu. Kad sam Lovru išla roditi, onda sam ja rekla da mi se jako sviđa ime Lovro i da bih voljela imati Luku i Lovru, a opet ništa za curu. Kad sam s Marijom ostala trudna, pošto smo se, kad je Ana bila bolesna, utjecali i posebno molili blaženoj Mariji Propetog Isusa Petković, tu je bio „dogovor“ da, ako bude cura, bude Marija zbog blaženice, a ako bude dječak, da bude Franjo, jer su naše časne sestre Kćeri Milosrđa – franjevački red. Tako da je Marija bila jedina s „dva imena i dvije opcije“. Bez problema i muka sam otišla na porođaj, jer sam znala ime djeteta.

Što se tiče kumova, ni jedan od kumova nije posebno „izabran“ – svi su nekako spontano došli. Luka i Ivana su dobili za kumove svoju starosavicu i Ivanovog kuma. Ana je bila posebna od rođenja – za nju je naš župnik jako molio i bilo je nekako jasno da bi on trebao biti njen kum, što je on jako rado i prihvatio. Lovrina krsna kuma je u to vrijeme bila novoobraćena, i mi smo se jako tome radovali i s njom baš zbližili, a i Tanji i meni je došla misao da bi joj bila na pomoć za rast u vjeri, dužnost kume. Kada smo saznali da čekamo Mariju, naša župljanka i također mama brojne djece, Vesna, je nekako bila logičan izbor od strane nas oboje. Ona je tu dužnost isto jako rado prihvatila.

■ **Ivan:** Svi krsni kumovi naše djece su spontano izabrani i najbolji su.

Jesu li više djece prevelika obveza i odricanje, kako danas ljudi često misle?

● **Tanja:** Obveza je velika – to je definitivno. Sad se već „lakše diše“, jer su samostalniji, ali dok su bili manji, obveza je bila velika, ali i pored toga divna. Ne bih je mijenjala ni sa čime. Ni jedan jedini dan. Da nam je uskraćeno nešto ne bih mogla reći, jer smo se i ja i Ivan vjenčali kad smo već, tako reći, proživjeli što smo željeli. Mi smo se vjenčali, rodili djecu i to je to. Mi

smo sad mama i tata. Nema tu sad – idemo mi nekud sedam dana sami... Oboje se slažemo da nismo uskraćeni u nečem zbog broja djece ili da nam je nešto zafalilo. Ponašam – obaveze jesu jako velike ako hoćeš imati puno djece, ali je zadovoljstvo neprocjenjivo.

■ **Ivan:** U svakom slučaju, zadovoljstvo je imati puno djece. Čak ni ne razmišljam o nekim takoreći „uživancijama“. Meni je uživanje kad smo zajedno i kad dijelimo jedni s drugima i radosti i tuge i veselje i sve što život nosi sa sobom. Potpuno

se slažem s Tanjom kad kaže da moja relativno kasnija ženidba ima i svoje prednosti i svoje mane. Pozitivno je to da sam se i nadružio i naizlazio kao momak, mislim i dalje ja volim i druženja, ali je sada obitelj na prvome mjestu tako da je onda sve u redu. Živimo skroman život, ne težimo nikakvim veličinama ili kojekakvom glamuru. Ja imam odgoj sa salaša i to uvijek spominjem i to je usađeno u mene. Nije bilo hoću ili neću, nego – moraš. Ne pod nekim bičem, korbačom, već se jednostavno mora. I to kad uđe u tebe i tako promatraš svijet oko sebe, onda ti mnoge stvari ne padaju teško. Jedino neko odricanje bi se moglo reći da imam jer sam se ja jako volio loptat, igrati nogomet, a kako su dolazila djeca jedno po jedno, toga je bivalo sve manje. Nikada nisam to doživljavao da sam na neki način zakinut, već to život tako nosi i to je zbilja.

Kako ste živjeli svoju vjeru kao „momak i djevojka“, a kako sada živite vjeru svaki dan, vas dvoje kao muž i žena i kao roditelji, s vašom djecom?

● **Tanja:** Pa lijepo – s Njim sve, bez Njega ništa. Tu naravno mislim na dragog Boga. Ivan i ja smo bili mladi 90-ih godina. Tih godina, kad je u našoj okolini bio rat, ja sam u životu imala nekih lutanja, ali i pored svega, mogu reći da čovjeka Bog uvijek vrati na pravi put. Kao mala sam primila sve sakramente na vrijeme. Jedne godine sam bila i predložena za bandašicu, ali sam se povukla iz straha kako ću to uspjeti jer sam živjela u teškoj obiteljskoj

situaciji. Tada je počelo moje lutanje koje je trajalo neke četiri godine dok me nije dragi Bog onako nježno, ali odlučno vratio nazad. U to sam se vrijeme prvi puta upoznala s Ivanom. Mogu reći da sam nastavila tamo gdje sam stala. Za taj period mogu reći da sam bila k'o magare u magli...

■ **Ivan:** Magare je Isusovo omiljeno prijevozno sredstvo (*smijeh*).

● **Tanja:** Zato me je i vratio, nije me ostavio (*smijeh*).

■ **Ivan:** Što se tiče mog djetinjstva, moji su roditelji redovito išli u crkvu i ja s njima. Premda su nas u to vrijeme u osnovnoj školi dosta ismijavali zbog toga, hvala Bogu, nismo se dali. Nakon krizmanja sam i ja, ne bih rekao baš „otišao iz crkve“, ali sam bio prilično daleko. I to je trajalo neki period dok mi nije došao onaj glas: „Što radiš, vrati se ti meni lijepo, pa ćemo nastaviti dalje“. Premda nikad nisam zaista otišao od crkve, sad, iz ove točke gledanja, bio sam prilično daleko. Kako vrijeme odmiče čovjek sagledava život, što je bilo dobro, a što nije, ostaje u sjećanju ono što nije bilo dobro, tako da pokušavam kroz odgoj našu djecu upraviti da neke greške koje sam ja uradio zbog propusta u odgoju, ispravim u njihovom. Bili smo mladi i manje smo znali nego današnja djeca i to ima i prednosti i mana.

Kako je dalje išlo kad ste se vjenčali i krenuli u zajednički život?

● **Tanja:** Ja sam iz Tavankuta, ali se nismo vjenčali u tavankutskoj crkvi, već ovdje u Keru. Misao nam je bila: tu ćemo živjeti, pa ćemo se tu i vjenčati.

■ **Ivan:** Neka nevidljiva ruka je sve to vodila, uhvatila nas je i dovela tu gdje jesmo. Kako zna kazati msgr. Forgić – mi smo putujuća crkva. Tako i ja na naš kršćanski život gledam kao da putujemo nekom cestom, a usput ima svega i svačega – i ravnog dijela i malo jamica pa i jendeka i tako dalje putujemo...

● **Tanja:** Kad su djeca bila manja, gledali smo uvijek zajedno ići nedjeljom na svetu misu, a preko nedjelje kad se kako stiglo. Sad kako su „narasli“, žele ići i sami! Evo koji dan je Lovro kazao – možemo mi (Marija i on) i sami ići na misu. Meni je ponekad malo žao što nismo uvijek zajedno na misi, ali valjda to tako mora ići.

■ **Ivan:** Smatrali smo da je to tako da ako i sam ne ideš u Crkvu, ne možeš ni od svoje djece tražiti da oni sami idu. Ja tako gledam – svojim primjerom pokazati i shodno njihovom uzrastu objasniti da vrijedi biti vjernik kršćanin. Posebno mi je drago i volim vidjeti obitelji koje su zajedno na misi, skupa, a ne onako da je jedno na jednoj strani, a drugo na drugoj. To je ipak neko svjedočanstvo, ništa ne kažeš, a puno govoriš. Tako nastojimo i mi.

● **Tanja:** Neke posebne zajedničke molitve nema. Što se tiče toga, mi uglavnom „soliramo“ – svatko moli sam kad i što želi – ali kad se ‘sidne za astal’ molitva zahvale je obvezna, nju svi molimo skupa. Idemo zajedno na devetnice svetom Josipu i blaženoj Mariji Petković. Tu smo isto svi skupa. Također, ne propuštamo ići redovito i na mise zornice. Mi roditelji smo najodgovorniji za odgoj naše djece u vjeri. Kako je i Ivan kazao – ako mi dajemo primjer da treba ići u crkvu i na misu, i djeca će ići. Bio je jedan primjer da smo nekome od djece za odlazak na misu kazali „MORAŠ!“, ali to je rijetkost. Mislim da je jednom bilo da sam nekom kazala: ‘ako možeš ist, možeš ić i u crkvu’ ☺. Bez obzira na to, sad su već veći i sami s Ivanom idu na misu i kad ja ne mogu jer imam doma posla.

Najteža zbilja za roditelja – kada dijete pati. Vaša Ana je Božje čudo – posebna rođena i bila je više puta bolesna. Ispričajte nam kako ste to doživjeli i živjeli vas dvoje i vaša djeca...

● **Tanja:** Ana je treće dijete u našoj obitelji. Nismo znali da će biti rođena s Downovim sindromom, ali kad smo za to saznali, prihvatili smo zbilju života s posebnim djetetom bez imalo dvojbe ili ikakvoga straha. Meni je bilo bitno da ona ostane živa, jer je bila u kritičnome stanju. Otvoreno su nam rekli da Ana umire. Bogu hvala, prebačeni smo odmah u Novi Sad u bolnicu, gdje smo bili sedam tjedana na odjelu genetike, gdje je svim nalazima potvrđeno da se radi o Downovom sindromu. Urađene su i druge razne analize i nakon sedam tje-

dana Ana je zdrava došla doma. Ana je s nama lijepo živjela do njene treće godine kada je jednom dobila upalu uha. Po urađenim pretragama, utvrđeno je da su joj leukociti u jako lošem broju. Upućena je u bolnicu gdje hitno dobiva krv, prima ju doktorica koja je dječji hematolog i nakon još par pretraga, hitno ide za Novi Sad. Nakon prijema i novih pretraga u Dječjoj klinici, rezultati su upućivali na sepsu. Šokantna vijest – Ana umire. U vizitu je došla

i doktorica s odjela hematologije, koja nas se sjetila od prije tri godine kad je Ana bila u istoj bolnici i odmah nas prebacila na odjel hematologije, gdje su joj uradili punkciju koštane srži. Stiže rezultat pretrage: Ana boluje od leukemije. Leukemija je atipična jer Ana ima Downov sindrom. Tu kreće borba sa šest blokova terapije. Ivan ostaje doma s Lukom i Ivanom, a nas dvije se „selimo“ u Novi Sad. U bolnicu smo ušli 8. siječnja na blagdan Gospe od brze pomoći. Terapija je krenula odmah, Ana je dobro reagirala na terapiju, pa su nam obećali da ćemo uskoro moći ići kući, možda čak i na dulji period. Sjećam se – to je bilo baš pred Uskrs. Ivan je došao po nas i dok smo čekali na rezultate od kojih je ovisilo možemo li Ana i ja za Uskrs doma, na terasu je doletio golub. Nisam mogla, a da ne primjetim simboliku: kao da sam Duh Sveti došao i govori nam: „Ma šta se bojite, kad će sve biti dobro.“ Tako je i bilo – došli smo kući i radosno dočekali Uskrs, a potom smo se vratile i nastavile terapiju. Sve je prošlo u redu i Ana se oporavljala dobro, ali onda, opet u siječnju na blagdan Gospe od brze pomoći, točno godinu dana poslije, Ana je dobila temperaturu. Opet smo ušli u bolnicu jer je Ana mjesec dana imala visoku temperaturu, koju nismo mogli skinuti. Na vratu joj se pojavila nekakva kvržica koju su odstranili. Nakon analiza utvrđeno da Ana ima Ne-Hodgkinov (Ne-Hočinov) limfom. Ponovno kreću terapije i s time razne tegobe i teške situacije. Nakon treće doze kemoterapije doktorica mi prilazi i govori da Ana ne reagira na terapiju, da je izvjesno – ona će umrijeti. Tada sam zamolila doktoricu da, ako je već takva situacija da nas pusti doma. Da, ako Ana umire, neka umre kod kuće, s tatom i bratom i sestrom, a ne u bolnici. U međuvremenu, ja sam to javila Ivanu, a Ivan župniku, koji moli i prikazuje svetu misu u čast blažene Marije Petković za spas Ane – da je dragi Bog uzme sebi ili da je ostavi nama i ozdravi. Kada smo došli doma, u devetnici blaženoj Mariji Petković, na dan bolesnika, župnik moli poseban blagoslov i zagovor Blaženice, da po njenom zagovoru Ana ozdravi. To je bilo 2011. godine. Sada je 2021. godina, i Ana je i dalje s nama.

Kako je tekao život doma, dok je Tanja s bolesnom Anom mjesecima bila u bolnici?

■ **Ivan:** Ja sam u to vrijeme radio u firmi koja je imala dosta razumijevanja, pa sam mogao dobiti i godišnji i neplaćeno kada je to bilo potrebno. Bilo je dosta prijedloga tko će dolaziti i pomagati oko kuće dok je Tanja u bolnici s Anom, ali sam vidio da je bolje da se ja uhvatim sam u koštac s kućanstvom, pa sam bio kućanica neko vrijeme. Vodio sam brigu o njima, ali ipak se dalo vidjeti na njima da fali mama, a i sestra. Nailazili su momenti velike tuge, koje smo prelazili zajedno i nastavljali dalje. Trudili smo se što češće ići im u posjet i to je bilo tako da, dok se ide tamo, vlada radost i veselje, a na

povratku kući – suza u krajičku oka, ali i to je život. Eto, Bogu hvala, prošlo je i to. Bili su to teški trenuci, ali i pored toga bili su protkani srećom – dolasci kući, iščekivanje na analize koje dozvoljavaju povratak kući... Još bi htio podijeliti s čitateljima zgodu s početka Aninog života. Pozvali su me da dođem u bolnicu odmah po njenom rođenju, hitno, i kad sam stigao, primila me je načelnica koja mi je rekla da se Tanja porodila, da imamo kćerkicu s Downovim sindromom, koja nema niti utrobu i ima razne druge „defekte“. Ja sam ju mirno saslušao i kad je završila njen monolog, mirno sam ju pitao kada bih mogao da vidim moje dijete, moju kćer, na što se ona jako iznenadila jer sam imao dojam da je očekivala da ću se na te njene opise okrenuti i otići. Isto tako i u Novom Sadu, kada sam došao da je vidim, a pokazali su mi je iza nekog stakla, skoro usput, a ja vidim – moja Ana mrda nogicama! Tada sam rekao: DOBRO JE! To su bili trenuci neopisive sreće i veselja i smisla našeg postojanja i života.

Podijelite s nama – što vam je Bog preko svih ovih iskustava rekao i što vas je naučio?

● **Tanja:** Bez vjere, ništa! Živjeti s Aninom bolešću, od početka – sve je Bog vodio. U svjedočenju o njoj, uvijek spominjemo zagovor i uslišanja naše blažene Marije Propetog Isusa Petković. Samo Bog i vjerovanje da će sve biti dobro. Kad god su mi rekli da će Ana umrijeti, ja nikad nisam sjela i plakala, nego sam išla dalje. Ja vjerujem da će ona živjeti koliko joj odredi dragi Bog, kao i tebi, meni i svakome. Kada kaže da ti je ovo posljednji dan, onda je posljednji dan. Samo vjerovanje da će to sve biti dobro. Ništa bez vjere.

■ **Ivan:** Nema boljeg savjetnika od Isusa! Ima savjet za svaku životnu situaciju. Jednom prilikom sam bio u crkvi i tako naslonjen na stup, i samo mi odjednom došao glas: „Ostavit ću ti je“, ništa više, samo to. Onda su se i ti životni prioriteti promijenili. U tim situacijama vidiš što je bitno, a što nije. Mnogo manje gledaš televizor, mnogo više moliš i ideš u crkvu.

Naravno da ti nedostaje supruga kad nije pored tebe, ali shvaćaš da to sad trenutačno mora biti tako. Hvala Bogu, stigla je i tehnologija, pa smo se mogli čuti svaki dan preko telefona, kada smo jedno drugom toliko nedostajali. Teško je reći da imam neki recept kako to izdržati, ali jednostavno i ta daljina nas je još više zbližila. Još više smo se učvrstili u ljubavi – i to nam je dragi Bog kroz sva ova iskustva darovao.

● **Tanja:** Mi smo svi kao obitelj ojačali. Tek sad kad su došli i Lovro i Marija, vidim koliko su oni vezani jedno za drugo i s Anom. U bolnici sam čula druge mame kako kažu da jedva čekaju da se vrate kući i da odu kod advokata da se razvedu. Mi smo rasli i rastemo u ljubavi.

Kako biti kršćanin u svijetu – na poslu ili u školi ili u bolnici kao roditelj? Uspijevate li tamo živjeti svoju vjeru?

● **Tanja:** U bolnici je bilo puno prilika. Jedna majka s djetetom – bile smo boks do boksa – vidjela je da se ja molim i da čitam Sveto pismo i sve to. Povjerila mi se – ona je pravoslavna, a udana za katolika. Kad je vidjela kako se mi molimo, odlučile smo zajedno i moliti i slušati Radio Mariju preko mobitela. Onda me je pitala da joj sve to pojasnim što se sad tu događa, kako bi ja njoj odmah dala naš molitvenik *Slava Božja* i rekla joj: „Uzmi, čitaj i ako ti nešto nije jasno, pitaj i objasnit ću ti, ali kreni od početka. Čitaj i saznat ćeš sve što želiš“. Ja sam s tom ženom i dan danas u kontaktu i mislim da ona i sad ide u crkvu i, iako je pravoslavna, ona ode na našu misu i kaže: „Ja sam tamo na misi i to mi je dosta“. Iako su me neki gledali i pitali kako ja mogu uvijek biti raspoložena, a eto dijete mi leži teško bolesno u postelji, govorila sam: „Pa što sad ja da radim? Da plačem? Da vrištim? Ja vjerujem da će njoj biti bolje i ja sam raspoložena zbog toga i zbog nje i jer vjerujem da će ona

ozdraviti. Ja sam, valjda, zato i raspoložena. Kad ona spava, spavam i ja pored nje. Pokušavala sam biti raspoložena kad god me netko vidi. Plakala bih samo kad me nitko nije vidio ni čuo, ali sam se trudila da me nitko ne primijeti, pogotovo Ana.

■ **Ivan:** Na poslu ima malo vjernika, obično su ljudi koji ne vjeruju, ružno pričaju, uglavnom im je Bog kriv za sve. Znaju svi da ja vjerujem u Boga i nastojim biti kršćanin. Nastojim nikom ne držati predavanja ovako, onako, ali nastojim ponašati se uvijek kao kršćanin. Primjećujem da neki nekad manje psuju kad sam tu, ali mislim da kad bi išao nekim napadačkim stilom, da bi samo još više u inat psovali, jer ima puno inata. Da je teško biti kršćanin u današnje vrije-

me, jest, jako. Moramo se duhovno hraniti sve više i više kako bismo sve to mogli podnositi. Drago mi je kad vidim da se neki ljudi bar malo, promijene na bolje, a to naravno, nije meni u zaslugu, nego Isusu.

Kao roditelji brojne obitelji, doživljavate li kritiku i osude ili podršku i odobravanje?

■ **Ivan:** Ja ni ne gledam toliko na to, vjerojatno ima svakakvih komentara, ali mi nikad nitko izravno nije ništa rekao.

● **Tanja:** Meni je susjeda dala savjet kad sam Lovru rodila, onda je ona meni došla da objasni da to može da se riješi, da ja ne moram ostati trudna: da ima tih dana kad trebamo bit kao brat i sestra. Ima dana kad nismo brat i sestra i da treba da pazim na te dane, pa da ne ostanem više trudna, a eto, ja sam onda još ostala trudna s Marijom. Ta susjeda sad jako rijetko dolazi, vjerojatno se jako razočarala da mi nije uspjela sve objasniti ☺. Ima i kad kažem da imam petero djece i kažu mi: „Jao, pa svaka čast“, a ima kad kažem da imam petero djece, a ljudi kažu: „Ju, Bože...“, ali – živim s tim. Prihvaćeni smo u župi i s prijateljima, ili s prijateljima koji isto imaju više djece, i tad nema problema. Ne moraš ni govoriti, a znaš o čemu govoriš, a ovi koji su „u minusu“ za te nismo neki primjer i baš ne traže naše društvo.

■ **Ivan:** Nekad osjećamo od nekih ljudi neku vrstu izbjegavanja – to je od događaja s Anom počelo. Naša vrata su stalno otvorena i ni za kim nisam zatvorio vrata, jer, da sam tako nešto uradio (ne daj, Bože!), kakav bih ja to bio kršćanin? Ipak se mi koji imamo više djece u današnjem svijetu smatramo za neki srednji vijek, nešto zaostalo, neke tupane, ali živimo s tim – svjedočimo bračnu ljubav i obiteljski život i otvorenost životu.

● **Tanja:** Mislim da su oni koji s nama ne žele komunicirati – u minusu, ne znaju što propuštaju. Recimo, naša djeca, kad netko dođe, nikad nisu bezobrazna, nikad ne čekaju poklone, oni su sretni što nam je netko došao u goste! Nama je bitno da smo sa svim dragima skupa – ne što jedemo i pijemo. Mislim da smo se mi ljudi tu malo pogubili, kao da je tu važnija vilica i nož, nego da mi kao ljudi razgovaramo i pitamo jedni druge: Kako ste? Jel treba neka pomoć? Mi ipak biramo i želimo zajedništvo sa svima, a tako odgajamo i našu djecu.

Vaša obitelj funkcionira malo neuobičajeno za današnje vrijeme: Tanja, ti si 24 sata mama i Ivan je jedini s plaćom u obitelji. Kako i kad ste se odlučili na to i kako funkcionirate?

● **Tanja:** Ja sam radila kad se rodio Luka. Mijenjala sam nekoliko radnih mjesta i počela se nazirati problematika, jer je Ivan radio u smjenama. U toj zbilji jako je bilo teško uskladiti vrtić i školu, pa su bile razne kombinacije: tražiti nekoga tko će čuvati djecu, a cijela zarada ode na plaću toj osobi ili nositi djecu u Tavankut kod mojih roditelja. Sve su to bile komplikacije, ali se tako događalo dok se jednoga dana nije dogodio „slučaj“. Ivan je vodio Ivanu iz vrtića, Luka je bio u školi. Ja sam radila u to vrijeme, a oni su na povratku kući, u susjednoj ulici, vidjeli jednu ženu koja je imala odjeću sličnu mojoj, ali je bila okrenuta leđima. Ivana, kad je vidjela tu ženu, pustila je Ivanovu ruku i potrčala k njoj uzvikujući: „Mama! Mama!“ Taj je događaj bio prijelomni trenutak. Da naše dijete za drugom ženom trči jer joj slični na mamu – nikakav novac i ništa mamu ne može zamijeniti. Odlučili smo: što imamo, imamo, što nemamo, bit će, snaći ćemo se. Ostavila sam posao jer – djeca su prioritet. To je bio kraj moga posla za drugog. Krenuli smo u stvaranje obitelji i djece. Nikada to ne bih mijenjala. Najljepši posao na svijetu je biti mama. Ona slika kad smo dobili nagradu, kad su svi stali oko mene – ma bila sam ko Gradska kuća velika od sriće. Financijski je bilo trenutaka da je bilo jako teško, ali se ni u jednom trenu nisam pokajala. Ne mogu kazati da je ovo najbolji način za svakoga. Druge žene i druge obitelji možda ne misle kao mi, ja i njihove odluke poštujem. Ako se netko dvoumi o tome hoće li ići raditi ili biti mama koja je u kući, mislim da je biti mama koja je doma puno bolje. Ni jedan posao nije, po mom mišljenju, kao biti mama koja je uvijek doma.

■ **Ivan:** Zaključili smo da je tako najbolje kad je mama s djecom. Budući da je Tanjino zanimanje trgovac, a rad u trgovini nije baš najbolje plaćen, a nosi sa sobom i nezgodno radno vrijeme, onda je bilo logičnije da mama bude s djecom nego da plaćamo nekog drugog. Financijski bismo bili na istom, ali je nemjerljivo bolje da mama bude s djecom. To se pokazalo dobrim s te

strane. Međutim, finansijski je to dosta zahtjevno – treba puno usta nahraniti, ali Bogu hvala uvijek je bilo i providnosti i pomoći. Ponekad ne baš puno, ali uvijek toliko koliko je zatrebalo. Kad se najmanje nadaš, onda bude koliko je potrebno.

Pomoć je stizala ne samo u materijalnom, već i u duhovnom smislu. Po neki put i to puno znači. Što se tiče ostalih, ne želimo se upuštati u savjetovanje kako tko da radi. Svatko treba donijeti odluku za sebe i svoju obitelj. Mi smo izabrali ovaj put i ne kajemo se zbog svoje odluke. Hvala Bogu što smo ju donijeli na ovaj način. Velika je to odgovornost i obveza – biti jedina osoba koja donosi u kuću plaću. Nema „hoćeš – nećeš“ nego – moraš. Ali, dok je Tanja radila, bili smo u rascjepu totalnom. Sad kako je Tanja doma, nekako se sve posloži da nama odgovara. Ima tu i onaj dio, ono što Isus kaže: „Uzmi plug i ori i ne osvrći se“. Zna biti i teško i zahtjevno i puno odricanja, za 24 godine braka nismo ni jednom uspjeli otići na godišnji odmor. Ali kako kaže naš ujo Mićo (vlč. Marinko Stantić), nama je godišnji odmor kad smo s ljudima koje volimo. Eto na taj način se ispunjavamo. Nastojali smo da svake godine odemo na neko hodočašće, da malo napunimo baterije. Bit će svega, samo ponekad treba strpljenja.

Imate li vremena jedno za drugo i dogodi li se katkad neki sukob ili nerazumijevanje?

■ **Ivan:** Tanja ima sve vrijeme ovog svijeta za mene kad me i ispraća i dočekuje. Ona mi je oslonac i podrška u životu i ne sjećam se da smo se mi ikad u životu svadali. Nema puno turbulencija između nas. Ne dopuštamo da bude nekih žestokih sukoba, rasprava, razmijenimo sve misli i osjećaje, kažemo tko šta ima, možda se onda malo zašuti, ali se vrlo brzo progovori, pa stvari idu dalje.

● **Tanja:** Da, moj muž uvijek ima dovoljno vremena za mene, iako posebno vrijeme za nas nikad nije ni postojalo. Mi smo sretni kad smo svi zajedno. Nema posebno da sam samo s njim. Jasno je – bez njega ništa. To je 100 %, ali kad smo mi tu svi zajedno, to je nekako najljepše nama.

JEDNO O DRUGOM KAŽU...

● **Tanja:** Ne bih mogla sad zamisliti život bez Ivana. Njegova smirenost i strpljenje... on za sve ima strpljivost i strpljenje što je kod mene ponekad nezamislivo, a kod njega je to jako prisutna i važna vrлина, koju ja ponekad niti ne shvaćam i pitam ga: „Kako možeš biti strpljiv, kad nema više ni jednog razloga da budeš strpljiv?“ Tako je poseban i ima svoje posebne vrline koje me oduševljavaju i dandanas me zna iznenaditi s nekim pogledom, po-

tezom, pa nekad imam dojam kao da smo mladenici od 18 godina. To je ona prava ljubav – to su za njega sitnice, ali meni puno znače u životu.

■ **Ivan:** Kaže Škoro u jednoj pismi: „Crna kosa, crne oči..“. Tanja je žena koja je jako dobra u duši, koja drži tri ćoške ove kuće, a mogla bi i četvrti i fala Bogu što ju je stavio na moj put.

O SVOJIM ŽIVOTNIM CILJEVIMA KAŽU...

● **Tanja:** Mi nemamo posebno zacrtano nešto kao životni cilj. Željela bih da nam da dragi Bog života da okupljam svoju djecu kao mama i da mi uvijek bude puna kuća djece – ako se to može nazvati ciljem.

■ **Ivan:** To je teško pitanje, stvarno nismo imali nešto definirano kao cilj. Planovi postoje, što i kako bi trebalo uraditi. Plan je recimo obnoviti pola kuće, jer je pola čvrsta gradnja, a pola mješoviti materijal i to bi bilo dobro srediti za života. Pravi cilj je da se djeca izvedu na put.

● **Tanja:** Još kad bi dao dragi Bog da, budući da je njih pet, nekoga Gospodin pozove u službu, to bi za mene kao mamu bilo – najljepše.

■ **Ivan:** Da, i ja to potpisujem. U slučaju da se to dogodi, imat će našu bezrezervnu podršku.

O AKTIVNOSTIMA U CRKVI KAŽU...

● **Tanja:** Pomažem koliko mogu, ali sve ovisi o obiteljskim obvezama. Čitamo nedjeljom i preko tjedna na svetoj misi kad je potrebno. Ponosna sam što je Ivan bio u našoj župi svetoga Roka imenovan za crkvenog oca.

■ **Ivan:** Ja sam u našoj župi sv. Roka kad god je bilo rečeno: „Znaš, Ivane, trebalo bi...“, odgovarao sa: „Evo me“. Puno puta je bilo i da mi nitko nije morao reći, već sam sâm otišao i radio što je bilo potrebno. Nije bitno što. Meni župa puno znači, i volim ići i na sv. misu, i volim pomagati ako što treba, pa mi i ne pada teško, a i ispunjava mi život. Bio ja član Pastoralnog vijeća ili ne bio, volim ići tu u crkvu i ići ću dok budem mogao.

O NAGRADI KATOLIČKOG DRUŠTVA „IVAN ANTUNOVIĆ“ KAŽU...

● **Tanja:** U tjednu poslije Dužijance u Tavankutu vlč. Štefković je zvao Ivana i rekao da u četvrtak trebamo doći u HKC „Bunjevačko kolo“ na svečano uručenje Nagrade jer smo dobitnici. Ivan je radio vani poslijepodne i kad je ušao u kuću, rekao mi je to i dodao: „Eto, ispunila ti se želja“. Nisam mogla povjerovati i mislila sam da se šali malo, kako ima običaj, na što mi je on pokazao broj u mobitelu da ga je zvao velečasni. Iako u početku nisam mogla vjerovati, to je za mene još uvijek bila šala koja se ipak pretvorila u zbilju. Nagradu doživljavam kao nagradu za životno djelo, jer petero djece i sve to što smo prošli jesu meni ono najvažnije, i drago mi je da je to na takav način netko prepoznao i priznao da smo doprinijeli hrvatskome narodu na taj način. Kad sam primila nagradu i dok su djeca bila oko mene, osjećala sam se – ko Gradska kuća... Meni je to lipo, najlipče – kad sam okružena svojom djecom. Imam jednu uspomenu s Bunarića kad sam bila trudna s Marijom. Luka mi je stajao s lijeve, a Ivana s desne strane, Ana mi u krilu, a Luka drži u rukama Lovru. Onaj osjećaj okruženosti svojom djecom, beba u trbuhu... nešto predivno. Sad dobivam nagradu, a sva djeca oko mene – bila sam presretna.

■ **Ivan:** Bio sam iznenađen što smo uopće i bili predloženi za Nagradu, a to je postalo naša realnost. Kad malo sjedneš i razmisliš o svemu, ispuni te neki neopisivi osjećaj radosti i ponosa. Čak i neka satisfakcija za dosadašnji život. Uvijek ističem i nikad nisam bježao od tog da sam rodoljub, to mi je nešto posebno. Sva naša djeca od početka uče školu na hrvatskom jeziku i aktivni su u našoj Crkvi, ali i našoj hrvatskoj zajednici. Nagrada mi je došla kao neki „šlag na tortu“, ali isto tako i poticaj za daljnji život i rad i trud, kao i da budem još više i nadalje na korist svojoj zajednici.

O SLIČNOSTIMA I RAZLIKAMA U ODGOJU SINOVA I KĆERI...

● **Tanja:** Nema razlike, barem mi nismo nikada pravili razliku muško-ženski poslovima. Kod nas važi: svi rade sve što treba. Perilica pere, ali svi slažu, tako da svi peru suđe. Još od kad su Luka i Ivana bili mali, imamo običaj da subotom radimo veliko spremanje. Već tada su oboje spremali – nije

samo Ivana radila zato što je žensko – a to se održalo i do sada s Lovrom i Marijom. Nema baš velikog oduševljenja kad mama kaže „Idemo spremati“, ali mora se i – kraj priče. Tko je napravio nered, taj će ga i spremiti, nije da samo Marija i Ivana spremaju jer su cure, nego svi sve. Ivana je, dok ja nisam bila tu, već s Anom u bolnici, rješavala sve tako da nije nikad bio nered, ni prljavo ni prandavo, ona je izvrsno održavala higijenu kuće.

■ **Ivan:** Ono što vas možda najviše zanima je naš odgoj Ane. Premda ima Downov sindrom i povijest više bolesti, ona je odgajana isto kao i svi ostali. Nikakvih dodataka ili privilegija, odgoj na potpuno jednakim osnovama, jer ne bi bilo u redu da su Luka i Ivana vidjeli drugi „tretman“. Naravno, ja kao otac sa sinovima možda malo radim na neki drugi način, jer se otac promatra kao neki „lovac“, pa ih malo pripremam za život, ali ne bih mogao baš točno reći neki primjer, već kako nas nosi život – to primijetim i po tome djelujem. Ne mogu reći da sam stvoren za učitelja da divanim kako i šta treba, ali se trudim raditi sve najbolje što mogu. Još bih htio reći da kad se pojavila mogućnost pohađanja škole na hrvatskom jeziku, nije nas nitko morao uvjeravati, već smo odmah rekli – evo nas, tu smo. Mislim da smo krenuli od početka svega, 2000. – 2002., kad je otvoren vrtić i od tada do danas tako živimo. Bogu hvala!

O SVOJOJ OBITELJI DJECA VUKOV KAŽU...

Ivana: Okružena sam roditeljima, braćom i sestrama koji su me poticali na ono što je najvažnije – imati vjeru u svim životnim situacijama. Naučena sam biti podrška i oslonac drugima i biti strpljiva u odlukama i prilikama. I na kraju biti zahvalna – Bogu i ljudima – za sve momente s kojim smo se susreli.

■ **Lovro:** Volim kod svoje obitelji kada smo svi kod kuće i kad smo svi skupa. Volim se igrati sa sestrama i bratom.

● **Marija:** Volim mamu i tatu. Volim se igrati s obitelji. Volim kad me mama i tata grle.

● **Ana:** Srce za obitelj.

■ **Luka:** S obzirom na to da sam se nedavno odselio, rjeđe provodim vrijeme s obitelji. Svakako, radujem se svakom susretu s njima.

NEŠTO ZA KRAJ I ZA UVIJEK...

■ **Ivan:** Kako naš Gospodin Isus kaže: Ljubite se, volite se, ne bojte se, ja sam s vama do svršetka svijeta!

● **Tanja:** Imala sam mali Novi zavjet u bolnici i dok je Ana imala leukemiju, ja sam čitala i pročitala. Na kraju sam odlučila da svaki dan nasumično

otvorim stranicu i pročitam tekst s nje. Svaki puta kad sam otvorila, na stranici je pisalo „Ne boj se!“. To je nekad bilo jako teško, razumijem svakog tko se boji, jer je nekad teško vjerovati Isusu. Mi smo mu eto, vjerovali, a vjerujemo mu i sad.

Razgovarali: Vesna i Ladislav Huska

BUNJEVCIMA I ŠOKCIMA

Zdravo, rode bunjevački, zdravo!
Poštuj jezik i njegovo pravo,
ne zataji svoje hrvatsko ime drago,
ponosi se dok te traje š njime.

Zdravo, rode bunjevački mili,
zdravo š njime i vi, Šokci bili,
da stanete protiv svakoj sili.

Oj, Bunjevci od slavnoga plemena,
Šokcima ste vi braća rođena,
jedna vas majka hrvatska rodila
i hrvatskim mlikom odgojila.

Hrvatskim jezikom uvijek je divanila,
hrvatski nas učila moliti,
hrvatski nam je veselo pivala,
hrvatskim nam se žalosna jadala.

Zdravo, rode, uvijek mili bili!
Poštuj jezik, njegovo pravo!
Ustribalo ti, sve za jezik prodaj,
al nipošto sramno ga ne podaj!

Oh, kako te, mili rode, volim
te se za te vako uvijek molim:
U borbi za prosvitu svoju,
pomози, Bože, svagdan hrvatskom rodu.

Ivan Tumbas

Obiteljski razgovori

VJERA „UŽIVO“

Obitelj Ane i Petra Gakovića

Obitelj Ane i Petra Gakovića

Mladi bračni par Ana i Petar Gaković već rađaju plodovima kršćanskog braka. Zamolili smo ih za posvjedoče svoju otvorenost životu i služenje zajednici.

■ **Petar** je rođen 13. XI. 1986.

Roditelji: Ivan i Ana Gaković.

Rodom iz Subotice, župa sv. Roka.

Ima sestre: Ivanu i Mirjanu.

Zanimanje: grafički dizajner.

Škola: Poljoprivredni fakultet, dipl. ing. pejzažne arhitekture, Novi Sad.

● **Ana** je rođena 22. VII. 1992.

Roditelji: Pere i Nada Ivković.

Rodom iz Male Bosne, župa Presvetog Trojstva.

Ima sestre: Kristinu, Josipu i Mariju i brata Luku.

Zanimanje: profesorica hrvatskog jezika i književnosti.

Škola: Filozofski fakultet, Zagreb.

Djeca:

Šimun, rođen 2. XI. 2019.

Marija, rođena 13.VII. 2021.

● **Ana (hobi)** – pisanje kratkih priča za djecu, istraživanje i proučavanje zdravog duhovnog, emotivnog i tjelesnog stila života.

■ **Petar (hobi)** – crtanje, dizajniranje enterijera i amaterska restauracija namještaja, sakupljanje narodne nošnje.

Ispričajte nam priču o vašoj ljubavi, te pripremi za vjenčanje i brak?

■ **Petar**: Zanimljivo je da su nam se prvo upoznali roditelji, prilikom jednog posjeta salašu na kojem je Ana živjela, pošto je moja mama pravila neki projekt. Ja sam išao kao fotograf dijelova salaša. Tek smo se puno kasnije prisjetili tog događaja. Kasnije smo se susretali u crkvenim krugovima, na tribinama, vjeronaucima, duhovnim obnovama. Ulazak u našu vezu je bila odluka, koja je rasla vremenom, jer smo znali da nas čeka veza na daljinu (Subotica – Zagreb), sa svim izazovima i puno slabijom i težom komunikacijom nego danas. S moje strane je priprema za brak i vjenčanje bila dosta dinamična, jer nisam znao koji je trenutak dobar za taj korak. Zato sam se povjerio sv. Josipu, od kojeg sam zatražio pomoć u toj odluci. On mi je na više načina usmjerio pogled na ono što može biti pred nama ako se odlučimo na taj korak. I drago mi je da sam ga poslušao!

● **Ana**: Meni je i dalje neobično to da smo se našli i ušli u vezu. Na početku, dok smo o tome razmišljali, molila sam devetnicu Duhu Svetom i prepustila se Njegovom vodstvu u odluci. Najveći izazov za mene je bila

komunikacija, jer smo se malo viđali uživo, i zato smo te trenutke morali dobro planirati, što nije uvijek bilo lako. Što se tiče pripreme za brak, drago mi je da smo išli na zaručnički tečaj „Bračnih susreta“ u Taboru (Samobor). Tamo smo razgovarali o jako važnim pitanjima o našem pogledu na brak, o zajedničkom životu i budućnosti. Ti mjeseci prije vjenčanja su bili dinamični, jer sam završavala fakultet, dolazila kući na kratak period. U svemu tome znala sam da se trebamo posvetiti jedno drugome i ne dopustiti da nam sva organizacija zasjeni ono što je puno važnije u pripremi.

Kako ste živjeli svoju vjeru kao „momak i djevojka“, a kako sada živite vjeru svaki dan, vas dvoje kao muž i žena, te kako u zajednici i sad sa dječicom?

■ **Petar:** Svoju vjeru sam praktično živio od malih nogu. Naime, nakon krizme sam se uključio u župni vjeronauk, koji je tada počeo okupljati sve veći broj mladih. Vremenom sam se uključio i u rad pastorala mladih naše biskupije. Također me je nakon jedne tribine p. Tadej iz Novog Sada (koji je tada bio direktor) pozvao da pokrenem emisiju za mlade na Radio Mariji. Tijekom studentskih dana sam se intenzivnije uključio u organiziranje studentskog vjeronauka u Novom Sadu, kao i na polju povjerenstva za pastoral mladih MBK sv. Ćirila i Metoda. U jednom periodu sam uređivao i stranicu mladih u *Zvoniku*.

Vjerski život je poprimio novu formu i oblik u obiteljskom i roditeljskom životu. Sada mi je važno da mnoge stvari prolazimo zajedno. Prije mi je bilo dovoljno da sam ja sam uključen u nešto. U svojoj naravi smo oboje osobe koje vole puno istraživati, pa se i na ovim poljima znamo nadopuniti: duhovnom glazbom, nekim predavanjima, knjigama, raznim pobožnostima i sl.

● **Ana:** Za duhovni život mi je puno značio vjeronauk don Damira Stojića. U studentskom domu sam stekla prijatelje koji su bili gorljivi vjernici s

kojima smo osnovali malu molitvenu zajednicu „Nazaret“. To smo doživjeli kao svoju obitelj iz koje ćemo kasnije svi otići na svoju stranu. S njima sam se aktivno uključila u Inicijativu 40 dana za život, koja je tada tek zaživjela.

Na početku braka, prije nego smo dobili djecu, imali smo puno aktivnosti duhovnog sadržaja. Već tada smo znali da je to vrijeme koje možemo tako provesti i planirati. Sada još ubiremo milosti iz tog perioda. Sada jedno drugo potičemo da i preko tjedna možemo otići na misu ili klanjanje. Teže je i organizirati otići na ispovijed, pa u svemu tome pomažemo jedno drugom. S djecom molimo osnovne molitve i pjevamo duhovne pjesme. Još bih napomenula da mi je stvarno svaka trudnoća bila milosna, zato što sam to prepoznala kao blagoslovljeno vrijeme. Tada sam otkrila posvetu Mariji po s. Ljudevitu Monfortu, a drugi put posvetu sv. Josipu.

Zajednica „Proroci“ – predstavite nam ju malo (povijest, trajanje, planovi...)

■ **Petar:** Uz sve aktivnosti koje sam već spomenuo, zajednica „Proroci“ su moja druga obitelj. S početka kao vokalno-instrumentalni sastav, imali smo priliku animirati mnoge mise, susrete mladih, tribine, sudjelovati na festivalima i sl. Ono što nas je posebno povezalo su bila putovanja, na kojima smo se najbolje upoznali i zbližili. Od 2015. godine smo se oformili kao molitvena zajednica, što je značajno utjecalo i promijenilo naše poslanje i djelovanje. Nekad smo bili više okrenuti evangelizaciji i radu s mladima, a sada, kako smo prerasli u većinski obiteljsku zajednicu, polje djelovanja se proširilo. Aktivni smo pri župi sv. Roka, s vlč. Anišićem. Kao poslanje smo prepoznali molitvu i zagovor za grad i sve sugrađane. To je bila i nakana Jerihonskog bdijenja koje smo dva puta organizirali na razini grada.

● **Ana:** Po povratku iz Zagreba puno mi je značilo što sam se mogla vratiti u zajednicu i tako nastaviti molitveni život. Kroz projekte zajednice sam se upoznala s mnogim predavačima, vrsnim bibličarima. Tako smo jednu cijelu godinu prevodili s engleskog jezika tumačenje nedjeljnih čitanja dr. Pitreja Branta, na koje smo se pretplatili i zajedno prolazili. Danas nam puno znači da zajedno prolazimo razne periode života i imamo oslonac i potporu.

Kako na poslu, u svijetu? Uspijevate li tamo živjeti svoju vjeru? (svjedočenje?)

■ **Petar:** Moj posao je baš u svijetu i imao sam prijašnjih godina priliku dosta putovati i poslovno. Tada sam vidio da je Zapad nešto što uskoro čeka i nas. Mnogi znaju puno o kršćanstvu, i zna biti teško posvjedočiti, jer se na Crkvu često gleda kao nešto nazadno i nepotrebno. Kolege s posla znaju da smo praktični vjernici i da idemo na misu, i da smo uključeni u razne crkvene aktivnosti i stvarno poštujemo to.

● **Ana:** U školi sam mogla vidjeti puno izazova s kojima su se učenici susretali. Često mi je bilo teško nositi se s tim teretom, jer nisam znala kako postupiti u mnogim situacijama. Kroz nastavu književnosti mogu se pokrenuti mnoga pitanja koja dotiču vjeru, što je jako dobra prilika za svjedočenje i razgovor.

Imate li vremena jedno za drugo i za vašu djecu i vaše roditelje i za župu...?

■ **Petar:** Suživot naše obitelji s mojim roditeljima olakšava nam mnoge poteškoće s kojima se mladi bračni parovi znaju susresti. Unucima svakako

puno znači da mogu biti često s *didom* i *majkom*. Mislim da je najkvalitetnije vrijeme za razgovor kada sjednemo u auto i odemo na neki kraći put. Tada volim pokrenuti „popis tema i problema“. ☺ A pri župi sam stvarno od malih nogu i lako je biti tamo gdje si prihvaćen i gdje se osjećaš kao na svom terenu.

● **Ana:** Na početku braka sam jako puno radila, u školi i na drugim projektima. Sada s djecom, odlučili smo da je ipak bolje da smanjim opseg svojih poslova. I dalje je, pored svega, najvažnije da bdijemo nad vremenom koje imamo, jer nam lako bude potrošeno na nepotrebne stvari.

Od prošle godine vi ste urednici Obiteljskih stranica u našem jedinom katoličkom listu *Zvoniku*. Kakvi su vaši dojmovi, radosti, ali i teškoće i kako sve to – pored posla i ostalih obveza – uopće uspijevate? Koja je vaša vizija Obiteljskih stranica u *Zvoniku*?

■ **Petar:** Zanimljivo je da koju god smo temu obradili, brzo smo se našli pred kušnjom hoćemo li stajati iza svojih riječi. Želimo obrađivati teme u cjelinama i ponuditi sadržaj vezan i za bračne i odgojne teme. Volim se posvetiti izradi i naslovne i završne stranice *Zvonika*.

● **Ana:** Prihvatili smo ovu zadaću iako smo znali da nemamo još puno iskustva u obiteljskom i bračnom životu, ali volimo istraživati literaturu i dolaziti do kvalitetnijih i aktualnih autora. Naša je želja ponuditi čitateljima sadržaj koji možda ne mogu naći na hrvatskom jeziku i ono što je dostupno. Teškoća je što ne znamo koja je publika naše stranice u *Zvoniku* i nudimo li mi ono što je potrebno i zanimljivo čitateljima.

O SVOJIM ŽIVOTNIM CILJEVIMA KAŽU...

Stići zajedno u Nebo!

O KRŠĆANSKOM BRAKU I OBITELJI I ŠTO JE ZA NJIH NAJVAŽNIJE KAŽU...

Sabrati se i izabrati ono što je bitno.

O AKTIVNOSTIMA U CRKVI KAŽU...

Prije aktivnosti potrebno je duplo više molitve.

O JEDNO DRUGOM KAŽU...

■ **Petar:** Od Ane se učim kako biti vedar i u poteškoćama.

● **Ana:** Od Petra svaki dan učim što znači biti velikodušan!

Razgovarali: Vesna i Ladislav Huska

UGRADI ME

Ako sam samo kamen,
po Tvojim viziji iskleši me.
Glina, dobrotom Svojom oblikuj.
Izvajaj, oživi me, Gospodine.
Vitar nemirni umiri.
Zrak u toploti svojoj ugrij.
Slap u liticama nebrojenim
svojom pjenom izbistri.
Svojim sonetom zasviraj.

Purpurnu kuglu, tek probuđenu
u Svoje zrake upleti
ili možda samo sitno
zrno pučine peščane,
kamenčić, školjku
dubina tvojih modrih pomiluj.

Pronađi, pokupi me, Dobrotvore,
u Tvoju prisutnost ugradi,
čuvaj, štiti u Tvome stisku,
sakrij i čuvaj, zaštititi me.

Kata Kovač

RASPETI

Tijesno mi u svijetu
ovijenom koprenom
neprobojnom
dok dišem
svjetlošću neba
opojnom
tijelo mi toplo zebe
a duša se koči
sunčani dani
škrti
o kako da se probudim
iz smrti
i gdje da nađem
svjetla
za svoje oči
zašto mi nebo
toplinom ne
blista
jednog dana
probudih se
od iskre što
zrači
iz rana
mučeničkog lika
Krista
kojeg smrt
vječni život
znači

Marko Kljajić

Portreti i spomen-ploče biskupa Ivana Antunovića

Piše: Andrija Anišić

U ovom članku objavljujem portrete biskupa Ivana Antunovića i spomen-ploče koje su postavljene njemu u čast.

Portrete objavljujem kronološkim redom kako su nastajali, u formatu i slici kako su mi bili dostupni bilo da su objavljeni u nekoj knjizi, bilo da sam ih pronašao služeći se Googleovom tražilicom. Radi se o devet različitih portreta i tri spomen-ploče. No, prije nego što opišem sve pojedinačno, donosim dva zanimljiva opisa izgleda biskupa Ivana Antunovića.

Kako je izgledao biskup Ivan Antunović

U svom istraživanju života i rada biskupa Ivana Antunovića, naišao sam na dva opisa njegova izgleda i na jedno značajno svjedočenje samog Antunovića koje bi nam moglo potvrditi pretpostavku da ne postoji nijedna sačuvana fotografija njegova lika.

Matija Evetović, autor opširnog životopisa biskupa Ivana Antunovića, ovako opisuje njegov vanjski izgled: *Antunović je bio nešto viši od srednjeg uzrasta i malko pognut. Lice mu je bilo ovalno i suhonjavo, a izraz uvijek ozbiljan. Oči je imao plave i pronicave, pa ih čovjek nije mogao duže gledati. Usne je imao debele, nos tanak i nešto savijen a kosu pod starost nešto*

sijedu, al potpunu i dugačku /po iskazu Dr. Josipa Antunovića/ (Evetović, Matija, Život i rad biskupa Ivana Antunovića, Subotica, 1935., str. 162. Nadalje; Evetović).

Drugi opis nalazimo u životopisu Ivana Tolja: *Antunović je bio nešto veći od srednjeg stasa, malko pognut, lica ovalna i suhonjasta, uvijek ozbiljna, očiju pronicavih, tako da se nije moglo dugo gledati u njih. Pod kraj života bio je dosta posijedjele kose, noseći uvijek duge vlasi“ (Hrvatski književnici u Mađarskoj, Ivan Antunović, Pečuh, 2002., str. 335.).*

U nastavku donosim navod koji bi mogao poslužiti kao jedan od „doka-za“ da oni koji su slikali njegove portrete vjerojatno nisu imali pred sobom njegovu fotografiju. Naime, u pismu nepoznatom Srbinu u Novom Sadu, koji ga je zamolio da mu pošalje svoju fotografiju, Antunović odgovara: *Radovo bi se da moja slika može svoje miesto naći u Vašem Albumu, ali ova do danas manje cene mi se vidi, nego ona 2 forinta koja bi za nju trebalo platiti, to je uzrok što do časti, na Vaš mnogo vrijedni stol se uzpeti ne možem dospiti* (Evetović, str. 165). Iz toga možemo zaključiti da sam biskup Ivan Antunović nije čuvao svoje fotografije, pa ih nisu mogli naslijediti ni njegovi bliži rođaci. Eventualno se mogla pronaći negdje u arhivu Kalačke nadbiskupije. No, očito njegovih fotografija ni ondje nema. Jesu li namjerno sklonjene poslije njegove smrti ili je u tome poštovana njegova volja možemo samo naslućivati. Ovo moje mišljenje možda može potkrijepiti i Antunovićevo kratko pisamce koje je pred smrt uputio svom učeniku Miji Mandiću, 1887. godine: *Dragi moj Mandiću! Šaljem još 25 forinti kao zadnju žrtvu za prosvjetu naroda. Posljednje dane živim. Ostani narodu vjeran i pazi na se, da te ne objede. A moja sva pisma stamani! Tvoj Stari Rodoljub* (Evetović, str. 181.). Sličan savjet dao je i svom rođaku Ivanu Evetoviću u Kalači, 9. kolovoza 1886. godine, ali u vezi dopisivanja: *H. I. i Bl. Dj. M. Dragi Ivane! Nemoj mi više pisat, i drugima kaži da mi ne pišu, ne zbog mene, već zbog vaših osobah, buduć neću da ikog na svijetu izvrgnem pogibelji, koji s menom se dopisuje...*

U nastavku ga upućuje na neke novinske članke, koji ga očito zbog nečega napadaju: *o tom ćeš se osvidočiti, ako proštio budeš Subotičkih novina Bacsikai Ellenor mjeseca kolovoza prvi i osmi broj, t.j. brojeve ovih dnevah. U ostalom, budi Bogom blagoslovljen. Iv. Antunović* (Evetović, str. 177). Ovi navodi upućuju na finoću Antunovićeve duše jer je želio zaštititi svoje učenike i suradnike. No, to bi mogla biti i potvrda tvrdnje da nema sačuvanih fotografija iz njegova života i rada jer to, u svojoj skromnosti, nije smatrao važnim, a u starosti i bolesti je fotografiranje sigurno i izbjegavao jer mu je izgled bio promijenjen, zbog različitih bolesti. O tom i sam svjedoči u pismu Iliji Okrugiću (23. kolovoza 1881.): *Smijao sam se, kad ste pomislio, da ću Vas ja iznenadit (posjetom), ne zato, što valjda ne bi želio Vaše lice ugledati,*

već zato, što Vi mislite, da sam ja još i sada takav čovjek, da bi kadar bio, takva što umiljata izvesti... Ja sam milovao razgovarat se, a sad milujem ćutiti, volio sam društvo, a sad izbjegavam tomu, jel mi rieči i misli prikraćiva pamet, jezik se tžko kreće, a pluća se na slabost tuže. Ne valja vid, sluh, zubi, oči, ruke, noge, neće da služi želudac. Evo Vam vašega starca Pobre, pak zato sam se smijao kad rekoste da bi Vas iznenadio (s posjetom). Da, da iznenadio bih Vas, al naopako, jel čekaste hitrog i bistrog uma starca, a najdoste mrzka i sebi i drugom, matorog čovjeka. Iako u tomu ima pretjerivanja, kako u komentaru kaže Ilija Okrugić, jer ga je u svibnju 1887. godine sreo, usprkos sve njegove boležljivosti, dosta krjepka, živahna, umilna i ugledna starčica (usp. Evetović, str. 38-39).

Nakon ovih uvodnih misli prikazujem objavljene portrete Ivana Antunovića koje sam pronašao u knjigama, tisku ili pretražujući internet.

Bilo bi lako pisati o ovoj temi kada bi postojala bar jedna stvarna fotografija biskupa Ivana Antunovića. Međutim, čini se da ona ne postoji. Doduše, u pripremi izložbe u povodu 125. obljetnice smrti biskupa Ivana Antunovića (2013.), pokazana mi je jedna slika koja bi mogla biti fotografija biskupa Ivana Antunovića. Dobio sam je 22. svibnja iste godine i svrstao među slike i dokumente o izložbi u Kalači. Više ne znam ni tko me je pitao ni kada; a e-mailove sam izbrisao. Zatraženo je čak i moje mišljenje o toj slici. Međutim, nisam mogao potvrditi da je na slici biskup Antunović jer sam „opterećen“ poznatim portretima. Ovaj portret (fotografija) na kraju nije ni uvršten u spomenutu izložbu. No, moram priznati da lik i poza na ovoj slici ukazuju da se radi vjerojatno o opatu ili velikom prepozitu jer na glavi ima kapicu kakve su oni nosili u Antunovićevo vrijeme te križ i prsten. Knjiga koja stoji na stoliću uz križ mogla bi biti Antunovićeve velika knjiga *Bog s čovjekom*. Nažalost, ni pokušaj da putem javne objave na

„Fotografija“ biskupa
Ivana Antunovića

Portret izradio Marko Horvacki (1934.)

mojem fb profilu saznam nešto o toj slici nije bio uspješan. Možda će se netko javiti kada vidi i pročita ovaj članak u *Subotičkoj Danici*.

Portret koji vidite je rad slikara, prof. Marka Horvackog. Slika je otkrivena na prvom „Razgovoru“ Subotičke Matice, 14. siječnja 1934. godine. Portret je rađen vjerojatno po opisu koji donose Matija Evetović odnosno dr. Josip Antunović te Ivan Tolj (vidi gore). Potvrdu ovoga podatka pronašao sam u članku Stevana Mačkovića „Tri subotičke matice“ (suistorija.wordpress.com). Taj članak može se, pod istim naslovom, pronaći i drugdje na internetu. Sliku je otkrio Blaško Rajić na prvom „Razgovoru“ održanom u prostorijama Subotičke matice, 14. siječnja 1934. godine. O tom pišu *Subotičke novine* (br. 1/1934, str. 4): *Prvi razgovor Bunjevaca u Matici subotičkoj također spominje ovu sliku: Presvj. G. Blaško Rajić održao je predavanje o djelu biskupa Antunovića „Bog s čovjekom na zemlji“. Nakon lijepa uvoda, otkrio je spomen sliku biskupa Antunovića koju je veoma fino izradio umjetnik Marko Horvacki, Bunjevac. Nema podataka gdje se sada nalazi ovaj portret biskupa Antunovića, ali u obliku fotografije možemo ga pronaći na internetu i u više knjiga i publikacija (Subotička Danica, Klasje naših ravni, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata...).*

Portret izradio Sándor Oláh (1935.)

Foto: Zsuzsanna Korhecz Papp

*Portret izradio Sándor Oláh (1935.)
Foto: Miklós Hevér (manji portret)*

*Portret izradio Sándor Oláh (1935.),
u knjiži Matije Evetovića*

Prvi put sam ovaj portret vidio na lijevoj stranici, prije prve stranice, knjige Matije Evetovića *Život i rad biskupa Ivana Antunovića – narodnog preporoditelja*, Subotica, 1935. Osim u toj knjizi, pojavljuje se i u drugim knjigama i publikacijama. Uvijek se taj portret pojavljuje u tom obliku i u crno-bijeloj tehnici. Međutim, u originalu postoji taj portret u boji i još jedan istog autora u stojećem stavu (cijela figura). Autor tih portreta, Sándor Oláh, napravio ih je 1935. godine. Ja sam za te portrete saznao tek 2013. godine kada sam se uključio u pripremu velike izložbe o biskupu Ivanu Antunoviću u povodu 125. obljetnice njegove smrti. Saznavši da se oni nalaze u Gradskom muzeju u Subotici, zamolio sam restauratoricu, gospođu Zsuzsannu Korhecz Papp da mi dostavi po-

Na plakatu za izložbu

datke o tim portretima. I ona mi je dostavila podatke koji se nalaze u *Katalogu portreta* u Gradskom muzeju u Subotici. Ovih dana mi je gospođa Olga K. Ninkov poklonila knjigu *Lica vremena* u kojima su objavljeni *portreti iz umjetničke zbirke Gradskog muzeja u Subotici* u kojoj se na stranicama 202. i 203. nalaze spomenuti portreti s podacima koje ovdje objavljujem.

PORTRET CIJELE FIGURE BISKUPA IVANA ANTUNOVIĆA, 1935. nalazi se pod brojem 275. Naziv portreta napisan je na srpskom i mađarskom jeziku kao i svi ostali podatci jer je cijela knjiga objavljena dvojezično. Uz portrete se nalaze osnovni podatci iz života i rada biskupa Antunovića te na kraju podatci o samoj slici: Ulje, platno, 193 x 113 cm. Sign. d.d.: OLÁH. Inventarni broj: U-2162. PROV: Portret je postavljen u Pučkoj kasini 1936. godine. Nakon Drugog svjetskog rata postao je dio zbirke Gradskog muzeja. Izlagano: 1935.: *Izložba prošlosti Bunjevaca*. Matica u Subotici.

U istoj knjizi pod rednim brojem 276. nalazimo sljedeće podatke: BISKUP IVAN ANTUNOVIĆ (1934 – 1935). Ulje, platno, 90 x 70 cm. Sign. d.d.: OLÁH. U-536. PROV: Slika je naručena za prostorije Gradske kuće po ugovoru s umjetnikom o besplatnom korištenju ateljea u gradskoj iznajmljenoj palači od 1. svibnja 1934. do 30. travnja 1935. Portret je bio postavljen u uredu predsjednika. Nakon Drugog svjetskog rata stavljen je u inventar Gradskog muzeja kao dio fonda. Izloženo: 1936. *Izložba povijesnih dokumenata Srba i Bunjevaca Vojvodine*, prvi kat Gradske kuće, Subotica; *Lica vremena*, GM-Su (Gradski muzej Subotica). R. (reproducirano): *Subotičke novine*, 15. 08. 1936., 3; Evetović, M., 1935, Sekulić, A., 2010, 4.

Navedeni podatci su preuzeti iz kataloga izložbe *Lica vremena – Portreti umjetničke zbirke Gradskog muzeja u Subotici, 2013. godine*, povjesničarke umjetnosti Muzeja, Olge K. Ninkov. Tada su u katalogu reproducirana oba portreta, a portret manjih dimenzija je bio izložen na spomenutoj izložbi tijekom dvije godine, od 2010. Drugi portret većih dimenzija je restaurirala Zsuzsanna Korhecz Papp 2014/15. godine.

Za ovaj portret postoji Zapisnik sačinjen u Kulturno-socijalnom odjeljenju grada Subotice od 6. veljače 1935. godine u kojem stoji: *Potpisani izjavljuju da otkazuje autorsko pravo na sliku biskupa Ivana Antunovića u korist preuzv. gosp. Lajče Budanovića sa napomenom da preuzv. gosp. Budanović može samo reprodukovati sliku biskupa Antunovića, ali pravo preslikavanja pripada samo autoru. Zapisnik se pročitao na maternjem jeziku, protumačio, usvojio i potpisao.* Zapisnik je potpisao autor portreta Sándor Oláh, zapisničar je bio Lj. Vujković, a svjedoci dr. Matija Mamužić i Antun Stipičić. Ovaj dokument je prezentirao Stevan Mačković u svom izlaganju *Ivan Antunović u građi Povijesnog arhiva u Subotici* na Međunarodnom znanstveno-stručnom skupu *Ivan Antunović – narodni preporoditelj Hrvata u Ugarskoj*, odr-

žanom u Subotici, 19. i 20. lipnja 2015. godine.

I jedan i drugi portret bili su dio spomenute izložbe o biskupu Ivanu Antunoviću pod nazivom *Život da mi bude Krist*. U Kalači je izložba bila postavljena u Nadbiskupskoj riznici Kalače, u kući Istvána Katone, u kojoj je nekoć živio i radio kao kanonik i sam biskup Ivan Antunović. Izložba je bila otvorena od 6. lipnja do 31. listopada 2013. godine. Izložba u Gradskom muzeju u Subotici bila je otvorena na Antunovićev rođendan, 19. lipnja 2015. i mogla se pogledati do 10. rujna 2015.

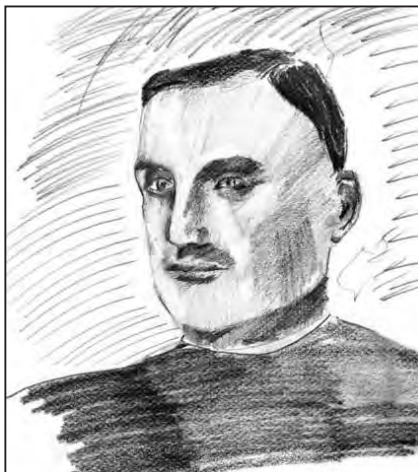
Ovaj portret sam pronašao „guglajući“ slike Ivana Antunovića. Pojavljuje se više puta. Čak ga ima i u ponudi za prodaju. Radi se o portretu Save S. Rajkovića: *Biskup Ivan Antunović* koji je objavljen kao plakat i razglednica u povodu Četvrtog pokrajinskog sleta Saveza sokola Kraljevine Jugoslavije održanog u lipnju 1936. godine u Subotici.

U kalendarskom dijelu *Hrvatskog kalendara za 2011. godinu*, za mjesec siječanj 2011. godine objavljen je ovaj crtež biskupa Ivana Antunovića sa sljedećim potpisom: *Ivan Antunović (1815-1888) – Da ti srce para žalostju, kad pomisliš na budućnost, kako će ti se mili rod strmoglavititi u ponor, što mu ga opravljaju vlastiti sinovi.*

Sve crteže za Kalendarij, tj. 12 crteža-portreta hrvatskih književnika nacrtao je Nikola Kulman, kako stoji u Impresumu navedenog kalendara. Neprofitno poduzeće za kulturnu, informativnu i izdavačku djelatnost *Croatica* nastavlja 70-go-

*Portret za slet Saveza sokola
Kraljevine Jugoslavije*

Crtež izradio Nikola Kulman

Portret izradio Sava Stojkov

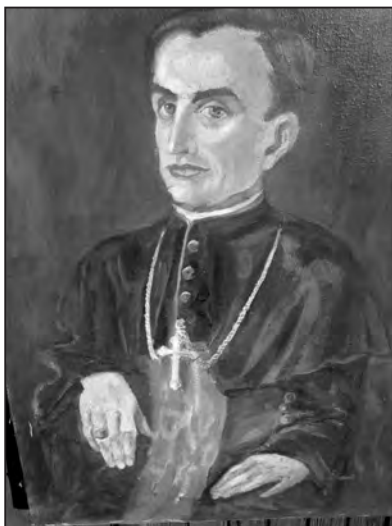
Portret izradio Zvonko Vidić

dišnju neprekidnost izdavanja godišnjaka Hrvata u Mađarskoj, koji se od 1991. godine zove *Hrvatski kalendar*. *Hrvatski kalendar* izlazi u nakladi *Croatice* od 2001. godine.

Ovaj portret biskupa Ivana Antunovića rad je somborskog akademskog slikara Save Stojkova iz 2008. godine (ulje na platnu, 50 x 70 cm) i vlasništvo je Bunjevačke Matice u Subotici. Zahvaljujem Tamaru Babić za podatke o ovom i sljedećem portretu. Ovdje objavljena fotografija preuzeta je s naslovnice jednog broja časopisa *Rič* Bunjevačke matice.

Portret biskupa Ivana Antunovića iz 2005. godine djelo je Zvonko Vidića (ulje na platnu, 110 x 80 cm), a vlasništvo je KUD-a „Bunjevka“ u Subotici. Objavljen je na naslovnoj stranici časopisa *Rič* bunjevačke matice, br. 85-86/2013.

U ovom svom istraživanju portreta biskupa Ivana Antunovića otkrio sam i dva njegova portreta autora Šime Peića Tukuljca. Prvi portret bio je izložen u velikoj vijećnici subotičke Gradske kuće prigodom promocije molitvenika *Čovik s Bogom*, 17. lipnja 2015. godine prigodom obilježavanja 200. obljetnice rođenja biskupa Antunovića u organizaciji Bunjevačke Matice i Katoličkog društva za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“. Portret je vlasništvo Bunjevačke Matice u Subotici.

Portrete izradio Šime Peić Tukuljac (1 – gore, 2 – lijevo, 3 – desno)

Vlasnik drugog portreta biskupa Ivana Antunovića slikara Šime Peića Tukuljca je Ante Stantić u Tavankutu.

Treći portret biskupa Ivana Antunovića Šime Peića Tukuljca u vlasništvu je Ljudevita Vujkovića Lamića – Moce.

Spomen-ploče (reljefi) biskupu Ivanu Antunoviću

Spomen-reljef u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije

Biskup Zvekanović otkriva spomen ploču u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije

Postoje tri spomen-ploče postavljene u čast velikana hrvatskog naroda – bunjevačkog roda, biskupa Ivana Antunovića. Ploče su postavljene u subotičkoj katedrali-bazilici sv. Terezije, na župnoj kući u Aljmašu i u predvorju kanoničke kuće, kuće Katona Istvána u Kalači. Reljef biskupa Ivana Antunovića, koji je identičan na sve tri ploče, izradio je akademski kipar Nesto Orčić, Subotičanin koji je živio i radio u Zagrebu.

Reljef biskupa Ivana Antunovića je otkrio biskup Matija Zvekanović, poslije svete mise, u nedjelju, 20. studenog 1988. godine. Tom prigodom mr. Lazar Ivan Krmpotić, tadašnji predsjednik

Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, održao je dva govora. U prvom je, u okviru propovijedi, sažeo njegovo viđenje poruke koju bi biskup Antunović uputio svom „milom Rodu“, sto godina nakon njegove smrti. A kod otkrivanja spomen-reljefa biskupu Ivanu Antunoviću uputio je *Zahvalno slovo bisku-*

pu Antunoviću. U tom „slovu“ mr. Krmpotić je među ostalim rekao: „Voljeni oče, duhovna glavo naroda našega ovdje u Bačkoj, biskupe IVANE ANTUNOVIĆU! Evo nas danas pred Tobom. S nama je Tvoj brončani lik, djelo sina bunjevačke nane, Neste Orčića, akademskog kipara zagrebačkog. Tvoj lik je kraj slike Tvoga svetog zaštitnika, sv. Ivana Nepomuka. Tu sliku davno

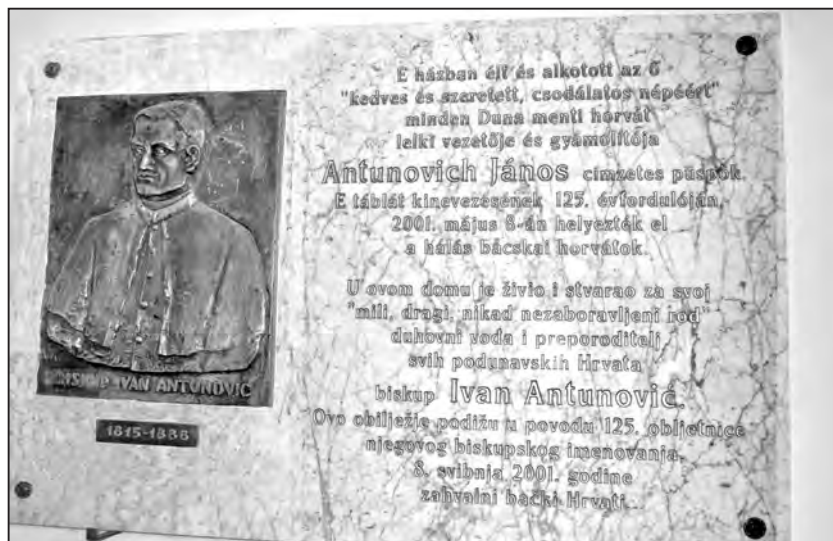
Spomen-ploča u Aljmašu (Bácsalmás)

si darovao župnoj crkvi sv. Terezije u Subotici, koja je danas katedrala-bazilika Tvoje i naše Bačke.“

Na ovom reljefu stoji napisano samo: BISKUP IVAN ANTUNOVIĆ * 1815 – + 1888 – 1988. Reljef se nalazi s desne strane na početku katedrale kod ispovjedaonice, ispod slike sv. Ivana Nepomuka.

Na župnoj kući u Aljmašu u povodu 125. obljetnice imenovanja biskupa Ivana Antunovića naslovnim biskupom (1876. – 2001.) Hrvatska samouprava Aljmaša, Gradska samouprava Aljmaša, Hrvatska državna samouprava i Hrvatska samouprava Budimpešte postavili su spomen-ploču u čast biskupa Ivana Antunovića. Na ploči, na mađarskom i hrvatskom jeziku, još stoji: *Aljmaški župnik, 1842. – 1859. – duhovni vođa i preporoditelj bačkih i podunavskih Hrvata.*

Godine 2001. u hodniku kanoničke kuće (Katona István ház) postavljena je spomen-ploča na kojoj, uz reljef biskupa Ivana Antunovića, stoji i natpis na mađarskom i hrvatskom jeziku: *U ovom domu je živio i stvarao za svoj „mili, dragi, nikad nezaboravljeni rod“ duhovni vođa i preporoditelj svih podunavskih Hrvata, biskup Ivan Antunović. Ovo obilježje podižu u povodu 125. obljetnice njegovog biskupskog imenovanja, 8. svibnja 2001. godine, zahvalni bački Hrvati.*

Spomen-ploča u kanoničkoj kući u Kalači (Kalocsa)

Osvrt na portrete i reljefe donosno spomen-ploče

Ne spada na mene davati ocjenu pojedinih portreta. No, kao običan promatrač mogu reći da su za mene svakako najljepša ona dva koje je naslikao Sándor Oláh. Svakako je originalan i portret Marka Horvackog budući da je nastao, kako se navodi, na temelju opisa osoba koje su poznavale biskupa Antunovića. Nažalost, imamo sačuvanu lošu fotografiju toga portreta pa je teško procijeniti njegovu umjetničku vrijednost. Za portret koji je napravio Sava S. Rajković, kad sam ga prvi put vidio, zapisao sam „čudan portret biskupa Ivana Antunovića“. U svakom slučaju vrijedno je i njega uvrstiti u postojeće portrete našega Preporoditelja. Zanimljiv je i crtež Nikole Kulmana. Portret Save Stojkova je umjetničko djelo, no nažalost s jednim malim nedostatkom. Naime, biskup Ivan Antunović sigurno nikada nije imao na glavi crvenu kapicu (soli Deo) jer nikada nije bio posvećen za biskupa. Portreti Zvonka Vidića i Šime Peića Tukuljca su portreti koji su nastali na temelju manjeg portreta Sándora Oláha. Likovni umjetnici i kritičari moći će ocijeniti koliko su uspjeli.

Tri obrađena reljefa s likom biskupa Ivana Antunovića rad su istoga čovjeka, akademskog kipara Neste Orčića. Procjenu vrijednosti samog reljefa te autentičnost lika biskupa Ivana Antunovića na njemu također ostav-

ljam stručnim osobama. Sigurno, pak, možemo reći da su svi portreti, crtež lika biskupa Ivana Antunovića kao i reljefi i postavljene ploče znak velikog poštovanja i ljubavi prema njegovoj ličnosti i prema svemu onomu što je ostavio kao bogatu baštinu neprocjenjive vrijednosti i važnosti svim bačkim odnosno podunavskim Hrvatima kako bi sačuvali svoju vjeru, narodnost i jezik te ostali vjerni Bogu, Crkvi i svom hrvatskom narodu te bunjevačkom i šokačkom Rodu.

Stvarna ljepota čovjeka

Fotografije, portreti, reljefi, biste, spomenici pojedinih znamenitih osoba mogu biti više ili manje uspjele, „pogođene“ ali stvarna ljepota čovjeka mjeri se po ljepoti njegove duše. Naš biskup Ivan Antunović nije nam za uspomenu ostavio svoju fotografiju. Nije nam poslije smrti ostao neki njegov portret, koji bismo mogli fotografirati i na temelju njega praviti nove portrete, reljefe, biste i kipove. Neki su to pokušali učiniti na temelju opisa onih koji su ga poznavali, gledali, s njim živjeli. Neki su to učinili prema svom umjetničkom nadahnuću. Tko je koliko uspio, možete procijeniti na fotografijama u ovom članku. Jedno je sigurno, biskup Antunović je bio veliki čovjek, veliki duhovnik. On je velikan našeg hrvatskog naroda – bunjevačkog roda. Ostavio je iza sebe brojna pisana djela. Osim toga, on je svojim životom i radom ostavio iza sebe svijetli trag koji prepoznamo mi koji uživamo u svemu onome što nam je darovao i ostavio u baštinu. Kako bi svatko od nas u svojoj mašti, u svojoj svijesti, u svom srcu mogao stvoriti lik našeg dobrog učitelja i pastira, našeg preporoditelja, biskupa Ivana Antunovića, objavljujem kao zaključak ovoga članka nekoliko misli i svjedočenja u kojima on sam govori o svom djetinjstvu, o svom životu i radu.

Umjesto zaključka – Ivan Antunović o svojoj naravi i karakteru

Antunović je bio skroman čovjek. Hodao je ovom zemljom otvorenim očima i srcem. Upijao je u svoje biće sve ono što je lijepo i dobro, ali je zapažao i sve ono ružno i loše. I jedno i drugo poslužilo mu je za duhovnu i ljudsku izgradnju. Ono lijepo i dobro širilo mu je poglede duha, obogaćivalo njegovu kulturu i poticalo ga na rast u svetosti. A sve ono što je bilo ružno i loše uključivalo je u njegovom biću „alarm“ da ga upozori kako bi se na vrijeme zaštitio, ali isto tako da na to upozori druge te im pomogne da se izmaknu prijetećem zlu.

O njegovoj naravi i karakteru imamo dragocjene zapise drugih, ali imamo sačuvane i neke njegove misli. Sve to predstavlja njegov lik u pravom svjetlu.

Život i rad Ivana Antunovića obilježen je obiteljskim životom i odgojem. O svom djetinjstvu pisao je s čežnjom i toplinom. Vraćao se češće u svoje djetinjstvo, ali najtoplije je o njemu pisao u svom djelu *Slavjan* kad opisuje ozračje u njegovoj obitelji napose u došašću i o Božiću: *Davno je to bilo, kada sam još bio djetetom u kući mojih djedova – ali što starijim postajem, sve mi se ljepše izvijaju slike mojega djetinjstva, pred zrcalom sladke uspomene* (Ivan Antunović, *Slavjan – na svetih dnevih ili blagdanih crkveni*, Kalača, 1875., str. 13). Njegova obitelj je bila brojna. Zajedno je u njoj živjelo, u slozi i ljubavi, više generacija. To je smatrao posebnom prednošću: *Sriećna kuća koja je svakom dobom napućena*. U takvoj kući svatko je imao svoju zadaću: *Tuj su stari, koji i po radićacih crkvu i službu Božju marljivo polaze; pa kada se mladji po njiva i poljih razidju, te se na žestokom suncu pod trhom vila i kosa previjaju, oni posvetilište svete mise sa svećenikom prikazuju, moleć da trud i muka njihova i njihove obitelji, ožudjenim urodi blagoslovom*. Djeca i mladi su radost obitelji. Oni svojom razdraganošću i pjesmom i ono što je starošću zamrzlo i namršteno, razdragaju. Najmanji su posebno blago. Njihova nazočnost u obitelji ima dragocjenu ulogu jer su oni u stanju i one izmiriti, koji u bud kakovoj strasti i mržnji i neprijateljstvu žive. *Iz ovih kipi i izvire ljubav, te se poput iz cvietnog kaleža proizlazećeg miomirisa, po svojkolikoj obitelji razlieva* (usp. *Slavjan*, str. 13).

Došašće i Božić je u njegovoj obitelji bilo vrijeme radosti. Proživljavao je te dane u zajedništvu s braćom i sestrama. No, roditelji su davali pravi duh toj radosti: *One lijepe pjesme, koje su naši roditelji navečer na čast Blažene Djevice Marije pjevali, znale su nas do vrhunca one radosti uzneti, koju ćemo na Badnji dan uživati*. I prije nego što će potanko opisati kako je izgledao njihov obiteljski život u došašću, još jednom je izrekao hvalospjev svom djetinjstvu: *Dosta je, što se sladko i s veseljem sjećam one (radosti) koju sam davno, da, vrlo davno, al uistinu osbiljno i u obilju uživao u onom milom, preugodnom krugu jedne obitelji koja je kost od iste kosti, krv od jedne krvi bila*. Ta radost je kulminirala na Badnji dan: *Ah, gdje l' da je ono veselje, koje mi je svim srcem zavladao o Badnjem danu i koje niti istim blagom jednoga carstva zamienio ne bih* (*Slavjan*, str. 18). U njegovim riječima osjeća se i žal za tim lijepim vremenima: *Sladka djetinjska radosti zašto l' da si toli kratka bila. Ta da si mi samo iole dulje trajala bila, bio bi mi nedvojbeno život dulji a možda i zdraviji, te obilniji sladkošću mladih uspomena, od koje bi dosta bilo samo jednu kapljicu primiešati gorkosti svakoga dana okrutne prošlosti, da mi ovaj pred očima duše moje zauvjeke smrkne* (*Slavjan*, str. 14). Znamo

da je Antunović rano ostao bez oca, pa stoga ističe da je to radosno obiteljsko ozračje u njegovom djetinjstvu kratko trajalo.

Antunovićeva majka posebno je zaslužna za sve ono što je on bio i postigao u životu. Ona je bila uz njega sve do svoje smrti. Umrla je 1874. godine u 86. godini života. Antunović je u svom radu osobito isticao ulogu žene i majke, posebno hvaleći ljubav i nježnost slavenskih majki. U tom smislu je bio Bogu osobito zahvalan i za svoju majku: *Vječna tebi hvala, dobri Bože, što me je majka slavenska porodila. Ta da me je druga kakva majka rodila bila, nikada tolike radosti djetinjske ne bih uživao* (Slavjan, str. 16).

Antunović je održavao bliske veze kako s bližom tako i s daljnjom rodbinom. Kad je saznao za bolest majke rođaka mu Ivana Evetovića, svećenika, piše: *Žao mi je tvoje matere koja sirota mnogo trpi, no moli se za nju da joj Bog udieli lieka ako ne a ono barem oduminka i milost strpljivosti i ja ću se...* (Pismo Ivanu Evetoviću, Kalača, 17. ožujka 1886., u: Evetović, str. 176). S rođakom Danijelom Evetovićem dijeli radost zbog udatbe kćeri. Na poziv da sudjeluje u ženidbenom slavlju, odgovara mu srdačnim pismom: *Dragi Dano! Prije vinčanja sam primio tvoj radosni brzoglav u kom nas pozivlješ na svoje otčinsko i bratsko najveće veselje, kada tvoje posljednje dite a bratja jedinu sestru udomljujete... Ništa lipšeg neima na svitu nego svoju rođenu dicu udomiti. Znam da je Ivan gorućim srcem prosio Božji blagoslov na mladence, znam da su bratja jedinicu opravili kao golubicu znajući da se tomu u nebu raduje i njihova dobra majka. Znam da si ti kao otac radostnice suze ronio a sto puta Boga hvalio što je tebi tu milost udilio da si mogao i tvoju jedinicu udomiti... Tvoj izkren rod Ivan Antunović* (Pismo Danijelu Evetoviću, Kalača, 25. studenoga 1887., u: Evetović, str. 181).

Dobro je, čitajući Antunovićeva djela, ocijenila njegov karakter i stil s. Fides Vidaković: *Po prirodi je bio živahan, veseljak, pa se to odražava i na njegovu stilu pisanja – nije suhoparan, nego zanosan, neposredan – piše od srca k srcu – duhovito!* (Fides Vidaković, „Ivan Antunović – putopisac“, u: Zbornik „Ivan Antunović“ 1, str. 23). O Antunovićevoj duhovitosti mogao bi se napisati opsežan članak.

Volio je pjesme i svirku. A budući da nije bilo oko njega bunjevačkih „sviraca“, onda bi natjerao mađarske da nešto nauče: *Pa uz to da još vidite kako se to veselilo u poklade uz glasovir i jednog mladog ciganina hegede, pa mi mlađji popovi moraju uvijek barem po dvije naše odpjevati i premako uvijek iste jedne, ipak meni drage, jel mi svojski zvone u ušima, onda im tek dozvolim da svoje magjarske pjevaju* (Pismo Iliji Okrugiću, 10. siječnja 1877., u: Evetović, str. 153). Obično je zbijao šale na svoj račun, a znao je duhovito prokomentirati i neke događaje: *Evo me na konju, kog sam kao djetić i momčić neizkazanom radošću jašio. Ovo je bila strast koja me je silna zatajenna*

koštala. Da nisam bolan još bi ga i sad uzjašio, pak cigarom u usti prieko sve Magjarske pretrčao, da dospijem na bojište gdje se slavsko krv proliva i nakitim se svekoliko repovah turskih pašah. Alaj ti je velika sila nemoć, pa se i najveća volja mora sgrčiti kao otrcana baba i poniženim očima gledat, hoće li se na čas smilovat da se izpravi i zaigra ko nekoć vragolasta curica“ (Pismo Iliji Okrugiću, 25. rujna 1876., u: Evetović, str. 150). Šalio se i na račun svog pisanja. Nikada, naime, nije svoj rad hvalio. Bio je svjestan svojih propusta, ali je radio s ljubavlju i s jasnim ciljem da bilo kako pomogne svom Rodu: *Znate li Vi kako sam ja s mojim pisanjem, ko ona subotička Bunjevka, koja se u mojoj mladjoj dobi kao prosta al bogatija žena obukla u gospodsko, pak je svakojake skupoće i ljepote na se tovarila, al ne odhranjena gospojom, ni boje razabrat, ni haljinu izabrat za priliku nije znala...* (Pismo Iliji Okrugiću, 18. rujna 1875., u: Evetović, str. 144). Napose je isticao da su starost i bolest utjecali na njegov stil života i način rada. Nije se stidio priznati i svoje mane: *Starac se prominjiva kao vrijeme, te sada se kosiri kao mator konj, al tek za čas, pak mu umah sve kloni i u ušima zazvoni tempi passati pak onda kao dijete, komu ne dadu ono što ište, srđi se na se i na sav svijet, i ne videć da se na to nitko ne osvrće....* (Pismo Iliji Okrugiću, 3. rujna 1879., u: Evetović, str. 155). No, usprkos svemu tomu Antunović je bio marljiv i ustrajan u svom naumu. On je želio svojim radom prije svega Boga slaviti, a onda i pomoći svom narodu. No svjestan je da su njegove sile nedostatne za ono što je tom narodu potrebno. Zato u skromnosti ističe: *Za moje Bunjevce... trebalo bi mlada i odvažna čovjeka, da nešto spasi od obće propasti. Silni, veliki dusi rano se rode, a ja i tako patuljak, kasno se rodih, pak tada kada je već sve izgubljeno, mislim nešto natrag otet...* (Pismo Iliji Okrugiću, 28. srpnja 1880., u: Evetović, str. 160-161). Čini se da je Antunović u pojedinim prosudbama svoga rada bio i preskroman, a tajnu njegova uspjeha, premda je imao puno osobnih i stvarnih poteškoća, moglo bi otkriti njegovo osobno svjedočanstvo o stilu i načinu njegova spisateljskog rada. Kad mu se prijatelj Ilija u jednom pismu potužio da ima problema s inspiracijom za pisanje knjiga, razložio mu je kako je on doživljavao slične probleme. Najprije ističe kako smatra da su mu poteškoće pomogle da u svom radu uvijek traži Božju volju *jel da mi je sve po volji gudilo, možda ja ne bi igrao po volji Božjoj. Ovo neka Vam je utjeha u Vašoj patnji*. Glede inspiracije i motivacije za rad ohrabrio ga je svojim iskustvom: *A što se tiče drugog lieka ja ću Vam kazat onaj koga ja uporabljam kadgod hoću da što činim al naskole prije no što začmem pisat i to uvijek – najprije kleknuvši vršim pred propelom onu molitvu: Veni sancte Spritus!.* Sveto pismo mu je bilo trajni izvor nadahnuća: *Pak ti onda uzmem Sveto pismo i pročitam jedno poglavlje prije podne, Novoga a poslije podne Staroga zakona i to svaki put, zatim sjednem pisat prije podne a poslije opet drugo što štiti. Ovo činim od mnogo godina i uvjerio sam se da ovo ne či-*

nim, ne bi umio ni jednu knjigu napisat... No, priznaje da to nije uvijek lako. Svjestan je, međutim, da bez križa nema života na zemlji: *No sasvim mir i pokoj nikad nećete osjećat, jerbo smo pozvani da u znoju lica svoga kruh svoj jedemo, da u bojznosti tražimo kraljevstvo nebesko.* I na koncu priznaje: *Eh, da Vam znam kazat kakav sam ja mnogo puta turoban, kakav težak u duhu. Al i to valja znat da smo pozvani na borbu. Ne daj se Pobro dok ti je duha već se bori protiv đavolskih zajeda sve do krvi. Mora on odustat, pak ćemo zapjevati Gloria in excelsis!* (Pismo Iliji Okrugiću, 11. veljače 1880., u: Evetović, str. 160). To svjedočanstvo i životno iskustvo Ivana Antunovića jasno govori o njegovoj dubokoj vjeri koja mu je davala snagu u cjelokupnom radu i poticala ga na ustrajnost.

Ivan Antunović je bio ugledni svećenik, s brojnim crkvenim odlikovanjima. No, nikada to nije isticao i radije se u javnosti pojavljivao kao skromni svećenik nego kao crkveni dostojanstvenik. Mogle bi se nabrojati još mnoge Antunovićeve vrline, ali neka kao zaključak posluži misao Matije Evetovića u ocjeni njegovih sačuvanih pisama: *Iz prikazanih pisama Antunovićevih možemo također upoznati njegove neke lijepe vrline. U svima je on iskren. Osjećamo u njima topli dah plemenite duše i kucaj slavenskoga srca* (Evetović, str. 181).

I drugi poznavatelji Antunovićeva života i djela svjedoče o mnogim njegovim lijepim osobinama ali i o njegovom originalnom i suvremenom načinu djelovanja. Neka nam sve ovo pomogne da biskupu Ivanu Antunoviću budemo još više zahvalni za sve ono što je za nas učinio i da ga još više poštujemo te pokušamo njegovati i živjeti, u ovom našem vremenu, nešto od onoga što nam je on ostavio u baštinu kako bismo kao narod opstali i napredovali.

Krunu Dužijance 2021. izradila je Jozefina Skenderović

DAN PRED USKRS

Ovo je vrijeme
kada od kamena
učiti moraš...

Vrijeme
kada se umirit
i sklupčat, onako
kao dijete,
kada ga sni obujme,
moraš...

Kada ti svi sni
postanu plašt
pod kojim tijelo
skloniš...

Kada kao kamen
što vjekovima stoji,
valove i vjetrove trpi,
il ljubav s njima vodi...

Ovo je vrijeme
kad kao kamen
stajati moraš...

Odurat svemu,
otvrdnut,
i stisnut,
i izdržat...

Jer je vrijeme
kušnje goleme,
i tijela i duše naše...

Od kamena sada
učiti moraš
kako preživjeti
i sačuvati ono
što vjekovima svijetli,
u tebi, u meni...

Predobri prijatelju,
sažmi, stisni,
stvrdni, umanji
svoju bol
i pretoči je u
stijenu, u kamen,
pa se prepusti
milosti Božjoj...

Ljiljana Bačlija

Knjiška produkcija Hrvata u Srbiji 2020. – 2021.

Piše: Davor Bašić Palković

Kontinuitet solidnog broja naslova

U sklopu manifestacije *Dani hrvatske knjige i riječi – Dani Balinta Vujkova*, koja se održava u listopadu, ustalila se praksa prikazivanja knjiške produkcije ovdašnjih Hrvata i drugih knjiga vezanih za tu zajednicu u protekloj godini („od Dana do Dana“). Na početku ovogodišnjeg pregleda treba iznova ukazati na jedan od izazova u praćenju knjiške produkcije, a to je još uvijek nedovoljna suradnja nakladnika i autora sa zavičajnom knjižnicom *Biblioteca Croatica* pri Zavodu za kulturu vojvodanskih Hrvata gdje bi oni koji „proizvode“ knjige i druge publikacije na hrvatskome jeziku trebali dostaviti primjerke, što nažalost još uvijek nije praksa u cijelosti.

Imajući u vidu tu okolnost, od prošlih do ovogodišnjih „Dana“ konstatirano je publiciranih ukupno 40 knjiga, s time da je jedna knjiga imala dva izdanja (roman *Radio Siga* Ivana Vidaka, koji je nagrađen trijenalnom nagradom ZKVH-a za najbolje prozno djelo *Iso Velikanović*, objavljen je u Zagrebu i Beogradu). Ako tome dodamo i dva kataloga, onda imamo 43 naslova, te je u odnosu na prošlo isto razdoblje objavljen identičan broj naslova. Kod sumiranja u listopadu 2019. godine, također su zabilježene 43 monografske publikacije, računajući i određen broj autorskih udžbenika, a rekordna je za sada još uvijek 2011. godina s čak 46 naslova. Može se zaključiti kako se produkcija posljednjih godina „vrti“ na oko 40 naslova godišnje, što je lijepa brojka (prije ovoga razdoblja prosjek je bio uglavnom tridesetak), posebice u još uvijek aktualnim uvjetima koronakrize.

Porast proznih djela

Glede književnih djela, pjesnička produkcija je tradicionalno najizraženija, ovoga puta s 10 knjiga pjesama, od čega su pet zbornici i izabrane pjesme (a tu spadaju i tradicionalne produkcije – *Lira naiva* i *Preprekovo proljeće*), a drugu polovicu čine nove autorske knjige.

Kada je u pitanju proza, tu se bilježi blagi porast, ukupno 8 naslova. U pitanju su dvije knjige kratkih priča, čak pet romana (dva izdanja Ivana Vidaka) i jedna knjiga drama vjerske tematike (autora Marinka Stantića). Na koncu, možemo konstatirati umanjeње dominacije poezije nad prozom, u odnosu na neke od ranijih godina.

Književnost za djecu je nešto slabija nego prijašnjih godina, sa samo jednim izdanjem (slikovnicom), a koje dolazi iz Hrvatske, a tiče se s. Amadeje Pavlović koja je rodom iz Petrovaradina.

Publicistika je jaka, s lijepim brojem od sedam naslova, a primjetno je da se oni većim dijelom bave temama društveno-političkog položaja ovdašnjih Hrvata (po dvije knjige Zlatka Pintera i Branimira Miroslava Tomlekina te jedna Marka Kljajića).

Znanost i umjetnost

U prostoru znanosti uviđa se određena produkcijska stabilnost u odnosu na prosjek iz ranijih godina, s ukupnih 15 naslova, a na ovo treba dodati i dva kataloga. U području teologije objavljena su dva djela, područje etnologije i povijesti i leksikografije je najzastupljenija (5 izdanja) a tu se ističe zbornik radova sa znanstveno-stručnog skupa *Etnokulturni identitet Hrvata u Vojvodini: povijesni i suvremeni procesi*, koji je 2019. održan u Zagrebu i Subotici.

Književna znanost ima tri izdanja, dok u području umjetnosti imamo solidnih pet naslova, od čega nekoliko značajnih, a pokrivaju se likovna umjetnost (monografija o slikarici naive Ciliki Dulić-Kasiba), glazba (petrovardinski skladatelj Franjo Štefanović) i kazalište (*Idemo li večeras u kazalište?* Milovana Mikovića).

Kontinuitet uz nova imena

Sumarno promatrano, jedan dio spomenutih 43 naslova odnosi se na već poznata nam književna kretanja unutar hrvatske zajednice. Dijelom su to, naime, naslovi vezani za veće kontinuirane projekte – *Izabrana djela Balinta*

Vujkova (Pripovi(je)tke 2), ediciju *Matošev milenij* (zbirka pjesama *Moderato dolcissimo*); nadalje knjige vezane za književne natječeaje (*Lira naiva*, *Preprekovo proljeće*, *Preprekova jesen*), zbornici vezani za stručne skupove ili leksikografska izdanja, kao što je 15. svezak *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*.

U području književnog stvaralaštva dominiraju već poznati autori, ali imamo i pet novih imena. Kod poezije to su Nevena Mlinko, Ivan Sokač (kojem je ovo debi na hrvatskom jeziku, iako ima već određeni broj naslova na srpskom te višejezičnih izdanja), Darko Baštovanović i Zlatko Gorjanac, a u prostoru proze Antun Vidić, Subotičanin, koji danas živi u Mađarskoj (roman *Sam i svoj*).

U pregledu možemo uočiti kako nema novih nakladnika u hrvatsko-mađjinskom prostoru, dok je knjigu *Ogledi* Jasne Melvinger objavio Kulturni centar Vojvodine *Miloš Crnjanski* iz Novog Sada, kao pokrajinska ustanova kulture.

Knjiška produkcija je, kako vidimo, bogata i raznorodna, no znamo da kvantitet nužno nije mjerilo kvalitete. Ipak, u prethodnih godinu dana pojavila su se izdanja koja zavrjeđuju pozornost kako u području književnosti, tako i ona koja, oslanjajući se na dobre prakse suradnje s matičnom Hrvatskom, pridonose istraživanjima na polju znanosti, prije svega povijesti i etnologije.

Časopisna periodika je također bila stabilna s osam ustaljenih publikacija (godišnjaci, revija, kalendar...) te jednom novinom (godišnjakom HNV-a *Snage budućnosti* koja donosi pregled nagrađenih učenika hrvatske nastave). Novine i listovi izlazili su svi i u navedenom razdoblju od tjednika, mjesečnika, tromjesečnika do godišnjaka, a teritorijalno po mjestu izlaženja – od Subotice, preko Sombora do Srijemske Mitrovice.

Monografske publikacije

I. Književnost

a) poezija

1. *Moderato dolcissimo – pjesničke posvete Antunu Gustavu Matošu*, [priredio Mirko Čurić], Društvo hrvatskih književnika, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski – Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata, Osijek – Subotica, 2020., 64 str.

2. *Pjesme putujućih : Lira naiva 2021.*, izabrala Klara Dulić ; [uredila Katarina Čeliković ; pogovor Klara Dulić], Katoličko društvo „Ivan Antunović“ : Hrvatska čitaonica, Subotica, 2021., 183 str. – naklada 500.

3. *Preprekovo proljeće 2021. : zbirka pjesama* / [uredništvo Dragana V. Todoreskov ... et al.], Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“, Novi Sad, 2021., 112 str. – naklada 150.

4. *Stablo staro, vrijeme slavno : Preprekovo proljeće 2009-2019. : antologija pjesama prvoga desetljeća*, priredila Dragana V. Todoreskov, Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“, Novi Sad, 2020., 185 str. – naklada 150.

5. Baštovanović, Darko, *Cijeli cjelovi tuge*, Subotica : Hrvatska riječ, 2020., 84 str. – naklada 500.

6. Gorjanac, Zlatko: *Skazaljke : pjesme*, Sombor : Udruženje građana „Urbani Šokci“, 2021., 114 str. – naklada 100.

7. Kolarić-Dumić, Ljubica, *Stopama mojih predaka : izabrane pjesme*, Izbor pjesama Igor Žic, Ogranak Matice hrvatske u Rijeci, Rijeka, 2020., 181 str.

8. Mlinko, Nevena, *Vinjete Bola*, [likovni prilozi Ružica Miković Žigmanov], Subotica : Matica hrvatska Subotica, 2021., 63 str. – naklada 300.

9. Radović, Ljerka, *Osluhnuta tišina : zbirka pjesama*, Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“, Novi Sad, 2021., 87 str. – naklada 100.

10. Sokač, Ivan, *Rosa*, Subotica : Hrvatska riječ, 2020., 115 str. – naklada 500.

b) proza – kratke priče

11. *Preprekova jesen 2021 : zbirka kratkih priča*, HKUPD „Stanislav Preprek“, Novi Sad, 2021., 241 str. – naklada 150.

12. Vujkov, Balint, *Pripovi(je)tke 2*, [izbor Zlatko Romić ; knjigu uređila Katarina Čeliković], Hrvatska čitaonica, Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata, Subotica, 2021, 659 str. – naklada 600.

c) proza – romani

13. Miković, Milovan, *Potonulo ušće*, Subotica : Matica hrvatska, 2020., 158. str. – naklada 300.

14. Prčić, Dražen, *Advokat : roman o Subotici*, Subotica : 1909. Minerva, 2021., 255 str.

15. Tomlekin, Branimir Miroslav, *Martina*, Tkanica, Zagreb, 2020., 167 str.

16. Vidak, Ivan, *Radio Siga : roman*, Sandorf, Zagreb, 2020., 176 str.

17. Vidak, Ivan, *Radio Siga : roman*, Beograd : Književna radionica Rašić, 2021., str. 190. – naklada 500.

18. Vidić, Antun, *Sam i svoj*, Neprofitno poduzeće za kulturnu, informativnu i izdavačku djelatnost Croatica, Budimpešta, 2020., 338 str.

d) drama

19. Stantić, Marinko, *Bogu na slavu, ljudima na radost*, Subotica : Festival hrvatskih duhovnih pjesama - HosanaFest, 2021., 128 str. – naklada 400.

e) književnost za djecu

20. Mijatović, Krista [tekst]; Gašparovsky, Margita [ilustracije], *Majka Amadeja*, Đakovo: Milosrdne sestre sv. Križa, 2021., 40 str. – naklada 2000.

II. Publicistika – politika

21. *Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“ : monografija u povodu 15. obljetnice osnutka* / [uredništvo Dragana V. Todoreskov ... et al.], Novi Sad : Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“, 2020., 103. str. – naklada 100.

22. Kljajić, Marko, *Kako je umirao moj narod. 2. Antimemoari*, Hrvatska čitaonica „Fischer“, 2021., 640 str. – naklada 2000.

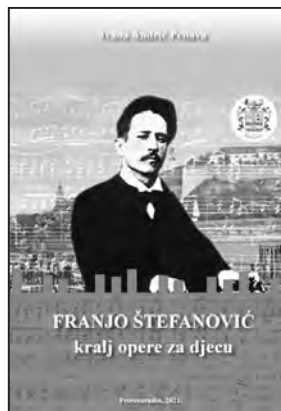
23. Pinter, Zlatko, *Hrvati iz Srijema, Banata i Bačke – Progon i etničko čišćenje (1991. – 1995.)*, Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, Zagreb, 2020., 410 str.

24. Pinter, Zlatko, *Progon i stradanje Hrvata u Vojvodini tijekom Domovinskog rata (prilog kronologiji terora nad Hrvatima u istočnom Srijemu, Banatu i Bačkoj od 1986. do 1995.)*, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, 2020., 529 str.

25. Tomlekin, Branimir Miroslav, *Plači Vojvodino. 1*, Novi Sad : Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“, 2021 (Novi Sad : Uncle Vanya's booktique), 214 str. – 100.

26. Tomlekin, Branimir Miroslav, *Plači Vojvodino. 2*, Novi Sad : Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“, 2021 (Novi Sad : Uncle Vanya's booktique), 198 str. – 100.

27. Vujković Lamić, Ljudevit, *100 godina filatelije u Subotici : kronologija*, Subotica : Pučka kasina 1878, 2020., 152 str.

III. Znanost

Teologija

28. Raguž, Ivica: *Ja služim Bogu : Duhovni život majke M. Amadeje Pavlović*, Đakovo: Milosrdne kćeri sv. Križa, 2021., 243 str.

29. Sekulić, Ante, *Mariološke rasprave*, priredio Stjepan Kušar, Zagreb : M-print ; Subotica : Katoličko društvo „Ivan Antunović“, 2020., 246. str. – naklada 200.

Povijest, etnologija i leksikografija

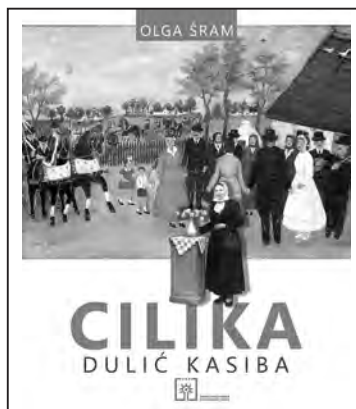
30. *Čuvari tradicije : zbornik radova : Seminar bunjevačkog stvaralaštva*, [urednica Ivana Petrekanić Sič], Tavankut : HKPD „Matija Gubec“, 2021., 153 str. : ilustr. – naklada 500.

31. *Etnokulturni identitet Hrvata u Vojvodini: povijesni i suvremeni procesi : zbornik radova sa Znanstveno-stručnoga skupa, održanoga u Zagrebu i Subotici od 9. do 11. listopada 2019.*, ur. Mario Bara, Filip Galović i Lucija Mihaljević, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, 2020., 400 str. – naklada 300.

32. *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca. [Knj.] 15, L-Mal*, [glavni urednik Slaven Bačić], Subotica : Hrvatsko akademsko društvo, 2021., IV, 164 str. – naklada 500.

33. Prčić, Aleksandra, *Izložba Bunjevačko veliko ruvo : dužijanca u Zagrebu : Etnografski muzej, Zagreb, 18. kolovoza - 30. rujna 2018.* / [autori izložbe i urednici kataloga Aleksandra Prčić, Marinko Piuković ; fotografije i grafičko oblikovanje Zoran i Adrijana Vukmanov Šimokov], Subotica : Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ : Katoličko društvo „Ivan Antunović“, 2020., 36 str. : ilustr. – naklada 200.

34. Skenderović, Ivan, *Tragom starih matičnih knjiga u Subotici : povijest jedne male grane velike porodice Skenderović*, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2020., 252 str. ; ilustr. – naklada 500.

35. Šeremešić, Marija, *Ajte s nama : kuvarica*, Sombor : Udruženje građana „Urbani Šokci“, 2021 (Budisava : Krimel), 126.: ilstr. – 300.

Književna znanost

36. *Dani hrvatske knjige i riječi : dani Balinta Vujkova : zbornik radova s međunarodnog znanstveno-stručnog skupa 2020. godine*, zbornik uredila Katarina Čeliković, Hrvatska čitaonica – Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata, Subotica, 2021., 245 str. – naklada 300.

37. Čeliković, Katarina, *Književnost u zrcalima : ogledi i eseji*, Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata, Subotica, 2020., 254 str. – naklada 500.

38. Melvinger, Jasna, *Ogledi*, Kulturni centar Vojvodine „Miloš Crnjanški“, Novi Sad, 2020., 151 str. – 300.

Umjetnost

39. Andrić Penava, Ivana, *Franjo Štefanović : kralj opere za djecu*, Petrovaradin : HKPD „Jelačić“, 2021. 88 str. : ilustr., note. – 500.

40. Ivković Ivandekić, Mara, *Krune Mare Ivković Ivandekić : prigodom obilježavanja 100 godina od rođenja umjetnice, slamarke Mare Ivković Ivandekić iz Đurđina*, autor izložbe Marinko Piuković, fotografije i grafičko oblikovanje Zoran i Adrijana Vukmanov Šimokov, Subotica: Katoličko društvo „Ivan Antunović“ : Udruga bunjevačkih Hrvata Dužijanica, 2020., 52 str. : ilustr. – naklada 150.

41. Jurca, Josip, *Katoličke misne i božićne pjesme [Štampane muzikalije] : partiture za tamburaški orkestar*, Ruma : Srijemska biskupija, 2021 (Ruma : MPR), 90 str. : note, ilustr. – naklada 100.

42. Miković, Milovan, *Idemo li večeras u kazalište?*, Subotica : Matica hrvatska, 2020., 392 str. – naklada 300.

43. Šram, Olga, *Cilika Dulić Kasiba*, [fotografije Augustin Juriga ; dokumentarne fotografije Rajko Ljubić ; prijevod sažetka na engleski Ivana Groznica], Subotica : Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata, 2020 (Petrovaradin : Simbol), 110 str.: ilustr. – naklada 500.

Na srpskom jeziku

Ljevar, Ivica, *Surčin u pesmi*, Beograd : I. Ljevar : Neven, 2020., 66 str. – naklada 300.

Sokač, Ivan; Lalović, Ivan, *Pesme ljuvene : odabrane ljubavne pesme /*, Jagodina : Srpsko pero, 2021 (Mladenovac : Presing), 65. str. – 500.

Sokač, Ivan, *Sve jeseni*, Beograd : I. Sokač, 2020 (Mladenovac : Presing), 89. str. – 500. (pesme)

Na mađarskom jeziku

Ušumović, Neven, *A csalóány nyelve : elbeszélések*, [fordította Ladányi István ; Ricz Géza illusztrációival], Újvidék : Forum, 2021., str. 158. – naklada 300.

Periodika

Časopisi

Subotička Danica (nova): Kalendar za 2021., godišnjak, Katoličko društvo „Ivan Antunović“ Subotica, 2020., str. 319.

Godišnjak za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, br. 11, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2019. (tisikano 2020.), str. 407+LIV.

Godišnjak za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, br. 12, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2020. (tisikano 2021.), str. 347+LXIV.

Nova riječ : časopis za književnost i umjetnost, 1-2 (dvobroj) 2020, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 2020., str. 333 +[16].

Klasje naših ravni, Matica hrvatska Subotica, Subotica, (9-12/2020), 74. str.

Revija Dužijanica: ilustrirani časopis Udruga Bunjevačkih Hrvata Dužijanica za kulturu življenja, Udruga bunjevačkih Hrvata Dužijanica, Subotica, br 10., travanj 2021., 109 str.

Blagovijest : časopis Beogradske nadbiskupije, izlazi mjesečno, Beogradska nadbiskupija, Beograd, redovito izlazi, str. 26.

Gupčeva lipa : [kronika HKPD Matija Gubec Tavankut za 2020. godinu], urednik Ivica Dulić, Tavankut : HKPD Matija Gubec, 1998-

Snage budućnosti : nagrađeni učenici u ... godini / urednik Filip Čeliković, Subotica : Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji, 2021- ; ISSN 2787-1169 (ISSN-L 2787-1169) - godišnje

Novine i listovi

Hrvatska riječ, tjednik, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 56.

Hrcko, mjesečnik, dječji podlistak „Hrvatske riječi“, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 24.

Kužiš, mjesečnik, list za mladež, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 24.

Zvonik, mjesečnik, Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Subotica, redovito izlazio, str. 52.

Bunarić : list marijanskog svetišta Subotičke biskupije, dva puta godišnje, redovito izlazio, (jesen – zima 2020.), str. 16.

Miroljub, tromjesečnik, glasilo Hrvatskog kulturno umjetničkog društva „Vladimir Nazor“ iz Sombora, Sombor, redovito izlazio, str. 30.

Otac Gerard, dva puta godišnje, Hrvatska karmelska provincija Svetog oca Josipa, Sombor, Glasilo Vicepostulature za upoznavanje Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina, str. 48.

Zov Srijema : glasilo Zajednice protjera-nih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, Zagreb, 3. ožujka 2020. godine predstavljen 100. jubilarni broj.

Nada : informativno-pastoralni list Srijemske biskupije, izlazi tromjesečno, Srijemska biskupija, (prosinac 2020., str. 78.)

Da ih ne zaboravimo

Tomo Vereš, dominikanac iz Subotice

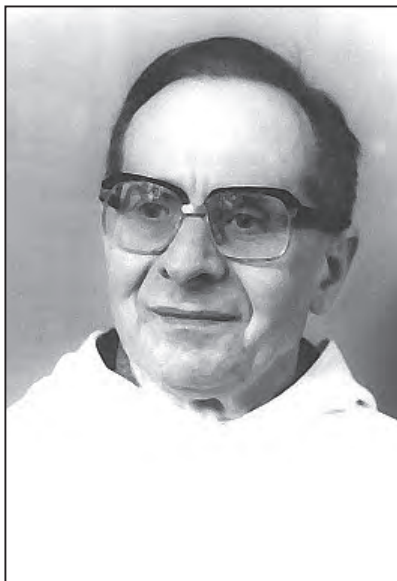
Piše: Marjan Ostrogonac

Biografija Tome Vereša

Ove godine navršava se dvadeset godina od smrti p. Tome Vereša koji je svojim znanstvenim i duhovnim radom obilježio kulturni, vjerski i znanstveni prostor našeg podneblja.

Tomo Vereš rodio se u Subotici 24. veljače 1930. od oca Ivana i majke Franciške, rođene Bata. Kršten je 25. veljače u subotičkoj katedrali svete Terezije Avilske. U matici krštenih uveden je pod imenom Tome, a krstio ga je ondašnji kapelan dr. Franjo Takacs. U Subotici završava pučku školu, a nešto prije Drugoga svjetskog rata upisuje i gimnaziju, koju uspješno završava 1949. godine.

Oduševljen pripadnicima Reda propovjednika (OP), u subotičkom

Subotička Danica

211

puku poznatijim kao „bili fratrovi“, s 19 godina stupa u dominikanski novicijat u Dubrovniku. To i ne čudi, jer je poznato kako su dominikanci uspješno pastoralno i duhovno djelovali na području današnje župe Uskrsnuća Isusova u Subotici (ondašnje vikarije Uskrsnuća Kristova kod Kalvarije) u periodu od 1945. do 1948. Kasnije će u jednom radu o dominikancima u Subotici i sam Vereš reći kako je njegovo dominikansko zvanje plod djelovanja braće dominikanaca.

Sukladno tradiciji reda Propovjednika, koji stavljaju naglasak na što temeljitije teološko i filozofsko obrazovanje, Tomu Vereša šalju na Papinsko dominikansko sveučilište „Le Saulchoir“. Ondje studira pet godina i postiže lektorat i licencijat. Za svećenika je zaređen u Parizu 1956. godine. Temom „Ontološki vid problema o Božjem postojanju kod Tome Akvinskog“ magistrirao je 1958. godine na Filozofsko-teološkom institutu „Le Saulchoir“ kraj Pariza u Francuskoj.

Po povratku u Hrvatsku, predavao je razne filozofijske discipline: uvod u filozofiju, logiku, marksizam i hermeneutiku Aristotelovih i Akvinčevih djela. Predavao je na Dominikanskoj visokoj bogoslovnoj školi u Dubrovniku i Zagrebu od 1958. do 1965. Poslijediplomski studij upisao je školske 1965./66. godine u Freiburgu, gdje je slušao predavanja glasovitog teologa i filozofa Bernarda Weltea, koji će na njega ostaviti snažan utjecaj, napose kada je riječ o razmišljanju o bitku. Ponovno se vraća u Hrvatsku i počinje se baviti filozofijom religije, naročito Marxovom kritikom religije. Svoju doktorsku disertaciju prvotno je započeo na temu odnosa filozofije i teologije. Međutim, 1958. godine Opći zbor dominikanskog reda, održan u Calaruegi (Španjolska), rodnom mjestu sv. Dominika, raspravljajući o školstvu, uputio je poziv da se na svim dominikanskim visokom školama i sveučilištima Reda mora učiniti sustavni osvrt na zablude marksizma. Ovaj zadatak za naše područje dopao je Tomi Verešu. Doktorirao je 1970. na Teološkom fakultetu u Zagrebu disertacijom „Misao i praksa u Karla Marxa“. Njegova disertacija kasnije je objavljena pod naslovom *Filozofsko-teološki dijalog s Marxom*, a tiskana je u dva izdanja (FTI, Zagreb, 1973. i 1981.).

Vereš je predavao na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove i na Institutu za kršćanski nazor u Zagrebu. Kasnije je pozvan za profesora filozofije na papinskom sveučilištu „Angelicum“ te „Urbaniana“ u Rimu.

Od 1976. do 1985. obnaša službu predsjednika Tajništva za one koji ne vjeruju pri Biskupskoj konferenciji u Zagrebu. Punih trideset godina bio je samostanski knjižničar u zagrebačkom dominikanskom samostanu. Pisao je na hrvatskom, mađarskom, francuskom i njemačkom jeziku. Zanimljiva je spisateljska i prevoditeljska djelatnost Tome Vereša. O tome svjedoči blizu petstotinjak naslova članaka i studija. Bio je član mnogobrojnih društava –

navodimo ovdje samo neke: Matica hrvatska, Hrvatsko filozofsko društvo, Institut „Ivan Antunović“, Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda.

Poradi zasluga na području filozofskih i teoloških znanosti, 10. lipnja 2000. u Rimu Tomo Vereš je promaknut u učitelja svete teologije (magister in sacra theologia). Ova titula je najveće odlikovanje u Dominikanskom redu koje se dodjeljuje za osobite zasluge za unaprjeđenje znanosti.

Pater Tomo Vereš umire 9. prosinca 2002. u 73. godini života, 53. redovništva i 47. svećeništva.

Znanstveno djelovanje Tome Vereša

Tomizam

Tomo Vereš bio je zaista plodan i originalan mislilac, prevoditelj, filozof i teolog. Teško bi bilo u jednom radu opisati njegovu široku lepezu znanstvenog rada, interesa i tema koje je on na jedan vrstan, dubok ali jasan način obrađivao. Bio je tražitelj Istine.

Njegovo najplodnije i najstudioznije djelovanje bilo je bavljenje sv. Tomom Akvinskim i sv. Albertom Velikim, koji je bio učitelj Akvincu. Najvrjedniji naslov na ovom području je Verešov prijevod *Toma Akvinski, Izabrano djelo*. Originalnost prijevoda i stvaranje hrvatske filozofske terminologije obilježja su Verešovog prijevoda. *Izabrano djelo* imalo je za cilj približiti Tomu Akvinskog ne samo kao vrsnog teologa srednjega vijeka, nego i kao filozofa koji se služi filozofijom kako bi pokušao dati odgovore na pitanje o čovjeku, Bogu, društvu. Vereš će vrlo otvoreno zaključiti kako je Toma Akvinski mnogo više zanosno hvaljen i slavljen i živo preporučivan, kao što je bio i brzopleto i neznački kritiziran, zaboravljan, a ponajmanje je iskreno, razumno i praktički prihvaćan kao uzorni tražitelj i sutražitelj istine. Toma Akvinski bio je uzor u traženju Istine, uzor u rješavanju različitih znanstvenih i misaonih problema, ne samo povijesnih nego i onih u sadašnjosti. Vereš je svjestan, pa i sam zaključuje kako je Toma Akvinski bio, a vjerojatno će i ostati, najviše osporavan teolog i filozof Katoličke Crkve (Vereš, *Iskonski mislilac*, 1978.).

Vereša je oduševljavala Tomina misao koja je svojim podrijetlom i svojom svrhom misao o Iskonu svijeta, jer je Akvinac u svom životu trajno tražio onaj zagonetni Iskon svijeta iz kojeg sve izvire i u koji uvire sve što postoji. Vereš nam još jasnije ističe kako je Akvinčevo djelo usmjereno na traženje Boga u svim zbivanjima, kako u očitim pojavama svijeta tako i u skrovitim tajnama nadsvijeta. Donosimo ovdje još neke naslove tomističke tematike.

Neka od objavljenih djela su: *Iskonski mislilac*; *Država* (uvodna studija, priredio i preveo); Albert Magnus: *Philosophia realis* (uvodna studija, priredio i preveo); značajniji članci: „Povijesno značenje Alberta Velikog“, „Zbilja i istina u Akvinca“, „Ontološki aspekt Akvinčevih dokaza za Božje postojanje“. Vereš je bio jedan od najznačajnijih poznavatelja tomizma u Hrvatskoj i u tadašnjoj Jugoslaviji u 20. stoljeću.

Dijalog s marksizmom

20. je stoljeće obilovalo raznim bremenitostima kao što su bila dva svjetska rata, pojava totalitarističkih režima fašizma, nacizma i komunizma. No, također u Crkvi se događa II. vatikanski koncil (1962. – 1965.) koji je imao zadaću posadašnje Crkve i njeno otvaranje prema svijetu. To otvaranje zahtijeva ne više apologetski pristup nego dijalog sa svijetom, kršćanima, nekatolicima, pripadnicima nekršćanskih religija ali i s onima koji nisu vjernici. Već smo vidjeli da je par godina prije Verešu pripala uloga proučavanja Marxove misli i osvrt na zablude marksizma. Vereš tako započinje pionirski rad na području dijaloga između Marxove misli i kršćanstva. Ukratko rečeno. Osim što je bio neumorni tražitelj Istine, bio je i čovjek dijaloga. Nastojao je kroz svoje djelovanje i misao uspostaviti dijalog s onima koji drugačije misle, koji nastupaju s drugačijih stajališta. Dijalog koji bi imao konkretnih učinaka, a ne samo neko puko razgovaranje. Dijalog koji nije samo težnja za uvažavanjem drugoga i drugotnosti nego bi polazio od razlika u kojima se mogu zrcaliti zajedničke točke. Zauzetost za dijalog potvrđuje svojom doktorskom tezom a kasnije i objavljenom knjigom *Filozofsko-teološki dijalog s Marxom* u kojem pronalazi moguće polazišne točke za dobar dijalog između kršćana i marksista. Za Vereša je dijalog marksista i kršćana povijesna nužnost.

Vereš traži mogućnosti dijaloga prvenstveno s izvornom Marxovom misli, vješto izbjegavajući krive reinterpretacije samog Marxa od strane nekih marksista. Vereš je prema marksizmu kao filozofskom sustavu isticao njegovu misaonu diskutabilnost, odbacivao ga je kao ideologiju u komunističkim političkim sustavima (Mišić, „In memoariam Tomo Vereš“, *Obnovljeni život*, 2003., str. 126). No otkrio je pojedine točke na kojima se može temeljiti dobar, sustavan, cjelovit i praktičan dijalog s marksizmom. Josip Ćurić u članku „Život i djelo Tome Vereša“ objavljenom u *Subotičkoj Danici* ističe kako je Vereš bio svjestan poteškoća u ovom dijalogu no uvidio je i određene pomake. Tako je na obrani Verešove disertacije bio član ispitnog povjerenstva dr. Danilo Pejović, a prisutni su bili još i dr. Oleg Mandić i dr. Branko Bošnjak. U istom članku Vereš kaže kako je svjestan da smo se kod kuće pomaknuli od progona do protokola te da je prvotnu militantnu struju smijenio humanistič-

Tomo Vereš i papa Ivan Pavao II.

ki trend. Važnija djela u kojima tematizira tematiku dijaloga s marksizmom su: *Filozofsko-teološki dijalog s Marxom*, *Pružene ruke: prilozi za dijalog između marksista i kršćana*, *Razmišljanje jednog kršćanina*.

Zaključne misli

Vereš je bio čovjek vjere. Zanimale su ga razne teme. Uvijek je pokušavao naći razne nove vidike prema pojedinim problemima, ali uvijek je bio otvoren dijalogu. Pisao je o budućnosti Crkve, kršćanskoj vjeri, Gospi i Kristu, o smrti i uskrsnuću. Vereš je pisao i o Crkvenom nauku, povijesti kao i o bunjevačkom pitanju. Ovdje ističemo samo neka značajnije radove na tom području:

Katolički društveni nauk u XIX. i XX. stoljeću. Knjiga: *Neoklerikalizam i pučki katolicizam* (koautor).

Članci: „Socijalni rad Lajče Budanovića“, „Prošlost i budućnost enciklike Rerum novarum“.

Društvena problematika povijesti Hrvata u Bačkoj. Knjiga: *Bunjevačko pitanje danas*.

Crkvena povijest. Knjiga: *Dominikansko opće učilište u Zadru (1396-1807) – prvo hrvatsko sveučilište*.

Zanimljivo kako je u godini svoje smrti Vereš objavio rad u *Subotičkoj Danici* 2002. u kojem promišlja o Europi i kršćanstvu. U članku donosi razmišljanje o širenju kršćanstva u Europi i utjecaj koje je ono imalo na kulturni identitet Europe. Prema Verešu, da bi kršćanstvo opstalo u Europi, ono mora uvijek iznova naviještati temeljne istine: osobu Isusa Krista, utjelovljenog Boga, spasitelja svijeta i temelj dostojanstva svakog čovjeka, prvenstvo duhovnih i moralnih vrednota nad materijalnim, dostojanstvo braka i obitelji i društvenu pravednost. Zanimljivo koliko je članak aktualan i u današnjem vremenu u Europi koja je polako zaboravila na određene moralne vrijednosti ali i na svoj kršćanski identitet. Uklanjanjem Boga iz društva nema napretka. Tada se čovjek stavlja na Božje mjesto, a to iskustvo je tragično obilježilo Europu u 20. stoljeću.

Na kraju, možda bismo Vereša najprikladnije mogli okarakterizirati naslovima njegovih djela. On je iskonski mislilac pruženih ruku. Odnosno, on je bio čovjek koji razmišlja o praiskonu svega, o Iskonskom pokretaču cjelokupne zbilje, ali i pruža ruke prema zbilji, ostaje otvoren za dijalog sa svima. Vereš se svojim djelom nalazi na rubu dijaloga teologije i filozofije, teizma i ateizma, kršćanstva i marksizma, sveznanja i neznanja. Stoga nas i ne čudi što je ova višeslojnost prožeta njegovim cijelim opusom te je kao tražitelj Istine osjetio izazov da dokuči mogućnosti krajnje granice misli.

NADA

Osjećam
sviće novi dan
uzmiče tama
u pogledu
zrcali odraz nade
novog, blagoslovljenog jutra
za tebe
za mene
za sve.

Ljubica Gurinović

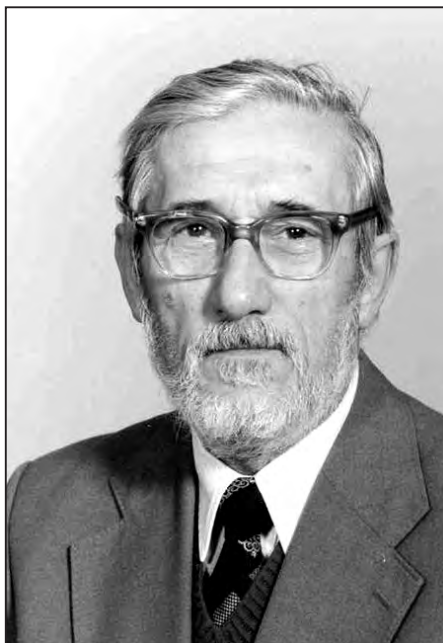
Nesto Orčić, akademski kipar i restaurator

Piše: Zvonimir Orčić

Nesto Orčić (Subotica, 1929. – Zagreb, 1993.) akademski je kipar i restaurator potekao s bačkih ravnic. Bio nam je brižan otac, bio je odličan kipar i vrhunski restaurator. Premda rođen u ravnici, na zemlji, jako je volio kamen. Nama je rijetko pričao o svojim sklonostima, ali po pričanju naše mame, odmalena je volio crtati, nešto graditi i stvarati. Bio je često organizator igara s ostalom djecom. Tako je kao dječak skupio svu „dičurliju iz sokaka“ da zajedno s njime mijese glinu, stavljaju je u kutijice od šibica i suše u male opeke. Poslije su izgradili malu kapelu u koju se navodno moglo zaući dijete.

Ova kratka crtica iz rane mladosti govori o dvije stvari.

Već zarana je pokazivao potrebu za stvaranjem, ali istovremeno i o organizatorskim sposobnostima koje je kasnije koristio u svom restauratorskom poslu. Svi poslovi bili su savršeno organizirani, uvijek se točno znalo što i kako se radi, ništa se nije prepuštalo slučaju. To je jedna od mnogobrojnih kvaliteta koje su mu kasnije mnogi kolege priznavali.

Ostavši rano bez roditelja, djetinjstvo i mlade dane proveo je sa sedmero braće i sestara o kojima je nesebičnu brigu preuzela teta Giza Varga, udovica, mamina sestra bez vlastite djece. Ona se često u toj brizi savjetovala sa župnikom Blaškom Rajićem u čijem su susjedstvu živjeli. U župnoj crkvi sv. Roka (ili kako su oni nazivali, crkva sv. Roke) tata je često ministrirao i općenito se u crkvi dobro osjećao, kao u nekom toplom utočištu, što je kasnije pokazivao odlazeći redovito nedjeljom i blagdanima na mise gdje god je živio i radio. Tako je svoj radni vijek proveo obnavljajući i mnoge crkve što mu je činilo veliko zadovoljstvo.

*Za vrijeme studija na Akademiji
u Zagrebu, 1950-tih godina*

Otišao je na studij građevine u Beograd, gdje je svoju skromnu financijsku situaciju popravljao crtajući i slikajući portrete i prigodne čestitke, ali i tovareći ugljen za zimu i sl. Završivši uspješno tri godine studija, želja ga je ipak više vukla ka kiparstvu i studiranju u Zagrebu. U tome mu je pomogao pater Hess, isusovac koji je tu ambiciju podržao i nagovorio ga da se javi na Likovnu akademiju u Zagrebu. Tamo se, na prijamnom ispitu, prvi put susreo s glinom iz koje je trebao nešto izmodelirati. Očito se snašao i dobro mu je krenulo, budući da je bio primljen. Na studiju je puno naučio kao učenik Frana Kršinića (4 godine), a kasnije kod Antuna Augustinčića (magisterij tj. majstorska

radionica). Od Kršinića je usvojio oblikovanje pune forme ljudskoga tijela, posebice ženskog akta, a od Augustinčića posebnu vještinu izrade reljefa, koja je definitivno najteža kiparska tehnika.

Nakon studija proveo je nekoliko godina u majstorskoj radionici Antuna Augustinčića, gdje je provodio po cijele dane, dodatno bruseći kiparski „zanat“, surađujući s ostalim mladim kolegama na izradi Augustinčićevih velikih spomenika.

Nakon studija kiparstva želio je još studirati i arhitekturu, ali su ga lijepo zamolili da prepusti šansu i drugima, s obzirom na to da je već završio jedan studij. Tako su se njegovi interesi vrtjeli između kiparstva i graditeljstva, a za oboje je imao nevjerojatan osjećaj. Znanje stečeno na studiju građevine također mu je dobro došlo pa ga je često koristio u restauratorskom poslu. Godine 1971. vodio je stručni tim za postavu velike izložbe u Parizu pod nazivom „Umjetnost na tlu Jugoslavije“. Isto tako radio je na stručnom postavu izložbe „Ivan Meštrović“ u Zagrebu povodom 100. obljetnice kipareva rođenja 1984. godine. Kratko vrijeme predavao je obradu kamena na Likovnoj akademiji u Zagrebu te na klesarskoj školi u Pučišćima na Braču. Pedagoški rad nastavio je i dalje, odgojivši kroz rad, desetke vrsnih restauratora koji su s njim surađivali.

Nesto je cijeloga života paralelno razvijao svoju kiparsku vještinu stvarajući nova djela, ali je veći dio vremena radio kao restaurator. Zaslužan je za osnivanje kiparskog odjela u „Restauratorskom zavodu Hrvatske“. Angažiranost u restauratorstvu često mu nije ostavljala dovoljno vremena za slobodne kiparske radove. Vodio je obnove mnogih sakralnih i profanih objekata diljem cijele zemlje. Nema kutka Hrvatske gdje nije ostavio traga, kako po pitanju restauratorskih radova, tako i kiparskih ostvarenja. U oba posla bio je posve predan, radio je naporno, ali s velikom strašću i užitkom.

Nikada neću zaboraviti trenutke kada bismo se tata i ja našli negdje u centru Zagreba. Gdje god se čovjek okrenuo, moglo se naići na crkve, kazališta, palače i skulpture na kojima je on radio. Nikada ništa nismo komentirali,

Crkva sv. Nikole Tavelića, Zagreb, kip Nikole Tavelića, bronca (lijevo)

Crkva sv. Nikole Tavelića, Zagreb, IX. postaja križnog puta (desno)

ali dovoljno mi je bilo vidjeti izraz njegovog lica s blagim smiješkom koji je odavao silno zadovoljstvo. Zadovoljstvo što je i on svojim radom dao obol u uljepšavanju i obnavljanju „njegove“ Hrvatske, „njegovog“ Zagreba kojeg je toliko volio.

Gajio je neizmjerena ljubav prema Bogu, Hrvatskoj i hrvatskom narodu. Tu je ljubav iskazivao na način kako je on znao i mogao: svojim znanjem restauratora, ali i svojim umjetničkim pozivom. U to je ugradio cijeloga sebe, obnavljajući sakralne objekte, ali istovremeno i oblikujući kiparska djela: biste, skulpture, postaje križnog puta. Ta ljubav i pobožnost utkana je u Nestu još od najranijeg djetinjstva, a proizlazi iz veze njegove obitelji sa župnikom Blaškom Rajićem koji im je predstavljao veliki moralni i duhovni autoritet. Nesto mu se kasnije odužio, izrađivši Rajićevu bistu. Ona se danas može vidjeti u predvorju župne crkve sv. Roka u Subotici.

*Poprsje župnika Blaška Rajića,
bronca*

Nikad nije čeznuo za slavom i zgrtanjem novaca, premda je mogao biti materijalno vrlo bogat. Često je, osobito na dugotrajnim terenima, a nakon radnog vremena, na zamolbu lokalnih svećenika, izrađivao kiparska djela. Nekad su to bile manje skulpture, a češće dimenzijama velika djela, poput velikih postaja križnog puta (npr. u Zadru, crkva sv. Šimuna). Honorari su bili vrlo skromni, debelo ispod realne vrijednosti. Primjerice u Bosni, u samostanu Marija Zvijezda, izradio je poprsje osnivača trapističkog reda Franza Pfannera. Sjećam se kako se vratio kući sa smiješkom „vidi čime su mi platili moj rad...“. Radilo se doslovno samo o boci misnog vina i jednom siru trapistu. Iskreno, nismo se po tom pitanju uvijek slagali, jer sam smatrao da takva vrsta umjetničkog rada (često i fizički teškog kada je u

pitanju klesanje u kamenu) mora biti primjereno plaćena. I danas stojim iza toga, ali Nesto je bio jednostavno takav. Ono što mu je bilo najbitnije bio je rad, rad na slavu Božju i to ga je najviše ispunjavalo.

Najekstremniji slučaj Nestinog odnosa prema novcu i materijalnom bogatstvu dogodio se sljedećom prigodom. Osamdesetih godina 20. stoljeća

mog je oca posjetio naš čovjek koji živi u Americi, izaslanik bogatog američkog Židova koji je kupio cijeli blok zgrada u New Yorku. Radilo se o neoklasicističkim zgradama bogatim štuko dekoracijama koje su bile silno ruinirane i zapuštene, jer godinama nitko tamo nije živio. Otac je bio zamoljen da okupi tim ljudi, otputuje u SAD i tamo vodi restauratorske radove. Rok i metodu izvođenja radova, kao i honorar trebao je on sam odrediti. Imao je potpuno odrještene ruke. Sjećam se da je taj gospodin pitao želi li honorar u „cashu ili naturi“. Ovo posljednje odnosilo se na jahte od 30-tak metara... ili „ako gospodin Orčić misli da je to premala cijena, neka on odredi“. Moj otac nam je cijeli slučaj ispričao kao zgodnu anegdotu u stilu „zamisli što mi se danas desilo i tko me posjetio...“. Nesto je tog čovjeka mrtav-hladan odbio te se ispričao s obrazloženjem kako on ne može napustiti (na par mjeseci) svoju firmu i poslove u Hrvatskoj. Stanoviti gospodin mog je oca još nekoliko puta zvao i probao nagovoriti, ali Nesto je ostao pri svojoj odluci. Kasnije smo ga pitali kako su ti ljudi uopće čuli za njega, obratili se baš njemu, a on je odgovorio: „Pa nisam ih pitao“.

Crkva sv. Josipa Radnika, Đurđin, Krist u grobu (glina, prije lijevanja u broncu)

Postoji još jedan detalj koji govori o Nestinoj poniznosti i skromnosti. Često se nije potpisivao na vlastita djela, što ga je jednom prilikom dovelo u vrlo neugodnu situaciju oko autorizacije. I oko takvih stvari Nesto i ja bili smo često u konfliktu. Međutim, postoje razlozi zašto je to činio na takav način. Smatrao je da nije on zaslužan za svoj talent, već mu ga je Bog podario. Stoga je mislio kako je taj dar potrebno uzvratiti, a on je tu kao autor najmanje bitan, stoga su honorar ili autorizacija djela manje bitni.

Nažalost, unatoč svojoj dobroti, mnogi su ga jako povrijedili. Neki od njih bili su baš iz crkvenih redova ili pak bliski kolege, što ga je posebno pogodilo. Nikada o tome nije otvoreno pričao, ali znam da je u nutrini bio jako ražalošćen tom činjenicom.

Majka i dijete, bronca

Ženski akt, kamen

Autoportret, ugljen

Prebrodio je mnoge teške trenutke, mnoga razočaranja u ljudima, što je djelomično rezultiralo i njegovim preranim odlaskom. No, u konačnici, mislim da je ipak bio zadovoljan sa svim onime kako se odigralo. Možda nije bio posve sretan, ali zadovoljan jest. Potpuno sam siguran u to. Odavno je shvatio da ovozemaljski svijet na dobrotu baš i ne uzvraća dobrotom. Unatoč tome i dalje je davao od sebe ono najbolje.

Tek nakon njegove smrti, nakon što smo primili brojna pisma sućuti s mnoštvom toplih riječi i zahvala za Nestinu ostavštinu, postao sam posve svjestan tko je bio moj otac: najveći stručnjak za kamen u restauratorskoj struci i omiljeni suradnik.

Čovjek bi očekivao da će taj epitet ponijeti sobom netko tko dolazi iz stjenovitog kraja, možda s hercegovačkog krša ili nekog dalmatinskog otoka. Postojeći ambijent sam po sebi uvjetuje stasanje vrhunskih klesara i znalaca za obradu kamena. S druge strane, ako pogledamo beskrajnu ravnicu iz koje potječe moj otac, čovjek se zapita: otkud taj afinitet i ljubav prema kamenu. Sve je ravno, sama zemlja, bez ijednog kamenčića. Tad mi je sinulo: očito su tu probuđeni neki geni koji stoljećima čuče „zarobljeni“ u čovjeku. Geni koji se protežu kroz generacije i sjećaju nas Bunjevce na hercegovačko porijeklo, na kameniti kraj kod izvora Bune, ispunjen bunjama.

Time je zatvoren jedan krug, „putovanje“ od pradomovine i povratak korijenima.

Njegova ostavština je velika, ali meni osobno najdraža je ona koju je ostavio mojoj sestri i meni: ljubav i dar za likovnu umjetnost, ali isto tako i

za glazbu. Malo je poznato da je Nesto imao vrhunski sluh i prekrasan glas. Za studija u Beogradu redovito je pjevao u isusovačkom zboru, a kasnije isto tako u Zagrebu u zboru crkve u Palmotićevoj ulici. Kao mladić svirao je gitaru, a bio je pasionirani ljubitelj i znalac opere.

Za kraj spomenuo bih neka od njegovih ostvarenja.

Od **restauratorskih radova** izdvojio bih:

- Zagrebačku katedralu
- Kapelu sv. Filipa i Jakova, Medvedgrad, Zagrebačka gora
- Grobnicu Jelačić, Novi dvori, Zaprešić
- Crkvu sv. Marije u Zadru
- Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu i Splitu
- Mauzolej Meštrović, Otavice
- Crkvu i samostanski kompleks u Rožatu, Dubrovnik.

Među uspješnijim **kiparskim radovima**:

- Kompletan oprema crkve sv. Nikole Tavelića u Zagrebu: postaje Križnog puta (100 x 75 cm, aluminij patiniran na staro srebro), kip sv. Nikole Tavelića natprirodne veličine (bronca), te reljef na tabernakulu (bronca), 1968. god.
- Križni put, crkva sv. Šimuna, Zadar, 1961. god.
- „Isus u grobu“, prirodna veličina (bronca), crkva sv. Josipa Radnika, Đurđin, 1969. god.
- Poprsje župnika Blaška Rajića (bronca), crkva sv. Roka, Subotica, 1978. god.
- Ciklus figura „Majka i dijete“ (visine cca 55 cm, bronca), privatno vlasništvo
- Ženski aktovi (kamen), privatno vlasništvo
- Raspela (bronca), privatno vlasništvo.

*Studija ženske
glave, ugljen*

*Studija lubanje,
ugljen*

LURDSKOJ GOSPI

U pećini Ti se javi na obali rijeke Gave.
Bernardi siromašnoj objavila si
veličinu svoje slave.

Sva u bijelo odjevena, na glavi ti
kruna, na nogama žute ruže,
a u glasu mekom, nježnom
od glazbala strune.

Protrljala djevojčica oči, misli da se
vara, te drhtavim rukama moliti je stala.

Uplašena Bernarda krunicom Te časti,
a sa smiješkom Ti joj reče:

Ja sam Bezgrješno začće!

Pozivaš nas, draga majko, na čistoću,
žrtvu, te molitvu dragom Bogu,
a nevina suza zasja kao biser,
na tvom oku.

Sa svih strana svijeta tebi, Majko, dolaze
da izliječe svoju dušu pokraj bistre Gave.

Molite se svi narodi svijeta za obitelj,
zdravlje i komadić sreće, a Ona vas
nikad napustiti neće!

Marica Mikrut

Povijesni kutak

Deszõ Bajsai Vojnits župnik subotičkih župa sv. Roka i sv. Terezije

Piše: Dražen Skenderović

Uvod

Prije dvadeset godina župnik župe sv. Terezije, mons. Stjepan Beretić, napisao je u katoličkom listu *Zvonik* (brojevi 9 i 10 iz 2001. godine) dva članka u kojima nešto više piše o župniku subotičkih župa sv. Roka i sv. Terezije Deszõu Bajsai Vojnitsu, koji je župnikovao u ovim dvjema subotičkim župama tijekom nemirnih godina prije i za vrijeme Velikog rata. U člancima mons. Beretića može se dobrim dijelom iščitati biografija župnika Vojnitsa, no samo do 1920. godine. Beretić piše: „Pokojni župnik Franjo Vujković mi je pričao da je Vojnits otišao u Sjedinjene Američke Države i da se od tada o njemu ništa ne zna“. Vojnits je otišao 1920. godine. I tu priča o Vojnitsevoj biografiji staje. Oдавно sam pročitao ova dva članka u *Zvoniku*, ali i još neke članke u kojima se kratko piše o Vojnitsu. I uvijek me je čudila priča da se o njemu baš ništa ne zna nakon 1920. godine.

Kako priča o župniku Vojnitsu ne bi završila te 1920. godine, pobrinula se moderna tehnologija. Prije nekoliko godina sam na internetskoj stranici Find a grave (Pronađi grob) pronašao Vojnitsev grob u Daytonu, u Sjedinje-

nim Američkim Državama. I od tada kreće potraga za Vojnitsevima životom nakon 1920. godine. Početkom 2021. godine kontaktirao sam nadbiskupiju Cincinnati gdje je Vojnits službovao i na kraju dobio deset stranica arhivske građe o njemu.

Članci u *Zvoniku* mons. Stjepana Beretića i arhivska građa iz nadbiskupije Cincinnati, kao i određena dodatna građa poslužit će na ovom mjestu da se napiše biografija (ipak i na ovom mjestu samo djelomična) svećenika Dezsőa Bajsai Vojnitsa.

Obitelj Dezsőa Bajsai Vojnitsa

Dezső (Desiderius, Dezider) potječe iz velike i poznate plemićke obitelji Vojnić. No, njegovo prezime nikada nećemo naći napisano kao Vojnić, već kao Vojnits (rijetko Vojnics), a nakon 1920. godine u Sjedinjenim Američkim Državama kao Vojnich (rijetko Vojnich). Dezső je rođen 6. prosinca 1879. godine u Subotici. Istoga je dana kršten te upisan u matične knjige subotičke župe sv. Jurja.

Otac mu je bio Mate Vojnić (mlađi). Rođen je 5. srpnja 1845. godine u Subotici. U Subotici je završio gimnaziju, a studije prava u Pešti. Sredinom sedamdesetih godina 19. stoljeća započeo je činovničku službu u gradskoj upravi Subotice, a obavljao je službe gradskog javnog tužioca, vojnog senatora i zamjenika gradonačelnika. Umirovljen je 1905. godine. Prema arhivskim podatcima govorio je mađarski, njemački i *dalmatinski* jezik. Mate Vojnić preminuo je u Subotici 8. siječnja 1930. godine, te je pokopan u obiteljsku grobnicu na današnjem groblju sv. Petra i Pavla.

Majka Dezsőa Vojnitsa bila je Ana, rođena Parčetić (na njezinoj umrljici piše Rákóczi Parcsetich). U pojedinim publikacijama ona se spominje kao Nina. Rođena je u Subotici 24. srpnja 1852. godine. Preminula je također u Subotici, 1. svibnja 1941. godine, i pokopana je na groblju sv. Petra i Pavla.

Dezső je imao dva brata. Najstariji u obitelji je bio Aladár (1874. – 1931.). Potom je slijedio Pavao (Pál) (1875. – 1923.), koji je bio domobranski kapetan, a bio je oženjen Marijom Halm. Dezső je bio najmlađi. Za razliku od njega oba njegova brata su krštena u župi sv. Terezije.

Obitelj Mate i Ane Vojnić je od 1893. godine stanovala u današnjoj palači Vojnić na adresi Korzo 1, ali je već prije zasigurno imala vlasništvo nad ranijom kućom na ovom mjestu bar od 1886. godine.

Svećenik: Subotica – Innsbruck – Subotica

Vojnits se isprva školovao u Subotici. Kao svećeničkog kandidata tadašnje Kalačko-bačke nadbiskupije nalazimo ga tek 1904. godine na studiju u Kolegiju sv. Nikole u Innsbrucku. Za svećenika je zaređen u Innsbrucku 26. srpnja 1905. godine. U ovom austrijskom gradu ostao je i sljedeće godine kako bi završio studij, a potom je iste godine imenovan pomoćnikom (*cooperator*, nekadašnja služba kapelana, danas župnog vikara) u Vaškutu. Godine 1907. kratko će se zadržati na istoj službi u Aljmašu, da bi ubrzo postao kateheta u osnovnim školama u Subotici.

Kada je 24. veljače 1909. godine umro župnik subotičke župe sv. Jurja Ivan Jasenović, ukazala se prigoda da Vojnits dobije župu. No, na natječaj za senčansku župu (dio grada Subotice poznat kao Senta) javio se još jedan gradski kateheta, Pajo Kujundžić, koji je bio

dvadeset godina stariji od Vojnitsa. Gradsko poglavarstvo se ipak odlučilo za starijeg svećenika. Na izborima za župu sv. Jurja održanim 19. svibnja 1909. godine Gradsko poglavarstvo je izabralo Kujundžića. Kujundžić je dobio 156 glasova, a Vojnits 79, te je Gradsko poglavarstvo od nadbiskupa Gyule Váro-syja zatražilo da Kujundžića imenuje za župnika župe sv. Jurja. Izborne igre oko glasovanja nekatolika odužile su izbor za župnika sv. Jurja tijekom cijele 1909. godine, te je konačno 12. siječnja 1910. godine Kujundžić imenovan župnikom.

U međuvremenu je 1. kolovoza 1909. godine umro i župnik susjedne župe sv. Roka Mátyás Mokossay. Vojnits se kandidirao i za ovu župu. Na natječaj za kersku župu (dio grada Subotice poznat kao Ker) javila su se uz Vojnitsa još tri svećenika: Lajčo Budanović, kapelan u Novom Sadu, Blaško Rajić, kapelan u župi sv. Terezije u Subotici, te Grgo Romić, kapelan u Čikuzdi. Na način, kao za župu sv. Jurja, i za župu sv. Roka glasovali su gradski vijećnici. Glasovanje je obavljeno 30. rujna 1909. godine. Vojnits je dobio 123 glasa, Budanović 30, Rajić 20, Romić 44. Gradske vlasti su nadbiskupu Váro-syju uputile molbu da Vojnitsa imenuje župnikom župe sv. Roka. No, Vojnitsev izbor za kerskog župnika izazvao je nezadovoljstvo i prosvjede župljana te subotičke župe. Glavni razlog je bio Vojnitsevo nepoznavanje hrvatskog jezika. Ovo je zanimljiva činjenica jer je Vojnitsev otac Mate govorio *dalmatinski* (odnosno hrvatski). Ondašnji tisak, osobito *Neven*, kritizirao je Vojnitsev izbor za župu sv. Roka, a i prilikom sljedećeg izbora 1911. godine za župu sv. Terezije.

O problemima oko Vojnitsevog izbora za župu sv. Roka mons. Stjepan Beretić u *Zvoniku* piše ovako: „Među građanima koji su se posebno istakli nalazimo dr. Babijana Malagurskog i Antuna Stantića. Oni su se smjesta obratili samom ministru za vjeru i prosvjetu u Budimpešti. Iz odgovora ministrovog savjetnika od 23. prosinca 1909. godine vidimo da su Malagurskovi i Stantićevi prosvjedi i zahtjevi odbijeni. U zaprimljenom prosvjedu od 10. listopada 1909. godine pod brojem 20437, koji je dr. Babijan Malagurski uputio Gradskom vijeću u Subotici, čitamo kako je glasovanje za župnika župe svetoga Roka u Subotici održano 30. rujna 1909. godine, u jeku najvećih jesenskih radova oko berbe kukuruza i sjetve pšenice. Radi toga veliki broj izbornika nije mogao doći na glasovanje. Osim toga točka o izboru novog župnika je u dnevnom redu označena kao eventualna *esetleges*, iz čega su vijećnici mogli zaključiti da će ta točka dnevnoga reda kasnije doći na raspravu. Najvažniji razlog za ponavljanje glasovanja je i to što izabrani župnik Vojnits ne zna hrvatski *bunyeváczul nem tud*. Dokument su potpisali Blaško Perčić i Ivan Ivković Ivandekić. 14. listopada 1909. zaprimio je Gradski magistrat pod brojem 20730 i prosvjed Ante Stantića zajedno s 836 potpisa župljana župe

svetoga Roka u Subotici. Zanimljivo je da se Malagurski potpisao mađarski, a Stantić svoje ime piše doslovno Stantić Antun. Između ostalog piše: *Opće je poznata činjenica da su vjernici župe svetoga Roka u cjelini Bunjevci, govore srpsko-hrvatski (szerb-horvat ajkúak)*. Beretić citira i pismo kerskih vjernika: „Vojnics ne zna bunjevački jezik. Nema ni osjećaja za taj jezik to je javno poznata činjenica. Uostalom, imao je već dva učitelja, ali ništa nisu postigli s njime, ni ovdje u Subotici, ni u onim mjestima gdje je prije kapelanovao. Nitko od njega nije čuo nikada ni jedne bunjevačke riječi, a nije ni mogao iz jednostavnog razloga: on ne zna bunjevački. Nitko ne može misliti, da bi u interesu razvitka našeg državnog života moglo biti buđenje osjećaja, da su naši građani progonjeni radi svoga jezika, a još je manje u interesu Crkve da se množe slučajevi poput santovačkog i černovačkog...“ Pismo je Antun Stantić pisao s puno gorčine, a zaključio ga je riječima: *Bit će razumljivo, ako mi kao vjernici, budući da svećenika nemamo, budemo prisiljeni potražiti takvu vjeru, gdje će svećenici znati jezik vjernika*. Tome je pismu dodao šest araka potpisa. Na vrhu svakoga arka piše: *Ne triba nam Vojnics za plebanoša*.

Konačno 1. ožujka 1910. Vojnits je preuzeo župu od privremenog upravitelja Đene Anišića, a tek je 21. kolovoza iste godine svečano ustoličen. Nije se dugo zadržao Vojnits u župi sv. Roka.

Iste, 1910. godine, 8. listopada umro je župnik subotičke župe sv. Terezije, Veco Mamužić. Izbor za župnika župe sv. Terezije održan je 31. siječnja 1911. godine. Na natječaj su se javili: Pajo Kujundžić, župnik sv. Jurja u Subotici, Lénárd Hegedűs, župnik u Bajmaku i Vojnits. Vojnits je dobio 125 glasova, Kujundžić 105, a Hegedűs 3. Iako se očekivalo da će vijećnici izabrati Kujundžića, Vojnits je dobio većinu. I ovaj izbor koji je Vojnits dobio nije prošao bez problema. S jedne strane je prebacivano da je njegov izbor politička igra njegovog rođaka, baruna i ugarskog poslanika Šandora Vojnića, s druge strane se mislilo da su pojedini zastupnici glasovali za Vojnitsev izbor samo da ode iz Kera.

Vojnits je imenovan župnikom sv. Terezije. Ubrzo je u suradnji s gradskim vlastima započeo vanjsko uređenje crkve sv. Terezije. Vanjska obloga zvana Terranova izvedena je 1912. godine, o čemu i danas imamo spomen na južnom zvoniku crkve sv. Terezije. Vojnits je 21. veljače 1913. godine imenovan naslovnim prepozitom. Naslov mu je dodijelio pečuški biskup Gyula Zichy. Naslov prepoziture glasio je Sv. Augustin od otoka sv. Lazara (nekadašnji samostan u Baranji u blizini Sigeta). Ubrzo je počeo Prvi svjetski rat, a na njegovom kraju uslijedile su velike političke promjene za Suboticu. Vojnits je kao član ugledne plemićke obitelji bio dio ugarske elite. Nova država i nove prilike, u kojima su njegovi „protivnici“ bili na vlasti i bili većina, ostavile su

traga na Vojnitsu. Zasigurno je da je tijekom svog župnikovanja doživljavao mnoge neugodnosti od pojedinaca, i bio česta meta raznih optužbi. Tako je prema kalačkom arhivu bio pod istragom Svete Stolice od 1918. do 1920. godine. Nemam točnih podataka o kakvom se slučaju radi.

Vojnits se početkom 1920. godine odrekao službe župnika sv. Terezije. Naslijedio ga je Lajčo Budanović. Na kraju je formalno umirovljen bez prava na mirovinski doplatak. Iz Subotice odlazi u Sjedinjene Američke Države. I tu je kraj priče koju znamo.

Svećenik: Sjedinjene Američke Države

Isprva se našao u Clevelandu, no ubrzo je već u ožujku 1921. godine pristigao u nadbiskupiju Cincinnati. Na preporuku biskupa u Clevelandu Johna Patricka Farrellyja (koji je umro 12. veljače 1921. godine), 25. ožujka 1921. godine Vojnits je preuzeo pastoralnu skrb za crkvu Presvetog Imena Isusova u Daytonu. Ubrzo ga je nadbiskup Cincinnatija Henry K. Moeller, 12. studenog iste godine, inkardinirao u kler svoje nadbiskupije. U pismu nadbiskupa Moellera piše: *Ovim Vas službeno obavještavam da sam Vas inkardinirao u nadbiskupiju Cincinnati. Nadam se da ćete nastaviti predano i velikodušno raditi u ovom dije-lu Gospodnjeg vinograda i da ću uvijek imati razloga radovati se što sam vas posvojio. Molim Vas*

ljubazno da preuzvišenom gospodinu Leopoldu Váradyju pošaljete poštom priloženo pismo o inkardinaciji. Vijest o Vojnitsevoj inkardinaciji u nadbiskupiju Cincinnati objavljena je u službenom vjesniku u Kalači. Za Vojnitsa je započeo novi život, i ljudski i svećenički.

Crkva Presvetog Imena Isusova u Daytonu, u kojoj je službovao Vojnits,

nalazila se na aveniji Dale i bila je središte okupljanja mađarskih emigranata u ovom mjestu u američkoj državi Ohio. U blizini su se nalazile i baptistička misija kao i misija reformata. Jedan popis iz 1920. godine govori o brojcima od oko 1200 emigranata iz Mađarske u Daytonu, dok Vojnits u jednom dopisu govori o brojcima od 320 katoličkih obitelji, od kojih 200 obitelji redovito dolazi u crkvu, a 120 povremeno. Godine 1961. taj broj je pao na 248 ljudi mađarskog porijekla. Posljednja misa u crkvi Presvetog Imena Isusova je služena 1974. godine, a bogoslužje se nastavilo služiti u crkvi sv. Stjepana, u kojoj su se također okupljali vjernici mađarskog porijekla. Bio je među počasnim pokroviteljima Julienne High School u Daytonu.

Vojnits je upravljao ovom župom i crkvom do 15. studenog 1945. Od toga dana pa do svoje smrti bio je kapelan u Siena Homeu, domu za stare i bolesne, u Daytonu.

Dezső Vojnits je umro 13. rujna 1949. godine u bolnici Dobri Samaritanac, nakon dulje bolesti. Bio je četvrtak, vrijeme smrti 2:45. Sprovodna misa slavljenja je u crkvi sv. Josipa u Daytonu, a obrede je predvodio generalni vikar nadbiskupije Cincinnati, mons. Clarence George Issenmann, kasniji biskup Clevelanda. Pokopan je na groblju Calvary u Daytonu.

U jednim lokalnim daytonskim novinama u nekrologu Vojnitsa u čast piše: „Vlč. Desiderius Vojnich, 69, bivši župnik crkve Presvetog Imena, preminuo je u utorak u 2:45 ujutro u bolnici Dobri Samaritanac, nakon dugotrajne bolesti. Vlč. Vojnich je bio bolestan otkako je 1945. napustio svoje dušobrižništvo i otišao u Sienu kao kapelan. On

je prošle subote odveden u bolnicu. Rođen je u Mađarskoj u današnjoj Subotici, Jugoslavija. Njegovi su roditelji bili patroni crkve u Subotici... Tijekom svoje 24-godišnje službe u crkvi Presvetog Imena, vlč. Vojnich je svojim župljanima pomogao u saniranju crkvenog duga i stvaranju uštedevine za

preuređenje što je učinjeno nakon što je napustio župu i otišao u Sienu. Vlč. Vojnich je bio član sjemeništa u Innsbrucku. On nema iza sebe poznatih preživjelih. Sprovodni ceremonijal vodi Hoyneov pogrebni dom.“

Zaključak

Ovim se djelomice dopunila biografija svećenika Dezsőa Bajsai Vojnitsa, koji je župnikovao u subotičkim župama u vremenima velikih društvenih i političkih promjena koje su se odrazile ne samo na mjesto njegova službovanja, nego i na njegovu osobu. Nadam se da će u narednom razdoblju biti pronađeno još građe kako bi se upotpunila Vojnitseva biografija.

KAD ZVIJEZDA I SUZA NEMA

Ivanu Golubu

Zrake zvijezda
nisu,
ne nisu,
okopnile –
tek skriše
se one
u mraku
za oblake
bijeje.

A suze?
A suza
u očima
ne manjka –
no ne klize
one niz obraze
već ko *šikšo*
bridu
u očima.

Tomislav Žigmanov

Garska crkva

Napisale: Etuška Barić i Mariška Patarčić-Kubatov

Prve pismene podatke o garskoj crkvi nalazimo 1290-i godina u pismima kralja Andrije III. kada je vladarsko pravo nad crkvom podario svojim sinovima Kolomanu i Mihovilu. Drugi put u arhivi se 1415. godine spominje Gara i crkva u selu. Gara je bila vjerojatno važni prilazni put između Budima i Bodroga (na jugu Bačke), a sigurno je bila i jedno od veći naselja, centar okolni sela. No za vrijeme Turaka Gara je sasvim uništena. Stanovnici su pomrli el otirani sa svoji ognjišta. Naselje nije bilo na današnjim mistu, već južnije, kod Đurića.

Leopold I. je 1686. godine na prazan teren sjeverno od Sombora naselio Bunjevce sa granice Dalmacije i Bosne. Prvu crkvu su u Gari izgradili 1735. godine od nabijenog zida, a pokrili su je trskom. Ta crkva je već stajala na mistu današnje crkve. Godine 1756. pri positi nadbiskupa prvi put se spominje da je zaštitnik naše crkve sveti Ladislav. Zašto? Na to tačan odgovor još ni danas ne postoji. Matične župne knjige se pišu od 1735. godine. Gara je prije bila podružna crkva „ilirske“ župe u Baji. Poznatiji upravitelji župe su bili Antun Knezović (1735. – 1738.) i Bazilije Ikočić (1774. – 1782.).

Antun Grassalkovich 1750. godine postaje zemljoposidnikom sela, on je sagradio crkvu, ali bez pobočni lađa. Bio je velikaš i gospodar grada Baje, tamo je imo svoj kaštel i poside. Kaštel mu je bio sadašnja bajska Varoška kuća na Trgu Svetog Trojstva, a sam trg mu je bio park. U pismima piše da je svoj garski posid prodo Jozefu Kohnu. Od njega su u XIX. viku garski posidnici kupili i zemlje i vlasništvo nad crkvom. Današnji oltari crkve, pendžere, klupe, pa dvi ispovidnice su napravite od gipsa i drveta. U drugoj polovini XIX. i početkom XX. vika veliki oltar je građen u Beču, a slike na oltaru su rad slikara Keslera. No neki su dilovi rađeni u Šopronu, Sambotelu i Kalači. Crkva je 1897. godine dobila nove vorgule, rad majstora Jozefa Angstera i njegovog sina. Današnji unutrašnji izgled crkva je dobila 1904. godine, a 1909. je dogradita s dvi pobočne lađe jer se ispostavilo da je mala. Plan za dogradnju je izradio inženjer, profesor Gyula Petrovac. To je bio rođak familije Petrovac koja živi u Gari. Iste godine su pravljene i vitražne pendžere, rad majstora Emmericha Zellera.

Plebanija je sagrađena 1911. godine. Kod velikog oltara s jedne i druge strane ima dvaput po dva kipa, a isto tako i drugi kipovi uz crkveni zid, zahvaljujući darivanjima Bunjevaca i Švaba postavljeni su početkom XX. vika. To nam dokazuju i natpisi na njima.

Na primer:

Sveti Josip s malim Isusom: dao napraviti Pišta Dujmov 1914.

Bičovani Isus: dali su praviti Mato Šimić i Marta Zelić 1912.

Žalosna Marija: Marija Zomborčević 1916. „Na uspomenu što je njezin muž, Antun Karagić 1914. u Galicii u ratu poginuo.“

Sveti Alojzije: dali su praviti Naco Guban, Manda Karagić „na uspomenu, što je njihov nezaboravni sin Josip, koji je u Galicii 9. marc 1915. slavno poginuo.“

Na oltaru – Isusovo Uskrsnuće: Antun Zomborčević i Stana Petrić 1910.

Nepomuki Sveti Ivan: dali su praviti Naco Guban i Manda Karagić 1915.

Srce Isusovo: dali su praviti Nikola Guban i Matija Guban.

Srce Marijino: dali su praviti Mato Kubatov i Marija Kulišić 1916.

Lurdska Gospa (Mali oltar): Zomborčević Ante i Karagić Marija.

Srce Isusovo (kip na oltaru): Karagić Mato, Roza Kubatov 1916.

Sveta Ana sa malom Marijom: dali su praviti Dano Kubatov i Marija Kubatov 1916.

Vitražne pendžere na bunjevačkoj strani darivali su:

Gojtan Ivan i Manda Peštalić

Mato Karagić i Roza Kubatov

Benco Zomborčević i Pavka Karagić (dvi pendžere)

Dao praviti Bunjevac (anonimno).
Joso Karagić i Antona Karagić
Nikola Karagić i Matija Karagić
Jedna pendžer je pravljen iz milostinje siromašnog puka.
Na koru Karagić Nikola i Karagić Matia.

Velike vridnosti su i kipovi visoki oko 2 metra istesani u Tirolu od drveta, a isto tako i križni put od 14 postaja. Križni put je rađen u Svetom Ulrichu u austrijskom Grödenu.

Bunjevački natpisi su:

- I. postaja – Isus se odsuđuje na smrt
- II. postaja – Isus uzima na rame križ
- III. postaja – Isus pade prvi put na zemlju
- IV. postaja – Isus susre svoju majku
- V. postaja – Simun Cirenejac pomaže križ nositi
- VI. postaja – Veronika pruži otarak
- VII. postaja – Isus pade drugi put na zemlju
- VIII. postaja – Isus tiši žene jerusalemske
- IX. postaja – Isus pade treći put na zemlju
- X. postaja – Isusa svlače i bi porobiti svojih haljina
- XI. postaja – Isusa pribivaju na križ
- XII. postaja – Isus umire na križu
- XIII. postaja – Isusa skidaju s križa
- XIV. postaja – Isusa polažu u grob

Kipovi su istesani od najfinijeg borovog drveta. Najviše je pravito uoči i za vrime I. svitskog rata, postavili su ji žalosne majke u spomen za poginulim sinovima, žene za svoje ljude i familije, da njim se ljudi srično vratu iz rata.

Pitanje bi se moždar moglo postaviti: Kako je dospila u Garu vist o kiparima u Grödenu?

Po našim znanju u prvom redu iz bajske crkve svetog Antuna za koju su pravili prvi drveni kip na kraju XIX. vika baš ti kipari. Pošto su bogatije bunjevačke familije išle na proštenje na Antunovo u bajsku crkvu svetog Antuna, virovatno su tamo vidili i prvi kip, rad Ferdinanda Stuflessera. Kod njega su 1904. godine naručili drvene kipove i štacije Bunjevci i Švabi, pošto Madžara do 1945. nije baš bilo. Ti kipovi su kupiti između 1914. i 1918. godine, i od tog doba stoju u našoj lipoj crkvi. No i u Gari ko i u bajskoj crkvi svetog Antuna posli 1916. godine narudžba kipova je pristala.

Naša rimokatolička crkva kasnobaroknog stila nalazi se na najvišoj točki sela u velikim sokaku. Dužina joj je 34,5 metara, a visina zvonika 36 metara.

Iza nje se nalazi plebanija. Na jednoj strani crkve je mali park s kršćanskim kipovima i spomenikom pali junaka u I. svitskom ratu. Na drugoj strani je kadgodašnja škula („žārda“) koja je bila i dom duvna. Posli je postala škula donji razreda, a danas je dičji vrtić. Kod ulaza na zapadnoj strani crkve u zid urezbanj kabini nalazi se jedan po jedan kršćanski kip. Ponosni su Garcj na svoju crkvu, zato što u okolnim selima nijedna crkva nije tako bogato uredita. Unutrašnjost crkve je moždar „strancu“ i odviše krcata i bogata što u selima nije baš tako prirodno, ali mi se samo možemo diviti i dati počast onima koji su našu crkvu tako lipo opremili. Ona je danas pod „zaštitom umitnički, kulturni spomenika“. Veći dio su napravili odani i virni Bunjevci što i naša 2009. godine postavita spomen-tabla svidochi:

*„Bože Nebeski!
Čuvaj nas
kao zjenicu oka.
Udili nam, da
budemo dostojni
tvoje milosti
i ljubavi.“*

*Odani i zahvalni Bunjevci
2009.*

Obljetnice

50 godina svećeničkog doma „Josephinum“

„Josephinum“, svećenički dom za bolesne i umirovljene svećenike Subotičke biskupije (1971. – 2021.) proslavio je 13. listopada 2021. godine svoju 50. obljetnicu. Svetu misu u kućnoj kapelici svetog Josipa je predslavio biskup msgr. Slavko Večerin, u koncelecijaciji umirovljenog biskupa msgr. Ivana Pénzesa, ravnatelja doma preč. Mirka Štefkovića, ekonoma Józsefa Koleszára, bivšeg ravnatelja preč. Julija Bašića, te stanovnika doma dr. Zoltána Rokaya, Istvána Dobaija, Željka Augustinova, Lazara Novakovića, mr. Istvána Konza, Miroslava Orčića, Tibora Dobóa, Pétera Szarvasa i Bele Stantića (Béla Pesznyák je privremeno u Kanadi). Biskup je zahvalio pokojnom subotičkom biskupu msgr. Matiji Zvekanoviću što je prije pedeset godina podigao sjemenište „Paulinum“, kao i „Josephinum“, dom za stare i bolesne svećenike u kojem je do sada boravilo ili i sad boravi ukupno 57

umirovljenih i bolesnih svećenika. Propovjednici Mirko Štefković i József Koleszár su u homiliji istakli velike prednosti i blagodati ove ustanove. Naglasili su važnost umornih i bolesnih pastira koji prate i podržavaju svojim žrtvama i molitvama vjernike, kao i cijelu biskupiju. Ustanova „Josephinum“ je važna i za osobnu pripravu svećenika za prijelaz u vječnost, svome Gospodinu i Velikom svećeniku, kome su bili suradnici na zemlji. Jer starost je „dob mudrosti“, rekao je Štefković, koju je na poseban način posjedovao sveti Josip, zaštitnik ovog Doma. Nisu zaboravljeni ni svi oni koji su u ovom dugom razdoblju bili na pomoć umirovljenim svećenicima.

Na kraju je biskup poželio sadašnjim stanovnicima ove vrijedne ustanove puno strpljenja, jakosti i ustrajnosti do milosnog dana Gospodinova pohoda.

Uslijedio je drugi dio slavlja kod bratskog stola i dobre kapljice! /Bela Stantić/

50. obljetnica prvih redovničkih zavjeta s. Zrinke Glavaš

S. Zrinka Glavaš rođena je u Bugojnu, u Bosni i Hercegovini, 22. srpnja 1954. od oca Mije i majke Vilme. U samostan sestara Kćeri Milosrđa u Blatu na Korčuli ušla je 12. prosinca 1967. Redovničko odijelo je obukla 12. rujna

1969. godine, a prve zavjete položila je 12. rujna 1971. Doživotne zavjete položila je 8. rujna 1976. godine također u Blatu na otoku Korčuli.

Srebrni jubilej – 25 godina zavjeta proslavila je u Subotici 1996. godine.

Kao redovnica živjela je i radila u Puli, Valpovu, Vinagori, Jasenovcu, u kući Matici u Blatu, a najduže je bila u Subotici u župi Marije Majke Crkve te u samostanu sestara Kćeri Milosrđa, u župi sv. Roka.

Zlatni jubilej svoga redovničkog služenja s. Zrinka je proslavila s ostalim sestrama jubilaricama 6. kolovoza 2021. godine, a u župi sv. Roka 12. rujna u okviru obilježavanja jubileja 180. obljetnice osnutka župe i 125. obljetnice završetka gradnje i blagoslova crkve sv. Roka. Slavlje je u Subotici održano pod geslom: Sestre Kćeri Milosrđa u povijesti župe i crkve sv. Roka. /*Andrija Anišić*/

Zlatni jubilej svećeništva msgr. Józsefa Nagya

Msgr. József Nagy rođen je u Senti 7. listopada 1945. godine. Najranije djetinjstvo je proveo u Senti, a od pete godine živio je u Kanjiži. Svi su mu preci podrijetlom iz Kanjiže. Ondje je pohađao vrtić i osnovnu školu. U sjemenište u Zagreb otišao je 1960. Nakon mature služio je vojni rok godinu i pol dana. Studij teologije je završio u Zagrebu 1972. godine. Započeo je i poslijediplomski studij, ali ga zbog udaljenosti i dušobrižničkih obveza nije završio. Za svećenika ga je u crkvi svetih anđela čuvara u Kanjiži 29. lipnja 1971. godine zareadio msgr. Matija Zvekanović. Župni vikar u Subotici bio je u župi sv. Terezije od 5. kolovoza 1971. Bio je privremeni upravitelj župe u Adorjanu od 22. rujna 1972. do 13. studenog 1981. Privremeni upravitelj župe bio je i u župi Trešnjevac od 22. rujna 1975. do 13. studenog 1981. Od tada do danas je župnik je u Senti u župi sv. Terezije od Djeteta Isusa. Upravitelj je i u Gornjem Bregu od 1. srpnja 1993., a izlazi i u Bogaraš. Obavljao je službe biskupijskog savjetnika i dekana. Sada je potiski arhiepzbiter. Kapelan je

Njegove Svetosti. Bio je biskupski vikar za mađarsko govorno područje, zadužen za liturgiju i katehezu.

Od 1975. godine bavi se pastoralom obitelji, a od 1984. je i aktivni član Zajednice bračnih susreta. Od 1980.-ih godina, a intenzivnije od 1992. bavi se Caritasom u vidu raznih organizacija i nastojanja u dekanatu Senta. Već tridesetak godina vodi pučku kuhinju u Senti u kojoj se dnevno priprema više stotina obroka.

Bio je glavni koordinator izgradnje bolničke kapele u Senti od 1992. do 1994. Potom je od 1996. do 2017. godine bio glavni organizator izgradnje velebne crkve svete Male Terezije u Senti koja ima i povijesni značaj jer je podignuta na spomen Senčanske bitke. Zauzeo se i za izgradnju crkve sv. Ane u Bogarašu od 1996. do 2021. godine.

Našem jubilarcu želimo dobro zdravlje i Božji blagoslov. /*Szilárd Balcsák*/

PRIGRLI

Prigrli me, Gospodaru svemira!
Prigrli Ti kom glava
od svih bogatstava svijeta
na jastuku od križa leži.
Prigrli jer ponestaje mi snage i
kao da cijeli svijet probuditi me želi.
Dok sva mi snaga u djeteta snu je
do kojeg ne dopire okrutnost ovih java
i koje vidi Te u svemu
od početka svijeta do njegova kraja.
I gledajuć ga kako se nevinošću raja njemu smiješi
s njim, ja, djevojčica sa žigicama ovih dana,
dok ne usnem svoj zadnji san
vjerujem da život cijelog svijeta
unatoč svemu
u malom plamenu Oltara sigurno treperi.

Josipa Dević

Odgoj na hrvatskom jeziku – neiskorišteno blago našeg naroda

Uz 20. obljetnicu nastave na hrvatskom jeziku

Piše: Tomislav Vojnić Mijatov

Kako vidimo, imamo svega i svačega, a ipak nam nešto manjka, fali. Nemamo ono što nam najviše treba: nemamo narodne svijesti! (Danica 1939.) Započeo bih ovo svoje pisanje o odgoju i obrazovanju naše bunjevačke djece na hrvatskom materinskom jeziku u Bačkoj citatom iz *Subotičke Danice*. Osobno sam prošao cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku te želim pružiti osobno svjedočanstvo i viđenje odgoja na hrvatskom jeziku. Vjerujem da je želja svakog roditelja da izvede svoju djecu na pravi put, da steknu visoko znanje i pismenost. Ustrajnim i kvalitetnim odgojem u kući i školi djeca mogu izrasti u kvalitetne ljude koji će pridonositi boljitku zajednice i društva u kojem žive. No koliko smo uspjeli u tome kao zajednica svjedoči već 20 godina kontinuiranog održavanja nastave na hrvatskom jeziku u Subotici i okolini. U proteklih 20 godina nastava na hrvatskom jeziku u osnovnim i srednjim školama svjedoči kako ipak u našem narodu postoji osjećaj i privrženosti za ono što je dio našeg nacionalnog identiteta, a to je svakako hrvatski jezik i pismo. Međutim, uvijek može više i bolje! Ne bismo mogli kazati kako nemamo narodne svijesti nego kako nemamo dovoljno svijesti i odvažnosti odgajati svu našu bunjevačku *dicu* na našem materinskom jeziku. Promjena svijesti u našem narodu moguća je ako dopustimo da nas povijest našeg naroda pouči i podsjeti na ono – tko smo. Nažalost, danas ljudi ne vole proučavati vlastitu prošlost, a osobito povijest našeg bunjevačkog roda koji je oduvijek imao snažne težnje odgajati svoju djecu na svom jeziku i pismu.

Prije više od stotinu godina naš kler i intelektualna elita borili su se za očuvanje materinskog jezika u Subotici i okolnim salašarskim naseljima. Jedan od najboljih i najdosljednijih učenika biskupa Ivana Antunovića bio je svećenik Pajo Kujundžić, koji je svuda i otvoreno naglašavao da su Bunjevci pravi ogranak hrvatskoga naroda i da je, prema tome, bunjevački jezik ujed-

no i hrvatski. Svećenik Pajo Kujundžić je početkom 20. stoljeća sudjelovao u akciji otvaranja škola na hrvatskom jeziku zajedno s Mijom Mandićem, Blaškom Rajićem, Stipanom Vojnićem-Tunićem. Godine 1913. svećenik Kujundžić saziva veliki narodni zbor te je pred narodom razložio potrebu osnivanja bunjevačkih privatnih škola po uzoru na velike narode poput Nijemaca, Francuza i druge narode koji su otvarali izvandomovine škole i izdržavali ih jer su one služile za očuvanje narodne svijesti iseljenika dotičnih naroda. Školsko pitanje krajem 19. i početkom 20. stoljeća zadavalo je bunjevačkim rodoljubima najviše nevolje, a i danas „istu muku mučimo“. Tadašnje su državne (mađarske) vlasti redom zatvarale škole na našem jeziku, štoviše i u onim krajevima gdje su bili sami Bunjevci. U članku Aleksandra Kokića, objavljenog prigodom 20. obljetnice smrti svećenika Paje Kujundžića u časopisu *Klasje naših ravni* iz 1935. godine, stoji kako je sinula posljednja nada 1914. godine kako će se uspjati otvoriti hrvatske škole za bunjevačku *dicu* jer je tada izašao nov zakon koji je narodnim manjinama dopuštao uporabu materinskog jezika u osnovnim školama. Svećenik Pajo Kujundžić preminuo je 10. listopada 1915. godine za vrijeme Prvoga svjetskog rata, ali njegov san i vizija o školstvu bunjevačke *dice* na materinskom hrvatskom jeziku nakon nekoliko desetljeća živi i živjet će dok god imamo narodne svijesti o onome tko smo! Danas, kada imamo redovitu nastavu na hrvatskom jeziku, društveno-političke prilike pokušavaju poniziti i obezvrijediti ono što je vlastito jednom narodu, a to je jezik i pismo. Na žalost, iako imamo nastavu na hrvatskom jeziku, obrazovni sustav Ministarstva prosvjete Srbije negira postojanje hrvatskoga jezika i to uz podršku i uputu Odbora za standardizaciju srpskog jezika pri Institutu za srpski jezik Srpske akademije znanosti i umjetnosti. U takvim okolnostima još je teže motivirati i ohrabriti roditelje da upišu svoju djecu jer – kako da učim na svom jeziku za koji se tvrdi da „ne postoji“. Stoga je potrebno neprestano osvješćivati ljude kako bi mijenjali svoju svijest, predrasude te rušili „zidove“ koji ih priječe u njihovom odlučivanju.

Koliku je hrvatsku narodnu svijest imao naš bunjevački rod svjedoči list *Neven* iz 1914. godine kada su roditelji školske djece u subotičkoj osnovnoj školi u Donjem Tavankutu tražili da se vjeronauk predaje na materinskom „bunjevačkom (hrvatskom)“ jeziku. Nakon više od 100 godina mi danas imamo ne samo vjeronauk na materinskom hrvatskom jeziku u našim školama u Subotici i okolini, nego na ponos svakog Bunjevca i cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku. Međutim, sadašnja politika i društvena klima je takva da mnogi naši Bunjevci ne upisuju svoju djecu na cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku iako se ona odvija već dvadeset godina uspješno u osnovnim i srednjim školama. Mnoge naše bunjevačke obitelji imaju i danas sumnje kako nastava na hrvatskom jeziku nije redovita te ne prati plan i program Mi-

nistarstva obrazovanja Republike Srbije. Međutim, takvim roditeljima najbolje su svjedočanstvo djeca koja su prošla cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku u osnovnim i srednjim školama te su kasnije završavali fakultete u Zagrebu, Osijeku, Novom Sadu, Subotici bez ikakvih poteškoća po pitanju jezika. Iako je nastava na hrvatskom, usporedno se uči srpski jezik i književnost. Kako bi razbili predrasude o tome što je naše i je li ono redovito ili nije, potrebna je sveobuhvatna pouka našeg bunjevačkog roda. Naši stari su znali da čovjek koji posjeduje znanje može napredovati u životu i radi toga su tražili otvaranja škola po salašarskim naseljima. Iako imamo svu moguću obrazovnu infrastrukturu i mlade ljude koji su završili školovanje na materinskom hrvatskom jeziku, nismo spremni upisati našu djecu u nastavu na hrvatskom jeziku. Tome je jedan od razloga i ono što sam na početku napisao: nemamo dovoljno narodne svijesti! Pored kontinuiranog i razvijenog odgojnog sustava koji se pokazao kvalitetnim u našim subotičkim školama i okolini, naše obitelji ne prepoznaju vrijednost i blago koje im je pruženo. Školovanje na hrvatskom je pružena mogućnost kvalitetnijeg i bogatijeg odgoja naše djece i to je pravo koje smo dobili. Hoćemo li ga znati iskoristiti, to je na roditeljima! Danas mnogi roditelji dvoje zbog nekakvih vlastitih uvjerenja kako se time pravi razlika među djecom, da se besplatnim knjigama, ljetovanjem i izvanastavnim aktivnostima nastoje „kupiti“ roditelji i djeca, što nikako nije točno. Zbog toga što se jednako uči srpska kao i hrvatska kultura, književnost i jednog i drugog naroda, a sva putovanja koja se ostvaruju mogu biti samo prilika proširiti vidike i upoznati drugu djecu, krajeve i običaje. To može biti samo na cjelovitu izgradnju jedne osobe. Po djetetu možete često puta vidjeti kako obitelj „diše“ i radi toga je veoma važno koliko i kako roditelji ulažu u svoju djecu. Needuciranost i nepoučenost roditelja je ključna u njihovom odlučivanju. Roditelji često idu za tim kako većina radi te misle da tako trebaju i oni, pri čemu zaboravljaju kako školovanjem djece na hrvatskom jeziku ne gube ništa nego samo dobivaju.

BOŽIĆ TI SE UBOŽIO!

U dan hladan zimski
dobro je onako domaćinski
u svijetu koji diše babilonski
prečesto i farizejski
u kojem caruju brzi i drski
uzeti pogled čist, djetinji
po uzoru na betlehemijski
od zemlje do neba divovski
i postati najmanjima bliski
brat i suputnik zemni

Jer ti se Bog približio
i u djetetu nastanio
za Dobro te raspoložio
kako bi ruku ispružio
usamljenog potražio
pažnjom ga okružio
na hrabrost odvažio
tugu ublažio
radost umnožio

Srce i dom bratu otvorio
Božić u njemu ubožio
u neraspodljivo uložio
i za Vječnost uknjižio

Katarina Čeliković

Duhovna zvanja

Mladomisnik Saša Stjepan Bukvić OP

Na Prvu nedjelju došašća, 29. studenog 2020., u katedrali Presvetog Srca Isusova u Sarajevu nadbiskup metropolita vrhbosanski kardinal Vinko Puljić zaređio je za đakona Hrvatske dominikanske provincije Sašu Stjepana Bukvića. Saša Bukvić je rođen 26. listopada 1973. u Subotici. Prve zavjete u Redu propovjednika položio je 26. kolovoza 2017., a svečane (doživotne) 18. studenoga 2020.

Nakon sedam mjeseci đakonata, 29. lipnja 2021., u crkvi Kraljice sv. krunice u Zagrebu, pomoćni zagrebački biskup mons. Mijo Gorski zaređio ga je za svećenika. /Zv/

Đakonsko ređenje Dušana Balaževića

Dušan Balažević je rođen 24. travnja 1992. u Subotici, od oca Donka i majke Jagode Senci. Srednju tehničku školu „Ivan Sarić“ završio je u Subotici. Teološki studij završio je na KBF-u u Đakovu. Pripada župi Marije Majke Crkve u Subotici. Za đakona ga je zaređio subotički biskup msgr. Slavko Večerin 16. listopada 2021. u katedrali sv. Terezije Avilske u Subotici. Na misi su, osim svećenika Subotičke biskupije, koncelebrirali i preč. dr. Stjepan Radić, rektor Đakovačke bogoslovije te msgr. Karlo Višaticki, duhovnik Bogoslovnog sjemeništa. Dušan obavlja službu duhovnog asistenta u župi Uzvišenja sv. Križa u Srbobranu. /Dražen Skenderović/

Mladomisnik Damjan Pašić

Damjan Pašić je rođen 3. ožujka 1991. u Somboru, od oca Marina i majke Marice Kolar. Srednju tehničku školu završio je u Somboru. Teološki studij završio je na KBF-u u Zagrebu. Pripada župi Sv. Petra i Pavla u Monoštoru. Sveti red prezbitera-ta podijelio mu je subotički biskup msgr. Slavko Večerin u katedrali u Subotici 26. lipnja 2021. Mladu misu je imao u Monoštoru 11. srpnja 2021. Kratko je bio župni vikar u Bajmaku. Trenutačno istu službu obavlja u župi sv. Terezije Avilske u Subotici. /*Dražen Skenderović*/

Naši pokojnici

Vlč. Pál Rasztovác (1947. – 2021.)

Svećenik Pál Rasztovác preminuo je 26. siječnja 2021. u bolnici u Hamburgu. Rasztovác je služio kao župnik u Mađarskoj katoličkoj misiji u biskupijama Berlin, Hamburg, Hildesheim i Osnabrück. Rođen u Subotici 12. veljače 1947. godine. Teološki studij pohađao je od 1966. do 1974. u Zagrebu, a za svećenika je zaređen u subotičkoj katedrali 31. ožujka 1974. godine. Nakon ređenja služio je kao kapelan u Novom Sadu, Bečeju, Kanjiži i Bačkoj Topoli. Potom je bio upravitelj župe u Kucuri i Savinom Selu. Djelovao je u Švedskoj od 1984. godine, a od 1991. u Njemačkoj. Iz Hamburga je pastoralnu skrb za vjernike obavljao u sedam župa: Berlin, Hamburg, Hannover, Kiel, Lübeck, Braunschweig i Bremen.

Za spas duše vlč. Pála Rasztováca, 7. veljače 2021. u crkvi sv. Bernarda u Hamburg-Poppenbüttelu misu zadušnicu služio je mons. Stefan Hesse, nadbiskup Hamburške nadbiskupije. Sprovodne obrede nad zemnim ostacima ovoga subotičkog svećenika iz Peić kapele na Bajskom groblju u Subotici predvodio je 12. svibnja 2021. subotički biskup mons. Slavko Večerin. /Marko Tucakov/

S. M. Benedikta – Matilda Lučić (1932. – 2021.)

S. M. Benedikta – Matilda Lučić rođena je 1931. godine u Subotici gdje je i odrasla. Obitelj u kojoj je rođena pripadala je župi sv. Roka gdje je s. Benedikta primila sakramente i išla na vjeronauk. Odlaskom na pjevanje upoznala je s. Imeldu, te preko nje i redovnički život. I sama je poželjela učiti svirati. U dobi od 18 godina odlučila je biti redovnica, ali je tek s 25 godina od roditelja dobila dozvolu otići u samostan. Obratila se časnoj majci u Zagreb i priopćila joj svoju želju. Odgovor na ovo pismo prvo su pročitali roditelji. I tako je s. Benedikta pristupila samostanu i postala časna sestra Družbe sestara Naše Gospe. U novicijatu je bila u

Zagrebu, a potom djelovala u Garešnici, Rumi i Subotici. Dugo je radila u svećeničkom domu u Subotici, premda to nije bio lagan posao, radila je sve što se od nje očekivalo, punih 13 godina. U Rumi je imala zajednicu koja je bila vrlo kompaktna i u njoj je uživala. Puno je molila za svećenička zvanja. U životu ju je resila potpuna predanost Bogu.

Preminula je 14. lipnja 2021. u 90. godini života i 66. godini redovništva. Pokopana je 16. lipnja na Bajskom groblju u Subotici. /Marina Piuković/

O. Mihajlo Malacko (1955. – 2021.)

U 27. godini svećeništva i 66. godini života 16. rujna 2021. iznenada je preminuo grkokatolički svećenik eparhije sv. Nikolaja u Ruskom Krsturu protojerej stavrofor, katedralni župnik i upravitelj marijanskog svetišta Vodiča, mr. sc. Mihajlo Malacko.

Rodio se 28. veljače 1955. godine u Ruskom Krsturu. Školovao se u Ruskom Krsturu, Rimu i Zagrebu. Magistrirao je iz crkvene povijesti 1994. godine.

Oženio se 1994. godine Zlaticom Bujila. Uz svoje troje djece o. Mihajlo je na životni put izveo i četiri polusestre njegove supruge, koje su rano ostale bez roditelja.

Za svećenika ga je zareadio vladika Slavomir Miklovš 1994. godine.

Pokojni o. Mihajlo službovao je kao kapelan u Ruskom Krsturu i kao župnik u Šidu. Bio je i srijemski dekan. Od 2008. do smrti bio je katedralni župnik u Ruskom Krsturu i upravitelj eparhijskog marijanskog svetišta Vodica. Vršio je i mnoge druge službe prema potrebama svoga Ordinarija. Bio je i veoma aktivni član pokreta Djelo Marijino.

Bavio se publicističkim radom: prevodio je, pisao i uređivao brojne knjige i periodiku. Bio je predavač na Teološko-katehetskom institutu u Subotici. Kao predavač i sudionik bio je i na brojnim simpozijima, tečajima, duhovnim obnovama. Radio je na brojnim projektima na lokalnoj i međunarodnoj razini.

Sprovodnu liturgiju i obred sprovoda o. Mihajla predvodio je bački dekan o. Vladislav Rac uz susluženje 23 svećenika iz eparhije sv. Nikolaja, Križevačke eparhije, okolnih rimokatoličkih biskupija, te redovnika bazilijanaca iz Ukrajine.

Vječni mu spomen u Carstvu nebeskom! Вичная память! /*Eparhija Križevačka*/

MILOSNO JUTRO

I ovog proljetnog jutra
jedna će pjesma poletjet s pjevom ptica.
Tako je danas, jučer, tako će i sutra
hrliti k Tebi ozarena lica.

Zvon je to sa zvonika stoljećima starog.
On umiruje, prolaznike zaustavlja, na te podsjeća,
glazba divna poslije vremena palog,
poslije zova smrti, tu radost su i sreća.

K Tebi su išla prošla pokoljenja,
a vrijeme tog dana kao da bi stalo.
A sada, evo, već sve se mijenja
i još nas je malo ovdje ostalo.

Al ništa nam neće donijeti tugu
u ovo mirno jutro Uskrsnuća.
Mi ovdje smo bili i ostali Tvoji,
tu ostat će mnogi, dočekat svanuća.

Zato, nek se ovo milosno jutro
okupa u Tvojim neizmjerljivoj slavi.
Tvoji smo bili, bit ćemo i jesmo!
Prigri nas, Kriste, u svojoj ljubavi.

Zlatko Gorjanac

OD DANICE DO DANICE

/Kronika značajnijih događaja u Subotičkoj biskupiji/

Priredio: Tomislav Vojnić Mijatov

*** 2020. ***

Priznanje redovnicama Kćeri milosrđa TSR sv. Franje

Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji dodijelilo je priznanje za doprinos u području obrazovanja „Pajo Kujundžić“ Družbi Kćeri milosrđa Trećeg svjetovnog reda sv. Franje i vrtiću Marija Petković – Sunčica. Vrtić je službeno

otvoren i blagoslovljen 18. rujna 2001. godine. Nazvan je po utemeljiteljici Družbe bl. Mariji Petković, koja je u Subotici započela rad s djecom. Prvi je to vrtić i obrazovna ustanova u Srbiji u kojoj je proces odgoja organiziran na hrvatskom jeziku, te prvi katolički vrtić u ovoj državi.

Franjevački samostan u Baču proglašen nepokretnim kulturnim dobrom

Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji na sjednici održanoj 24. studenoga 2020. u prostorijama HKC-a „Bunjevačko kolo“ u Subotici, usvojilo je odluku o utvrđivanju Franjevačkog samostana u Baču nepokretnim kulturnim dobrom od osobitog značaja za hrvatsku nacionalnu manjinu.

75. obljetnica kolonizacije Hrvata u Vojvodinu

Hrvatsko kulturno društvo „Vladimir Nazor“ iz Stanišića obilježilo je 28. studenoga 75. obljetnicu Savezne kolonizacije Hrvata iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine u Vojvodinu.

XXIV. Izložba božićnjaka u Subotici

Etnološki odjel „Blaško Rajić“ pri Katoličkom društvu „Ivan Antunović“ priredio je 9. prosinca u HKC-u „Bunjevačko kolo“ u Subotici otvorenje XXIV. izložbe božićnjaka.

Objavljena monografija o Ciliki Dulić Kasiba

U nakladi Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata objavljena je monografija o najvećoj slikarici naive Hrvata u Srbiji – Ciliki Dulić Kasiba. Autorica monografije je povjesničarka umjetnosti Olga Šram, a urednica knjige je Katarina Čeliković.

Virtualna XIX. Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku

Hrvatska čitaonica Subotica održala je 5. prosinca XIX. Pokrajinsku smotru recitatora na hrvatskom jeziku za učenike koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku ili izučavaju predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture ili članove hrvatskih udruga kulture u Vojvodini.

Papa proglasio Godinu svetog Josipa

Sveta Stolica objavila je 8. prosinca 2020. apostolsko pismo pape Franje *Patris corde* (Očinskim srcem) u povodu 150. obljetnice proglašenja svetog Josipa zaštitnikom sveopće Crkve. Godina svetog Josipa traje do 8. prosinca 2021. godine.

Festival HosanaFest prikazan u online obliku

Festival hrvatskih duhovnih pjesama HosanaFest 2020., zbog pandemije koronavirusa, nije mogao biti održan te je stoga izveden u virtualnom obliku. Tako je 26. prosinca 2020. godine na kanalu YouTube, prikazan 15. po redu HosanaFest pod geslom „Ima smisla“.

Razorni potres pogodio središnju Hrvatsku

Razorni potres s epicentrom kod Petrinje dogodio se 29. prosinca u 12.19 sati, jačine 6,2 po Richteru, te se osjetio diljem Hrvatske, izvijestila je Seizmološka služba. Potres je odnio sedam ljudskih života, deseci su pretrpjeli ozljede, a mnogi su ostali bez krova nad glavom.

Klara Dulić Ševčić dobitnica „Povelje uspješnosti Julija Benešića“

Klara Dulić Ševčić iz Subotice dobitnica je „Povelje uspješnosti Julija Benešića“ koja se dodjeljuje mladim književnim kritičarima „za niz književnih kritika objavljenih u časopisima i zbornicima“. Povelja se dodjeljuje u okviru manifestacije Đakovački susreti hrvatskih književnih kritičara. Kako joj Povelja zbog pandemije nije uručena, učinjeno je to na Multimedijalnoj večeri 20. Dana hrvatske knjige i riječi – dana Balinta Vujkova 8. listopada 2021. u Subotici.

*** 2021. ***

Održani Dani biskupa Ivana Antunovića u Subotici

Katoličko društvo „Ivan Antunović“ organiziralo je Dane biskupa Ivana Antunovića 10. siječnja. Tom prigodom služena je sveta misa u subotičkoj katedrali-bazilici svete Terezije Avilske koju je predvodio vlč. dr. Ivica Ivanović Radak, predsjednik Katoličkog društva „Ivan Antunović“. Prigodom 133. obljetnice smrti naslovnog biskupa Ivana Antunovića, preporoditelja bunjevačkih Hrvata, na podignut spomenik u Subotici, predstavnici Katoličkog društva „Ivan Antunović“ i hrvatskih institucija u Subotici položili

su vijence. U Pastoralnom centru „Augustinianum“ u Subotici održan je 22. siječnja XXIX. Razgovor. Tema ovogodišnjeg Razgovora o kojoj je govorio vlč. Luka Poljak je „Djelovanje redovnica na području Subotičke biskupije“.

Darovi vjernika Bačke za potrebe Caritasa Sisačke biskupije

Vjernici katolici u Subotičkoj biskupiji novčane priloge za potrebe stanovnika potresima pogođenih krajeva Hrvatske prikupljali su od 10. do 24. siječnja. Subotički biskup Slavko Večerin uputio je 28. siječnja svećenicima, redovništvu i vjernicima biskupije zahvalu za prikupljenu materijalnu pomoć. Caritasu Sisačke biskupije uplaćen je novčani iznos od 4.712.680 dinara.

Papa ustanovio Svjetski dan djedova i baka i starijih osoba

Papa Franjo objavio je u nedjelju 31. siječnja u Vatikanu Svjetski dan posvećen bakama i djedovima i starijim osobama, koji će se slaviti svake godine četvrte nedjelje u srpnju. Novi svjetski dan, koji se slavi 25. srpnja, vremenski je blizu blagdanu sv. Joakima i Ane, Isusova djeda i bake (26. srpnja).

Svijećnica i Dan posvećenog života u Subotici

Blagdan Prikazanja Gospodinova i Dan posvećenog života u Subotici proslavljen je 2. veljače u franjevačkoj crkvi sv. Mihovila. Svetu misu predslavio je mons. Slavko Večerin, subotički biskup, a s njime je u koncelecijaciji bio fra Zdenko Gruber, subotički gvardijan te drugi svećenici Grada Subotice.

Biskupi posjetili Radioteleviziju Vojvodine

Subotički biskup mons. Slavko Večerin i zrenjaninski biskup mons. Ladislav Nemet obišli su 9. veljače, na poziv generalnog ravnatelja RTV-a Mi-odraga Koprivice, novu zgradu Radiotelevizije Vojvodine.

Održano XI. Prelo sićanja u Subotici

U organizaciji Katoličkog društva „Ivan Antunović“ i HKC-a „Bunjevačko kolo“ u Subotici je 14. veljače održano jedanaesto po redu „Prelo sićanja“. Večernju svetu misu služena je u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske, koju je predvodio je katedralni župnik mons. Stjepan Beretić uz koncelebraciju vlč. Ivice Ivankovića Radaka.

Knjiga kršćanskih igrokaza Marinka Stantića

U nakladi Festivala hrvatskih duhovnih pjesama „Hosanafest“ objavljena je knjiga igrokaza *Bogu na slavu, ljudima na radost*, autora vlč. dr. Marinka Stantića, župnika župe Marije Majke Crkve u Subotici. Knjiga sadrži pet igrokaza kršćanske tematike.

Obilježavanje 100. obljetnice rođenja prof. Bele Gabrića

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata u suradnji s Katoličkim društvom „Ivan Antunović“, župom sv. Roka u Subotici, Hrvatskom čitaonicom i Hrvatskim prosvjetnim društvom „Bela Gabrić“ održali su 10. ožujka program posvećen prof. Beli Gabriću.

Zajednička izjava hrvatske institucija i udruga s teritorija grada Subotice povodom tzv. bunjevačkog jezika

Povodom odluke Skupštine Grada Subotice kojom se pokreće procedura za uvođenje tzv. bunjevačkog jezika u službenu upotrebu na teritoriju Grada, predstavnici hrvatskih institucija i udruga kulture iz Subotice i okolice uputili su zajedničku izjavu u kojoj ističu svoje žaljenje i nezadovoljstvo ovom odlukom.

O uporabi bunjevačke ikavice u liturgiji

Stanovište Crkve u vezi s uporabom novoštokavske ikavice u liturgijske svrhe iznio je ekonom Subotičke biskupije preč. Mirko Štefković, koji je istaknuo kako u Srbiji Katolička Crkva koristi liturgijske knjige koje objavljuje i odobrava Hrvatska biskupska konferencija, a za vjernike Mađare koristi liturgijske knjige koje izdaje i odobrava Mađarska biskupska konferencija.

Korizmene meditacije u Subotici

Tijekom korizme bibličar vlč. dr. Tivadar Fehér, priređivao je korizmene meditacije u Pastoralnom centru „Augustinianum“ u Subotici. Teme korizmenih meditacija bile su: „Nemojmo suditi (Mt 18,15-18)“, „Pitanje vjere (Lk 17,5-10)“, „Smije li se platiti porez caru? (Mt 22,15-22)“, „Ljubiš li me? (Iv 21,15-19)“, „Lazarevo uskrsnuće (Iv 11,1-44)“.

Biskup Večerin o Nacrtu zakona o istospolnim zajednicama

Subotički biskup Slavko Večerin pružio je 1. travnja podršku stavu Svetog arhijerejskog sinoda Srpske pravoslavne Crkve, koji je izrazio protivljenje nacrtu Zakona o istospolnim zajednicama u Republici Srbiji, prema kojem bi se istospolnim parovima u budućnosti omogućilo sklapanje građanskog braka. „Želimo ostati vjerni Božjem naumu o braku, odnosno o muškarcu i ženi koji je izražen i zapisan na prvim stranicama Svetoga pisma. Crkva nikada nije, niti sada može, niti će ikada moći blagoslivljati istospolne zajednice i izjednačavati ih s bračnom zajednicom muškarca i žene, koju je

Krist Gospodin uzdigao na dostojanstvo sakramenta ženidbe“, navodi se u priopćenju biskupa Večerina.

Objavljen 15. svezak *Leksikona podunavskih Hrvata*

Iz tiska je izašao 15. svezak *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*. U ovome svesku, koji obuhvaća slova L, Lj i dio slova M (M-Mal) – od članka „laboška“ do povjesničara Gojka Malovića, na 162 stranice 42 autora napisalo je ukupno 165 leksikonskih članaka, koje prati 13 uputnica i 96 ilustracija. Na koncu sveska nalazi se 11 članaka i pet ilustracija kojima se dopunjuju raniji svesci.

30. obljetnica smrti prvog subotičkog biskupa Matije Zvekanovića

Subotički biskup mons. Slavko Večerin slavio je 24. travnja u subotičkoj katedrali misu zadušnicu za biskupa Matiju Zvekanovića, u zajedništvu s klerom Subotice. Matija (Matiša) Zvekanović rodio se 1913. godine u Subotici. Bogoslovlje je studirao u Sarajevu. Za svećenika ga je zareadio 29. lipnja 1937. tadašnji bački apostolski administrator biskup Lajčo Budanović. Kao svećenik djelovao je u Đurđinu, subotičkom predgrađu Aleksandrovo, Monoštoru te u župi Isusova Uskrsnuća u Subotici, gdje je bio prvi župnik. Za naslovnog biskupa Burce imenovan je 13. studenog 1955. godine. Biskupsko posvećenje primio je 25. veljače 1956. po rukama beogradskog nadbiskupa Josipa Antuna Ujčića, a suposvetitelji bili su kardinal Franjo Šeper i biskup Stjepan Bauerlein. Od 1958. do 25. siječnja 1968. bio je bački apostolski administrator, a te godine administratura izdignuta na razinu biskupije, čijim je prvim biskupom bio do 25. travnja 1989., kada je umirovljen, a preminuo je 24. travnja 1991. godine u Subotici. U domu biskupije osnovao je 1962. biskupijsko malo sjemenište „Paulinum“. Pokopan je u subotičkoj bazilici sv. Terezije Avilske.

Blagoslovom žita započela 111. Dužijanca

U nedjelju, 25. travnja, na blagdan sv. Marka, svetom misom u crkvi sv. Josipa Radnika u Đurđinu i blagoslovom žita na njivi, započela je proslava 111. Dužijance. Svetu misu predslavio je mons. Andrija Anišić, predsjednik UBH „Dužijanca“, uz koncelebraciju đurđinskog župnika vlč. Dražena Duli-

ća i župnog vikara u Horgošu vlč. Tomislava Vojnića Mijatova, koji je održao i prigodnu propovijed. Poslije svete mise, uslijedila je procesija od crkve do njive gdje je blagoslovljeno mlado žito. Među gostima bili su Ivan Rukavina, konzul savjetnik Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici te Vojislav Temunović, član Izvršnog odbora zadužen za kulturu u HNV-u. Na kraju blagoslova sve prisutne pozdravio je direktor UBH „Dužijanca“ Marinko Piuković.

Položen kamen temeljac za Hrvatsku kuću

Svečanim polaganjem kamena temeljca, 28. travnja, obilježen je početak izgradnje „Hrvatske kuće“ u Subotici. Simbolično su položena tri kamena donesena s povijesnih postojbina, odakle su tri velike skupine Hrvata došle

na današnje prostore Republike Srbije, a u temelje je položena i vremenska kapsula u kojoj se nalaze spisi o tome tko i kada polaže kamen temeljac i zavjet predaka budućim pokoljenjima. Događaju su prisustvovali visoki predstavnici Republike Hrvatske i Srbije te predstavnici Katoličke Crkve, nadbiskup Beogradske nadbiskupije mons. Stanislav Hočevar i biskup Subotičke biskupije mons. Slavko Večerin koji je ujedno i blagoslovio nove temelje. Hrvatsku su zajednicu predvodili predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji Jasna Vojnić i predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov.

Nevena Mlinko dobitnica priznanja „Dr. Ferenc Bodrogvári“ za 2020. godinu

Profesorica srpskog jezika i književnosti Nevena Mlinko, odlukom Skupštine Grada Subotice, a na prijedlog Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata, primila je 6. svibnja u velikoj vijećnici Gradske kuće priznanje „Dr. Ferenc Bodrogvári“.

Stoljeće crkve na Bikovu

Misa zahvalnica o 100. obljetnici početka gradnje crkve Uznesenja Marijina na Bikovu proslavljena je 21. svibnja euharistijskim slavljem koje je predvodio župnik preč. Julije Bašić.

Monografija o šokačkim Hrvatima i topoteka predstavljene u Plavni i Vajskoj

Monografija *Tradicijska baština, identitet i migracije bačkih Hrvata Šokaca* predstavljena je 23. svibnja u Plavni, u prostorijama mjesnog HKUPD-a „Matoš“, a potom 30. svibnja u prostorijama Šokačke kuće u Vajskoj gdje je domaćin bio HKU „Antun Sorgg“.

Izabran novi predsjednik KD „Ivan Antunović“

Katoličko društvo „Ivan Antunović“ iz Subotice, 28. svibnja u Pastoralnom centru „Augustinianum“ održalo je svoju godišnju i izbornu skupštinu. Novi predsjednik je preč. Josip Štefković, župnik u Baču i Plavni, za potpredsjednicu izabrana je dr. med. Marija Mandić, a za tajnicu Emina Kujundžić.

Izabrani su i novi pročelnici odjela, rizničar, kao i dva neovisna člana Vijeća, koje broji ukupno 11 članova, od kojih, prema Statutu, trećina moraju biti svećenici Subotičke biskupije. Skupštini je nazočio subotički biskup mons. Slavko Večerin, koji je pozdravio članove Društva.

„Dužijanca malenih“ 2021. godine

Djeca obučena u bunjevačku narodnu nošnju, a predvođena malim bandašom Davorom Dulićem i malom bandašicom Marijom Kujundžić, na blagdan sv. Antuna, 13. lipnja 2021. godine, zahvalila su Gospodinu za kruh svagdanji, za njive naše prostrane ravnice. Misno slavlje Dužijance malenih predvodio je katedralni župnik mons. Stjepan Beretić uz suslavlje predsjednika UBH-a „Dužijanca“ i župnika župe sv. Roka iz Subotice mons. dr. Andrije Anišića te đakona Ferenca Sótanyia.

Spomendan o. Gerarda Tome Stantića u Somboru

Na dan kada se vjernici u Bačkoj spominju 65. obljetnice preminuća karmelićanina s. B. Gerarda Tome Stantića, 24. lipnja, svečano misno slavlje u karmelićanskoj crkvi sv. Stjepana u Somboru predvodio je provincijal Hrvatske karmelske provincije sv. Josipa o. Dario Tokić. Dan prije, 23. lip-

nja, misno slavlje na mađarskom jeziku predvodio je subotički biskup mons. Slavko Večerin. Svetoj misi na Gerardovo prethodio je program u karmelićanskoj crkvi sv. Stjepana, ugarskoga kralja, koji su vodile vjeroučiteljice Subotičke biskupije s. Kristina Ralbovsky i Zorica Svirčev. Tijekom programa proglašeni su pobjednici među vjeroučenicima koji su sudjelovali u likovnom natječaju u prigodi ovogodišnjega Gerardova, na temu „Škapular“.

50 godina crkve sv. Nikole Tavelića u Somboru

Misu zahvalnicu o 50. obljetnici izgradnje i blagoslova župne crkve sv. Nikole Tavelića na salašima Bezdanski put, na periferiji Sombora, predslavio je 27. lipnja mons. Stjepan Beretić, župnik subotičke katedrale, a koncelebrirali su vlč. Lazar Novaković, preč. Josip Pekanović i vlč. Luka Poljak.

Takmičenje risara 2021.

U okviru žetvenih svečanosti „Dužijanica 2021.“ na njivi pokraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu u organizaciji udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanica“ 10. srpnja održano je Takmičenje risara. Domaćini ovogodišnje manifestacije bili su Marina i Marin Skenderović iz Budimpešte. Sudjelovalo je 17 risarskih parova. Titulu najboljih ponijeli su neprikosnoveni Stipan Kujundžić i njegova *risaruša* Ruža Juhas iz Subotice. Drugo mjesto pripalo je također

iskusnom paru Andriji Tumbasu i Emerki Poljaković iz Tavankuta, dok su se na trećem mjestu našli Gábor Bazsó i Valéria Ludmány iz Novog Orahova. Takmičenje risara proteklo je onako kako je i planirano. Ranim jutrom isplela su se *uža*, domaćini su dočekali goste te su *risare* i okupljene posjetitelje *ručконоше* (žene koje nose ručak) poslužile *risarskim ručkom* serviranim na balama slame. Nakon *ručka* (doručka) gradonačelnik Subotice Stevan Bakić zvonom je ogласio početak natjecanja. Uslijedio je prikaz ručnog košenja žita, *rukovetanja*, pravljenja snopova i *sadivanja krstina*. Održano je i natjecanje u kuhanju *tarane s divenicom* (kobasicom), a u programu su nastupili i najmlađi članovi folklornog odjela HKC-a „Bunjevačko kolo“, dok su djeca predstavila igru na strnjici – „Kasalisicu“. U okviru manifestacije Dužijance održano je takmičenje u pucanju bičevima 17. srpnja na njivi pokraj crkve u Đurđinu. Okupila su se 42 natjecatelja ove skoro zaboravljene vještine od 7 do 77 godina.

Festival slame u Tavankutu

Od 10. do 14. srpnja u Tavankutu je održan Land art fest – Festival slame kao dio europskog projekta, a u suorganizaciji HKPD-a „Matija Gubec“ iz Tavankuta i Inovativne mreže iz Subotice. Land art spoj je umjetnosti i prirode, umjetnički pravac gdje se djela stvaraju u prirodi i od prirodnih materijala. Središnja aktivnost festivala, koji je održan na Etnosalašu „Balažević“, bila je radionica izrade skulptura od slame za mlade i nakon završetka radionice, izložba kreiranih radova, a na otvorenju i zatvaranju priređen je kulturno-umjetnički program. Voditelji radionice bili su Dejan Mitić i Damir Periškić iz Udruge „Podunav“ iz Monoštora. Festival slame u Tavankutu održan je u okviru projekta „Panonna.net – model upravljanja destinacijom“, koji je sufinanciran sredstvima Europske unije iz programa Interreg IPA o prekograničnoj suradnji Hrvatska – Srbija. Nositelj projekta je Udruga za kreativni razvoj SLAP iz Osijeka, dok su partneri Grad Vukovar, Općina Velika, Otvoreno sveučilište Subotica te Fond turistički klaster mikroregije Subotica – Palić.

Kolonija slamarki u Tavankutu

U organizaciji tavankutskih udruga HKPD-a „Matija Gubec“ i Galerije prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu je od 9. do 17. srpnja organiziran XXXVI. saziv prve kolonije naive u tehnici slame. Ovogodišnja kolonija slamarki bila je u znaku jubileja: 75 godina od osnutka Društva te 60 godina od početka likovnih manifestacija.

Književna večer u povodu Dužionice

HKUD „Vladimir Nazor“ iz Sombora u suradnji s Katoličkim društvom „Ivan Antunović“ iz Subotice u Hrvatskom domu u Somboru 23. srpnja priredili su tradicionalnu književnu večer u povodu Dužionice. Tema večeri bila je „Povijest ženskog redovništva u gradu Somboru“, a predavač je bio vlč. Luka Poljak. Na večeri su predstavljeni ovogodišnji bandašica i bandaš 87. Dužionice.

Izložba „S Božjom pomoći“

Izložba „S Božjom pomoći“ ustanovljena je još 1993. godine, te čini sastavnicu subotičke Dužijance. Ove godine izložba je bila posvećena temi „Bunjevačko tkanje i vezovi“, a priređena je od 21. do 28. srpnja u HKC-u „Bunjevačko kolo“ u Subotici. Autor izložbe je Marinko Piuković, a suradnici u postavci izložbe bili su Senka Horvat, Marin Jaramazović, Dajana Šimić i Jelena Piuković. Ekspoziti su iz privatne kolekcije obitelji Piuković, Nele Skenderović te fundusa HKC-a „Bunjevačko kolo“.

Održan 25. saziv Međunarodne likovne kolonije Bunarić

U sklopu programa Dužijance u Subotici tradicionalno je održana i Međunarodna likovna kolonija Bunarić, koju organizira HKC „Bunjevačko kolo“ u svojim prostorijama. Ove godine od 29. do 31. srpnja održan je njezin jubilarni, 25. saziv, koji je okupio četrdeset slikara, amaterskih i profesionalnih, kako gostiju iz Srbije, Bosne i Hercegovine, tako i „domaćih“ članova likovnog odjela tog centra. Tijekom kolonije, nastalo je 60-ak radova u raznim tehnikama, raznih stilova, poetika i izraza.

„Rič pod đermom“

U okviru manifestacije „Rič pod đermom“, koju treću godinu zaredom organizira HKPD „Đurđin“, 1. kolovoza u crkvi sv. Josipa radnika u Đurđinu predstavljen je zbornik radova *Čuvari tradicije*, tiskan u povodu deset godina Seminara bunjevačkog stvaralaštva u Tavankutu.

Književna večer KD „Ivan Antunović“

Književna večer koju uoči Dužijance tradicionalno priređuje Katoličko društvo „Ivan Antunović“ održana je 5. kolovoza u Velikoj dvorani HKC „Bunjevačko kolo“ u Subotici. Bila je posvećena 25. obljetnici djelovanja Bunjevačko-šokačke knjižnice „Ivan Kujundžić“. Tim povodom predavanje je održala dosadašnja pročelnica odjela Katarina Čeliković koja je pojasnila značaj Bunjevačko-šokačke knjižnice koju je osnovao veliki pregalac u kulturi, bibliofil, istraživač i svećenik Ivan Kujundžić 1946. godine. Drugo predavanje održala je nova pročelnica odjela Društva, apsolvantica na Pedagoškom fakultetu u Somboru, smjer bibliotekar-informatičar, Tatjana Pelhe. Predsjednik Društva vlč. Josip Štefković na kraju večeri proglasio je ovogodišnje dobitnike nagrade Društva „Ivan Antunović“. U kategoriji zaslužnog pojedinca nagradu je dobila slikarica iz Subotice Cilika Dulić-Kasiba, koja i pri kraju osmog desetljeća života neumorno stvara i radi. U kategoriji zaslužne udruge, nagrada je dodijeljena Vicepostulaturi sluga Božjega oca Gerarda Tome Stantića koja svoje sjedište ima u Somboru. Nagrađena je i obitelj Ivana i Tatjane Vukov s petero djece iz subotičke Župe svetog Roka. Svi su oni na svoj način aktivni u hrvatskoj zajednici i Katoličkoj Crkvi na ovim prostorima.

Dužijanca u Žedniku

Svečana misa o proslavi Dužijance u Žedniku održana je 4. srpnja. Euharistijsku zahvalu predvodio je fr. Saša Stjepan Bukvić op, podrijetlom Žedničanin, kojem je to bila Mlada misa. Nositelji žetvenih svečanosti u Žedniku bili su bandaš Ivan Poljaković i Marijana Vojnić Hajduk, te mali bandaš Adrijan Sarić i Mija Nađ. Dužijanca se završila bandašicinim kolom kojemu su prethodili plesovi folklorne skupine HKC-a „Bunjevačko kolo“ iz Subotice.

Dužijanca u Bajmaku

U crkvi sv. Petra i Pavla u Bajmaku 11. srpnja svečano je proslavljena Dužijanca. Misno slavlje predvodio je župnik Zsolt Bende. Bandaš i ban-

dašica bili su Alen Palfi i Hermina Kumer, a mali bandaš i bandašica bili su Dominik Varga i Ema Crnković. Navečer je u dvorištu župe drugi put održana svečana akademija, koja je ove godine posvećena sjemenu pšenice, te bandašicino kolo.

Dužijanca u Lemešu

Svetu misu o Dužijanci u lemeškoj župnoj crkvi rođenja Blažene Djevice Marije 11. srpnja predslavio je vlč. Gábor Drobina, kapelan u Somboru, uz koncelebraciju domaćeg župnika vlč. Antala Egedija. HBKUD „Lemeš“ iz Lemeša organiziralo je proslavu mjesne Dužijance. Bandaš i bandašica bili su Stefan i Dragana Benčík, a mali bandaš i bandašica Alen Pekan i Valentina Ivanković. Nakon mise posvećeni kruh predan je predsjedniku Savjeta MZ Lemeš Istvánu Szévaldu. Na salašu Ileš-Vujević održana je likovna kolonija na kojoj su sudjelovali članovi Hrvatske likovne udruge „CroArt“ iz Subotice, lemeški učenici i svećenici.

Dužijanca u Tavankutu

Svečanom misom u crkvi Presvetog Srca Isusova u Donjem Tavankutu 18. srpnja proslavljena je Dužijanca. Misu je predvodio preč. Franjo Ivanković, uz koncelebraciju mons. Andrije Anišića i domaćeg sina vlč. Tomislava Vojnića Mijatova koji je ujedno i propovijedao. Nositelji Dužijance bili su bandaš Nikola Skenderović i bandašica Matea Milojević te mali bandaš Josip

Mamužić i bandašica Lucija Vukmanov Šimokov. Krunu od slame, koja simbolizira 75 godina postojanja i rada HKPD-a „Matija Gubec“, izradila je Jozefina Skenderović. Na kraju misnog slavlja župljani su se oprostili od svog župnika Franje Ivankovića. Slavlje Dužijance završeno je bandašicinim kolom u mjesnom Domu kulture.

Dužionica u Somboru

Dužionica, 87. u nizu, održana je 25. srpnja u organizaciji HKUD-a „Vladimir Nazor“ u Somboru. Predvoditelji manifestacije, bandaš i bandašica, bili su Filip Gromilović i Ana Čuvardić. Proslava je počela okupljanjem sudionika u Hrvatskom domu. Predvođeni djecom i mladima odjevenim u bunjevačku nošnju,

uputili su se do crkve Presvetog Trojstva gdje je slušana misa zahvalnica koju je predvodio je preč. Josip Štefković, župnik župe Uzvišenja svetoga Križa u Somboru. Nakon mise, sudionici manifestacije uputili su se do Županije gdje je posvećeni kruh, kao simbol Dužionice, predan gradonačelniku Antoniju Ratkoviću. Dužionica je nastavljena *risarskim ručkom* u Hrvatskom domu.

Dužijanca u Maloj Bosni

ciju domaćeg župnika vlč. Dragana Muharema. U večernjim satima, u dvorištu župe održano je bandašicino kolo.

Dužijanca u Đurđinu

U crkvi svetog Josipa Radnika u Đurđinu proslavljena je Dužijanca 1. kolovoza. Svetu misu predvodio je svećenik Šibenske biskupije don Grgur Alviž. Nositelji ovogodišnjeg slavlja Dužijance bili su bandaš i bandašica Marjan Tumbas i Ana Dulić, a mali bandaš i bandašica bili su Martin Dulić i Matea Bako. U 19 sati u crkvi je održana svečana akademija „Rič pod dermom“, a nakon nje u dvorištu župe tradicionalno bandašicino kolo.

Dužijanca u Mirgešu

U mirgeškom Domu kulture 1. kolovoza služena je sveta misa zahvalnica za plodove žetve koju je predvodio preč. Franjo Ivanković. Bez bandaša i bandašice, bez mladih u nošnji koji su bili na gostovanju u inozemstvu, „prava“ Dužijanca nije se mogla održati, no na misi su sudjelovali gradski bandaš Daniel Kujundžić i bandašica Kristina Matković.

Dužijanca – zadivljujuća baština zahvalnosti

Središnja proslava Dužijance, kao zahvala Bogu za završenu žetvu i kruh svagdašnji bačkih Hrvata Bunjevaca, odisala je dostojanstvom i pozornošću za kakvu je bila uskraćena tijekom prošle godine. Organizator manifestacije, Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ i Grad Subotica, kao glavni pokrovitelj, organizirali su proslavu 111. Dužijance 8. kolovoza u Subotici. Uoči centralne proslave žetvenih svečanosti u Subotici, Dužijance 2021., u petak, 6. kolovoza, održana je tamburaška večer, predstavljanje bandaša i bandašice, izbor njihovih pratilaca te dodjela nagrada najboljim aranžerima izloga. Narednog dana, 7. kolovoza, na subotičkom gradskom trgu održana je folklorna večer. Najprije su *risari* posjetili spomenik *Risaru* i bistu Blaška Rajića, a potom su se uputili na gradski trg, gdje je bio scenski prikaz nekadašnje pogodbe *risara*, odnosno bandaša i domaćina. *Risari* su bunjevačkim kolom otvorili i folklorni dio programa na kojem su nastupili članovi HKC „Bunjevačko kolo“ iz Subotice, HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta, OKUD „Mladost“ iz Subotice, MKC „Népkör“ iz Subotice te gosti UZNTK „Šumadija“ iz Batočine.

Liturgiju Večernje molitve u subotičkoj katedrali – manjoj bazilici sv. Terezije Avilske u subotu, 7. kolovoza, uoči svečanoga slavlja Dužijance, predvodio je katedralni župnik mons. Stjepan Beretić, a među suslaviteljima bio je i subotički biskup Slavko Večerin. Na molitvenu slavlju sudjelovali su Kristina Matković i Daniel Kujundžić, bandaški par. Oni su prinijeli krunu od slame, koja je blagoslovljena tijekom Večernje. Krunu ovogodišnje Dužijance, izradenu od slame, s likom sv. Josipa izradila je Jozefina Skenderović, motivirana Godinom sv. Josipa u okviru koje se slavi ovogodišnja Dužijanca.

Središnja proslava započela je u kolijevci Dužijance, u župi sv. Roka u Subotici gdje su bandaš Daniel Kujundžić i bandašica Kristina Matković ispraćeni u nedjeljno jutro, 8. kolovoza, svečanim blagoslovom koji je izrekao mons. dr. Andrija Anišić, župnik i predsjednik Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“. Nakon toga su u povorci krenuli k subotičkoj katedrali.

Prije početka misnoga slavlja, u ime organizatora Dužijance, vjernike i goste iz Hrvatske, Srbije i Mađarske pozdravio je mons. Anišić. Svečano euharistijsko slavlje Dužijance predvodio je mons. Ivan Čurić, pomoćni biskup đakovačko-osječki, u suslavlju s domaćim biskupom mons. Slavkom Večerinom i klerom Subotičke biskupije. U svojoj homiliji, biskup Čurić kazao je: „Našoj je vjeri početak i izvor u događajima Božjih djela, u Njegovoj objavi i susretu s Njim. Zato smo u ovoj svečanoj radosti, na nedjeljnom euharistijskom susretu mi ovdje najprije prostrli stol Božje riječi. Time sebi dozivamo u pamet da je upravo biblijska riječ za nas ono izvorno svjedočanstvo Božje objave i našeg susreta s Bogom. Ovo slavlje 111. Dužijance doživljavamo kao zadivljujuću baštinu zahvalnosti, najprije Bogu. U Dužijanci prepoznajemo pravu natopljenost vjerom našega života, identiteta, gdje se nalazi i najdublja duhovna srž vlastitoga naroda. Zato budimo ponosni na identitet hrvatskoga naroda i osjetljivi za realizam današnjih prilika.“ Liturgijsko slavlje animirao je Katedralni zbor „Albe Vidaković“ kojim je ravnao mo. Miroslav Stantić.

Nakon svete mise, svečana povorka uputila se ka glavnom gradskom trgu. Kruh od ovogodišnjeg brašna bandaš i bandašica predali su gradonačelniku Subotice Stevanu Bakiću. U nedjelju navečer bandaš i bandašica su s članovima Organizacijskog odbora Dužijance položili vijenac i pomolili se na grobu mons. Blaška Rajića na Kerskom groblju, a tijekom večeri na gradskom trgu održano je i bandašicino kolo.

Dužijanca u Baji

Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ s Državnom samoupravom Hrvata u Mađarskoj i gradom Bajom, organizirala je 14. i 15. kolovoza Dužijancu u Baji, najvećem gradu „bajskoga trokuta“, nekada naseljenoga brojnim hrvatskim življem, a već više od 100 godina odijeljenoga državnom granicom. Bogata duhovna i kulturna baština zahvale bunjevačkih Hrvata Bogu za plodove zemlje i kruh tako je drugi put izašla izvan granica Srbije, nakon ogromnoga uspjeha Dužijance u Zagrebu 2019. godine. U subotu, 14. kolovoza, gosti iz Subotice s domaćinima, Hrvatima iz Baje i okolice, obišli su Bunjevačku kuću u Vancagi, nekadašnjem selu, a danas predgrađu Baje. Izložba „Bunjevačka nošnja i ris“ otvorena je predvečer u Kulturnom centru bačkih Hrvata u Baji, a izložbu je otvorio i o njoj govorio direktor UBH „Dužijanca“ Marinko Piuković. Izložbi su nazočili veleposlanik Republike Hrvatske u Budimpešti Mladen Andrić, predstavnik Hrvata u Mađarskom parlamentu Jozo Solga, predsjednik Hrvatske državne samouprave Ivan Gungan, predsjednica Kulturnog centra Bačkih Hrvata Angéla Šokac Markovics te predstavnici UBH „Dužijanca“ i drugih hrvatskih institucija i udruga Hrvata iz Mađarske. Tijekom večernjih sati, unutar 4. festivala tamburaša u Baji održana je i folklorna i tamburaška večer, kojoj je prethodio prikaz pogodbe *risara*. Nakon *risara*, zaigrali su i mladi folklorashi članovi HKPD-a „Matija Gubec“ iz Tavankuta i HKC-a „Bunjevačko kolo“ iz Subotice, a nastupili su i tamburaški sastavi iz Mađarske „Zabavna industrija“, „Sumartonski lepi dečki“, Orkestar „Vizin“ i ansambl „San“ iz Subotice.

Euharistijsko slavlje u nedjelju, 15. kolovoza, u crkvi sv. Antuna Pado-vanskoga u Baji predslavio je subotički biskup Slavko Večerin. Nakon svete mise uslijedio je mimohod svih sudionika manifestacije „Dužijanca u Baji“, u kojem su sudjelovala i društva Hrvata iz Mađarske. Program je završen predajom kruha gradonačelnici Baje Klári Nyirati koji je predao bandaški par Dužijance 2021. – Kristina Matković i Daniel Kujundžić.

Bunaričko proštenje

Nadbiskup koadjutor vrhbosanski mons. Tomo Vukšić predslavio je 29. kolovoza središnje misno slavlje u svetištu Gospe od suza na Bunariću na proštenju Sirakuške Gospe koja se ondje časti i kojim je završeno ovogodišnje slavlje Dužijance. Nadbiskup Vukšić je u svojoj homiliji kazao: „Želimo biti blizu posebice majkama koje su imale razloga plakati nad sudbinom svoje djece, onima koje su danas ovdje kao i svima koje trpe bilo gdje u svijetu. I osobito molimo za one koje trpe zbog sadašnjih nedaća, bolesti, progona i ovisnosti svojih sinova i kćeri. Neka im svima dragi Bog, po zagovoru Blažene Djevice Marije, izliječi svaku bol u duši! Neka im po vjeri u uskrsnuće obriše svaku suzu žalosti! Neka sva djeca budu zdrava i zaštićena! Neka napreduju u mudrosti i milosti kod Boga i ljudi te neka budu poslušna svojim roditeljima.“ Na koncu mise, rektor svetišta preč. Željko Šipek zahvalio je na dolasku nadbiskupu mons. Tomi Vukšiću i subotičkom biskupu Slavku Večerinu koji je predvodio biskupsku misu proštenja na mađarskom jeziku. Slavlje euharistije animirao je domaći zbor subotičke Župe Marija Majka Crkve s članovima Katedralnog zbora „Albe Vidaković“ kojim je ravnao Mario Bonić.

Duhovna obnova svećenika Subotice i okolice

Na početku nove pastoralne i katehetske godine, 30. kolovoza, svećenici grada Subotice i okolice na poticaj biskupa subotičkog mons. Slavka Večerina okupili su se na duhovnoj obnovi u Župi Razlaza svetih apostola na Kelebiju. Duhovnu obnovu predvodio je vrhbosanski nadbiskup koadjutor i apostolski upravitelj Vojnog ordinarijata u Bosni i Hercegovini mons. dr. Tomo Vukšić.

Biskup Gerard Žerdin u posjetu Bačkoj

Mons. Gerard Anton Žerdin OFM, apostolski vikar Apostolskog vikarijata San Ramon (Peru), posjetio je 1. rujna subotičkog biskupa mons. Slavka Večerina u Biskupskom ordinarijatu. Biskup Žerdin, koji se nalazi na godišnjem dopustu kod otaca franjevaca u gradu u kojem je proveo najveći dio djetinjstva i koji je grad podrijetla njegove majke, upoznao je domaćega biskupa sa stanjem Crkve u Amazoniji, napose u Peruu, gdje djeluje kao misionar posljednjih gotovo 50 godina.

Proštenje u Doroslovu

Blagdan rođenja Blažene Djevice Marije svečano je 8. rujna proslavljen u marijanskom svetištu Subotičke biskupije u Doroslovu, misnim slavljem na hrvatskom jeziku koje je predvodio subotički biskup Slavko Večerin, kao i središnjim misnim slavljem koje je na mađarskom jeziku predvodio pečuški biskup Lászlo Félöldi. Na uočnicu proštenja, 7. rujna, u svetištu Marije pomoćnice kršćana u Doroslovu, večernju misu na hrvatskom jeziku u kapeli svetišta predvodio je dr. Marinko Stantić, župnik u Baču.

Međunarodni euharistijski kongres u Budimpešti

Međunarodni euharistijski kongres održan je 52. put od 5. do 12. rujna u glavnom gradu Mađarske, Budimpešti. Euharistijski kongresi jedinstveni su skupovi vjernika, koji kao glavni cilj imaju produbiti i osnažiti vjeru u Presveti oltarski sakrament – Isusa Krista, živog i stvarno prisutnog u euharistiji. Mađarska je drugi put u povijesti odabrana za održavanje Euharistijskog kongresa, nakon što je u svoj glavni grad 1938. godine privukla više od pola milijuna vjernika i sudionika kongresa. Za slogan i temu kongresa izabran je redak psalma „Svi su moji izvori u Tebi“ (Ps 87,7). Kardinal Péter Erdő, nadbiskup ostrogonско-budimpeštanski, pri pokretanju službene pripreme i organizacije kongresa istaknuo je glavni cilj tog izvanrednog događaja cjelokupne Crkve „osnažiti našu vlastitu vjeru u euharistiju i pokazati svijetu snagu katoličkog uvjerenja“. Euharistijski kongres svečano je otvoren 5. rujna, svetom misom na Trgu heroja, koju je u zajedništvu s mnoštvom biskupa i svećenika predvodio kardinal Angelo Bagnasco, umirovljeni nadbiskup Genove i predsjednik Vijeća biskupskih konferencija Europe. Otvorenju su nazočili deseci tisuća vjernika, ponajviše učenika katoličkih škola u Mađarskoj, od kojih je njih oko 1200 upravo tog dana i primilo svoju Prvu pričest. Za sve vjernike i hodočasnike grkokatolike, 8. rujna je u peštanskoj bazilici sv. Stjepana služena istočna liturgija sv. Ivana Zlatoustog, koju je predvodio melkitski grkokatolički patrijarh Youssef Absi iz Sirije. U predvečerje svršetka Kongresa, oko stotinu tisuća vjernika okupilo se na trgu ispred impozantnog zdanja mađarskog parlamenta, gdje je svetu misu predvodio kardinal i mađarski primas, nadbiskup Péter Erdő. Taj dan dobio je i ekumenski značaj, s obzirom na to da mu je nazočio carigradski i ekumenski (vaseljenski) patrijarh Pravoslavne crkve Bartolomej.

U nedjelju, 12. rujna, Statio Orbis – svečanu misu zatvaranja 52. međunarodnog euharistijskog kongresa u Budimpešti predvodio je Sveti otac, papa Franjo. Naime, on je i prvi papa koji je pohodio neki euharistijski kongres

nakon 2000. godine, a to je ujedno i njegov prvi pastoralni pohod Mađarskoj. Susreo se s premijerom Viktorom Orbánom i predsjednikom Jánosom Áderom u Muzeju lijepih umjetnosti. Na istom mjestu, Papa se susreo sa svim biskupima Mađarske. Na Trg heroja, Papa je pristigao u papamobilu kroz razdragano mnoštvo od preko stotinu tisuća ljudi koji su tijekom cijelog jutra hrlili u središte glavnog grada. Na kraju svete mise papa Franjo je predvodio molitvu Angelusa. Na kraju je okupljenom mnoštvu uputio sljedeće riječi: „Želim vam reći ‘köszönöm’, hvala, hvala vam, narode Mađarske“. Idući Međunarodni euharistijski kongres 2024. godine će s panonske ravni preseliti u planinske visine Anda – Quito, glavni grad Ekvadora u Južnoj Americi.

HosanaFest u znaku jubileja i Godine sv. Josipa

Festival hrvatske duhovne glazbe HosanaFest održan je u Subotici 17. i 18. rujna u znaku jubileja i Godine sv. Josipa. Tijekom prve večeri, predstavljene su pjesme s HosanaFesta 2020. godine, dok su druge večeri predstavljene pjesme s HosanaFesta 2021. godine.

„Lira naiva 2021.“ održana u Vajskoj

Hrvatska čitaonica Subotica je u suradnji s Katoličkim društvom „Ivan Antunović“ Subotica te uz podršku domaćina HKU „Antun Sorgg“ 4. rujna u Šokačkoj kući u Vajskoj organizirala tradicionalni, devetnaesti po redu

Pokrajinski susret pučkih pjesnika „Lira naiva 2021.“ Na Velikoj pjesničkoj večeri predstavljena je knjiga izabranih stihova *Pjesme putujućih – Lira naiva 2021.*, za koju je izbor sačinila profesorica Klara Dulić-Ševčić, a uvršteno je 54-ero pjesnika iz Vojvodine, odnosno Srbije i Hrvatske. Knjigu je uredila Katarina Čeliković, a naslovnica, na kojoj je prizor Zavjetno-zavičajnog dana, djelo je Darka Vukovića iz Novog Sada.

Generalni tajnici biskupskih konferencija srednje Europe u Subotici

Peti susret generalnih tajnika biskupskih konferencija srednje Europe održan je 7. i 8. listopada u Subotici pod predsjedanjem zrenjaninskog biskupa Ladislava Németa, predsjednika Međunarodne biskupske konferencije (MBK) sv. Ćirila i Metoda. Domaći generalni tajnik mons. Róbert Pastyik poželio je dobrodošlicu kolegama iz: Austrije (vlč. Peter Schipka), Mađarske (vlč. Tamas Toth), Albanije (biskup Gjergj Meta), Hrvatske (vlč. Krunoslav Novak) i BiH (mons. Ivo Tomašević) te generalnoj tajnici Njemačke biskupske konferencije (Beate Gilles). Putem videolinka zasjedanju su se pridružili generalni tajnici Slovenske i Rumunjske biskupske konferencije, fra Tadej Strahovec i preč. Francisc Ungureanu. Subotički biskup Slavko Večerin i glasnogovornik MBK preč. Mirkom Štefković, bili su domaćini tog susreta.

Smotra dječjih pjevača i zborova

Smotra dječjih pjevača i zborova, XVII. po redu, održana 10. rujna 2021. godine u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici okupila je 17 vokalnih solista osnovno-školskog uzrasta. Nastupali su u pratnji Dječjeg tamburaškog orkestra Hrvatske glazbene udruge „Festival bunjevački pisama“, pod dirigentskom palicom prof. Mire Temunović.

200. obljetnica crkve sv. Mihovila u Odžacima

Subotički biskup mons. Slavko Večerin služio je 29. rujna, na proštenje crkve sv. Mihovila u Odžacima, skupa s domaćim župnikom preč. Jakobom Pfeiferom i svećenicima okolnih župa, svetu misu o dvostoljetnoj obljetnici dovršetka gradnje župne crkve. Svečanom misnom slavlju nazočili su brojni domaći vjernici i hodočasnici, kao i gosti: episkop bački Irinej, njegov vikarni episkop Damaskin te biskup Slovačke evangeličke Crkve Jaroslav Javorník s pratnjom.

Održani jubilarni 20. dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova

Jubilarni 20. dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova održani su od 5. do 8. listopada na raznim mjestima u Vojvodini i za razne ciljne skupine, online i uživo. Manifestacija je otvorena „Književnim salonom“ 5. listopada u Gradskoj knjižnici u Novom Sadu, dok je popularni program pod nazivom „Narodna književnost u školi, u spomen na Balinta Vujkova Didu“ u vidu sata hrvatskog jezika ove godine održan 6. listopada u Domu kulture za učenike OŠ „Ivan Goran Kovačić“ u Sonti. Za ostale učenike diljem Vojvodine pripremljen je online program na YouTube kanalu Hrvatske čitaonice koji je tematski posvećen 100. obljetnici rođenja književnika i skladatelja Pavla Bačića. U velikoj dvorani HKC-a „Bunjevačko kolo“ u Subotici je 7. listopada Hrvatsko kazalište iz Pečuha izvelo predstavu „Bunjevački blues, saga o svitu koji nestaje“ po književnom predlošku Tomislava Žigmanova. Znanstveno-stručni skup održan je 8. listopada u Gradskoj knjižnici Subotica, a teme su posvećene književno-jezičnoj te kulturno-povijesnoj baštini i suvremenim kulturnim praksama i diskursima. U povodu značajnog jubileja, a u okviru projekta Godine novog preporoda, u Predvorju Gradske kuće u Subotici 8. listopada otvorena je izložba „150 godina *Bunjevačkih i šokačkih novina i Vile*“.

Nagradu Organizacijskog odbora za životno djelo na području književnosti dobio je pjesnik i knjižničar Lazar Francišковиć (1948. – 2021.) iz Subotice. Nagradu „Emerik Pavić“ za najbolju knjigu objavljenu tijekom prošle, 2020. godine, dobila je znanstvena monografija *Identitet srijemskih Hrvata kroz prizmu tradicijske baštine* glavne urednice dr. sc. Milane Černelić. U sklopu jubilarnih XX. dana hrvatske knjige i riječi, dana Balinta Vujkova, Hrvatska čitaonica i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata tiskali su dva nova naslova: zbornik radova s prošlogodišnjeg Međunarodnog znan-

Subotička Danica

stveno- stručnog skupa 2020. – „Čitanjem do uključenosti“ te *Pripovi(je)tk*e 2, petu knjigu u ediciji „Izabrana djela Balinta Vujkova“.

Lazar Francišковиć

(4. VII. 1948. – 10. X. 2021.)

Nakon teške bolesti, 10. listopada 2021. u Subotici je u 74. godini preminuo književnik i knjižničar Lazar Francišковиć. Osnovnu školu i gimnaziju je završio u rodnoj Subotici. Do mirovine je radio kao knjižničar u Gradskoj knjižnici Subotica. Pisao je poeziju, prozu i eseje. Dobitnik je Nagrade za životno djelo na području književnosti koju mu je 8. listopada 2021. dodijelio Organizacijski odbor Dana hrvatske knjige i riječi – dana Balinta Vujkova.

Obljetnica župe sv. Roka

Jubileje, 180 godina župne zajednice i 125 godina od izgradnje crkve, proslavili su u nedjelju 9. listopada 2021. godine župljani subotičke župe sv. Roka. Euharistijsko slavlje predvodio je biskup Subotičke biskupije mons. Slavko Večerin u zajedništvu s tridesetak svećenika. Na početku slavlja okupljene su, kraljičkom pjesmom koju je napisala Katarina Čeliković, pozdravile kerske kraljice ljeljajući stihove koji opisuju jubileje, povijest i život ove župne zajednice. U tom svečanom duhu slijedilo je misno slavlje, koje su svojim pjevanjem uzveličali župni zbor pod ravnanjem s. Silvine Milan i mladi VIS „Proroci“ i VIS „Ritam vjere“. Čitanja, molitve vjernika i prinos darova prinosili su župljani obučeni u svečanu bunjevačku narodnu nošnju.

Započeo sinodski proces u Subotičkoj biskupiji

Veoma svečanom dvojezičnom euharistijom, koju je, 24. listopada 2021. godine u subotičkoj katedrali, predslavio subotički biskup msgr. Slavko Večerín, u koncelebraciji s klerom biskupije, započeo je sinodalni hod naše mjesne Crkve. To je prvi dio, od tri predviđene etape, koji bi cijela Crkva trebala prijeći do 2023. godine. Priprava je to za XVI. redovitu sinodu biskupa u Rimu. Imenovano je biskupijsko povjerenstvo za sinodalno savjetovanje. Određeno je, također, da se po crkvama diljem biskupije, osobito u svečanim prigodama, moli molitva za sinodu. Isto je tako predviđeno da se već tijekom studenog 2021. upriliče susreti vjernika po župama i redovničkim zajednicama, kako bi svi imali prigodu iznijeti svoje viđenje stanja u Crkvi danas, a ujedno i svoje vizije o budućnosti Crkve. Naglasak Sinode je na zajedništvu, sudjelovanju i poslanju svih vjernika.

IX. Holywin u Subotici

U Hrvatskom kulturnom centru „Bunjevačko kolo“ u Subotici u nedjelju 31. listopada 2021. održana je noć svetaca – Holywin. Ovaj događaj, koji promovira svetost, ove je godine bio posvećen svetom Josipu. Predstavu je pripremila animatorica Subotičkog oratorija Katarina Ivković Ivandekić. U ulozi svetog Josipa bio je Ivan Huska. Velika Dvorana HKC-a bila je potpuno ispunjena. Među oduševljenom publikom, bili su većinom mladi.

Posveta novoizgrađene crkve u Bogarašu

Subotički biskup msgr. Slavko Večerin posvetio je u nedjelju 7. studenog 2021. godine novoizgrađenu crkvu sv. Ane u Bogarašu kraj Sente. Izgradnja je trajala 25 godina, a njezinim završetkom je i ova mala zajednica vjernika dobila prostor gdje se mogu okupljati i dostojno slaviti sveta otajstva. Velika je to radost i za župnika msgr. Józsefa Nagya, ove godine zlatomisnika, kojemu ovo nije prva crkva oko čije se izgradnje angažirao. Ohrabrenje je to za malu zajednicu vjernika u Bogarašu.

50. jubilarno proštenje u crkvi sv. Nikole Tavelića u Somboru

Na blagdan sv. Nikole Tavelića, 14. studenog 2021., svečanim je biskupskim mislim misnim slavljem proslavljeno 50. jubilarno proštenje u istoime-
noj crkvi na Bezdanskom putu u Somboru. Crkva je izgrađena, naime, 1971. godine, u samo nekoliko mjeseci i to darovima samih vjernika. Župljani ove male župe i danas sami skrbe o svojoj crkvi. I za slavlje je crkva bila lijepo uređena i dupkom puna. Na slavlje su bili pozvani svi živi svećenici koji su djelovali u ovoj župi kao i svi svećenici Somborskog dekanata. Koji su mogli, odazvali su se. A subotički biskup msgr. Slavko Večerin, i sam nekada

župnik ove župe, predvodio je misno slavlje. Time je ujedno proslavio i prvu obljetnicu svoje biskupske službe, koja je bila baš toga dana.

Otkriven spomenik biskupu Ivanu Antunoviću u Baji

Spomenik biskupu Ivanu Antunoviću u Baji, u Mađarskoj, svečano je otkriven 24. studenog 2021. godine. Događaju su, osim predstavnika hrvat-

ske zajednice u Mađarskoj, prisustvovali i predstavnici državnih tijela Republike Hrvatske i Republike Mađarske, predstavnici Hrvatskoga nacionalnog vijeća u Republici Srbiji, Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata, Katoličkog društva „Ivan Antunović“. Domaćin je bila Hrvatska samouprava grada Baje na čelu s predsjednicom Angelom Šokac Marković. Ovom prigodom održano je i svečano misno slavlje koje je predslavio đakovačko-osječki nadbiskup msgr. Đuro Hranić.

Spomenik se nalazi iza crkve sv. Antuna Padovanskog u Baji, a djelo je akademskog kipara Bernarda Pešorde.

SPASOVO

Spasovo je svetac prvi od Uskrsa,
na Spasovo slavimo u nebu Isusa.
Isus nam je nebo otvorio
na Spasovo apoštole svoje positijo.
Spasovo je uvijek velik svetac bijo,
a za dobru litinu na mise se molilo.
Svečani su oni prosni dani
prid Spasovo na mise svi sabrani.
Tri dana na njivu ljudi ne krenu,
već se prvo na mise Bogu spomenu.
Ponediljak, utorak i srida
prid Spasovo pokora je bila.
Spasovo je uvijek baš četvrtkom bilo,
od Uskrsa četrdeset dana se brojilo.
Na Spasovo svi se mi molimo
da litinu rodnu dobijemo.
Spasovska je kiša blagodat od Boga
za sve naše njive i za naša polja.
Na Spasovo Isus u nebo uzašo,
zemaljski je život završijo
i Rajska nam vrata otvorijo.
Zoto, bila ružice,
bili se na grančice.
Ja ti, ružo, izbrat neću,
nikomu ti neću dat
tvoju granu pokidat.

Pavka Domić

Sadržaj

Kalendar.....	4
Astronomski i vremenski podatci za 2022. godinu.....	28
Kakvo će vrijeme biti u 2022. godini.....	28
Vrijeme po mjesecima	28
Zapovijedani blagdani.....	29
Obvezatni post i nemrs.....	29
Katolička Crkva u svijetu.....	30
Katolička Crkva u Hrvatskoj	31
Katolička Crkva u Bosni i Hercegovini i Republici Sjevernoj Makedoniji	32
Katolička Crkva u Crnoj Gori.....	32
Katolička Crkva u Srbiji	33
Biskupi Hrvati izvan domovine	33
Značajniji datumi u Subotičkoj biskupiji.....	34
Katoličke novine i časopisi (izbor)	35
 Josip Štefković: Dragi štioče (Riječ urednika)	37
 PAPA GOVORI CRKVI I SVIJETU	
Andrija Anišić (priredio): Apostolsko pismo o sv. Josipu	39
(*) Ivan Andrašić: Pisma praotaca	44
 DUHOVNOST	
o. Mato Miloš: Blažena Djevica Marija u životu i duhovnosti karmelićanke sv. Elizabete od Presvetog Trojstva.....	45
Stjepan Beretić: Novi blaženici poljskoga naroda Stefan Wyszyński i Elżbieta Róża Czacka.....	58

o. Zlatko od sv. Josipa, (Žuvela): Pravednik će cvasti kao ljiljan. I zauvijek će cvasti pred Gospodinom	71
Nataša M. Firanj: Otac Gerard čuje moju molitvu	74
Nataša M. Firanj: Zahvalna i sretna	76
Daniel Katačić: Promišljanje o otajstvu „čudesne razmjene“	77

NAŠ KANDIDAT ZA SVECA O. GERARD TOMO STANTIĆ

o. Mato Miloš: Smijemo li slugu Božjega o. Gerarda Tomu Stantića zvati mistikom našeg vremena?	81
(*) Blaženka Rudić: Slutnja Uskrsa	97
(*) Anita Đ. Marijanović: Otkana nebesa.....	98

NARODNO BLAGO

Ruža Silađev: Proljetna prehrana Šokaca u Sonti nekada	99
(*) Željko Šeremešić: Odgovor	108
Sonja Periškić Pejak: Mladenci u Monoštoru – zaboravljeni božićni običaj	109
(*) Katarina Firanj: Milosrđu Tvome	114
(*) Željka Zelić Nedeljković: Bog koji plače	114

KORISNO

Marija Šeremešić: Monoštorska kuhinja	115

ŠTIVO ZA TRENUTKE ODMORA

Alojzije Firanj: Što nam govori partija šaha.....	119
Alojzije Firanj: Anegdote	121

MALA DANICA (Uredila: Katarina Čeliković)

Dužijanica malenih 2021	124
Otac Gerard Tomo Stantić.....	126
(*) Ivan Pašić: Molitva dječaka Olivera	129
Blažena Marija Petković.....	130
Ruža Silađev: Kradljivac.....	132
Katarina Čeliković: Neću takve darove!	134

MLADI SUBOTIČKE BISKUPIJE (Uredila: Larisa Skendrović)

Larisa Skenderović: Još jedna <i>Danica</i>	140
Vedrana Cvijin (priredila): Mladi – naše nove nade	141

(*) Ivan Dodig: Kuća od bespuća	145
Jelena Pinter: Ne boj se valova tih	146
Bruno Ferrero: Tko se ne moli	147
Tri molitve za mudrost	148
Larisa Skenderović (razgovarala): Novi kruh 111. put	150
Jelena Pinter: Rođeni za nebo.....	151
Predstavljen logotip za Svjetski susret mladih u Lisabonu 2023. (IKA)	152
(*) Ivan Dodig: Moje slike	154

OBITELJ (Uredili: Vesna i Ladislav Huska)

Obitelj Tanje i Ivana Vukova – Srce za obitelj	156
(*) Ivan Tumbas: Bunjevcima i Šokcima	174
Obitelj Ane i Petra Gakovića.....	176
(*) Kata Kovač: Ugradi me	182
(*) Marko Kljajić: Raspeti.....	182

KULTURA

Andrija Anišić: Portreti i spomen-ploče biskupa Ivana Antunovića.....	183
(*) Ljiljana Bačlija: Dan pred Uskrs	200
Davor Bašić Palković: Knjiška produkcija Hrvata u Srbiji	201

DA IH NE ZABORAVIMO

Marjan Ostrogonac: Tomo Vereš, dominikanac iz Subotice.....	211
(*) Ljubica Gurinović: Nada	216
Zvonimir Orčić: Nesto Orčić, akademski kipar i restaurator	217
(*) Marica Mikrut: Lurdskej Gospi.....	224

POVIJESNI KUTAK

Dražen Skenderović: Deszö Bajsai Vojnits župnik subotičkih župa sv. Roka i sv. Terezije	225
(*) Tomislav Žigmanov: Kad zvijezda i suza nema – Ivanu Golubu.....	232
Etuška Barić i Mariška Patarčić-Kubatov: Garska crkva	233

OBLJETNICE

Bela Stantić: 50 godina svećeničkog doma „Josephinum“	237

Andrija Anišić: 50. godina redovničkih zavjeta s. Zrinke Glavaš	238
Szilárd Balcsák: Zlatni jubilej svećeništva msgr. Józsefa Nagya	239
(*) Josipa Dević: Prigrli.....	240
Tomislav Vojnić Mijatov: Odgoj na hrvatskom jeziku – neiskorišteno blago našeg naroda.....	241
(*) Katarina Čeliković: Božić ti se ubožio	244

DUHOVNA ZVANJA

Mladomisnik Saša Stjepan Bukvić OP	245
Dražen Skenderović: Đakonsko ređenje Dušana Balaževića	245
Dražen Skenderović: Mladomisnik Damjan Pašić	246

NAŠI POKOJNICI

Marko Tucakov: Vlč. Pál Rasztovác	247
Marina Piuković: S. M. Benedikta – Matilda Lučić	248
O. Mihajlo Malacko	248
(*) Zlatko Gorjanac: Milosno jutro	250

KRONIKA

Tomislav Vojnić Mijatov (priredio): Od Danice do Danice	251
(*) Pavka Domić: Spasovo	282

Sadržaj	283

Znak (*) označava pjesme

Nakladu *Subotičke Danice* za 2022. godinu
pomogli su:

Uprava za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama
Vlade Republike Srbije

Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje
i odnose s vjerskim zajednicama

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu
i nacionalne manjine – nacionalne zajednice

Grad Subotica

MOLITVA ZA SINODU

Stojimo pred tobom, Duše Sveti, sabrani u tvoje ime.

Povjeravamo se samo tebi da nas vodiš: nastani se u srcima našim, pokaži nam put kojim nam je ići i nauči nas njime pravo hoditi.

Slabi smo i grješni, ali ti nas čuvaj da ne budemo nositelji nesklada.

Ne dopusti da nas neznanje odvede na pogrješan put ni da površnost ravna našim djelima.

Udijeli nam da u tebi pronađemo mjesto jedinstva kako bismo zajedno kročili prema vječnomu životu, ne udaljujući se nikada od puta istine ni od onoga što je ispravno.

Za sve to molimo tebe, koji djeluješ na svakomu mjestu i u svakomu vremenu, u zajedništvu s Ocem i Sinom, u vijeke vjekova. Amen.

Tablica pomičnih svetkovina 2022. - 2050.												
Ciklus čitanja								Vrijeme kroz godinu				
								Prije korizme		Nakon korizme		
Godina	Nedjelje	Svagdani	Pepelnica	Uskrs	Uzašašće	Duhovi	Tijelovo	Broj tjedana	Završetak	Početak	Broj tjedna	1. nedjelja došašća
2022.	C	II	2.3.	17.4.	26.5.	5.6.	19.6.	8	1.3.	6.6.	10	27.11.
2023.	A	I	22.2.	9.4.	18.5.	28.5.	11.6.	7	21.2.	29.5.	8	3.12.
2024.	B	II	14.2	31.3.	9.5.	19.5.	2.6.	6	13.2.	20.5.	7	1.12.
2025.	C	I	5.3	20.4	29.5.	8.6.	22.6.	8	4.3.	9.6.	10	30.11.
2026.	A	II	18.2	5.4.	14.5.	24.5.	7.6.	6	17.2.	25.5.	8	29.11.
2027.	B	I	10.2	28.3.	6.5.	15.5.	30.5.	5	9.2.	17.5.	7	28.11.
2028.	C	II	1.3	16.4.	25.5.	4.6.	18.6.	8	29.2.	5.6.	9	3.12.
2029.	A	I	14.2.	1.4.	10.5.	20.5.	3.6.	6	13.2.	21.5.	7	2.12.
2030.	B	II	6.3	21.4.	30.5.	9.6.	23.6.	8	5.3.	10.6.	10	1.12.
2031.	C	I	26.2.	13.4.	22.5.	1.6.	15.6.	7	25.2.	2.6.	9	30.11.
2032.	A	II	11.2.	28.3.	6.5.	16.5.	30.5.	5	10.2.	17.5.	7	28.11.
2033.	B	I	2.3	17.4.	26.5.	5.6.	19.6.	8	1.3.	6.6.	10	27.11.
2034.	C	II	22.2.	9.4.	18.5.	28.5.	11.6.	7	21.2.	29.5.	8	3.12.
2035.	A	I	7.2.	25.3.	3.5.	13.5.	27.5	4	6.2.	14.5.	6	2.12.
2036.	B	II	27.2.	13.4.	22.5.	1.6.	15.6.	7	26.2.	2.6.	9	30.11.
2037.	C	I	18.2.	5.4.	14.5.	24.5.	7.6.	6	17.2.	25.5.	8	29.11.
2038.	A	II	10.3.	25.4.	3.6.	13.6.	27.6.	9	9.3.	14.6.	11	28.11.
2039.	B	I	23.2	10.4.	19.5.	29.5.	12.6.	7	22.2.	30.5.	9	27.11.
2040.	C	II	15.2.	1.4.	10.5.	20.5.	3.6.	6	14.2.	21.5.	7	2.12.
2041.	A	I	6.3.	21.4.	30.5.	9.6.	23.6.	8	5.3.	10.6.	10	1.12.
2042.	B	II	19.2.	6.4.	15.5.	25.5.	8.6.	6	18.2.	26.5.	8	30.11.
2043.	C	I	11.2.	29.3.	7.5.	17.5.	31.5.	5	10.2.	18.5.	7	29.11.
2044.	A	II	2.3.	17.4.	26.5.	5.6.	19.6.	8	1.3.	6.6.	10	27.11.
2045.	B	I	22.2.	9.4.	18.5.	28.5.	11.6.	7	21.2.	29.5.	8	3.12.
2046.	C	II	7.2.	25.3.	3.5.	13.5.	24.5.	5	6.2.	14.5.	6	2.12.
2047.	A	I	27.2.	14.4.	23.5.	2.6.	16.6.	7	26.2.	3.6.	9	1.12.
2048.	B	II	19.2.	5.4.	14.5.	24.5.	8.6.	6	18.2.	25.5.	8	29.11.
2049.	C	I	3.3.	18.4.	27.5.	6.6.	20.6.	8	2.3.	7.6.	10	28.11.
2050.	A	II	23.2	10.4.	19.5.	29.5.	12.6.	7	22.2.	30.5.	9	27.11.

